

Bože Vukušić

ZLOČINI KOMUNISTIČKE MAFIJE

OD SLUČAJA ĐUREKOVIĆ DO LEX PERKOVIĆ

Nakladnik:

Udruga Hrvatski križni put - Zagreb

Za nakladnika:

Gordana Turić

Uredila i lektorirala:

Bruna Esih

Korektura:

Recenzenti:

Dr. sc. Ivan Čizmić

Dr. sc. Zlatko Hasanbegović

Prijevod citata s njemačkog:

Kristina Kolić

Oblikovanje i naslovnica:

Tisak:

Naklada:

ISBN: 978-953-280-202-3

CIP zapis dostupan u računalnom katalogu Nacionalne
i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem

KAZALO SADRŽAJA:

Riječ urednika	6
I) Tehnologija zločina	8
Dokazi unatoč čišćenju arhiva	8
Povijest Udbe, malja Partije	10
Perkovićev elaborat: moćni Savjet & II. odjel	14
Likvidacije: strogo kontrolirana procedura	16
Udba - partijska policija	18
Sveznajući Tito	21
II) Kriminalno-partijska pozadina Đurekovićeve likvidacije	23
Od Ustaške mladeži preko partizana i KP do direktorske karijere	23
Beograd vs. INA: Akcija Lugano	25
Kako ušutkati opasnog svjedoka?	29
Akcija Brk - stvaranje alibija za likvidaciju	31
Zagrebački udbaši - sudionici urote	39
III) Udbin agent Krunoslav Prates	44
Ključni Perkovićev suradnik u Njemačkoj	44
Perkovićovo vrbovanje	47
Boem - informator koji se može koristiti daleko više	51
Stiv upoznaje Đurekovića	54
Pratesova domoljubna krinka	56
IV) Ubojstvo Stjepana Đurekovića	61
Izbor počinitelja i lokacije	61
Operacije Pismo & Dunav	64
Metkom i sjekirom: smaknuće u tiskari	68
Pogreb u Münchenu	71
Uspjeh Mike Špiljka	74
Špiljkovi pomagači - suodgovorni za Đurekovića	76
Jedan manje - Ina direktor!	78
Dolanc i Čolak – kratki životopisi	81
V) Pogibija Damira Đurekovića	85
Psihološka operacija: difamacijska kampanja	86

Bijeg u daleku i mirnu Kanadu	89
Samoubojstvo iz zasjede	91
Hrvati ne vjeruju	92
Nova otkrića - novi kontradokazi	94
Presedan: pogreb u Zagrebu	96
Planiranje atentata na Rullmanna	98
 VI) Likvidacije likvidatora	 101
Krimosi u službi Udbe	101
Dorđe Božović: večni rat protiv Hrvata	105
Demontaža Srpske garde	107
Ranko Rubežić - Dač Šulc	108
Arkanov ljubimac Dragan Joković	109
Udbin realizator Darko Ašanin	110
Hrvatski državljanin Veselin Vukotić	112
Dragan Malešević: mason, slikar & čistač	114
Arkan: putešestvije plaćenog killera	116
Specijalni rat: zastrašivanje Hrvata & pobunjivanje Srba	119
Srpska dobrovoljačka garda	123
Tko je dao ubiti Arkana?!	127
 VII) Trokut INA - Špiljak - KOS	 129
KOS-ova država u državi	130
Špiljkova analitička jezgra	132
Krađa dokumenata iz tajnog arhiva CK SKH	134
Kadrovska arhiva: poluga SDP-ove moći	136
Bombe u Židovskoj općini i na židovskom groblju	137
Labradorci i Vanja Špiljak	139
Djeca KOS-a, svjetski ljudi	142
 VIII) Obnova istrage i prvo suđenje u Münchenu	 146
Sve se ponovno pokrenulo s Đapićima...	146
Difamacijska kampanja u Hrvatskoj	149
Glavna rasprava & huškač Stipe Mesić	151
Opstrukcije suđenja iz Zagreba	151
Svjedok Vinko Sindičić	153
Dramatična korespondencija Perković - Sindičić	158
Augijeve štale hrvatske demokracije	164

Farsični rasplet slučaja Bušić	168
IX) Ponovno Pratesovo uhićenje, suđenje i presuda	171
Sindičić tereti Partiju i Perkovića	172
Klopke za udbaškog šefa	176
Doživotna robija za Pratesa	180
Sabotaže iz Zagreba	185
X) Nastavak istrage: tjeralica za riječkom skupinom	189
Jesu li uistinu arkanovci ubili Đurekovića?	190
Fatalna suradnica Slavica Radić	194
Misteriozne smrti potencijalnih svjedoka	198
Luka Sekula, Sindičićev partner	203
XI) Dokazi protiv Josipa Perkovića	209
Slučaj Hamilton	210
Prva tjeralica još u studenom 1997.	213
Hrvatska Udba protiv Đurekovića	218
Što se skuhalo u Milanu?	220
Jerko - suradnik na patriotskoj bazi	221
Dukat - dokazao se na terenu	224
Gusta mreža oko odbjeglog direktora Ine	227
Emigracija sumnja na Pratesa	229
XII) Lex Perković - dekonspiracija neokomunističke nomenklature	231
Europski uhidbeni nalog: depolitizacija izručenja	232
Zaplotnjaštvo na Pantovčaku i Markovom trgu	234
Argumenti struke: glas vapijućeg u pustinji	237
Protuzakonite intervencije najviših hrvatskih dužnosnika	238
Lustracija: prikrivanje grijeha nečinjenja	241
Kazalo kratica	244
Kazalo imena	247
Kazalo izvora i literature	252
Bilješka o piscu	261

Obiteljska grobnica Đureković na Mirogoju

RIJEČ UREDNIKA

Stjepan Đureković bio je direktor marketinga u Ini, zagrebačkom holdingu nastalom iz nekoliko poduzeća za proizvodnju i trgovinu naftom i naftnim derivatima. Krajem travnja 1982. pobjegao je iz komunističke Jugoslavije i zatražio politički azil u Saveznoj Republici Njemačkoj. Zahvaljujući intenzivnoj publicističkoj djelatnosti ubrzo je postao vrlo cijenjen u hrvatskome političkom iseljeništvu. Ekipa *killera* jugoslavenske tajne službe Udbe dočekala ga je u prijepodnevnim satima 28. srpnja 1983. u jednoj tiskari u Wolfratshausenu, gradiću pokraj Münchenu, i zvјerski ubila. Najprije su ga izrešetali mecima iz dvaju pištolja, a potom mu lubanju raskolili s više udaraca oštrim željeznim predmetom.

Na zahtjev Đurekovićeve supruge Gizele državna Komisija za utvrđivanje ratnih i poratnih žrtava II. svjetskog rata Republike Hrvatske (uz pomoć Ministarstva obnove, useljeništva i razvitka te Kluba hrvatskih povratnika iz iseljeništva) organizirala je 10. prosinca 1999. ekshumaciju žrtvinskih posmrtnih ostataka s minhenskog groblja Neue Waldfriedhof. Nakon svete mise koju su u crkvi St. Paul predvodili fra Petar Gulić, voditelj Hrvatske katoličke misije u Münchenu, te fra Marijan Karaula, Đurekovićevi posmrtni ostaci ispraćeni su 12. prosinca u Domovinu. Počasne govore održali su generalni konzul RH u Münchenu dr. sc. Ivan Šimek i predsjednica Kluba hrvatskih povratnika iz iseljeništva dr. sc. Katica Miloš.

Zbog smrti predsjednika RH dr. Franje Tuđmana doček posmrtnih ostataka na zagrebačkom groblju Mirogoj nije priređen 13. prosinca - kako je bilo najavljeno - nego dva dana poslije. Na pokopu 17. prosinca od Đurekovića se u ime Ine oprostio direktor pravne službe Ante Tamhina. Pogrebni obred predvodio je msgr. Danijel Labaš, a Svetu misu zadušnicu

u Crkvi Krista Kralja na Mirogoju msgr. Vladimir Stanković.

Napokon, nakon više od dvadeset godina, 7. srpnja 2005. u Njemačkoj je pod sumnjom da je sudjelovao u pripremi Đurekovićeva ubojstva uhićen bivši politički emigrant Krinoslav Prates, koji je zapravo bio suradnik Udbe kodnih imena *Boem* i *Stiv*. Njemačko savezno državno odvjetništvo podiglo je 21. veljače 2006. optužnicu protiv Pratesa, a Visoki zemaljski sud u Münchenu osudio ga je 16. srpnja 2008. zbog sudjelovanja u ubojstvu Đurekovića na kaznu doživotnog zatvora.

Za organiziranje Đurekovićeva ubojstva osumnjičeni su posljednji šefovi Udbe u Zagrebu i Beogradu - Josip Perković i Zdravko Mustač. Za njima je bila raspisana međunarodna tjericalica, a za Perkovićem nedavno i EU – uhidbeni nalog. No slučaj je 28. lipnja 2013., svega tri dana prije ulaska Republike Hrvatske u Europsku uniju, izglasavanjem tzv. lex Perković u Hrvatskom saboru, poprimio sasvim nove razmjere. Naime, najsnažnija stranka vladajuće koalicije u Hrvatskoj, Socijal-demokratska Partija (SDP), koja je i formalna sljednica Saveza komunista Hrvatske (SKH), tim zakonom nastoji sprječiti izručenje spomenutih nekadašnjih visokih dužnosnika Udbe njemačkim pravosudnim tijelima.

Obrazloženje pravomoćne presude protiv Krnoslava Pratesa neizmerno je važno jer je u njoj minuciozno raščlanjeno funkcioniranje zločinačke hijerarhije bivše jugoslavenske komunističke države. Najveći dio ove knjige i zasniva se upravo na činjenicama i zaključcima iz te presude. Ostali podaci koje autor Bože Vukušić iznosi plod su njegovoga dugogodišnjega profesionalnog istraživanja, najprije kao djelatnika hrvatske *Službe za zaštitu ustavnog poretku* (SZUP) i Komisije za utvrđivanje ratnih i poratnih žrtava II. svjetskog rata Republike Hrvatske, a potom kao publicističkog specijalizanta i analitičara jugoslavenskih tajnih službi, posebice njihovoga najagresivnijeg, najubojnijeg segmenta - borbe protiv hrvatskoga političkog iseljeništva.

Vukušić se prilikom svake imalo važnije tvrdnje poziva na dokaznu, dokumentarnu građu o čijim izvorima navodi precizne, provjerljive podatke. Stoga ova knjiga predstavlja vrlo vrijedan doprinos rasvjetljavanju crnih rupa najnovijih poglavlja hrvatske historiografije i služi boljem razumijevanju hrvatske sadašnjosti, posebice snage i uloge ne samo jugoslavenskih tajno-policijskih struktura, nego i cijele neokomunističke mreže u novostvorenoj hrvatskoj državi i suvremenom hrvatskom društvu.

Bruna Esih, prof.

I) TEHNOLOGIJA ZLOČINA

Dokazi unatoč čišćenju arhiva

Najveći dio podataka o djelovanju jugoslavenskih tajnih službi i posebice o likvidacijama protivnika Titova komunističkog režima autor ove knjige prikupio je radeći od kraja travnja 1992. do kraja prosinca 1999. kao tajnik Vijeća za utvrđivanje poratnih žrtava komunističkog sustava ubijenih u inozemstvu (u dalnjem tekstu: Vijeće) u sastavu bivše državne Komisije za utvrđivanje ratnih i poratnih žrtava II. svjetskog rata Republike Hrvatske (u dalnjem tekstu: Komisija). Komisija je ustrojena na temelju *Zakona o utvrđivanju ratnih i poratnih žrtava II. svjetskog rata* koji je Hrvatski sabor donio 8. listopada 1991. na skupnoj sjednici svih triju ondašnjih vijeća - Vijeća udruženog rada, Vijeća općina i Društveno-političkog vijeća.

Iz zapisnika je vidljivo da je Zakon prihvaćen, uz dva amandmana, sa samo glasom protiv, a istog je dana i objavljen u Narodnim novinama (NN br. 53/A/91). Važno je napomenuti da se uslijed granatiranja Banskih dvora i pokušaja ubojstva predsjednika RH dr. Franje Tuđmana ta izvanredna sjednica u tajnosti održala u podrumskim prostorijama Ine u Šubićevoj ulici u Zagrebu, a ne u saborskoj zgradici na Markovu trgu. Na istoj sjednici, pod prvom točkom dnevnog reda, donesena je odluka o *razdruživanju* RH od Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije (SFRJ), što dovoljno govori o važnosti koju je tadašnji državni vrh pridavao istraživanju komunističkih zločina.

Komisija je 28. travnja 1992. osnovala spomenuto Vijeće čija je zadaća bila *istražiti i utvrditi stvarni broj smrtno stradalih osoba - žrtava komunističkog sustava u inozemstvu, a osobito u razdoblju od 1953. do 1990., te utvrditi stanje njihovih grobova i poduzeti potrebne mjere za njihovo dostoјno obilježavanje i eventualni prijenos posmrtnih ostataka u domovinu*. Vijeće je najprije usustavilo saznanja objavljena u jugoslavenskom, emigrantskom i stranom tisku, stručnim publikacijama te raznim drugim knjigama. Tako dobiveni podaci provjeravani su i upotpunjavani u razgovorima s mnogobrojnim osobama iz kruga poznanika, suradnika i rodbine žrtava.

**KOMISIJA ZA UTVRDJIVANJE
RATNIH I PORATNIH ŽRTAVA**
*Vijeće za utvrđivanje poratnih žrtava
komunističkog sustava ubijenih u inozemstvu*

Zagreb, 20. rujna 1999. godine

*Novinski dnevnik, Chicago
Hrvatski dnevnik, Melbourne
Hrvatski vjesnik, Toronto
Dnevnik, dnevnik, Belgrad
Hrvatska pravda, dnevnik, Madrid
Hrvatsko republikansko novinsko društvo, Barcelona
Vjesnik HNV-a, površinac, New York
Kronika, površinac, Los Angeles
Pomorski Slobodni Hrvatski, površinac, Bern
Croatia, novinskičak, Buenos Aires
Ostvorenje, novinskičak, Hamburg*

PREDMET: Izvješće o radu od 28. travnja 1992. do 15. rujna 1999.

Vjesničar ist., dnevnik, Zagreb

Vjesničar, dnevnik, Zagreb

Jutarnji list, dnevnik, Zagreb

Što je novosti, dnevnik, Zagreb

Novi list, dnevnik, Rijeka

Čas Hrvatske, dnevnik, Osijek

Globus, tjednik, Zagreb

Čas Hrvatske, dnevnik, Zagreb

Domovina Dalmacija, nedeljnik, Split

Uvod

Časopisi:

- Hrvatski tjednik, tjednik, Melbourne
- Hrvatski vjesnik, tjednik, Melbourne
- Nova Hrvatska, dvojtjednik, London
- Hrvatska Domovina, mjesecnik, Hamburg
- Obrana, mjesecnik, Valencia
- Otpor, mjesecnik, Chicago
- Hrvatska država, mjesecnik, Muenchen
- Hrvatsko pravo, mjesecnik, Valencia

Prva stranica izvješća Vijeća za istraživanje državnog terora SFRJ u inozemstvu

Što se pak tiče dokumentacije samih jugoslavenskih tajnih službi, Vijeće je vrlo brzo moralо konstatirati da je najvažniji dio uništen. Prema izjavama svjedoka, naime, kompromitirajući materijali o likvidacijama hrvatskih emigranata - s imenima nalogodavaca, organizatora i izvršitelja - u više su navrata prije raspada jugoslavenske države uklanjani iz Udbinih arhiva u Hrvatskoj, a potpuno su uništeni neposredno prije prvih višestrašnjačkih izbora 1990. godine. Stoga je Vijeće u suradnji s pravnim zastupnicima obitelji žrtava te uz pomoć diplomatsko-konzularnih predstavništava RH počelo prikupljati dokumentaciju u inozemstvu - od nadležnih tijela (sudovi, tužiteljstva, kriminalistička policija...) država u kojima su se i dogodili ti zločini.

Također, članovi Vijeća su obavili mnogobrojne razgovore s nekadašnjim rukovoditeljima i djelatnicima jugoslavenskih tajnih službi. Zahvaljujući svemu navedenom, ipak su prikupljeni mnogi konkretni podaci i validni dokazi o likvidacijama. Tako je Vijeće do svoga završnog izvješća u rujnu 1999. uspjelo utvrditi da je od 1946. do 1990. Udba diljem svijeta ubila šezdeset i devetero hrvatskih emigranata; još trojica su oteta, a četvorica se spasila od otmice; u dvadeset i četiri slučaja žrtve su preživjele atentate s lakšim ili težim ozljedama. Da Udbina dokumentacija nije uništena, možda bi gornje brojke bile i veće. Vjerojatno bi se više znalo i o sudbini još osmorice emigranata koji se zasad vode kao nestali.

Povijest Udbe, malja Partije

Udba, skraćeno od *Uprava državne bezb(j)ednosti*, kolokvijalni je naziv za jugoslavensku civilnu kontraobavještajnu tajnu službu. Dakle, za tajnu političku policiju. Naziv se usprkos njenoj reorganizaciji i preimenovanju zadržao u javnosti sve do danas, zbog čega ćemo ga u nastavku knjige ravnopravno koristiti s njenim posljednjim imenom - *Služba državne sigurnosti/bezb(j)ednosti* (SDS/SDB).

Udbini korijeni sežu još u početke jugoslavenske monarhije jer su dužnosnici *Komunističke partije Jugoslavije* (KPJ) - osnovane u travnju 1919. - bili izravno ovisni o Savezu Sovjetskih Socijalističkih Republika, tada jedinoj komunističkoj državi u svijetu, te su obvezatno ulazili u različite oblike organizirane suradnje s obavještajnim službama SSSR-a i *Komunističke internacionale* (Kominterne). Uostalom, Kominterna je početkom 1939. i postavila Josipa Broza Tita za v.d. generalnog sekretara KPJ zahvaljujući u prvom redu njegovoj iznimno aktivnoj suradnji s NKVD-om, *Narodnim komesarijatom unutarnjih poslova* - tj. sovjetskom tajnom policijom.

Pred početak Drugoga svjetskog rata na jugoistoku europskog kontinenta - u listopadu 1940. - Tito je na Petoj zemaljskoj konferenciji KPJ u Zagrebu osnovao *Vojnu komisiju* pri Centralnom komitetu (CK) KPJ s dvije glavne zadaće: vrbovati suradnike među oficirima vojske Kraljevine Jugoslavije te prikupljati vojno-obavještajne informacije. Sredinom travnja 1941. promijenjen je naziv te komisije u *Vojni komitet*, iz kojeg je 27. lipnja 1941. nastao *Glavni štab Narodnooslobodilačkih partizanskih odreda Jugoslavije* (GŠ NOPOJ). Po komunističkome revolucionarnom načelu jedinstva

stranačkih, vojnih i obavještajnih funkcija (a ubrzo i državnih) u Glavni su štab ušli svi članovi Politbiroa CK KPJ, najvišega partijskog tijela.

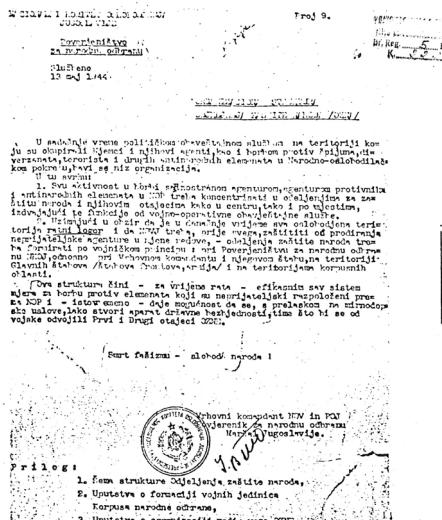

Tito sa suradnicima nakon osnivanja OZNE
ispred pećine u Drvaru

Tito je već 10. kolovoza 1941. dao precizne upute za osnivanje obavještajnih službi u partizanskim jedinicama, a 27. studenoga 1942. donio je *Uputstva o organizacijskoj strukturi i osnovnim zadaćama obavještajne službe na oslobođenoj i neoslobođenoj teritoriji*. U uputstvima je nedvosmisleno pisalo: *Služba se ima osloniti na Partiju i njene organizacije kao rukovodioca i organizatora*. Na tim je partijsko-revolucionarnim temeljima 13. svibnja 1944. u Drvaru, u opjevanoj špilji, i osnovana OZNA - *Odelenje za zaštitu naroda* - jedinstvena partizanska (i vojna i civilna) tajna služba. Ustrojena je po uzoru na zloglasni NKVD, što su osobno nadgledali generali Burtakov i Timofejev, sovjetski obavještajni instruktori pri *Vrhovnom štabu Narodnooslobodilačke vojske Jugoslavije* (bivši Glavni štab). Jedna od Ozninih glavnih zadaća bilo je i ažuriranje listi *narodnih neprijatelja*, popisa smrti po kojima bi partizani *postupali* nakon što bi zaposjeli određeni teritorij.

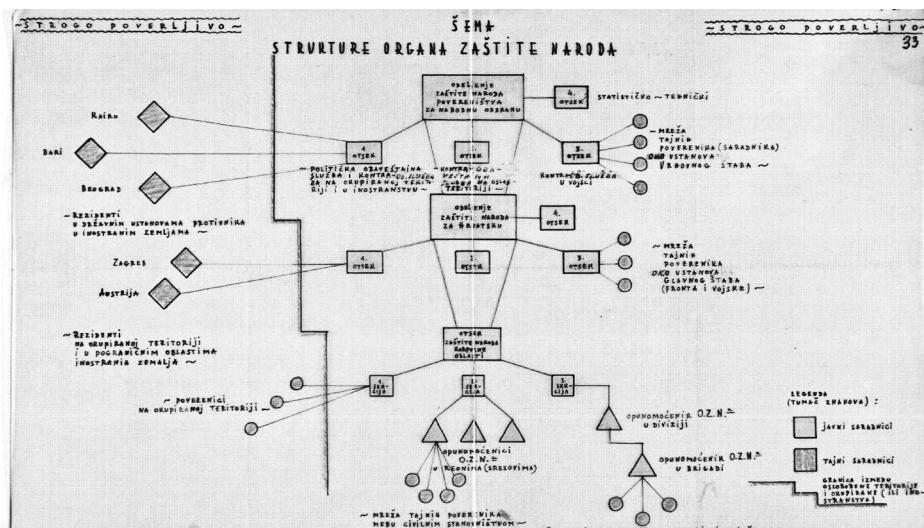
Ozna je djelovala pri *Povjereništvu za narodnu obranu*, kako se tada nazivalo ministarstvo u sklopu partizanske vlade - *Nacionalnog komiteta oslobođenja Jugoslavije* (NKOJ). Tito je ujedno bio i vrhovni zapovjednik, i ministar obrane, i predsjednik vlade, i generalni sekretar Partije. Za prvog načelnika Ozne imenovao je - po već apostrofiranome revolucionarnom načelu - *organizacionog sekretara KPJ* (dakle, drugog čovjeka Partije!) Srbijanca Aleksandra Rankovića, konspirativnog imena *Marko*, a civilnog

nadimka *Leka*. Najviši kadrovi Ozne, poput Ivana Steve Krajačića u Hrvatskoj i Ivana Matije Mačeka u Sloveniji, već su u pravilu bili uvježbani po *specijalnoj liniji* (kontrašpijunaža, subverzije, likvidacije...) u SSSR-u ili Španjolskome građanskom ratu, a niži su poslani na instruktažu u Visoku školu NKVD-a u Moskvi. Nadnevak 13. svibnja kada je osnovana Ozna - koju će partizanske pjesme slaviti kao Titovu *udarnu pesnicu* - bit će u komunističkoj Jugoslaviji proglašen *Danom bezb(j)ednosti*.

Titova uredba o osnivanju OZNE

Nakon donošenja Ustava *Federativne Narodne Republike Jugoslavije* (31. siječnja 1946.) Ozna gubi ime i u skladu s mirnodopskim, postrevolucionarnim uvjetima podijeljena je na tri tajne službe, svaku s posebnim nazivom, statusom i ulogom: *Upravu državne bezb(j)ednosti (Udba)* pri saveznom Ministarstvu unutrašnjih poslova, *Upravu za informiranje i dokumentaciju (UID)* pri Ministarstvu vanjskih poslova te *Kontraobavještajnu službu (KOS)* pri Ministarstvu o(d)brane. Ustavnim zakonima i Zakonom o unutrašnjim poslovima FNRJ poslovi državne sigurnosti (civilna i vojna milicija, civilna i vojna špijunaža i kontrašpijunaža) bili su u isključivoj nadležnosti Federacije, odnosno saveznih ministarstava u Beogradu. Udbom, najmoćnijom službom tadašnjega tripartitnoga tajno-represivnog sustava, i dalje je upravljao Aleksandar Ranković - najprije kao federalni ministar unutrašnjih poslova, a potom i potpredsjednik jugoslavenske države.

Organizacijska shema OZNE prilikom osnivanja u Drvaru

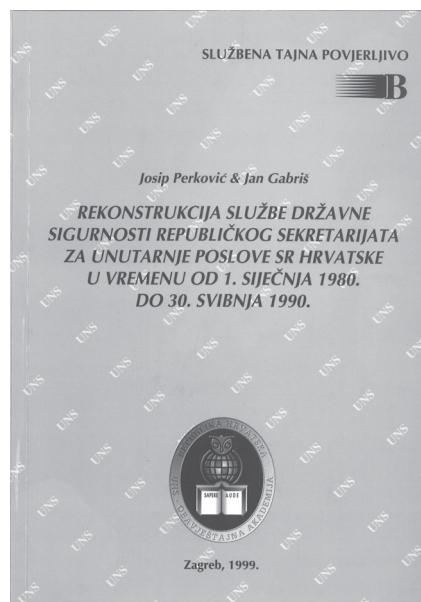
Rankovićevom smjenom sa svih državno-partijskih funkcija na Četvrtoj sjednici CK Saveza komunista Jugoslavije (kako se u međuvremenu, nakon sukoba s Moskvom, preimenovala KPJ) 1. srpnja 1966. na Brijunima (*Brijunski plenum*) započelo je novo razdoblje u povijesti *Udbe*. Ustavnim amandmanima i izmjenom Zakona o unutrašnjim poslovima 1. siječnja 1967. preimenovana je u Službu državne bezb(j)ednosti (SDB) - kako se nazivala u *socijalističkim republikama* BiH, Srbiji i Crnoj Gori - odnosno u Službu državne sigurnosti (SDS) u Hrvatskoj te *Službu državne varnosti* (SDV) u Sloveniji. Promjena nije bila samo jezična. U strahu od srpske predominacije, čime se zaprijetilo njegovoj *neprikosnovenoj* poziciji, Tito je odlučio decentralizirati upravljanje i djelovanje civilne tajne službe: utvrđeno je da su, osim Federacije, za poslove državne sigurnosti odgovorne i federalne jedinice, bar u vlastitim republičkim granicama. Za djelovanje izvan njih, uključujući i inozemstvo, republičke su službe morale dobiti **odobrenje** Službe državne bezbednosti Saveznog sekretarijata za unutrašnje poslova (SSUP) u Beogradu.

S druge strane, nijedna se akcija u inozemstvu - čak ni ona koju je potaknuo sami partijsko-državni vrh - nije smjela provesti bez **suglasnosti** one republike iz koje je potjecala tretirana osoba. U prijevodu: od postbrijunskog preustroja *Udbe* nijedan emigrant s područja SRH nije mogao biti likvidiran bez znanja i sudjelovanja hrvatskog (republičkog) SDS-a. I umjesto da se represija ublaži nakon što je *pohrvaćena*, Ran-

kovićevim padom i većim ovlastima republičkih službi dogodilo se suprotno - povećavao se broj likvidiranih Hrvata! U samo pet godina - do konca 1971. - smaknuta su dvadeset i trojica emigranata; još šestorica njih pukom su srećom preživjeli atentate, jedan je otet, a jedan netragom nestao. Crna se serija nastavila i nakon 1971. - osobito u dvjema godinama prije i poslije smrti Josipa Broza Tita. A trajala je do samog raspada Jugoslavije.

Perkovićev elaborat: moćni Savjet & II. odjel

Prema elaboratu pod naslovom *Rekonstrukcija Službe državne sigurnosti RSUP-a SRH* (Republičkog sekretarijata za unutrašnje poslove Socijalističke Republike Hrvatske - op. a.) u vremenu od 1. siječnja 1980. do 30. svibnja 1990. - koji su u lipnju 1997. po nalogu ravnatelja *Hrvatske informativne službe* (HIS) Miroslava Tuđmana izradili neka dašnji visoki dužnosnici Udbe Josip Perković i Jan Gabriš - za rad federalnog SDB-a/SDS-a bio je odgovoran *savezni sekretar za unutrašnje poslove* kojeg je imenovala i razrješavala Skupština SFRJ. Kao član ondašnje vlade, odnosno *Saveznog izvršnog vijeća* (SIV), formalno je odgovarao Predsjedniku SIV-a. Račune je, međutim, u stvarnosti polagao

Naslovica priručnika - Rekonstrukcija službe državne sigurnosti republičkog sekretarijata za unutarnje poslove 1980-1990

pred Predsjedništvom SFRJ (kolektivnim državnim poglavarom nakon Titove smrti - op. a.) i njegovim Savjetom za zaštitu ustavnog poretka, kao i pred Predsjedništvom CK SKJ (bivši Politbiro CK KPJ, najuže partijsko vodstvo - op. a.).

Savjet za zaštitu ustavnog poretka Predsjedništva SFRJ, navode Perković i Gabriš, sačinjavali su članovi Predsjedništva i SFRJ i CK SKJ, predsjednik SIV-a te trojica saveznih sekretara - za unutrašnje poslove, narodnu o(d)branu i *inostrane* poslove. Taj je savezni Savjet u neposrednoj vezi s odgovarajućim *savjetima* predsjedništava republika i pokrajina pratio stanje državne sigurnosti te donosio odluke - pa tako i one o likvidacijama, što ne piše u elaboratu! - koje su bile obvezujuće za SDB Saveznog sekretarijata za unutrašnje poslove.

Ustrojstvo pak SDS-a u Socijalističkoj Republici Hrvatskoj određivao je Pravilnik o unutarnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mesta (donesen 1977.). Republička služba sastojala se od sjedišta u Zagrebu i teritorijalnih ustrojstvenih jedinica - centara. Samo sjedište bilo je podijeljeno na 8 odjela:

- I Odjel za obradu unutarnjeg neprijatelja
- II Odjel za obradu neprijateljske emigracije
- III Odjel za obradu stranih obavještajnih službi
- IV Odjel za poslove operativne tehnike
- V Odjel za poslove evidencija, statistike i dokumentacije
- VI Odjel za poslove osiguranja osoba i objekata
- VII Odjel analitike (ukinut prije 1980.)
- VIII Samostalni odsjek za obrambene pripreme

Izvan sjedišta Službe djelovalo je 10 (regionalnih) centara: Zagreb, Osijek, Split, Rijeka, Pula, Karlovac, Bjelovar, Varaždin, Sisak i Gospic. Kako bi se učinkovitije *pokrili* široki prostori Slavonije i Dalmacije, u sklopu Centra Osijek ustrojene su ispostave Slavonski Brod i Vinkovci, a u sklopu Centra Split ispostave Zadar, Šibenik i Dubrovnik.

Za borbu protiv hrvatskoga političkog izbjeglištva neposredno je bio zadužen Odjel za obradu neprijateljske emigracije. U udbaškoj se komponenti skraćeno nazivao *II. odjel*, a u hrvatskoj publicistici *protuemigrantski odjel* - sintagmu koju ćemo i u ovoj knjizi često koristiti. Po vertikalnoj je liniji odjel bio podređen svome pandanu višeg reda u Beogradu - *II. upravi* SDB-a SSUP-a.

Likvidacije: strogo kontrolirana procedura

Perkovićev i Gabrišev elaborat ništa ne otkriva o proceduri odlučivanja o likvidacijama političkih iseljenika. Ništa se o toj problematici nije moglo naći ni u, kako rekosmo, temeljito *procipišćenim* Udbinim arhivima u Hrvatskoj. Prve konkretne činjenice, međutim, iznio je još 1993. Ivan Lasić - Gorančić, načelnik II. odjela Centra SDB-a Mostar te kasnije - od 1983. do 1986. - načelnik II. uprave SDB-a SSUP-a SFRJ, i to kao svjedok u istražnom postupku o ubojstvu Brune Bušića pred istražnim sucem Županijskog suda u Zagrebu Božidarom Jovanovićem:

Bio sam prisutan kad je podsekretar (pomoćnik ministra unutrašnjih poslova - op. a.) Srđan Andrejević objašnjavao novom saveznom sekretaru (ministru) Dobroslavu Čulafiću (Crnogorac) proceduru likvidacija emigranata: „To je u vlasnosti nadležnosti, isključivo sekretar ima pravo i ovlašten je da u takvim akcijama daje i odobrenje, ali tu ima određena procedura. Vjerojatno je Vama to drug Stane Dolanc (Slovenac, Čulafićev prethodnik na čelu SSUP-a) objasnio. I on je imao takva ovlaštenja kakva je imao i Franjo Herljević (bosanski Hrvat, Dolančev prethodnik). Međutim, vi morate pribaviti suglasnost za takve stvari od Savjeta za zaštitu ustavnog poretku, kojem vi morate, nakon konzultacije s republičkim sekretarima, predložiti na koga želite uputiti te akcije, i tek nakon toga, kad vi dobijete odobrenja, onda smijete i možete uključiti mene ili bilo koga drugog koga vi i republički sekretar dotične Službe smatraste za kvalificiranu, za pogodnoga za takve stvari.“.

Ja sam tada apsolutno shvatio tu proceduru, iako sam sličan zaključak imao i ranije u kontaktima s Dolancem. Postojale su određene nadležnosti republičkih sekretarijata i saveznog sekretarijata, i nisu nigdje bile u poziciji da se sukobljavaju, ukoliko su postupali i jedan i drugi u okviru svojih nadležnosti. (Okružni /Županijski/ sud u Zagrebu, Zapisnik o saslušanju svjedoka Ivana Lasića, 29. siječnja 1993.).

Da je licenciju za ubojstva izdavao sami državno-partijski vrh, potvrdit će i Ivan Ćurak, načelnik Centra SDB-a Dobojski II. odjela

SDB-a RSUP-a SRBiH. U više je navrata davao iskaz autoru ove knjige, koji je s njim razgovarao kao službenik Komisije:

Ćurak ističe da se, što se tiče obrade emigracije, uglavnom obrađivala hrvatska emigracija, oko 70 posto (a ostalih 30 posto srpska i muslimanska emigracija). Ćurak tvrdi da je u njegovo vrijeme u središtu SDB-a RSUP-a SRBiH bilo oko 130 tzv. prioritetnih obrada, od toga stotinjak po hrvatskoj emigraciji. Otprilike jedna trećina, tridesetak obrada, predstavljala je savezni, jugoslavenski interes, te su se ti dosjei vodili i u središtu saveznog SDB-a u Beogradu. U II. upravu SSUP-a stizale su informacije iz svih republičkih središta, vezano uz osobe od saveznog interesa.

*Spomenutu Upravu Ćurak ističe kao glavno mjesto gdje se odlučivalo o „ofenzivnim akcijama“ prema hrvatskim emigrantima. Za izvršavanje tih akcija također je bila nadležna ta Uprava, uz koordinaciju s minimalnim brojem osoba iz nadležnih republičkih središta i regionalnih centara SDB-a. O namjeri da se izvede „ofenzivna akcija“ izvještavalo se saveznog sekretara za unutrašnje poslove. Ukoliko bi on odobrio akciju, **tražio je suglasnost saveznog državnog i partijskog rukovodstva**. Nakon konzultacija u Saveznom savjetu za zaštitu ustavnog poretku, u čemu nisu morali sudjelovati svi članovi Savjeta, ukoliko bi odluka bila pozitivna, savezni sekretar za unutrašnje poslove izvještavao bi svog kolegu na republičkoj razini s čijega je područja bio podrijetlom dotični emigrant.*

*Nakon odluke u saveznom vodstvu države, odgovarajući suglasnost za „ofenzivnu akciju“ morala bi dati republička vlast. Republički sekretar za unutrašnje poslove tražio je suglasnost republičkog i partijskog rukovodstva, te bi se **odлуka donijela nakon konzultacija unutar republičkog Savjeta za zaštitu ustavnog poretku**.*

(Komisija za utvrđivanje ratnih i poratnih žrtava, Vijeće za utvrđivanje poratnih žrtava komunističkog sustava ubijenih u inozemstvu - Ivan Ćurak, sažetak razgovora, Zagreb, 31. svibnja 1999.).

ZAPISNIK O SASLUŠANJU SVJEDOKA

Ivan Lasić	(prezime i ime)
sastavljen dana 29. 1. 1993.	
19 ... godine	
u Okružnom	sudu u Zagrebu
članovi od stola	
Krivljena prednost protiv	
Istražni sudac Božidar Jovanović	
Marija Stanović	
Zapisnikar:	
Izvršenje: 35/1 OKZ RH	
početak u 12.15... sati	
KZ-a	
Uveruje se da su prisutnici Držani odvjetnik: Stjepan Hercog OKR.JT. tužilac Ivan Maračić	
Osvrtnici:	
Bramice:	
Obični:	
Tunici:	
Eto je kop od njih izvora, da bi je steklo obvezno odnosno, zato nije utvrđeno;	
je saslušana svjedok je opozorenje da je dočarao govorite o tome i da ne smije ništa pre Šapca. Upozorenje je na postupak u izveštajima, i da nije dočarao informaciju na putu na koju bi odgovorno izradio sebe ili bilo kakvu tekuću situaciju, zavojem metropolitarnog fona ili kreševskog papegeja. Data upozorenja u smislu čl. 229 i 231 ZKP-a.	
Nikom noga svjedok daje sljedeće ostvorne podatke:	
Ime i prezime, imo ora: IVAN LASIĆ sin Franje	
Zanimanje i boravak: umirovljenik, Mostar, Petra Drapšina 39.	
Mjesto rođenja i godina rođenja: Užarići, 19. 3. 1934. godine	
Oduš s okvirjem i oklepnjem: -	
Svjedok je upozoren da u smislu člana 218. ZKP-a mora svjedociši pa izjavljuje	

Naslovica Zapisnika o saslušanju svjedoka
Ivana Lasića**Udba - partijska policija**

Da su se odluke o likvidacijama donosile u suglasju između federacije i republika, autoru ove knjige potvrdio je - temeljem vlastitih, neposrednih saznanja - i dugogodišnji šef (od 1972. do 1989.) osječkog centra SDS-a Dragoljub Krnić. On je decidirano izjavio da Udba nije smjela ništa poduzeti bez odobrenja političkog vrha:

PREDMET: Dragoljub Krnić,
bivši načelnik Centra SDS-a Osijek;
sažetak obavjesnog razgovora

Temeljem izjave Ivana Čurka, bivšeg načelnika Centra SDB Doboj i Druge uprave SDR RSU-a SRBiH, da je jedan "bosanski suradnik" inače profesionalni ubojica koji je između 1969. i 1983. sudjelovao u više likvidacija hrvatskih emigranata, živio na području Osijeka i da je za njega znao dugogodišnji načelnik Centra SDS Osijek, Dragoljub Krnić, sin Milana, rođen 1936. u Bijeloj lozi kod Našica, umirovljenik, državljanin RH, nastanjem u Osijeku, Tina Ujevića 8, s istim je obavljen razgovor čiji sažetak donosimo u nastavku:

Krnić je završio gimnaziju u Osijeku i nakon toga je otisao na odsluženje vojnog roka u JNA. Obuku je prošao u Bićeći, u vojarni za obuku rezervnih oficira (zadnji čin mu je "rezervni kapetan I. klase"), a ostatak je odslužio u Sarajevu.

Nakon povratka iz vojske, 1. 12. 1958., Krnić se zapošljava u SDS-u Centar Osijek. Prema vlastitim riječima, radio je na raznim uglavnom pripravničkim poslovima - do 1964., kad je poslan u Beograd u Višu upravnu školu. Iz Beograda se vraća kratko prije Bjeljinskog plenuma i radi uglavnom na poslovima emigracije. Načelnik operative postaje 1969., a načelnik Centra 1972. Na tom mjestu ostaje do umirovljenja 1989.

Naslovica Sažetka obavjesnog razgovora s
Dragoljubom Krnićem

Služba državne sigurnosti, to je bila politička policija. Ona je bila u funkciji politike i CK. Prema tome, nije se smjelo ništa dogoditi što nije odgovaralo partiji. Služba nije smjela izvoditi ni bezazlenije akcije ukoliko bi time narušavala neki interes politike. Nije se moglo ići mimo zvanične politike, bez obzira kakva je bila, pogrešna ili ispravna. Služba je bila samo izvršilac. Netko je u CK pratio školstvo, neko ovo, neko ono, a netko je pratitio Službu. To je dugo godina radio Marko Bezer, izvršni sekretar CK SKH. Što se tiče toga, on je jako puno znao. Marko je bio dobar s Josipom Vrhovcem. Marko je ispred Centralnog komiteta Hrvatske bio član Savjeta za zaštitu ustavnog poretka. Taj Savjet je bio kontrolni organ. Bio je jako bitan. Neke se stvari nisu smjele dogoditi bez znanja tih ljudi. Ako se išlo u neku akciju, oni su to morali pokrivati. Savjet za zaštitu ustavnog poretka je praktički dozvoljavao neke aktivnosti organima unutrašnjih poslova, posebno Službi državne sigurnosti. Ali, s nekim inicijativama nije se moglo ići pred cijeli Savjet, nego kod jednog, dva ili tri člana. Kad bi danas izjavili da je Savjet odlučivao o likvidacijama, neki bi vam rekli da pričate gluposti. Specijalne akcije su išle sa što manje ljudi, ali su morale biti pokrivene. Iza njih je morao stajati politički vrh, ili savezni ili republički. Dok je Tito bio živ i Bakarić predsjednik saveznog Savjeta, oni bi dobili informacije od Službe: gdje su problemi, kakvi problemi i tako dalje. I onda su se konzultirali, dogovarali i donijeli nekakvu odluku. Ako se radilo o nečemu u Hrvatskoj, tada je bio red da se upozna Zagreb. To bi radio taj predstavnik iz Hrvatske u saveznom Savjetu. On bi prenio odluku republičkom Savjetu i CK. Bezer je o tome morao razgovarati u CK i predsjedništvu Republike. Šef partije i barem predsjednik Predsjedništva su to morali znati i odobriti.

(Komisija za utvrđivanje ratnih i poratnih žrtava, Vijeće za utvrđivanje poratnih žrtava komunističkog sustava ubijenih u inozemstvu - Dragoljub Krnić, sažetak razgovora, Zagreb, 15. lipnja 1999.).

Potvrde tih navoda mogu se naći i u zasad jedinoj, kako je u javnosti predstavljena, znanstveno utemeljenoj knjizi o Vladimiru Bakariću, višedeset-ljetnom prvom čovjeku hrvatskih komunista (Titovoј desnoј ruci u Hrvatskoј) i dugogodišnjem predsjedniku Saveznog savjeta za zaštitu ustavnog poretka. U poglavlju pod naslovom *U sustavu državne sigurnosti* tako piše:

Predsjedništvo SFRJ osnovalo je 8. lipnja 1974. Savjet za državnu bezbjednost, tijelo koje je nadziralo jugoslavenski sustav sigurnosti. (...) Do proljeća sljedeće, 1975. godine, Savjet je dobio novo ime - Savezni savjet za zaštitu ustavnog poretka, a Predsjednik Republike, Predsjedništvo SFRJ i SIV odlučili su pojačati i definirati njegove ovlasti. Na sjednici Predsjedništva SFRJ, 8. travnja 1975., raspravljalio se o prijedlogu odluke - koju bi donijela sva tri spomenuta organa zajedno - prema kojoj bi Savjet, osim „usmjeravanja rada organa bezbednosti“, obavljao „usklajivanje pojedinih mera i akcija bezbednosti za koje Savet oceni da su od posebnog značaja za bezbednost zemlje, (...) obavještajne i kontraobavještajne aktivnosti organa bezbednosti prema inostranstvu“.

(Dino Mujadžević: *Bakarić - politička biografija*, Hrvatski institut za povijest - Podružnica Slavonski Brod, Zagreb, 2011.)

Ovdje je potrebno naglasiti da su najviši savezni (državni) dužnosnici bili ujedno i članovi najviših partijskih tijela te da ih je upravo SKJ postavio na te iste dužnosti. Također, većina sekretara i podsekretara SSUP-a i SSIP-a te tajnika Saveznog savjeta za zaštitu ustavnog poretka bili su istodobno i visoki oficiri JNA koji su na te funkcije dolazili izravno iz SSNO-a, gdje su opet bili postavljeni po partijskoj liniji. Drugim riječima, iza svih odluka o likvidacijama i otmicama u završnici je stajalo vodstvo SKJ!

Odličan primjer jedinstva državno-partijsko-poličko-sigurnosnih funkcija upravo su karijere već spomenutih Franje Herljevića i Stane Dolanca. Herljević je bio savezni ministar unutarnjih poslova (1974.-1982.), nakon čega je postavljen za člana CK SKJ, a koji ga je odredio za svog predstavnika u Saveznom savjetu za zaštitu ustavnog poretka. Dolanc, koji je do tada bio sekretar Izvršnog biroa (bivšeg Politbiroa) CK SKJ, naslijedio je 1982. Herljevića na mjestu saveznom ministra za unutrašnje poslove te je po funkciji također bio član Saveznog savjeta za zaštitu ustavnog poretka.

Slična je situacija bila i u SRH: utjecaj Predsjedništva CK SKH i njegove kadrovske komisije bio je presudan kod imenovanja dužnosnika RSUP-a. *Funkcioneri RSUP-a* u pravilu su nakon isteka mandata odlazili na druge visoke političke dužnosti. Primjerice, Zlatko Uzelac je 1982. - nakon isteka mandata republičkog sekretara za unutrašnje poslove - imenovan tajnikom Sabora SRH, a na njegovo mjesto došao je Pavle Gaži iz CK SKJ. Gažija je pak na mjestu republičkog sekretara naslijedio Vilim Mulc, član CK SKH. Primjeri bi se mogli nabrajati u nedogled.

Ista sprega i na nižim razinama! Da bi utjecaj Partije na Udbu bio što snažniji, na mjesta načelnika centara postavljeni su provjereni dužnosnici općinskih ili regionalnih komiteta SKH. Tako su između 1980. i 1990. od ukupno desetorice načelnika centara SDS-a u Hrvatskoj njih šestorica izravno imenovana iz tijela SKH.

Sveznajući Tito

Da rekapituliramo: ubojstva i otmice hrvatskih političkih iseljenika nazivale su se u žargonu jugoslavenskih tajnih službi *ofenzivnim akcijama* ili *specijalnim zadacima*. Procedura donošenja odluke o likvidaciji ili otmici te njenu izvođenju bila je praktično neslužbena, ali detaljno definirana. Konačna verifikacija odluke donosila se u spomenutom gremiju, Saveznom savjetu za zaštitu ustavnog poretka, s tim da je potrebno napomenuti kako se do smrti Josipa Broza Tita nijedna *ofenzivna akcija* nije smjela izvesti bez njegovoga prethodnog placeta. Ta činjenica crno na bijelo stoji i u presudi Višega pokrajinskog suda u Münchenu protiv Krunoslava Pratesa zbog sudjelovanja u ubojstvu Stjepana Đurekovića:

Od početka 80-ih godina Savjeti za zaštitu ustavnog poretka bili su poveznica prema najvišem političkom rukovodstvu sigurnosnog aparata, predmetnim republičkim predsjedništvima. Savjet za zaštitu ustavnog poretka Socijalističke Republike Hrvatske utemeljen je odlukom Predsjedništva SRH od 28. svibnja 1980. (...) Likvidacije protivnika režima u inozemstvu, koji su dovodili u pitanje legitimnost države ili partije u Jugoslaviji, neki su nositelji političkog odlučivanja još početkom 80-tih godina svakako smatrali „legitimnim sredstvom“ za očuvanje vlasti. Zakonske osnove ili

barem pisanih uputa za to nije bilo. Službeni jugoslavenski sigurnosni aparat (primjerice SDB/SDS) nije imao nikakvu nadležnost da na svoju vlastitu odgovornost naredi i ili izvrši likvidacije. Do svoje smrti, Tito je sam izdavao te odgovarajuće naloge. Nakon njegove smrti 1980. godine, za izdavanje naredaba za likvidaciju bili su isključivo ovlaštene nositelji političkog odlučivanja u redovima predmetnih izvršnih komiteta komunističke partije.

(Oberlandesgericht München, Presuda protiv Krunoslava Pratesa - poslovni broj: 6 St 005/05-2, 3 BJs 27/04-2-6 3, StE 2/05-2-2)

Prethodno citirani visoki dužnik Udbe Ivan Ćurak prepričao je autoru ove knjige jedan događaj koji potvrđuje da je Josip Broz Tito doista bio neposredno uključen u proceduru odlučivanja o likvidacijama hrvatskih političkih emigranata, kao i da je o njima bio promptno izvještavan:

Na jednom širem sastanku načelnika i drugih viših dužnosanika republičkih središta i centara SDS-a u Rijeci, koji je organizirao Jerko Dragin, načelnik Drugog odjela Centra SDS-a Rijeka, Ćurak je saznao od Franje Herljevića da je SDS organizirao atentat na emigranta Danu Šarca u Parizu. Tom prigodom je Herljević prigovorio Draginu da ga je krivo informirao o likvidaciji Šarca što je on prenio Titu, pa mu se je kasnije morao ispričavati jer je Šarac ipak preživio atentat. Tito da je umirivao Herljevića riječima: "Ne možeš uvijek uspjeti. Nekad moraš i omanuti".

(Komisija za utvrđivanje ratnih i poratnih žrtava, Vijeće za utvrđivanje poratnih žrtava komunističkog sustava ubijenih u inozemstvu - Ivan Ćurak, sažetak razgovora, Zagreb, 31. svibnja 1999.).

II) KRIMINALNO-PARTIJSKA POZADINA ĐUREKOVIĆEVE LIKVIDACIJE

Od Ustaške mladeži preko partizana i KP do direktorske karijere

Glavni lik ove knjige Stjepan Đureković rođen je 8. kolovoza 1926. u selu Bukovcu na obroncima Fruške gore (istočni Srijem), od oca Martina i majke Angeline, djevojački Strödl. U obližnjem Petrovaradinu - inače rodnom gradu bana Josipa Jelačića - završava osnovnu školu, nakon čega pohađa učiteljsku školu u Srijemskim Karlovcima. Iako član Ustaške mladeži i praktični katolik (kao dječak je ministirao i pjevao u crkvenom zboru), s čitavim svojim četvrtim razredom bježi u partizane kada su dobili mobilizacijski poziv u domobranu. Nakon završetka rata i razvojačenja nastavlja školovanje u muškoj gimnaziji u Novom Sadu, a 1951. diplomira ekonomiju u Beogradu.

Stjepan Đureković

Tijekom studija objavljuje novele i kratke priče u beogradskom Studentskom listu, a kao student najviše se družio s mladim crnogorskim književnikom Acom Štakom i Berislavom Blaževićem, budućim savjetnikom za ekonomski pitanja Džemala Bijedića, jednog od vodećih BH-kommunista. Iste godine kad je diplomirao oženio je Gizelu Molnar, rođenu 21. ožujka 1931. u Irigu pokraj Novog Sada, kćer bogatog trgovca tekstilom kojem su komunističke vlasti oduzele najveći dio imovine. Vjenčali su se u novosadskoj Župnoj crkvi Imena Marijina, popularno zvanoj *katedrala*.

Nakon studija Đureković se nakratko zaposlio u Odjelu za planiranje Vlade Autonomne Pokrajine Vojvodine, a potom je radio u Tvornici keksa Danubius u Novom Sadu. Dne 10. siječnja 1954. dobio je sina Damira. Godinu dana kasnije, Stjepan s obitelji odlazi u Osijek za direktora računovodstva u Tvornici šibica, a 1956. seli se u Sisak na mjesto pomoć-

nika komercijalnog direktora u Rafineriji nafte, gdje se i učlanjuje u Komunističku partiju jer je, prema vlastitim riječima, uvidio da drukčije neće moći napredovati u službi. I bio je pravu.

Godine 1964. Stjepan prelazi u Zagreb, u sjedište *Kombinata nafte i plina* - poduzeća koje se će se ubrzo, spajanjem Rafinerije nafte Rijeka i Rafinerije nafte Sisak, restrukturirati i preimenovati u Inu. U međuvremenu su Gizelini roditelji prodali ono što im je ostalo od imovine u Vojvodini te u Zagrebu, u Nazorovojo ulici, kupili kuću u kojoj će se nastaniti i Đurekovići.

U novom koncernu Stjepan desetljeće i pol obnaša dužnost komercijalnog direktora Ina-Trgovine, da bi u svibnju 1980. bio promaknut u direktora Ina-Marketinga, sa zadaćom da koordinira planove proizvodnje svih pogona koncerna s potražnjom na tržištu, kao i da pribavlja devizna novčana sredstva nužna za poslovanje. Vrlo odgovorna funkcija, budući da je tih godina opskrba sirovom naftom iz inozemstva postajala sve teža zbog nestašice deviza i zbog poteškoća u poslovanju većih banaka - osobito Privredne banke Zagreb i Narodne banke u Beogradu.

Unatoč zavidnoj karijeri, Đureković je 24. travnja 1982. automobilom preko Slovenije pobjegao u Austriju, a potom u Njemačku, s lažnom putovnicom (navodno na ime *Josip Miranović*). Bijeg je izazvao velik, pozitivan odjek u emigraciji jer je to bio jedan od rijetkih slučajeva da se *izvandomovinskom pokretu otpora* pridružio visokopozicionirani član komunističke nomenklature. Ugled u političkom izbjeglištvu bivši je Inin direktor još više učvrstio vrlo zapaženom (i obimnom) žurnalističkom, publicističkom i beletrističkom produkcijom. Među inim, u Njemačkoj mu je objavljeno svih pet romana - kako ih je sam žanrovski definirao: *Ja, Josip Broz Tito; Komunizam - velika prevara* (radnog naslova *Proletariat - velika prevara*); *Crveni menadžeri; Slom idealja* (*Bio sam Titov ministar*); *Sinovi orla*.

O ovome dijelu životopisa nema prijepora - s njim se slagala i komunistička propaganda. U službenoj jugo-inačici Đurekovićeve biografije, međutim, skrivali su se stvarni razlozi njegovog bijega u inozemstvo. Zahvaljujući trudu hrvatskih istraživača - ali i ustrajnosti njemačkih policajskih i pravosudnih istražitelja - otkriveno je da se Đureković našao u sječištu dviju *urota* (engleski: *conspiracy*). Jedne beogradske, ofenzivne, hegemonističke - sa ciljem preotimanja hrvatskih gospodarsko-financijskih resursa i slabljenja SRH; druge zagrebačke, obrambene, federalističke - ali

Mika Špiljak

sa ciljem da se proklamiranim zaštitom nacionalnih interesa i republičkih prava u biti spase hrvatski partijski kriminalci.

Beograd vs. INA: Akcija Lugano

Savezna centrala Udbe u Beogradu pokrenula je još 1980. veliku akciju sa zadaćom da se prikupe podaci o kriminalnim aktivnostima jugo-direktora koji su vodili ključne trgovinske poslove s inozemstvom, posebice one vezane za trgovinu naftom. Akcija je dobila kodno ime *Lugano* po imenu švicarskog grada u kojem je boravio glavnoosumnjičeni akter te afere Vojko Santrić.

Na temelju odluke u Beogradu, republička Udba u Zagrebu sastavila je *Prijedlog mjera i radnji u praćenju određenih osoba vezano za Ina Commerc - Akciju Lugano*. U dokumentu je donijet i kronološki presjek dotad provedenih *mjera i radnji*:

- *30.10.1980. godine u SSUP održan je sastanak na kome su razmatrani podaci Službe državne bezbjednosti i Uprave bezbjednosti SSNO (Saveznog sekretarijata za narodnu obranu - op. a.) koji se odnose na naše građane u inozemstvu - vlasnike inozemnih firmi, ili zaposlenih u njima, i na njihove aktivnosti na vanjskotrgovinskom prometu sa našom zemljom. Sastanku su prisustvovali Dimitrije Krajger, podsekretar za SDB SSUP, Vinko Bilić, zamjenik sekretara i rukovodilac SDS RSUP SRH, Obren Đorđević, podsekretar za SDB RSUP Srbije, Branko Bračko, podsekretar za SDB RSUP SR Slovenije, Zoran Martinov, podsekretar za SDB PSUP SAP Vojvodine, Jere Grubišić, načelnik UB SSNO i J. Tahirobegović, N. Nikolić, M. Smilevski i Č. Nikolić - SDB SSUP. Na sastanku je zaključeno da raspoloživi podaci ukazuju da se često radi o poslovima obavljenim na štetu naše privrede, da su pojedine osobe u kontaktu sa nekim stranim obaveštajnim službama, pa da je zato potrebno angažiranje SDB na istraživanju i dokumentiranju nedozvoljene djelatnosti osoba apostrofiranih na sastanku, kao i drugih za koje takvim podacima raspolažu RSUP i PSUP. Ocijenjeno je da posebnu pažnju zaslužuje više osoba, a*

*sa područja SR Hrvatske istaknuti su **Vojko Santrić**, Mato Vekić, Miro Kadjević, Josip Rataj i Velimir Marton.*

Također je zaključeno da se tokom novembra 1980. godine sastanu zaduženi radnici SDB SSUP, RSUP, PSUP i UB SSNO i sačine konačan pregled osoba s ovog područja, zavedu pojedinačne obrade, a da SDB SSUP zavede koordinirajući dosje u skladu sa Pravilnikom o radu SDS.

- 5.12.1980. godine u SSUP, a u skladu sa zaključcima podsekretara SDB od 30.10.1980. godine održan je sastanak na kojem su predstavnici RSUP i PSUP dali imena osoba predviđenih za obradu sa kraćim presjecima postojećih materijala i odgovarajućim obrazloženjem.

Sastanku su prisustvovali iz SDB SSUP Jusuf Tahirbegović, Nikola Nikolić, Milan Smilevski, Čedomir Nikolić i Radislav Lukić, iz UB SSNO pukovnik Čedo Radnić, RSUP SR Slovenije Janez Piber, RSUP SR Hrvatske Svetislav Bilušić (načelnik Odjela za unutrašnju problematiku), RSUP SR Srbije Dragoslav Đurić, Branimir Radovanović i Ratko Marković, te iz PSUP SAP Vojvodine Jovo Babić.

SDS RSUP Hrvatske predviđjela je za obradu sljedeće osobe: **Vojko Santrić**, Petar Badurina, Ervin Bihler, Miro Kadjević, Josip Rataj, Branko Šrenger i Mato Vekić.

Zaključeno je da, pored navedenih sa područja SR Hrvatske, pažnju Službe zaslužuju i Uroš Betini, Viktor Hajon, Danilo Salata i dr., da se SSUP-u dostave konačni spiskovi osoba za obradu sa presjecima podataka, planovima i predviđenim operativno-tehničkim i drugim mjerama, da se dosje za osobe pod obradom vode u RSUP i PSUP, te da se komuniciranje vrši sa pozivom na šifru „Lugano“.

- 19.2.1982. godine SSUP - SDB dostavio je RSUP SRH - SDS na operativno korištenje materijale koji se odnose na osobe zahvaćene akcijom „Lugano“, i to: dokumentaciju Privredne komore Jugoslavije o aktivnosti jednog broja bivših odgovornih radnika naših OUR-a, koji žive i rade u Italiji, te izvod iz zapisnika sa VIII sjednice komisije za sprovođenje Odluke o uređivanju poslovnih odnosa sa određenim firmama u inozemstvu i fizičkim osobama u inozemstvu, koje se bave poslovima vanjsko-trgovinskog prometa.

- 12.3.1981. godine RSUP SRH - SDS I. odjel obavijestio je centre SDS Zagreb, Rijeku i Pulu da je Programom rada za 1981. godinu predviđeno da se po liniji podrivanja ekonomskih osnovica društva zavedu u operativne obrade **Vojko Santrić**, Petar Badurina, Miro Kadijević, Josip Rataj, Branko Šrenger (CSDS Zagreb), Ervin Bihler (CSDS Rijeka) i Mato Vekić (CSDS Pula).
Centru SDS Zagreb, Rijeka i Pula dostavljen je dio operativne dokumentacije i zatraženo da izvrše detaljnu provjeru podataka za osobe predviđene za operativnu obradu, npravi plan rada za ove obrade, te da ga dostave u sjedište Službe zajedno sa zahtjevima - prijedlozima za primjenu operativno-tehničkih mjera.
- 12.3.1981. godine RSUP SRH - SDS I. odjel obavijestio je SSUP - SDB III. Upravu da je Programom rada za 1981. godinu predviđeno da se po liniji podrivanja ekonomskih osnovica društva u operativnu obradu zavedu **Vojko Santrić**, Petar Badurina, Miro Kadijević, Josip Rataj, Branko Šrenger - CSDS Zagreb, Ervin Bihler - CSDS Rijeka i Mato Vekić - CSDS Pula.
- 16.3.1981. godine RSUP SRH - SDS I. odjel dostavio je SSUP - SDB III. Upravi na daljnje korištenje izvod iz informacije CSDS Pula broj 39 od 3.3.1981. godine u kojem su dostavljena operativna saznanja o osobama zahvaćenim akcijom „Lugano“ - Emili Milovan, **Vojku Santrić** i Lazi Dimitrijević. (...)

Kao što vidimo, nigdje se ne spominje Stjepan Đureković. I iz početka je *Lugano* i izgledao kao klasična obavještajno-policijска акција против криминала у вишим гospodarskim сferама - изгледао све dok istraga nije дошла до доиста зvučnih imena, Aleksandra Miše Broza i Vanje Špiljka. Potvrda da su upravo они bili istraživani može se naći i u već citiranом elaboratu Josipa Perkovića i Jana Gabriša:

*Operativna akcija „Lugano“ - republička akcija na otkrivanju kriminalnih radnji u firmi INA Trade u sprezi s inozemnim partnerima (obuhvaćeni su bili **Vojko Santrić**, Petar Badurina, Branko Šrenger, Mato Vekić, **Vanja Špiljak**, **Mišo Broz** i drugi).*

Vanja Šipljak, sin jednog od najmoćnijih hrvatskih komunista Mike Šipljka, od 1. siječnja 1980. do 31. kolovoza 1981. bio je direktor organizacijskog odjela Ine za vanjsku trgovinu, a od 1. rujna 1981. do 14. srpnja 1983. pomoćnik direktora za cijeli sektor vanjske trgovine. Pojednostavljeno rečeno, u inkriminiranom je razdoblju nadzirao cjelokupna trgovina naftne za Inine potrebe.

Savezna Udba sumnjičila je Šipljka juniora da je iskoristio svoj položaj za nezakonito osobno bogaćenje, a do njega je došla istražujući već spomenutog Santrića, tj. njegovo milansko poduzeće Eurofintrade Italia S.R.L. Navodno je šef Inina uvoza, kad bi kupovao sirovu naftu na slobodnom tržištu, u dogовору с prodavateljima određeni *dodani iznos* prikazivao kao sastavni dio kupoprodajne cijene, a oni bi ga pak isplaćivali kao *proviziju* na račune u inozemstvu - dio samome Šiplju, dio posredniku Santriću.

Obrambeni mehanizam komunističke vrhuške u Zagrebu odmah je - dakako, u nejavnoj komunikaciji - izbacio tezu kako se zapravo radi o pokušaju velikosrpskih snaga da se kriminalizacijom Ine destabilizira partijsko *rukovodstvo* SRH sa ciljem da beogradski *Jugopetrol* preotme lukrativni naftni biznis. Da se, u konačnici, Hrvatska oslabi u odnosu na Srbiju. Kao potkrepa teze navodila se činjenica da je istragu, pod budnim okom beogradske Udbe, započeo predstavnik Savezne devizne inspekcije u Zagrebu Ilij Stojaković, kao i to što je početkom afere za novoga republičkog sekretara (ministra) za unutrašnje poslove u Zagrebu nametnut Pavle Gaži kojega se općenito smatralo „čovjekom vojske“, t.j. suradnikom KOS-a. Koji je, tvrdilo se, slučaj trebao policijsko-kriminalistički formalizirati i usmjeriti prema pravosudnom procesuiranju.

Teza o nečasnim namjerama Beograda apsolutno jest plauzibilna, ali je vjerojatnije da istraga ispočetka nije imala političku pozadinu, ali da su je srpski krugovi - s obzirom da je Ina doista bila, kako je to Đureković formulirao u svojim romanima, *leglo kriminala na visokoj nozi* - pokušali iskoristiti za svoje ciljeve čim su doznali za njena otkrića. No što je bilo prvo - namjera ili istraga - to pitanje i nije presudno (o nadbijanju Beograda i Zagreba još će biti riječi u V. poglavljju - op. a.). Za Đurekovićevu sudbinu bilo je presudno to što je u zaštitu sina Vanje, a time i sebe, stupio

Vanja Šipljak

Gizela Đureković

moćni Mika Šmiljak. Nakana: skrenuti istragu na područje političkih računavanja i preko Đurekovićeve likvidacije zataškati kriminalnu stranu afere u Ini.

Kako ušutkati opasnog svjedoka?

Stjepan Đureković nije bio u samom vrhu Ine, ali je kao visokopozicionirani direktor morao znati za kriminal u poduzeću. Uostalom, Vanja Šmiljak bio mu je šef, šef koji je na temelju upravo Đurekovićevih planova kupovao sirovu naftu na slobodnom tržištu. Uostalom, evo što se izrijekom zaključuje - na temelju dokaza prikupljenih višegodišnjom njemačkom istragom - u minhenskoj presudi protiv Krunoslava Pratesa:

(...) savezna finansijska inspekcija iz Beograda provela je preliminarne istrage radi otkrivanja protuzakonitih poslova uINI. Za te preliminarne istrage Mika Šmiljak je saznao kao član Centralnog komiteta komunističke partije Jugoslavije preko svojih tamošnjih veza. **Mika Šmiljak želio je svim sredstvima spriječiti istragu protiv svog sina** (istaknuo autor - op. a.) jer se pribajavao da bi njegovom političkom položaju mogla biti nanesena šteta zbog optužbi na račun njegovog sina. **Mika Šmiljak je naročito brinuo zbog iskaza Đurekovića** koji bi, kao beznačajni sudionik kriminalnih radnji, pod pritiskom istražitelja mogao teško teretiti njegovog sina, jer bi njegov iskaz, kao iskaz člana najvišeg rukovodstva INE, imao posebnu težinu. Obustaviti preliminarne istrage po kratkom postupku za Šmiljka nije dolazilo u obzir jer je već previše ljudi znalo za to, a njegovi unutarnjopolitički protivnici iskoristili bi njegovo miješanje protiv njega. **Zbog toga je Mika Šmiljak potaknuo ubojstvo Đurekovića.**

U presudi Višeg zemaljskog suda u Münchenu konkretno se navodi i da se Mika Šmiljak početkom 1982. u povjerenju obratio Juri Biliću, članu Predsjedništva CK SKH. Optužio je Đurekovića kao glavnu odgovornu osobu za pronevjere u Inu te je stoga zahtijevao njegovu likvidaciju. Bilić mu je odgovorio da se na jugoslavenskom tlu ne može ubiti nekog *samo* zbog toga što je pronevjerio državni novac. Ako je Đureković prekršio zakone

Jugoslavije, mora mu se suditi kao i svakome drugom počinitelju kaznenog djela iz domene gospodarskog kriminala. No, Bilić je Šmiljka upozorio na alternativno rješenje: kada bi Đureković u inozemstvu agitirao protiv jugoslavenskoga komunističkog režima, tada bi ga se tretiralo kao *državnog neprijatelja* i sve bi to bilo nešto posve drugo...

Mreža se počela plesti. Kako proizlazi iz njemačke presude, tadašnji načelnik Centra SDS-a Zagreb Zdravko Mustač i načelnik II. (protuemigrantskog) odjela SDS-a RSUP-a SRH Josip Perković još su ovoj ranoj fazi morali biti upoznati s planom o Đurekovićevoj likvidaciji. Perković je, naime, u proljeću 1982. povukao prvi potez u pripremi ubojstva *dobronamjerno upozorivši* Đurekovića da će po svemu sudeći krivnja za pronevjere u Ini biti svaljena isključivo na njega te da će uskoro biti uhićen. Jedini cilj *upozorenja*, ističe se u presudi, bio je potaknuti direktora Ine - Marketinga na bijeg u inozemstvo. Što je Perkoviću i uspjelo.

U zaključke presude uklapa se izjava koju je 1999. udova Gizela Đureković dala autoru ove knjige. Njezin je muž, napominje, i nakon učlanjenja u Partiju bio uvjereni vjernik, a još krajem 60-tih postao je i uvjereni antikomunist i antititoist nakon što se radeći u Ini duboko razočarao saznavši mnoge pojedinosti o skrivenoj strani života jugo-komunističke nomenklature, navlastito njene *zlatne mladeži*. Sve svoje *romane*, uostalom, napisao je ili počeo pisati još u Zagrebu, prije bijega.

Gizela Đureković još ističe - što je posebno važno - da njezin suprug zapravo nije planirao odlazak u emigraciju, nego da je samo namjeravao u inozemstvu tiskati knjige pod pseudonimom *Jovan Jovanović*. Njihov sin Damir, međutim, pobjegao je 1. srpnja 1981. u Njemačku kako bi izbjegao služenje vojnog roka u JNA, a otac mu se nakon gotovo 10 mjeseci premišljanja odlučio pridružiti 24. travnja iduće godine te pod punim identitetom objaviti knjige i priključiti se hrvatskoj emigraciji u borbi protiv komunističke Jugoslavije. Udova Đureković u trenutku davanje te izjave jedino još nije znala za Perkovićevu intervenciju zbog koje se u Stjepanu prelomila odluka o bijegu...

Mreža se nastavila plesti. U presudi se nadalje navodi da se Mika Šmiljak nakon sastanka s Jurom Bilićem potužio još jednom članu Predsjedništva CK SKH - na žalost, neidentificiranom. No taj je visoki partijski *funkcioner* datuma koji se ne može točno utvrditi - ali svakako prije svibnja 1982. – suglasio se sa Šmiljkovom molbom da se Đurekovića likvidira.

Zadaća da organizira ubojstvo, nastavlja se u presudi, povjerena je Zdravku Mustaču koji će - znakovite li koincidencije! - baš u to vrijeme

biti promaknut s mesta načelnika zagrebačke Udbe u šefa republičkog SDS-a umjesto dotadašnjeg zamjenika republičkog sekretara za unutrašnje poslove Đure Pešuta. Prenosimo objavu o Mustačevu imenovanju iz *Narodnih novina*:

Na temelju članka 356. stava 2. Ustava Socijalističke Republike Hrvatske i članka 40. stava 4. Zakona o organizaciji i djelokrugu republičkih organa uprave i republičkih organizacija, Sabor Socijalističke Republike Hrvatske, na sjednici Društveno-političkog vijeća 17. lipnja 1982., donio je

*Odluku
o imenovanju zamjenika Republičkog sekretara za unutrašnje poslove*

Za zamjenika Republičkog sekretara za unutrašnje poslove imenuje se Zdravko Mustač, načelnik Centra Službe državne sigurnosti u Zagrebu.

*Predsjednik Društveno-političkog vijeća Vlado Mihaljević, v. r.
Zagreb, 17. lipnja 1982.*

Predsjednik Sabora Jovo Ugrčić, v. r.

Dopuštenje za likvidaciju je izdano, na najvažnije mjesto u Službi postavljena je osoba od najvećeg povjerenja. Finalne pripreme ubojstva mogle su započeti.

Akcija Brk - stvaranje alibija za likvidaciju

Ni mjesec dana nakon Mustačeva imenovanja na višu dužnost, Centar SDS-a Zagreb zaveo je 7. srpnja 1982. akciju kodnog naziva *Brk*. Službeni cilj: *Operativna obrada* (OO) nad Stjepanom Đurekovićem. Obradu je formalno predložio novi načelnik zagrebačke Udbe Franjo Vugrinec; s prijedlogom su se suglasili načelnik II. odjela hrvatskog SDS-a Josip Perković i njegov prvi prepostavljeni - pomoćnik republičkog sekretara (ministra unutarnjih poslova) za SDS Srećko Šimurina, a odobrio ga je naponosljetu, po zadanoj proceduri, Zdravko Mustač.

U toj odluci kao razlog za pokretanje operativne obrade nad Đurekovićem navedeno je:

Prema podacima koje posjedujemo Đureković je, zajedno sa svojim sinom Damirom, u dva navrata kontaktirao ekstremnog emigranta Jelić dr. Ivana. Tom prilikom ponudio je Jeliću na štampanje knjigu u kojoj se govori o nezadovoljstvu radnika i njihovom suprotstavljanju politici SKJ. Također je rekao Jeliću da namjerava emigrirati iz SFRJ i ponudio mu svoje usluge dobrog poznavaca političkih i ekonomskih kretanja u Jugoslaviji. Kako je radio na poslovima gdje su mu bili dostupni dokumenti strogo povjerljive važnosti, pretpostavljamo da će i u tom pravcu poduzeti određene korake u predaji istih stranim obavještajnim službama, a preko Jelić dr. Ivana.

Za neposrednu obradu Đurekovića bio je zadužen operativni radnik II. (protoemigrantskog) odjela Centra SDS-a Zagreb Goran Ljubičić zvani Gejo, kojeg je nadzirao načelnik tog odjela Mišo Deverić. Kao glavni izvor podataka u obradi naveden je *ugrađeni suradnik Stiv*, tj. Krunoslav Prates.

U međuvremenu je Đurekovićev bijeg u beogradskom tisku bio popraćen ciljano plasiranim špekulacijama (lažnim informacijama) da je bivši direktor Ine - Marketinga tobože pronevjerio milijunske iznose iz poduzeća i da ih je prenio preko granice na Zapad. Srpski hegemonistički krugovi svjesno su pumpali priče o kriminalu u Ini, vjerujući da će preko Đurekovića - kada je već ubačen u priču - doći i do *krupnijih glava* te realizirati naum o snaženju Jugopetrola na račun hrvatskoga naftnog koncerna.

Glasne priče o kriminalu u Ini, pa tako i ona o izmišljenim Đurekovićevim milijunima, nije konvenitala ocu i sinu Šmiljak te pripadnim im zagrebačkim krugovima. Strašeći se mogućnosti ne samo da Đureković *propjeva*, nego i da se ne počne javno postavljati pitanje kako je on to mogao toliko krasti bez znanja svog šefa Vanje Šmiljka, cijelu aferu nastojali su čim više ograničiti na politiku - na *neprijateljsko djelovanje ustaške emigraci-*

Zdravko Mustać

Mišo Deverić

je. Za što će im Đurekovićev potaknuti bijeg biti dobrodošao argument. U tom kontekstu valja iščitati i članak iz zagrebačkog Vjesnika od 31. srpnja 1982. pod nadnaslovom *O nestanku Stjepana Đurekovića* i naslovom *Nema manjka*. U njemu je potpredsjednik Poslovnog odbora SOUR-a INA Branimira Strenje doslovce izjavio:

*Potkraj travnja, uoči prvomajskih praznika, nestao je iz Zagreba (Stjepan Đureković - nap.a.). Nekoliko tjedana kasnije njegova supruga je Stanici milicije općine Centar u Zagrebu prijavila nestanak, i on se od tada u Sekretarijatu unutrašnjih poslova vodi kao nestao. **U INI ništa ne nedostaje, nije utvrđeno otudivanje nikakvog novca** (istaknuo autor - op. a.), taj čovjek je jednostavno nestao.*

No Beograd nije mogao, nije želio prešutjeti takve tvrdnje. *Beogradski igrač* kakvim se smatralo Pavla Gažija (koji je, kako rekosmo, napadnom li koincidencijom u svibnju 1982. preuzeo resor unutrašnjih poslova SRH) objavio je 28. rujna, nakon višestrukih upita zastupnika u Saboru SRH što se događa s Đurekovićem, sljedeće priopćenje:

U vezi zastupničkog pitanja Viskić Milorada, povodom nestanka Đureković Stjepana, jednog od rukovodilaca INE, dostavljam vam sljedeće podatke:

Dana 31. svibnja 1982. godine Đureković Gizela prijavila je nestanak svog supruga Đureković Stjepana, rođenog 1926. godine u Bukovcu, Novi Sad, koji je bio zaposlen u Radnoj organizaciji „INA-marketing“ na radnom mjestu direktora. Odmah po zaprimljenoj obavijesti o nestanku, organi unutrašnjih poslova poduzeli su mjere traganja. Utvrđeno je da je Đureković napustio zemlju i danas se nalazi u SR Njemačkoj. Tamo mu se nalazi sin koji je otišao ranije, da bi izbjegao služenje vojne obaveze u JNA.

Za sada je utvrđeno da je tokom više godina, na radnom mjestu direktora „INA-trgovine“, a zatim „INA-marketing“ zloupotrebo polozaja protupravno ostvario znatnu materijalnu korist. Trošio je iznad mogućnosti koje mu je pružao osobni dohodak. Često je provodio vikende u inozemstvu, pri čemu je trošio znatne svote. U zemlji osim luk-

suzno uređenog stana u Zagrebu, posjeduje četverosobnu vikend-kuću na moru i kupovao je više automobila.

Nakon bijega iz zemlje, zajedno s ekstremnom terorističkom emigracijom priprema propagandne i druge subverzivne aktivnosti protiv SFRJ. Svojim štetočinskim radom i nemoralnim ponašanjem u zemlji i neprijateljskom aktivnošću u inozemstvu nanio je nesumnjivo štetu radnoj organizaciji i zemlji u cjelini.

(Objašnjen nestanak Stjepana Đurekovića, Vjesnik, Zagreb, 29. rujna 1982.)

Bez obzira na različite interpretacije srpske i hrvatske komunističke nomenklature, urotnička se mreža nastavila plesti. Centar SDS-a Zagreb i dalje provodi Akciju Brk. U strogo internom izvještaju *Stjepan Đureković (OO) i drugi - saznanja* (23.10.1982.) opisani su prvi rezultati obrade:

U realizaciji utvrđenog plana u obradi Stjepana Đurekovića, a gdje su definirani bitni zadaci:

a/Utvrdjivanje osoba, veza Đurekovića u zemlji s kojima je provodio neprijateljsku i drugu kriminalnu aktivnost prije emigriranja.

b/Utvrdjivanje osoba s kojima je ostao u kontaktu nakon emigriranja.

c/Utvrdjivanje i konkretiziranje štetne kriminalne aktivnosti Đurekovića na planu podrivanja ekonomске osnovice, odnosno ličnog bogaćenja, te

d/Prikupljanje drugih korisnih saznanja.

Centar SDS Zagreb je izvršio u posljednje vrijeme, odnosno utvrdio djelomično daljnji krug osoba u INA-i koje su bile na vezi s Đurekovićem, koje je Đureković doveo i protežirao u INA-i. Za ove osobe izvršene su provjere, a iz tog kruga valja izdvojiti: Ivica Kvesić, Mladen Grgac, Miro Mandić, Ivo Marjolović, Rafael Medjugorac. (...)

U INA-i se Medjugorac povezao sa Krešom Čepo, komercijalistom, koji je došao u INA-u prije 3 godine, završio svećeničku gimnaziju (šira provjera u toku-op.op.). Za ovu grupu (Medjugorac, Čepo i Ćurković) izvor je iznio da se za njih u INA-i

priča da predstavljaju „ustašku organizaciju“, okupljuju se u jednoj vikendici u blizini Zagreba (provjera u toku - op.op.).

Na planu prikupljanja konkretnih saznanja o kriminalnoj djelatnosti Stjepana Đurekovića na podrivanju ekonomske osnovice društva, odnosno ličnog bogaćenja i nesavjesnog poslovanja, posredstvom novo angažirane društvene veze D.M. prikupili smo veću količinu dokumentacije, koju smo fotokopirali (razni zapisnici, izvještaji, računi i sl.), a koji su nit vodilja na poslove koje je zaključivao i vodio Đureković tokom 1978., 1979. i 1980. godine kada je bio direktor OOUR Komercijale u INA-Trgovini.

U izvještaju su zanimljiva tri elementa: prvi - nigdje se, a već je prošlo pola godine od Đurekovićeva bijega, ne spominju dokazi o njegovim tobožnjim milijunskim pronevjerama, tek se navodi da se *prikupljaju konkretna saznanja*; drugi - nigdje ni u tragovima imena Vanje Šmiljka; treći - skreće se pozornost s kriminalnih djelatnosti na *ustašku organizaciju* i *neprijateljsko okupljanje*.

Iz dopisa Josipa Perkovića kojim 17. siječnja 1983. Centru SDS-a Zagreb dostavlja informacije o praćenju Đurekovićeve supruge Gizele nadaje se pak zaključak da je interesni sukob o naftnoj industriji između Beograda i Zagreba postao javna tajna. Štoviše, lako je moguće da su tu tezu po zadatku širili djelatnici i suradnici same republičke Udbe:

Društvena veza CSDS Rijeka nedavno je uspostavila kontakt sa Giselom Đureković (supruga Stjepana Đurekovića), koja je boravila u Varaždinskim toplicama. Govoreći o suprugu, Gisela je izjavila: „Afera moga supruga rezultat je sukoba između INA i Jugopetrola, jer Jugopetrol vrši pritisak na savezne organe“.

Gisela je vezi dala telefon i adresu na koju može da joj se javlja: Nada Brezičević, Trg Republike 4 - Zagreb, tel. br. 240-777 govoreći da svoj telefon i adresu ne želi dati jer postoji mogućnost priskušivanja.

Molimo da se navedena adresa i telefon stave pod kontrolu.

Napokon, šef zagrebačke Udbe Franjo Vugrinec 16. veljače 1983. podnio je, punim naslovom, *Krivičnu prijavu protiv Stjepana Đurekovića*

jer postoji osnovana sumnja da je počinio krivična djela protiv osnova socijalističkog samoupravnog društvenog uređenja i sigurnosti SFRJ.

Iz rastezljive kvalifikacije kaznenog djela može, a i ne mora biti riječi o gospodarskom kriminalu, a problemi koje je imala zagrebačka Udba prilikom prikupljanja podataka o Đurekovićevim navodnim kriminalnim aktivnostima, vidljivi su iz Zabilješke o „Kronologiji angažmana Centra SDS Zagreb u prikupljanju saznanja o kriminalnoj aktivnosti Stjepana Đurekovića“, sa stavljenoj 6. ožujka 1984. u Centru SDS Zagreb, u kojoj stoji da je:

Nakon bjekstva Stjepana Đurekovića u inozemstvo, travanj 1982. godine i njegovog uključenja u emigrantske aktivnosti, Centar SDS Zagreb je u sklopu ukupnog plana SDS, sačinio plan poduzimanja mjera i radnji sa slijedećim bitnim ciljevima:

- 1. prikupljanje saznanja i dokumentacije o privredno-kriminalnim aktivnostima Đurekovića, pljačka, zloupotreba, sticanje ličnih materijalnih koristi i sl.*
- 2. identifikacija i utvrđivanje, uz potrebna provjeravanja, pojedinaca u INA-i i van INA, s kojima je Đureković bilo poslovno, bilo po osnovi političkog opredjeljenja surađivao*
- 3. utvrđivanje pojedinaca s kojima je Đureković mogao nastaviti kontakte nakon emigriranja*
- 4. prikupljanje ostalih operativno-korisnih saznanja o aktivnostima Đurekovića.*

Izvršenje ovih zadataka teklo je kontinuirano od travnja 1982. godine. Na planu prikupljanja saznanja o kriminalnoj aktivnosti Centar je:

- prikupio tokom srpnja i rujna 1982. godine operativnim načinima dokumente Izveštaja samoupravne radničke kontrole, te zapisnike Komiteta za ONO i DSZ INA-Trgovine iz perioda kada je Stjepan Đureković bio direktor INA-Trgovine. U tim dokumentima su i komentirani poslovni članovi kojima je akter bio S. Đureković.*
- u inf. razgovorima sa pojedinim osobama tokom srpnja i rujna 1982. godine prikupio je saznanja u kojim bi poslovima Đureković mogao sticati lične koristi dok je radio uINI i to: oko iznajmljivanja cisterni vagona za potrebe INE od strane firme VTG iz Hamburga, uvoz vavolina i ostalih asortirana na benzinskim pumpama.*

Ova saznanja na sastancima u Službi društvenog knjigovodstva tokom rujna i listopada prezentirana su Saveznoj deviznoj inspekciji i Službi društvenog knjigovodstva. Naime, zamjenik Okružnog javnog tužilaštva Milan Pavković u cilju ubrzanja otvaranja istražnog postupka protiv Stjepana Đurekovića, inicirao je koordinativne sastanke predstavnika GSUP-a OJT SDS-a, SDK i SDI.

Sastanci su održani 30.9., 15.10. i još tokom 10. mjeseca 1982. godine. Na sastancima su prisustvovali: Ilija Stojaković, iz Odjeljenja SDI Zagreb, Zvonko Mareković iz GSUP-a SDK i Franjo Vugrinec iz SDS-a. Na sastancima Franjo Vugrinec prezentirao je kratku informaciju o aktivnostima Đurekovića u emigraciji. Također Franjo Vugrinec prezentirao je saznanja gdje je moguće na osnovu prikupljenih dokumenata operativnim putem, inspekcijskim kontrolama primarnih dokumenata u INA-Trgovini, tražiti privredni kriminal Stjepana Đurekovića. Franjo Vugrinec je SDK, drugu Matkoviću i SDI – drugu Stojakoviću dao dokumente koji su vodili prema poslovnim članovima gdje je potrebno izvršiti kontrolu, a u kojim poslovnim činovima gdje je potrebno izvršiti kontrolu, a u kojim poslovnim činovima je učestvovao Đureković. Drug Matković je te dokumente fotokopirao za potrebe SDK i potrebe SDI – odjelenje Zagreb.

Prilikom davanja dokumenata F. Vugrinec zamolio je da se dokumenti koriste na način da ne dođe do kompromitacije, odnosno da ne bude vidljivo prilikom inspekcijskih kontrola po SDI-u i SDK-u da su to saznanja od SDS-a. Bilo je dogovorenog da će SDK izvršiti dinarsku kontrolu poslovnih činova gdje se pojavljivao Đureković, a SDI deviznu kontrolu. Pored ovako datih saznanja gdje tražiti inspekcijskim kontrolama eventualni krimen Đurekovića, F. Vugrinec je predlagao da se u INA-Trgovini izvrši pregled i drugih primarnih dokumenata (pored ovih koji su dati kroz pisane dokumente) o poslovnim činovima u kojima je učestvovao Đureković, a posebno oko iznajmljivanja cisterni vagona što ih je INA iznajmljivala od VTG.

Na sastancima nije pisana zabilješka ili zapisnik.

O Ini i Đurekoviću učestalo je raspravljao republički Savjet za zaštitu ustavnog poretka SRH, iz čega je razvidno kolika se pažnja posvećivala tim problemima. No u pregledu sjednica tog Savjeta (s naznakom *Strogo povjerljivo*) bode oči da se u kontekstu Ine nigdje ne spominju izrazi *kriminal, pravnevjere, zloupotreba položaja* i slično, nego isključivo sintagme *stanje sigurnosti i sigurnosna pitanja*. Uz Đurekovićevo se ime - još znakovitije - veže isključivo *neprijateljska djelatnost*.

4. sjednica (1. studenog 1982.)

- Aktualno **stanje sigurnosti** u RO INA-COMMERCE iz Zagreba.

5. sjednica (10. studenog 1982.)

- Neka aktualna pitanja u vezi hvatanja počinitelja više diverzantsko-terorističkih akcija;
- Aktualno **stanje sigurnosti** u SOUR-u INA;
- Informacija o stavovima i zaključcima Predsjedništva SFRJ o nekim aktualnim sigurnosnim pitanjima u zemlji;
- Informacija o nacrtu novog teksta Smjernica za sprječavanje nastajanja i za eliminiranje izvanrednih prilika koji će biti razmatran na sjednici Predsjedništva SFRJ.

6. sjednica (14. prosinca 1982.)

- Informacija o stanju sigurnosti u SR Hrvatskoj;
- Informacija o nekim negativnim pojavama među studentskom mладеžи;
- Informacija o dokumentiranju **neprijateljske djelatnosti S. Đurekovića**;
- Informacija o tijeku realizacije stavova i zaključaka Savjeta u vezi aktualnih **sigurnosnih pitanja** u SOUR-u INA.

7. sjednica (3. veljače 1983.)

- Informacija o nekim aktualnim pitanjima sigurnosti u SR Hrvatskoj;
- Informacija o ostvarivanju stavova i zaključaka Savjeta u vezi aktualnih **sigurnosnih pitanja** u SOUR-u INA;
- Informacija o sigurnosnom aspektu problema koji se javljaju u provođenju odluke Savjeta guvernera Jugoslavije u vezi likvidnosti banaka u zemlji.

8. sjednica (15. travnja 1983. godine)

- Neka aktualna pitanja u vezi provođenja istrage u SOUR-

u INA.

9. sjednica (1. lipnja 1983.)

- Izvješće o radu SDS RSUP-a SR Hrvatske u 1982. godini;
- Program rada i Programska orientacija SDS RSUP-a SR Hrvatske u 1983. godini;
- Informacija o aktualnim sigurnosnim pitanjima u SR Hrvatskoj;
- Informacija o radu Komisije Savjeta za zaštitu ustavnog poretku, za utvrđivanje postupaka organa unutarnjih poslova u SR Hrvatskoj i drugih inspekcijskih organa angažiranih u slučaju SOUR-a INA.

Zagrebački udbaši - sudionici urote

Zdravko Mustač, rođen 23. siječnja 1942. u Zagrebu, od oca Andrije i majke Sofije, djevojački Girćan, nakon završenog studija ekonomije počeo je 1964. raditi u Centru SDS-a Zagreb. Od 1979. do 1982. načelnik je tog centra, a od 1982. do 1986. zamjenik republičkog sekretara za unutrašnje poslove, to jest šef Udbe u Hrvatskoj.

Kada je 1986. vodstvo SRH po *ključu* trebalo predložiti novog šefa saveznog SDB-a u Beogradu, Mika Šmiljak odabrao je koga drugog, ako ne Mustaču, koji će na mjestu glavnoga jugoslavenskog *sigurnjaka* ostati sve do početka 1991. godine.

Neposredno nakon povratka iz Beograda u Zagreb, Mustač je ponudio svoje usluge vodstvu novostvorene hrvatske države te je imenovan zamjenikom predstojnika *Ureda za zaštitu ustavnog poretku* (UZUP) kojem je na čelu bio Josip Manolić. Mustač je istodobno bio i zamjenik predsjednika *Kriznog stožera Republike Hrvatske*, da bi nakon ukidanja Manolićeva UZUP-a neko vrijeme obnašao dužnost savjetnika Hrvoja Šarinića, tadašnjeg predstojnika *Ureda za nacionalnu sigurnost* (UNS).

Srećko Šimurina zvani *Houston*, rođen 7. kolovoza 1922. na Ugljanu, počeo je raditi još 1945. kao *administrator* u arhivi osječke Udbe, da bi tri godine kasnije dobio tada najaktualnije *zaduženje* - vođenje evidencije i obrada *informbiroovaca* (*kominformovaca*). Sljedeće područje njegove aktivnosti, kao bivšem sjemeništarcu, bilo mu je još bliže - Katolička Crkva i ostale vjerske zajednice. Po toj *liniji* nastavio je raditi i početkom 60-tih nakon prelaska u zagrebački centar Udbe na Zrinjevcu.

Poslije tzv. Brijunskog plenuma 1966. i smjene Aleksandra Rankovića Šimurina prelazi u sjedište republičke Udbe u Savskoj ulici, gdje postaje pomoćnik šefa operative. Na toj dužnosti - na kojoj ostaje do 1973. - sudjeluje u pripremama svih likvidacija hrvatskih emigranata koje su se izvedene u dotičnom razdoblju (Mile Rukavina, Krešimir Tolj, Nahid Kulenović, Josip Senić, obitelj Stjepana Ševe itd.).

Istaknuvši se protuemigrantskim aktivnostima, promaknut je u šefa cjelokupne operative SDS-a RSUP-a te u toj ulozi sudjeluje, što potvrđuju dokumenti i svjedoci, i u pripremi ubojstva Brune Bušića 1978. u Parizu. Smatra se da je Josip Perković 1979. upravo na Šimurinin prijedlog premešten iz Osijeka u republičku središnjicu Udbe. Šimurina je od 1986. u *zasluženoj mirovini*.

Josip Perković, rođen 17. svibnja 1945. u Novom Ličkom Selu kod Našica, od oca Stjepana i majke Jelke, diplomirao je krajem 1969. na Ekonomskom fakultetu u Osijeku te se kratko potom - 15. siječnja 1970. - zaposlio u osječkom centru Udbe. Potkraj 1973. Perković pristupa II. odjelu Centra SDS-a Osijek - kojem s vremenom postaje šef, da bi 5. rujna 1979. bio promaknut po istoj, *specijalnoj*, protuemigrantskoj *liniji* u načelnika II. odjela u republičkoj centrali SDS-a u Zagrebu. Šefuje u godinama najveće učestalosti likvidacija hrvatskih političkih emigranata, a na toj dužnosti ostaje do listopada 1986. kada je imenovan pomoćnikom sekretara za unutrašnje poslove SRH. Na prijedlog tadašnjeg republičkog sekretara (ministra) Vilima Mulca Perković je 23. travnja 1990. - u suton komunizma -unaprijeđen u zamjenika sekretara i šefa cijele Udbe SRH.

Početkom ožujka 1991. Perković je postavljen za pomoćnika ministra obrane RH, a na zahtjev predsjednika države dr. Franje Tuđmana 17. rujna 1990. sastavio je pisani izjavu o svom radu u jugoslavenskim tajnim službama. U njoj će bez ikakvog grizodušja ustvrditi:

Osnovna mi je zamisao u radu bila do pomognem ljudima u inozemstvu, jer nisam mogao ostati potpuno imun na njihove sudbine.

A o svojim saznanjima o likvidacijama hrvatskih političkih emigranata, Perković je predsjedniku države besramno napisao:

Ne bih mogao decidirano bilo što reći o političkim, a i fizičkim eliminacijama pojedinih osoba u ranijem periodu.

Sva moja saznanja su u okviru opće poznatih priča i mogućeg naslućivanja bez konkretnih dokaza. Moj je utisak da to nisu bile metode općeprihvaćene u Službi državne sigurnosti u Hrvatskoj, a ako su primjenjivane, onda su to realizirali pojedinci.

Osim Perkovića i Mustača, s obradom Stjepana Đurekovića i drugih hrvatskih emigranata u Münchenu najčešće se još povezuju Franjo Vugrinec i Mišo Deverić, visoki službenici zagrebačke Udbe. Međimurac **Franjo Vugrinec**, rođen 6. listopada 1944. u Goričanu, netipičan je primjer hrvatskog udbaša - nitko iz njegove uže obitelji nije bio u partizanima ili član KP. Osmoljetku je završio u Goričanu, a srednju Ekonomsku školu u Čakovcu.

Kao angažirani omladinac potkraj srednje škole 20. travnja 1963. primljen je u SKJ. Na *Fakultetu političkih nauka* u Zagrebu 20. ožujka 1968. diplomira na temu *Kulturna politika i proces demokratizacije kulture*. Perspektivni diplomirani politolog, prije odlaska u JNA, dva je mjeseca radio kao *saobraćajni milicioner* u Stanici javne sigurnosti Gospić, Odjeljenju milicije Karllobag. Vojni rok odslužio je u Školi za rezervne oficire u Bileći, gdje je zaslužio članstvo u Komisiji SKJ za koncepciju Općenarodnoga obrambenog rata i Komisiji za kulturno-politički rad.

Vugrinec je u RSUP-u SRH, potom MUP-u RH, radio od 1. studenog 1969. do 31. ožujka 1997. godine, najprije u svojstvu pripravnika u Centru SDS-a Zagreb. Nakon doškolovanja 1971. u Beogradu postavljen je za šefa jedne operativne grupe. Čime se ta grupa bavila, u jednom internom dokumentu opisao je 25. veljače 1976. onodobni šef zagrebačke Udbe Josip Drpić:

Franjo Vugrinec je od dolaska u Službu radio po američkoj obavještajnoj službi i unutarnjoj problematici, obrađivao pojavu neprijateljske aktivnosti na Sveučilištu, neprijateljsku emigraciju, a sada je voditelj operativne grupe koja obrađuje neprijateljsko djelovanje bivšeg masovnog pokreta, separatizma i šovinizma.

Republički sekretar za unutrašnje poslove Zlatko Uzelac postavio je 1. srpnja 1979. Vugrinca na mjesto načelnika III. odjela (*Odjel za obradu stranih obavještajnih službi*) u centrali Udbe SRH, da bi ga Uzelčev nasljednik Pavle Gaži 1. srpnja 1982. imenovao načelnikom Centra

SDS-a Zagreb. Na toj funkciji ostao je sve do 15. studenoga 1987. - kada je imenovan, punim nazivom, *pomoćnikom rukovodioca Službe državne sigurnosti RSUP-a SRH za operativnu problematiku*. Rješenjem Izvršnog vijeća Sabora SRH od 6. prosinca 1988. - potpisao ga je predsjednik IV-a Antun Milović - Vugrinec je postavljen za pomoćnika republičkog sekretara za unutrašnje poslove.

Uslijed stečenih uvjeta i zbog nemogućnosti da i dalje kvalitetno obavlja poslove - kako je napisao u osobnoj molbi od 21. svibnja 1990. - Vugrinec je umirovljen već sutradan, 22. svibnja. Prvi ministar unutarnjih poslova u demokratskoj Hrvatskoj Josip Boljkovac, međutim, imenovao ga je 21. lipnja, ni mjesec nakon umirovljenja, savjetnikom pomoćnika ministra unutarnjih poslova za SZUP - *Službu za zaštitu ustavnog poretku*.

Nasuprot Vugrincu, tipičan izdanak udbaške elite bio je **Mišo Deverić**, rođen 18. travnja 1947. u Zagrebu, sin Mije i Đurđe (djevojački Šafranić). Prema izreci da jabuka ne pada daleko od stabla, otac mu je u partizanskoj uniformi bio oznaš i KNOJ-evac (*Korpus narodne obrane Jugoslavije* - elitne Titove jedinice zadužene za poslijeratne masovne likvidacije), a u civilstvu udbaš.

Zadojen komunističkom ideologijom i uvjeren u svoju nedodirljivost zbog obiteljskog zaledja, mlađi Deverić bio je loš student i, kažu znanci, probisvjet sklon nasilničkom ponašanju. Nakon završetka VII. gimnazije upisao se na Ekonomski fakultet, ali nije stigao dalje od prve godine. No to mu nije bilo prepreka da 1. siječnja 1971. počne raditi u zagrebačkoj Udbi. U srpnju 1976. završio je *Višu školu za unutrašnje poslove* (VI. stupanj) u Zagrebu, pa je sljedeće godine poslan u Udbin Centar za stručno usavršavanje u Beogradu, gdje je pohađao seminar *Dejstvo neprijateljske emigracije sa Zapada prema SFRJ i suprotstavljanje Službe državne bezbednosti tom dejству*. Tek u prosincu 1989. završio je studij VII. supnja unutrašnjih poslova u *Školi za unutrašnje poslove* u Zagrebu i stekao titulu *dipl. kriminalist*.

Mišo Deverić je od 1. veljače 1981. do raspada Jugoslavije bio šef II. (protuemigrantskog) odjela zagrebačke Udbe, da bi u višestranačkoj Hrvatskoj 1. ožujka 1991. bio imenovan načelnikom VI. odjela SZUP-a, zaduženog za zaštitu državnih objekata od posebnog značaja (zgrade Ureda Predsjednika, Vlade, Sabora, ministarstava...) i važnih osoba, uključujući i predsjednika Tuđmana. Deverić je, međutim, naglo umirovljen 1. svibnja 1992. pod sumnjom da je pripadao *drugom ešalonu* KOS-ove skupine *Labrador* (o kojoj će opširnije biti riječi u VII. poglavlju knjige).

Na kraju poglavlja vrijedi navesti i tko je obnašao najviše funkcije u komunističkoj Hrvatskoj u vrijeme rasprava o potrebi likvidacije Stjepana Đurekovića: Marijan Cvetković - predsjednik Predsjedništva SRH (kratko prije ubojstva, 11. svibnja 1983. na njegovo mjesto došao je Milutin Baltić); bivši šef Udbe i republički sekretar za unutrašnje poslove Jovo Ugrčić - predsjednik Sabora SRH (kratko prije ubojstva, 11. svibnja 1983. na njegovo mjesto došao je Milan Rukavina-Šain); kasniji predsjednik jugo-vlade Ante Marković - predsjednik Izvršnog vijeća Sabora SRH; Jure Bilić, predsjednik Predsjedništva CK SKH (kratko prije ubojstva, 1. srpnja 1983. na njegovo mjesto došao je Josip Vrhovec).

III) UDBIN AGENT KRUNOSLAV PRATES

Presuda Visokoga zemaljskog suda u Münchenu ne ostavlja mesta sumnji - Krunoslav Prates, suradnik Josipa Perkovića, omogućio je Đurekovićevu likvidaciju. Rođen 1949. u Vinkovcima, Prates je nakon završene gimnazije (1968.) kratko vrijeme radio u jednome poljoprivrednom poduzeću te potom u Zagrebu upisao pravo. Tijekom studija razbolio se od tuberkuloze i proveo godinu dana po lječilištima. Ovi biografski podaci, piše u presudi, temelje se na izjavama samog Pratesa. Nakon izlaska iz bolnice nastavio je sa studijem - koji igrom sADBINE nikad neće završiti - i priključio se *Hrvatskom proljeću*. Kao pripadnik pokreta hrvatskih sveučilištaraca, među inim je raspačavao letke kojima su studenti pozivali radnike na opći štrajk.

Krunoslav Prates

Ključni Perkovićev suradnik u Njemačkoj

Kada je čuo za uhićenja *proljećara*, krajem 1971. pobegao je u Njemačku, u zapadni Berlin, gdje mu je živjela jedna od sestara. Navodno će tek u tom gradu - iz iseljeničkog tiska - saznati za dr. Branka Jelića, predsjednika emigrantske organizacije *Hrvatski narodni odbor* (HNO). Budući da nije mogao ostati kod sestre (presuda ne navodi razloge), obratio se dr. Jeliću koji će mu ponuditi da stanuje kod njega kako bi mu pomogao u uređivanju *Hrvatske države*, mjesечно glasila HNO-a. Prates je prihvatio ponudu te zatražio politički azil. Odobren mu je 6. travnja 1973. godine.

No u međuvremenu - u svibnju 1972. - iznenada je umro dr. Branko Jelić. Do danas nisu razjašnjene sve okolnosti smrti te se i dalje špekulira je li se radilo o prirodnome srčanom udaru ili je izazvan podmetnutim otrovom. Kako god bilo, pokojnikov brat dr. Ivan Jelić preuzeo je vodstvo

HNO-a. Budući da je novi predsjednik živio u okolici Münchena, Prates će se, iskazavši spremnost za nastavak rada na mjesecniku, preseliti u Bavarsku. I to sada kao glavni urednik *Hrvatske države*.

Kako proizlazi iz dostupne dokumentacije, Udba je najprije *obradivala* Pratesa - na zahtjev Uprave za istraživanje i dokumentaciju (UID), tajne službe jugoslavenskog ministarstva vanjskih poslova - a tek potom ga *zavrhovala* za svog suradnika. Ondašnji šef II. (protuemigrantske) uprave savezne Udbe u Beogradu Jovo Miloš tako je 20. veljače 1973. od SDS-a RSUP-a SRH zatražio dodatne informacije o Pratesu:

Uprava za istraživanje i dokumentaciju SSIP-a (Saveznog sekretarijata za inostrane poslove - op. a.) dopisom Str. pov. br. 675 od 12.02.1973. na osnovu informacije našeg DKP (diplomatsko - konzularnog predstavnštva) u Zapadnom Berlinu obaveštava da se Prates Krunoslav, rođen 05.10.1949. u Vinkovcima, studirao prava u Zagrebu, januara 1972. nastanio u Berlinu. Pošteduje PI (putnu ispravu) i navodno u SFRJ izbegao hapšenje, jer je bio u vezi s ondašnjim studentskim rukovodstvom Zagrebačkog sveučilišta. Adresa: 1 Berlin 15, Uhlandstrasse 141.
Po dolasku u Z. Berlin nastanio se kod dr. Branka Jelića. Radio kod njega u kancelariji i štampariji na štampanju lista „Hrvatska država“. Zatražio je, uz pomoć Jelića, politički azil, kojeg još do sada nije dobio. Prošle godine nastupio kao govornik na proslavi „10 travnja“ u Minhen, kao predstavnik studenata iz Hrvatske. Od oktobra 1972. Prates je glavni urednik lista „Hrvatska država“ /štampa se u Minhenu/. Za vrijeme dok je Jelić bio živ, dobijao je honorar od 300 DM mjesечно, stan i hranu. Isti honorar dobija navodno i sada od sadašnjeg šefa HNO Ivana Jelića. Najčešće je u društvu sa Farkaš Milom, rođen 1947. u Zagrebu, student prve godine prava u Zagrebu, koji navodno zajedno sa njim došao u Berlin. Farkaš bio aktivisan u rasturanju (distribuciji) „Hrvatskog tjednika“.

Prates u Berlinu ima sestru, koja se već 4 godine navodno protivi njegovojo političkoj aktivnosti. U julu 1972. zaposlio se kao transportni radnik, ali je taj posao napustio. Sada

konkurirao u fabrici cigareta.

Dana 28.12.1972. Prates zatražio od Vojne misije potvrdi da mu se dozvoli vjenčanje pred njemačkim organima, što mu nije udovoljeno. Vojna misija mu je, u namjeri da mu ga oduzme, zatražila pasoš i on je odbio da ga počaže. Poslije toga došla je njegova žena, Bekir Đulfina, rođena 10.05.1952. u Skoplju, jugoslavenska državljanica, radnica, zaposlena u „Siemens-u“, i zatražila da joj se izda novi pasoš na vjenčano ime Prates. Objasnjeno joj da prethodno treba srediti sa matičnim uredom u Skoplju /predstavništvo obavijestilo SUP Skoplje/. Đulfina tvrdila da Prates više nije politički aktivan i da je samo pro forma urednik „Hrvatske države“.

SSIP moli za hitnu provjeru, jer im je potrebna radi budućih operativnih zahvata.

Budući da je *hitna provjera* otkrila da Prates, osim s iseljeništvom, prilično intenzivno kontaktira i s domovinskom Hrvatskom, u Udbi je zazvonila uzbuna. Načelnik Centra SDS-a Osijek Drago Krnić predložit će 12. lipnja da se nad njim zavede tzv. *Prethodna obrada* (PO):

Početkom 1972. prebjegao u inozemstvo, nalazi se u Njemačkoj. Dana 16.4.1972. govorio na proslavi godišnjice NDH koja je održana u Münchenu. Govorio je u ime studenata Zagreba. Njegovo izlaganje burno je pozdravljeno od prisutnih. Učestvovao u osiguranju i pregledu propusnice licima pozvanim na proslavu. Uključio se u organizaciju HNO, sada odgovorni urednik „Hrvatske države“. Djeluje propagandno, upućuje u zemlju emigrantske novine. Kreće se u društvu sadašnjeg rukovodioca Jelić dr. Ivana. Ima brojne veze u Vinkovcima i Zagrebu.

S prijedlogom se suglasio Srećko Šimurina, šef operative hrvatske Udbe, a odobrio ga je u knjizi već spominjani Jovo Ugrčić, ondašnji pomoćnik republičkog sekretara za unutrašnje poslove zadužen za SDS (a predsjednik Sabora SRH u vrijeme Đurekovićeve likvidacije). Zadatak da vodi neposrednu obradu dobio je Josip Perković, operativni radnik Centra SDS-a Osijek.

stenzeichen: 6 St 005/05 (2)

IM NAMEN DES VOLKES

URTEIL

Der 6. Strafsenat des Oberlandesgerichts München
hat in dem Strafverfahren
gegen
Krunoslav Prates
wegen
Mordes

fgrund der am 13. Februar 2008 begonnenen
auptverhandlung in der öffentlichen Sitzung am 16. Juli
der teilgenommen haben,

als Richter
der Vorsitzende Richter am Oberlandesgericht München
prof. dr. von Heintschel-Heinegg
sowie die Richter am Oberlandesgericht dr. Schneider
und dr. Dauster,

als Vertreter des Generalbundesanwalts
Bundesanwalt Dietrich und
Staatsanwalt beim Bundesgerichtshof Weiss.
Prva stranica presude protiv Pratesa

Perkovićev vrbovanje

U presudi Višeg zemaljskog suda u Münchenu opisano je kako je dvije godine kasnije upravo Perković - i to neposrednim kontaktom - uspio zavrbovati Pratesa:

Supruga optuženika, koja nije bila politički aktivna i koja je imala tek općenita saznanja o djelovanju svog supruga unutar HNO-a, posjetila je 1975. svoju obitelj u Skoplju, Makedonija. Ondje je dobila poziv da ode na policiju. Javljeno joj je da djelatnik jedne posebne službe iz Hrvatske želi razgovarati s njom. Taj čovjek je bio Josip Perković, koji je sada pod istragom, nekadašnji djelatnik regionalnog centra SDS-a u Osijeku. On je suprugu optuženika nekoliko dana ispitivao o radu optuženika kod dr. Ivana

Jelića, kao i o hrvatskoj emigrantskoj sceni u Münchenu. Perković joj je dao svoj broj telefona kako bi ga optuženik nazvao. Po svom povratku, supruga optuženika ispričala mu je ispitivanje i dala mu je ceduljicu s brojem telefona koju je stavio u džep svoje košulje. Optuženik je prvo htio javiti njemačkim vlastima za pokušaj uspostavljanja veze, ali je od toga odustao jer se bojao da bi to Perković - kojeg tada nije poznavao ni osobno ni po imenu - mogao doznaći. Kako se ceduljica s brojem telefona uništila prigodom pranja košulje, tako da više nije mogao nazvati Perkovića, optuženik je u tome video „znak sADBine“, nakon čega je zaboravio taj slučaj.

Nekoliko mjeseci kasnije, iste 1975. godine, Perković se iznenada nenajavljenog pojавio pred vratima stana optuženika. Predstavio se imenom i objasnio je optuženiku da njegovoj suradnji pridaje jako veliku važnost: u Jugoslaviji su željeli biti informirani o djelovanju hrvatskih emigranata kako bi se u ranoj fazi mogli otkriti eventualni planovi protiv jugoslavenske države. Optuženik bi mogao doprinijeti osiguranju mira u svojoj domovini. Nisu željeli naškoditi optuženiku i njegovoj obitelji u Hrvatskoj ili u Njemačkoj; zato je bilo važno da pristane.

Optuženik je tu formulaciju shvatio kao skrivenu prijetnju. Nije se doduše nimalo bojao Perkovića osobno, ali je iz svog djelovanja znao da se jugoslavenski sigurnosni aparat, s kojim je Perkovića ispravno povezivao, ne libi ubojstava ljudi koji rade protiv interesa Jugoslavije. Osim toga, nije video nikakvog razloga ne davati nikakve informacije o hrvatskoj emigrantskoj sceni, jer je bio mišljenja da bi prosljeđivanjem informacija i odgovorni u Jugoslaviji mogli postati svjesni da se u svakom slučaju unutar HNO-a i u okruženju dr. Jelića ne koriste nasilna sredstva u radu za uspostavu hrvatske države već isključivo sredstva iz područja politike i medija. Zbog toga je optuženik pristao raditi ubuduće za SDS kao informator. Optuženik nije potpisao službenu izjavu o preuzimanju obvezе. Niti je s Perkovićem postigao sporazum o redovnim protuuslugama (osobito o isplatama novca) za dostavljene informacije.

U pravomoćnoj minhenskoj presudi rekonstruirani su i operativni modus i opseg suradnje između Pratesa i Perkovića:

Nakon toga je optuženik redovno dostavljao podrobne informacije Perkoviću. Sustavno je istraživao HNO i okruženje dr. Ivana Jelića. Perkoviću je također stavljaо kopije dokumenata HNO-a na raspolaganje, a među njima i dijelove arhiva HNO-a, financijske planove i privatnu prepisku dr. Ivana Jelića. Optuženik i Perković razgovarali bi telefonom dva do tri puta mjesечно. Za slučaj kada bi Perković trebao hitno porazgovarati s optuženikom dogovoren je način zvonjenja telefona kao znak: telefon bi zvonio tri puta u dogovorenim punim satima, što bi se ponovilo još dva puta. Tada bi optuženik nazvao Josipa Perkovića iz javne telefonske govornice. Osim toga, optuženik se najmanje jednom godišnje, a ponekad i više puta - uglavnom tijekom godišnjeg odmora - sastajao s Perkovićem osobno u inozemstvu (u Belgiji, Španjolskoj, Italiji, Luksemburgu...) ili u Zapadnom Berlinu. U tim prigodama je optuženik čak više puta predao Perkoviću dokumente iz prepiske ili druge pisane dokumentacije HNO-a, odnosno dr. Ivana Jelića.

Na temelju Pratesovih dojava Perković je kao operativac Centra SDS-a Osijek sastavio mnogobrojne *informacije*. Radi boljeg uvida čitača u razmjere doušništva citirat ćemo nekoliko takvih dopisa do kojih je došao autor ove knjige neovisno o njemačkim istražiteljima. Iz njih je vidljivo kako se postupno intenzivirala suradnja, Perković i ne skriva zadovoljstvo revnošću informatora Boema koji se očito nije zadržao na dojavama samo o dr. Jeliću. U Informaciji od 16. veljače 1976. tako stoji:

Kontakt s „Boemom“ održan je u Amsterdamu 7.2.1976. i tom prilikom ispričao nam je svoja zapažanja o Jelić dr. Ivanu i ostalim emigrantima. Nakon sastanka u Frankfurtu, Jelić je otputovao 7.1.1976. u Argentinu, jer mu je brat bio u teškom stanju. Za vrijeme dok se nalazio u Buenos Airesu, brat mu je umro. Po povratku je ispričao „Boemu“ da je kontaktirao s dosta ljudi u Argentini i da uživa njihovu podršku. Objasnio je suradniku ugovor o kupovini stana o

čemu smo ranije informirali. (...)

„Boemov“ brat je ostao trenutno bez posla i Jelić je preko braće Krolo (Tomislav, Zvonko, Branko i Dinko, članovi vodstva HNO-a - op. a.) namjeravao da ga zaposli. Odmah kad su doznali da se radi o „Boemovom“ bratu, ovog su pozvali k sebi i Tomislav Krolo (predsjednik HNO-a nakon smrti dr. Ivana Jelića) ga je smjestio bez ikakove naknade kod sebe. Obzirom na ovo „Boem“ će preko brata biti u mogućnosti da nas obavještava i o braći Krolo s kojima je Jelić i nadalje u neprestanom kontaktu. K njima je Jelić otplovao 6.2.1976., a tog dana ga je Paulus, pripadnik njemačke policije u Bonnu (službenik Saveznog ureda za zaštitu ustavnog poretku /Bundesamt für Verfassungsschutz - BfV/, zadužen za emigrante iz Jugoslavije), nazivao u dva navrata. Kad je treći put nazvao Paulus je rekao da Jelića treba vrlo hitno i „Boem“ mu je tek tada rekao da je otplovao u Solingen.

Kontaktu je prisustvovao radnik SDS RSUP Lukić Đuro i proteklo je sve normalno. Saradniku su date daljnje instrukcije za rad i upoznat je sa zadacima po akciji „Ocean“.

LUDIJ SLUŽBENIŠTVA DRŽAVNE SIGURNOSTI SLUŽBA DRŽAVNE SIGURNOSTI		- 70 -
CENTAR 0 S IJ E K		I odjelja 1. pripjek VII odjela SDS 1 pripjek VIII odjela SDS 1 pripjek
27. 5. 1976.		
INFORMACIJA broj 119		
VEZA: INFORMACIJA broj 102658		
Izvor: "Boem" 1. Kvalifikacija nepristojne djelatnosti: Međusobni odnosi emigrant- skih nepristojnih organiza- zacija i grupe. 2. Metode i sredstva rada nepristojne: skih nepristojnih organiza- zacija i grupe. 3. Predmet: JELIĆ Dr IVAN, KOSTIĆ ANTE i dr.-		
SADRŽAJ: Kontakt sa saradnikom održan je u Amsterdamu 8. 5. 1976. godine. Tom prilikom nas je obavijestio da je troškove pro- slave "10. travnja" u Mnichenu podmirio KROLO TOMI- SLAY I BRKAN RUTKO. Proslavi u Mnichenu prisustvo- vao je i KOSTIĆ ANTON sa suprugom. Neposredno pred početkom proslave Kostić je pozvao "Boema" i s njom njemu rekao da mu je jedno lice iz Beblingena rek- lo da "Boem" radi za službu. Prema Kostiću ovo li- co radi za službu i prima izvještaje o "Boemu", i prosledjuje ih u senziju. Saradnik je oštro reagi- reo na ovu Kostićevu priču i rekao mu da on dovede		

Prva stranica jednog doušničkog izvješće
Krunoslava Pratesa pod pseudonimom Boem

Boem - informator koji se može koristiti daleko više

Suradnja se s uspjehom nastavila i nakon što je 24. travnja 1976. Prates imenovan glavnim tajnikom Hrvatskoga narodnog odbora. Donosimo i Informaciju Centra SDS-a Osijek koju je Perković napisao i potpisao 24. lipnja:

Dana 12. i 12.6.1976. godine održan je kontakt sa saradnikom „Boem“ u Z. Berlinu. Saradnik nas je obavijestio da je 12.6.1976. održana sjednica UO „Hrvatskog narodnog odbora“ u Geretsreidu u prostorijama štamparije HD (mjesečnika Hrvatska država). Na sjednici je razmatrana situacija poslije zabrane djelovanja „Hrvatskog narodnog otpora“ i „Drine“. Prema izjavi Jelić dr. Ivana, zabrana djelovanja ovih organizacija nije ga iznenadila jer ga je Paulus, njemački policajac u Bonnu još pred proslavu „10. travnja“ obavijestio da se razmatra djelovanje pojedinih emigrantskih organizacija i da će sigurno doći do zabrane onih najekstremnijih. Tada ga je Paulus i upozorio da svoj govor na proslavi NDH podesi tako da se u njemu ne spominju bilo kakove akcije. Prema Jeliću, pripadnike HNO-L (Hrvatski narodni odpor - luburićevci) zabrana je zatekla nespremne i pošlo je djelomično do zapljene imovine ove organizacije kao i arhive. (...) U Berlin je putovao i operativni radnik D. Bogdanović (službenik Centra SDS-a Osijek) kao kontrapratilac (Perkovićeva zaštita prilikom kontakta s Pratesom) koji je obezbjedio i bazu za smještaj operativca.

Iz Informacije od 6. prosinca iste godine lako se zaključuje da je Perković vjerovao ne samo istinitosti Boemovih dojava, nego i njegovim procjenama:

Saradnik nas je 4.12.1976. godine obavijestio da su u roku tjedna Jelić dr. Ivana posjetili Kostić Antun, stozernik HRB (Hrvatskoga revolucionarnog bratstva) i još jedan pripadnik ove organizacije koji je u SR Njemačku doputovao iz Australije. „Australac“ se nije htio predstaviti, rekavši da ima nekih problema sa njemačkom polici-

jom, te da je bolje da mu se ime ne zna. Star je između 27 i 30 godina, visok, dobro razvijen, crn, jakih crnih brkova spuštenih prema dolje. (...)

Na odlasku od Jelića „Australac“ je rekao da se on vraća u Australiju 5.12.1975. godine, međutim, „Boem“ ocjenjuje na osnovu ponašanja obojice, da to možda i nije točno, jer „Australac“ želi prikriti svoj boravak u SR Njemačkoj.

Još jedan primjer podataka koje je *saradnik*, kako ga je Perković u dopisima titulirao, očigledno telefonski dojavljivao:

Dana 26.4.1977. godine saradnik „Boem“ nas je obavijestio da je tog dana kontaktirao sa prof. Musa Vladislavom u Münchenu. Musa je saradnika obavijestio da je prije tri dana njemačka policija uhapsila Kostić Antuna člana HRB-a i potpredsjednika emigrantske organizacija „Zrinjski“ čiji je inače predsjednik Musa Vladislav. Prema Musi je njemačka policija izvršila pretres stana kod Kostića i pronašla dva pištolja na koje Kostić nije imao dozvolu i jedan na koji mu je izdala njemačka policija dozvolu. Musa nije navodio da li je još nešto pronađeno prilikom pretresa. Istakao je da je njemačka policija kontaktirala s njim i pitala ga za djelatnost Kostića i saradnik je rekao da je njemačkoj policiji izjavio da ništa ne zna o Kostićevoj terorističkoj djelatnosti, da je Kostić po prirodi povučen i da je vjerojatno samostalno radio na planiranju nekih akcija.

(Informacija Centra SDS-a Osijek, 9. svibnja 1977.)

I Branko Traživuk, Perkovićev operativac o kojem će u ovoj knjizi još biti riječi, u jednom je kasnijem intervjuu pohvalio Pratesa, ističući da je *vrlo solidan čovek*. Dakako, iz kuta interesa Udbe:

Sklopljen (je) ugovor na nivou Saveznog SUP-a i službe u Hrvatskoj da, obzirom na pozicije koje Prates ima, da mi finansiramo taj list (Hrvatsku državu), kako bi u redakciji organizovali prihvat za sve emigrante i disidente koji su do lazili iz Jugoslavije. S obzirom na istorijsku reputaciju porodice Jelić, ipak se velika većina ljudi obraćala prvo Ivanu

Jeliću, a kod njega je bio zaposlen Krunoslav Prates, koji je nama dostavljao hrpe dokumentacije sa pristupnicama i svakim vragom. Naravno, dozvoljavali smo da on piše članke u kojima normalno napada jugoslavensku stvarnost...

(Milomir Marić: *Uzrok smrti ne pominjati*, Duga, Beograd, 1. kolovoza 1992.)

Perković je 12. studenoga 1978. promijenio Pratesov pseudonim *Boem* u *Stiv*. Služba je kodna imena suradnika mijenjala u iznimnim slučajevima, uglavnom kad bi zaprijetila opasnost njihove *dekonspiracije* zbog sudjelovanja u nekoj riskantnijoj akciji. Nije poznato o čemu se konkretno radilo kod Pratesa jer je jedina važnija protuemigrantska akcija Udbe neposredno prije promjene pseudonima bila likvidacija Brune Bušića 16. listopada u Parizu. No nema naznaka da je *Boem* na bilo koji način sudjelovao u pripremama tog ubojstva, premda je Perkoviću redovito dojavljivao sva svoja saznanja o Bušićevoj aktivnosti, najčešće o lecima i knjižicama koje je za njega tiskao u tiskari HNO-a u okolini Münchena.

Nedvosmislen odgovor na taj svojevrsni misterij ne nudi ni minhenska presuda. Iz jednog izvještaja koji se u njoj citira, međutim, jasno je da je u drugoj polovici 1978. Perković počeo razmišljati da *Boema* - evidentno zadovoljan njegovom predanošću poslu - *koristi daleko više*. Dakle, za akcije višeg reda od dotadašnjeg pukog doušništva - kao što će, *dokazano*, to biti slučaj s Đurekovićevom likvidacijom.

SOCIALISTIČKA REPUBLIKA HRVATSKA
REPUBLIČKI ŠKRETARIJAT ZA UNUTRAŠNJE POSLOVE
SLUŽBA DRŽAVNE SIGURNOSTI
CENTAR ————— O S I J E K —————
22., 1. 1978.

STROGO POVJERLJIVO
Dostupljeno
I odjela SDS i primjerak
V odjela SDS i primjerak
VII odjela SDS i primjerak

INFORMACIJA broj
RANI
VEZA: INFORMACIJA broj 261 od 31. 12. 1978.

Iznosi:
Suradnik "Stiv"

1. Kvalifikacija nepljatljive djelatnosti:

2. Metoda i sadržaj rada nepljatljive:

3. Predmet:

- 1. Diverzantska djelatnost - izvršenje diverzija
 - Terorizam - ubistvo
 - Uvjene -
- 2.-
- 3.-

SADRŽAJ: Dana 9. 1. 1979. godine primljeno je jedna kopija pisma koje je jošilid dr Ivanu ponosno Boju Ždraljku iz Paragvaja. Primaljena fotokopija je vrlo loše kvalitete i vjerojatno nije upotrebljavana kao dokumenat. "Stiv" nem je objektivno da je originalno pismo pisan strojno, na kojem je izveden vreća, pa su vrlo slabi okinci slova. Tekst pisma može još uvek uključiti neke detalje, ali to je u potpunosti uključeno u kopiju.

Prva stranica jednog doušničkog izvješće
Krunoslava Pratesa pod pseudonimom Stiv

*Perković je sastavljaop širne „izvještaje suradnika“ za SDS o kontaktima s optuženikom. U tim izvještajima optuženika je vodio prvo pod pseudonimom „Boem“, a od 1978. godine pod pseudonimom „Stiv“. Za Perkovića je optuženik najkasnije od sredine 1978. bio **najvažniji informator u Njemačkoj**. U izvještaju suradnika od 21. kolovoza 1978. Perković je zabilježio da se optuženika „može koristiti da-leko više nego li u prethodnim godinama“.*

Prates alias *Stiv* nastaviti će izravno kontaktirati s Perkovićem i nakon što je on 5. rujna 1979. promaknut u načelnika II. odjela SDS-a RSUP-a SRH.

Stiv upoznaje Đurekovića

Prvi susret između dr. Ivana Jelića i Stjepana Đurekovića organiziran je 24. lipnja 1982. u Münchenu. O sastanku na kojem će i sam nazočiti u svojstvu glavnog urednika svih izdanja i voditelja tiskare HNO-a *Stiv* je unaprijed, 23. lipnja, izvijestio Perkovića. Promptno mu se javio i nakon što je sastanak održan. Zanimljivo, Prates još nije bio upoznat s pravim identitetom novoga Jelićeva znanca. Iz izvješća koji je 25. lipnja sastavio Perković vidljivo jest da je Đureković tada još uvijek prezao od mogućnosti da u emigraciji djeluje pod punim imenom i prezimenom:

Dana 23.06.1982. saradnik „Stiv“ nas je obavijestio da će 24.06. o.g. u Minhenu doći do kontakta između jednog lica iz Zagreba i Jelić dr. Ivana. Na ovom kontaktu Jelić je trebao primiti tekst materijala, koji bi se stampao kao knjiga. Materijal je, prema Jeliću, političkog sadržaja i bit će objavljen pod pseudonimom autora.

Do ovog najavljenog kontakta je došlo o čemu nas je saradnik obavijestio 24.06. o.g. Jelić i ovo lice sastali su se u jednom restoranu u Minhenu i po načinu kako je do susreta došlo, suradnik zaključuje da je Jelić ovog čovjeka video prvi puta. Osoba koja je ostvarila kontakt sa Jelićem stara je oko 50 godina, visok je oko 170 cm, dobro razvijen, čak nešto debљi obzirom na svoju visinu, okruglog lica, nosi brkove, izražena mu je čeona čelavost, a ostatak kose mu je

crn - prosijed. Izražen mu je podbradak. Njegov sin, koji je prisustvovao kontaktu, star je oko 22 godine, iste visine, plave kose, debeo, navodno je student. Saradnik je prisustvovao također ovom kontaktu, osim prvih petnaestak minuta i starija osoba mu se predstavila kao Ante, međutim, po načinu kako je to izgovorio, saradnik je stekao utisak da nije rekao pravo ime. Ovo je lice navodno direktor neke tvornice u Zagrebu i trenutno se nalazi na službenom putu u SR Njemačkoj, a vraća se 29.06. o.g. Dade se zaključiti da je odsjeo u Minhenu, u jednom od luksuznijih hotela. Ima dosta novca, često putuje u inozemstvo i iz razgovora je „Stiv“ stekao utisak da se ne radi o ortodoksnom neprijatelju sistema. Rekao je da je prisustvovao nekim sjednicama SIV-a kada se raspravljalo o privrednim problemima. Dobro poznaje stanje u privredi i politici i kako saradnik kaže, to poznavanje odaje čovjeka koji je i sam prisutan u tim strukturama. Za vrijeme ovog boravka u SR Njemačkoj navodno je sa nekim od izdavača sklopio ugovor o izdavanju iste knjige, čiji tekst je predao i Jeliću. Površnim uvidom u tekst saradnik je uočio da se radi o sadržaju koji govori o nezadovoljstvu radnika u tvornici i njihovom otvorenom suprotstavljanju SK i organima vlasti. Jelić i ovo lice su dogovorili ponovni kontakt za 27.06. o.g. u Minhenu, s tim da će mjesto dogоворити naknadno telefonom.

Saradniku su date instrukcije da nastoji prisustvovati i ovom kontaktu, o čemu će nas on odmah obavijestiti.

Ali Prates ni na sljedećem sastanku, održanom 27. lipnja također u Münchenu, nije uspio otkriti Đurekovićev identitet. Uspio je to tek na trećem, u srpnju, te je po dobrom običaju o saznanju odmah informirao Perkovića. Koji će pak podjednako žurno sastaviti *informaciju*:

Nakon obavještenja saradnika o kontaktiranju nepoznate osobe sa Jelić dr. Ivanom oko štampanja knjige, poduzete su mjere na identifikaciji ovog lica, te nas je 5.7. o.g. obavijestio da su osobe koje su kontaktirale sa Jelić dr. Ivanom Đureković Stjepan i njegov sin Damir. (...)

Saradnik će nas i nadalje obavještavati o svim saznanjima

koja mu budu dostupna, a date su mu instrukcije oko kontakata sa Đureković Stjepanom i Damirom.

Iz Udbinih dokumenata proizlazi da se Đureković u međuvremenu ipak odlučio na emigrantski *coming out* - kako se to danas voli reći. I knjige i članke za Hrvatsku državu objavljivat će pod pravim identitetom, što je dr. Jeliću s promotivnog aspekta itekako odgovaralo. Bivši Inin direktor nije bilo tko!

Gizela Đureković je izjavila autoru ove knjige da ju je već nakon tih prvih sastanaka nazvao sin Damir i upozorio: *Pazi, mama, sad će tek biti opasno!* I nije trebalo dugo čekati da zagrebačka Udba reagira:

U kolovozu 1982. su počeli progoni. Zaplijenili su sve što je pripadalo Stjepanu i Damiru. Dva dana nakon toga pozvali su me u Đordićevu na petipolsatno saslušanje. Tada su započela razna maltretiranja i anonimne telefonske prijetnje. Udbaši su od mene tražili da podnesem zahtjev za rastavu braka i da se odrekнем sina. To je trajalo sve do višestračnih izbora.

Pratesova domoljubna krinka

Svih pet Đurekovićevih *romana* otisnuto je u tiskari u Wolfratshausenu pokraj Münchena, gdje je Prates, piše u njemačkoj presudi, unajmio adaptiranu garažu te strojeve postavio u stražnjem dijelu triju međusobno povezanih prostorija. Gotovo je svakodnevno bio u kontaktu s Đurekovićem, čak je morao zaposliti dodatne pomoćne radnike kako bi u tako kratkom razdoblju (u nekoliko mjeseci na prijelazu iz 1982. u 1983.) stigao tiskati njegove knjige.

Stiv je, dakle, iz neposredne blizine pratio političko-spisateljski angažman *nove zvijezde* na emigrantskoj sceni te, naravno, neprekidno (i opširno) izvještavao Perkovića - sve pod krinkom poštenog i vrijednog domoljuba. Štoviše, upravo je Prates u Hrvatskoj državi objavio programatski intervju s Đurekovićem, u kojem je buduća žrtva Udba progovorila o svome političkom sazrijevanju i planovima:

Uvjerenja sam da sam se za ovih deset mjeseci u emigraciji

jako mnogo uključio u hrvatsku osloboditeljsku borbu i to kako sa svojim knjigama tako i brojnim člancima. Eto, tu je i „Prijedlog osnova političkog i gospodarskog ustrojstva države Hrvatske“.

(Interview sa Stjepanom Đurekovićem, Hrvatska država, br. 334 - ožujak/1983.)

INTERVIEW SA STJEPANOM ĐUREKOVIĆEM

QD: Vaš aktivizam učinio je moguća da biste u bilo šta izbodovali. Uzimajući u obzir da ste učinili nešto što je uopće uobičajeno za komuniste, mogu li mi reći, kada su vam u Jugoslaviji, kada su vam u Hrvatskoj, kada su vam u svijetu, u kojem vremenu je bilo najteže? Iako su vam u Jugoslaviji, u kojem vremenu je bilo najteže?

SD: Vaš intervjuer zna da sam

osnovatelj i voditelj demokratskih frontova, a takođe je i predsjednik demokratskog fronta. U srednjem periodu, kada su u Jugoslaviji, u kojem vremenu je bilo najteže, u Hrvatskoj, u kojem vremenu je bilo najteže, u svijetu, u kojem vremenu je bilo najteže?

SD: Kao što je i u drugim periodima, kada su u Jugoslaviji, u kojem vremenu je bilo najteže, u Hrvatskoj, u kojem vremenu je bilo najteže, u svijetu, u kojem vremenu je bilo najteže?

SD: U Jugoslaviji još i danas je najteže, a u Hrvatskoj još i danas je najteže, a u svijetu još i danas je najteže.

QD: Zauvijek. U međuvremenu, u godinama kada su u Jugoslaviji, u kojem vremenu je bilo najteže?

SD: U srednjem periodu.

Razgovor sa Stjepanom Đurekovićem
u Hrvatskoj državi

U idućem broju *Hrvatske države* Prates je pak naširoko izvijestio o minhenskoj proslavi 10. travnja u organizaciji HNO-a na kojoj se okupilo oko tri tisuće uzvanika. Posebno mjesto u reportaži dobio je nastup - kako je autor prijetvorno laskao - *novoga eminentnoga hrvatskog emigranta*:

Dr. Jelić je najavio upravo kao senzaciju dana da će riječi uzeti vrlo popularni, a povrh svega vrlo zasluzni novi eminentni hrvatski emigrant Stjepan Đureković. Burno pozdravljen on je na vrlo miran i staložen način, u ne baš dužem govoru ocrtao svu gospodarsku mizeriju absurdne socijalističke privrede u koju je upala komunistička Jugoslavija, a pogotovo Hrvatska, koja je pljačkana i zapostavljena u svakom pogledu. Istaknuo je da samo politika, koja je dovela do 10. travnja 1941. godine i koja je rezultirala u proglašenju Nezavisne Države Hrvatske, može zadovoljiti hrvatski narod kao i to da za taj cilj svi radimo. Naravno, da je gosp. Đureković bio srdačno i burno nagrađen za svoje izlaganje, a ja bih rekao još više za svoje političke knjige i članke, koji su predani od njega hrvatskoj javnosti te koji su prodromali koruptnu i terorističku Jugoslaviju.

(Proslava 10. travnja, Hrvatska država, br. 335 - travanj/1983.).

Kako Jugoslavija pljačka Hrvatsku

U sljedećem izdanju HNO-ova mjesecačnika *Stiv* je na naslovnici objavio Đurekovićevu analizu pod naslovom *Kako Jugoslavija pljačka Hrvatsku*. Zbog velikog interesa objavljenja je i u formi knjizice s predgovorom - Krunoslava Pratesa. U njemu je napisao:

Pisac ove brošure, Stjepan Đureković, bivši direktor INE, vrhunski privredni stručnjak, nalazio se dvadesetak godina na najvišim položajima u jugoslavenskoj privredi. Sve te godine provedene u Jugoslaviji Đureković je glumio lojalnog građanina Jugoslavije i čovjeka koji se u potpunosti slaže s jugoslavenskim režimom. Međutim, Đureković je dugi niz godina pisao svoje političke romane i kad su napokon bili završeni napustio je Jugoslaviju i na slobodnom Zapadu objavio svoje knjige. U knjigama je razotkrio u potpunosti tzv. jugoslavenski „samoupravni socijalizam“ i kao neposredni promatrač, prikazao ga kao faktor koji jugoslavensku privredu vodi u potpuni kaos i propast, a od radnika stvara moderne robeve komunističke vrhuške. Svojim pisanjem skinuo je Josipa Broza Tita do gola i razbio u komadiće mit o njemu.

Kad se Đureković objavom svojih knjiga stavio „s drugu stranu barikade“, Jugoslavija ga je napala raznim smicalicama i podvalama: „da je ukrao pun tanker nafte“, „da je opljačkao Inu“...

Stjepan Đureković je postao aktivan u borbi za samostal-

nost i slobodu Hrvatske. Pored svojih knjiga napisao je mnoštvo članaka za hrvatske izbjegličke listove od kojih su najčitaniji: „Kako urediti buduću hrvatsku državu“, gdje je opisao kako bi trebalo izgledati društveno-političko i ekonomsko uređenje buduće samostalne države Hrvatske. Zatim je pisao o organizaciji i djelovanju UDB-e, a kao posljednje „Kako Jugoslavija pljačka Hrvatsku“.

Pošto se ovdje radi o privrednom stručnjaku koji je imao uvida u srž jugoslavenske privrede, time ovaj napis o pljački Hrvatske dobiva više na snazi.

Uredništvo „Hrvatske države“ odlučilo se na objavu ovoga članka u obliku ove brošure, jer smatra da će tako lakše ova materija stići do ljudi u domovini, radnika na „privremenom“ radu u inozemstvu i hrvatske emigracije.

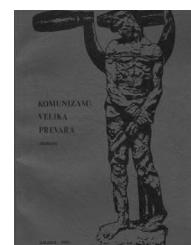
(Kako Jugoslavija pljačka Hrvatsku, Hrvatska država, br. 336 - svibanj/1983.).

Đureković je u kratkom razdoblju u nakladi vlastitog poduzeća *Kroatisches Buch* (u impresumu je, međutim, stajalo *Published by International Books - USA*) izdao pet knjiga. U *Obavijesti o romanima Stjepana Đurekovića*, redovito objavljivanoj u Hrvatskoj državi, Prates je ukratko opisao njihov sadržaj:

JA, JOSIP BROZ TITO - U ovom romanu radnja počinje od razlaza sa Staljinom 1948. i traje sve do Titove smrti. Najveće ličnosti komunističke Jugoslavije opisane su pod pravim imenom, a i svi događaji su istiniti. To je zapravo skandalozna i grozna povijest tog razdoblja s diktatorom Titom kao glavnim „junakom“. U romanu su opisani mnogi javnosti nepoznati događaji i državne tajne.

KOMUNIZAM: VELIKA PREVARA - To je roman u kojem je opisan život radnika u surovoj komunističkoj svakidašnjici jedne tvornice u Zagrebu, te potpuni fijasko komunističkog gospodarskog sustava i tzv. radničkog samoupravljanja. Radnici su potlačeni, izrabljeni i mrze komunizam koji im čak zabranjuje i

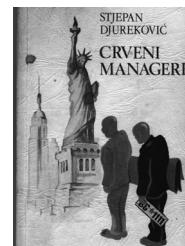

slobodno ispovijedanje vjere.

SINOVI ORLA - To je uzbudljivi roman o teškom položaju i stradanju Albanaca u Jugoslaviji, te je data istinita slika o ustanku koji je započeo u proljeće 1981. i, u prigušenim oblicima, traje sve do danas. Hrvatski borci za slobodu bi mnogo toga mogli naučiti od žilave borbe Albanaca protiv srpsko-komunističkog režima.

CRVENI MENAGERI - To je roman koji prikazuje život i rad direktora menagerskog sloja u komunističkoj hijerarhiji. Taj sloj se svakodnevno u praksi suočava s gospodarskim i političkim problemima komunističke države, pa je tu opisana sva impotencija i pogubnost komunističkog sustava. Naravno, prikazan je i skandalozni privatni život ove kaste, pa je i ovaj roman vrlo zanimljiv.

SLOM IDEALA (Ili „Ispovijest Titovog ministra“) je roman o načinu života, mišljenja i ukupnog ponašanja federalnih ministara, generala i drugih visokih funkcionara koji se nalaze u društvenoj ljestvici odmah ispod Tita i nekoliko njegovih najbližih doglavnika. To je također vrlo skandalozan roman.

IV) UBOJSTVO STJEPANA ĐUREKOVIĆA

U presudi Visokoga zemaljskog suda u Münchenu protiv Pratesa minuciozno su rekonstruirane pripreme Đurekovićeve likvidacije. Njegove proturežimske knjige i analize osporavale su legitimitet Komunističke partije te prikazivale samoupravni socijalizam kao kloaku nepotizma i korupcije što sežu do najviših vrhova. U presudi se, međutim, zaključuje sljedeće:

No pravi razlog za ubojstvo Stjepana Đurekovića bio je da se ukloni svjedok kriminalnih radnji Vanje Špiljka.

Izbor počinitelja i lokacije

Već vrlo brzo nakon Đurekovićeve bijega u Njemačku - datum se, piše u presudi, ne može točno utvrditi - Perković je povjerio Pratesu da Udba kani likvidirati bivšega Inina direktora. Je li ga uputio i u zbiljske motive (zaštitu obitelji Špiljak), nije se moglo utvrditi tijekom glavne rapsprave. Kako god bilo, najava atentata nije osupnula Pratesa: učinila mu se logičnom s obzirom da je sve popularniji Đureković - koji se namjerao kandidirati čak za predsjednika *Hrvatskoga narodnog vijeća* (HNV), svojevrsne emigrantske vlade! - izrastao u sve veću prijetnju jugo-režimu. U tom kontekstu, piše u presudi, Prates je zajedno s Perkovićem razradio plan ubojstva i omogućio njegovu realizaciju:

Perković i Prates prvo su razmotrili mogućnost da optuženik sam ubije Đurekovića. Optuženik je na to bio načelno spreman. No taj plan brzo je odbačen nakon što su Perković i optuženik ocijenili kako postoji prevelika opasnost da sami optuženik bude osumnjičen, osobito stoga što bi za dan počinjenja kaznenog djela bilo potrebno iskonstruirani čvrsti

alibi čije je držanje izgledalo upitnim. Iz tog razloga je u dogovoru s optuženikom utvrđen plan da ubojstvo izvrši treća osoba.

Nakon što su odustali od prvobitnog plana i nakon što je (...) usuglašeno da će atentat na Đurekovića izvršiti treća osoba, Perković i optuženik složili su se - pretpostavlja se uz znanje i odobrenje ljudi iz sjene iz Zagreba - da se za izvršenje atentata koristi prostor optuženikove tiskare u ulici Wolfratshausenu. S jedne strane, taj se prostor činio „sigurnim“. Naime, tamo je zbog položaja objekta (zaklonjenost od ulice iza bloka kuća) i prostornih uvjeta u unutrašnjosti postojala mogućnost da se kazneno djelo izvrši bez ometanja izvana. S druge strane, znali su da i žrtva taj prostor smatra „sigurnim“ unatoč njezinom sve konspirativnijem držanju. Jer je Đureković polazio od toga da je samo mali broj ljudi znao za prostor tiskare i za činjenicu da tamo povremeno boravi. Prates, Perković i počinitelji htjeli su iskoristiti te okolnosti. Optuženik je još dodatno učvrstio Đurekovićev osjećaj sigurnosti time što je na njegov zahtjev u razdoblju od kraja lipnja 1983. do početka srpnja 1983. stvarno zamijenio cilindar brave na drvenim ulaznim vratima garaže (a Đureković je dobio i vlastiti ključ - op. a.). Na taj način su Perković i optuženik mogli biti sigurni da će se Đureković bez ikakvog predosjećaja pojaviti na budućem mjestu počinjenja kaznenog djela ili da će se tamo moći naći.

Prva stranica razgovora Branka Traživuka za beogradsku Dugu

U presudi nadalje stoji kako su se Prates i Perković početkom lipnja 1983. sastali u Luksemburgu. U društvu s ondašnjim načelnikom II. odjela SDS-a RSUP-a SRH oputovao je operativac Branko Traživuk (sin Nikole, rođen 18. travnja 1948. u Požegi). *Stiv* je Perkoviću predao ključ ulaznih vrata tiskare u Wolfratshausenu - ključ koji će atentatoru (*trećoj osobi ili osobama*) omogućiti neometani ulazak na planirano mjesto naumljenog ubojstva. Upravo će Traživuk prvi javno progovoriti o famoznome *Pratesovu/Perkovićevu ključu* i općenito organizaciji Đurekovićeva ubojstva. Još 1992. izjavio je srpskom novinaru Milomiru Mariću za beogradski časopis *Duga*:

Ovako je to bilo: tada sam još bio operativac u liniji emigracije. Josip Perković mi je bio načelnik. Sedeli su Srećko Šimirina, tadašnji šef hrvatske službe, Perković, načelnik po liniji emigracije, i Stanko Čolak (ondašnji savjetnik za specijalne operacije saveznog sekretara za unutrašnje poslove - op. a.) koji je došao iz Beograda. Dosta dugo su sedeli i većali. Nakon toga sledio je zahtev Perkovića: trebalo je pročešljati svu tu dokumentaciju, od fotografija do adresa, proveriti još jedanput šta imamo, sa čim raspolažemo. Na kraju sam bio pozvan: saopšteno mi je da će sa Perkovićem uskoro ići na jedan službeni zadatak u inostranstvo. Krenuli smo jednog petka u šestom mjesecu '83. iz Zagreba preko Brisela sa lažnim pasošima, na zakazani kontakt sa gospodinom Krunoslavom Pratesom u Luksemburgu, u blizini železničke stanice. (...)

*Međusobno smo se pratili (Perković i Traživuk, a obojica Pratesa u Luksemburgu) da vidimo da li nekog ima iza nas ili iza njega i nakon sat vremena takvog proveravanja, hodanja po ulicama, ja sam se izdvojio i prešao u zaštitnicu, da tako kažem. Njih dvojica su otišli u jedan restoran, a ja u drugi. Pošto nisam uopšte kontaktirao sa Pratesom, Perković mi je tek kasnije rekao šta je u pitanju: da se planira ubistvo Đurekovića i da mu je **Prates** dao kopiju ključa od svoje štamparije u koju Đureković često zalazi zbog štampanja knjiga. I time je naš deo zadatka bio završen. Imali smo ključ, vratili smo se u zemlju. Datum egzekucije još nije bio određen. Posle dva meseca, bio sam na*

godišnjem odmoru, kad je objavljeno vrlo kratko saopšteњe u „Vjesniku“ da je Đureković ubijen u međusobnom obračunu ustaške emigracije, kakva je formulacija obično korišćena u to vreme.

(Uzrok smrti ne pominjati, Duga, Beograd, 1. kolovoza 1992.)

Traživuk je i privatno, kumski, bio povezan s Perkovićem, a 1987. ga je naslijedio na funkciji načelnika II. odjela SDS-a RSUP-a SRH. No mnogi njegovo svjedočenje za *Dugu* primaju s rezervom s obzirom da je u rujnu 1991. bio uhićen u sklopu *Akcije Labrador* kao ponajvažniji pripadnik te obavještajno-diverzantsko-terorističke skupine unutar MUP-u RH. S Traživukom, tada jednim od šefova novoosnovane *Službe za zaštitu ustavnog poretku* (SZUP) MUP-a, upravljao je potpukovnik KOS-a Ivan Sabolović iz II. (vazduhoplovног) detašmana JNA u Zagrebu te ga vodio pod pseudonimom S-3. Ali, što se tiče vjerodostojnosti tvrdnji kako je s Perkovićem sudjelovao u pribavljanju rezervnog ključa tiskare u kojoj će Udbini killeri 28. srpnja 1983. dočekati Đurekovića, uvlas iste navode ponovio je i sami Prates tijekom postupka protiv njega u Münchenu.

Operacije Pismo & Dunav

Mjesecima prije Đurekovićeva bijega u Njemačku i posve neovisno od tog slučaja savezna je Udba zametnula psihološku operaciju kodnog imena *Pismo*. Cilj: dezinformacijama i poluinformacijama izazivati pomutnju u hrvatskoj emigraciji te podvalama kompromitirati njene najistaknutije predstavnike. Nakon što je na relaciji Beograd - Zagreb usuglašena odluka o Đurekovićevu ubojstvu, operacija se koncentrirala upravo na bivšeg direktora Ine. I dok se Prates onako sadržajno družio s Perkovićem u Luksemburgu, u iseljeništvu je Služba već nekoliko tjedana vodila orkestiranu kampanju protiv Đurekovića. Što je također opisano u njemačkoj presudi, s tim da cilj nipošto nije bio tek ocrniti buduću žrtvu:

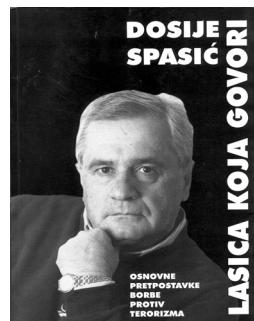
Pripreme za Đurekovićovo ubojstvo bile su popraćene kampanjom dezinformiranja koja je vođena tijekom prvih mjeseci 1983. i za koju je bio odgovoran Božidar Spasić, djelatnik II. uprave (za „neprijateljsku emigraciju“) sa-

*vezne Službe državne bezbednosti (SDB) sa sjedištem u Beogradu. Akcija (...) imala je za cilj diskreditirati Đurekovića na hrvatskoj emigrantskoj sceni u Njemačkoj. Time je također trebalo argumentima **pripremiti plodno tlo za službenu verziju**, koju je jugoslavenska strana redovito koristila u slučaju ciljanih ubojstava, **da se kod ubojstva radi o „međusobnom obračunu“ suprotstavljenih hrvatskih emigranata.***

U presudi spomenuti Spasić (rođen 27. ožujka 1949. u Čačku, Srbija) primjer je da jabuka ne pada daleko od grane: njegov otac Aleksandar, pripadnik partizanske Ozne, radio je do 1956. u Udbi, kada je po zadatku prešao u novinare - najprije na Radio Jugoslaviju, potom u izdavačku kuću *Ekspror Pres*, da bi na kraju bio postavljen za direktora Jugoslavenskog instituta za novinarstvo. Sin Božidar se pak nakon završetka pravnog fakulteta zaposlio u Privrednoj komori Jugoslavije, a potom u Institutu za međunarodni radnički pokret u Beogradu. U Udbu je prekadroviran 1979. kao inspektor II. uprave njene savezne centrale, i to bez ikakvih priprema ili provjera psiho-fizičkih sposobnosti, jamačno zahvaljujući obiteljskom pedigree. U autobiografskoj knjizi *Dosije Spasić - Lasica koja govori* priznao je, podosta prije minhenske presude, da je u sklopu *Pisma* vodio dezinformacijsku akciju koja je *pripremila teren* za Đurekovićevo ubojstvo. Ujedno, otkrio je i pod kojim je kodnim nazivom savezni SDB vodio operaciju same likvidacije - *Dunav*. Citat:

Operacija „Dunav“, Beograd - Minhen, Leto 1983. godine

Na sastanku operativnog štaba akcije „Dunav“ dobio sam neposredni nalog da kontrapropagandno, iz svih raspoloživih oružja, pripremim teren za kompromitaciju, a zatim i likvidaciju Đurekovića. Valjalo mi je krenuti sa otrcanim frazama da je on nepopravljivi komunista i ubačeni udbaški element, a onda, na tako izazvanoj sumnji, trebalo je graditi ubedljiviju i komplikovaniju priču. Otvorio sam novi dosije u okviru moje globalne akcije „Pismo“. Operacija „Du-

Naslovna knjiga Božidara Spasića - *Lasica koja govori*

nav“ je počela da teče.

U Institutu bezbednosti odštampali smo razglednicu na kojoj je centralno mesto zauzimao spomenik koji su ustaše same sebi podigle na Blajburškom polju, gde su ih Englezzi svojevremeno isporučili partizanima, a ovi ih pobili kao ratne zločince protiv Srba. U desnom ugлу objavili smo Đurekovićevu sliku, a na poledini razglednice narudžbenicu za Đurekovićeve knjige, uz napomenu da svako ko vrati razglednicu pošiljaocu (štampariji Ivana Jelića), dobija popust od 20 odsto. Razglednice smo poslali na 20.000 adresa koje smo imali u arhivi.

Nismo se previše trudili da sakrijemo da je ovo naše delo, jer smo nameravali da opustimo Đurekovića, da ga maksimalno eksponiramo u javnosti, smanjimo njegovu pažnju i oslobođimo ga straha od likvidacije. Tako je i bilo. Iako su i on i štamparija pretrpeli znatnu materijalnu štetu zbog popusta uz koji su prodavali knjige, Đureković je u krugu prijatelja tada rekao:

- Dobro je. Neće me, očigledno, ubiti kada me zajebavaju sa razglednicama.

(Božidar Spasić: *Dosije Spasić - Lasica koja govori*, Knjiga-komerc, Beograd, 2000.)

U njemačkoj se presudu navodi i da je, citat, *nadalje tijekom kampanje dezinformiranja Spasić krivotvorio jedno izdanje lista „Nova Hrvatska“ koji je izlazio u Londonu s jednim izmišljenim razgovorom s Đurekovićem. I taj je falsifikat služio tome da se oslabi Đurekovićev utjecaj i ugled. Spasić se u svojoj knjizi pohvalio i tim uspjehom:*

Jedan od onih koji su protežirali Đurekovića bio je i Jakša Kušan, urednik lista „Nova Hrvatska“. Za nas je to bila dobra prilika da se još neki broj ustaških novina odštampa u Beogradu. Dok smo pripremali novine, stvarali smo famu oko Đurekovića, poturali mu naše ljudе u ustaškim krugovima koji su ga ubeđivali da bi upravo on trebao da preuzme kormilo emigracije, slali smo i pisma slične sadržine uredništvima raznih ustaških novina i vremenom stvorili dobru atmosferu za objavljivanje opširnog, ali lažnog intervjuja sa

Đurekovićem. Taj „intervju” u našoj režiji objavljen je na punih osam stranica u beogradskom izdanju „Nove Hrvatske”. U njemu Đureković, između ostalog, preti da će posmenjivati sva postojeća rukovodstva, jer je ustaška emigracija nemoćna i sterilna, a da će, kada on preuzme vodstvo, Hrvatska konačno biti slobodna.

Teza koju smo proturili kroz Đurekovićeva usta nije bila nova. Takve provokacije smo već biti proturili ranije - sistemom glasine od usta do usta - pripremajući time teren za objavljivanje izmišljenog intervjeta. Stare ustaše su i pre štampanja falsifikata „Nove Hrvatske” frktale na Đurekovića, a ustaški zlikovac Ante Vukić iz Dortmundu lično mu je poručio da „mnogo laje i da mu treba vezati brnjicu“.

Naš broj „Nove Hrvatske” trebalo je da se pojavi četiri dana pre izlaska originalne „Nove Hrvatske”. Redakcija ovog lista je, poučena našim ranijim „radovima” oko izdavanja novina, imala praksu da menja boju zaglavlja lista. Svaki broj imao je drugu boju i to im je zaista bila dobra zaštita od falsifikovanja. A meni, koji sam sa ekipom danima i noćima sklapao novine, bio je nepremostiv problem da saznam u kojoj će boji biti zaglavljene liste koji smo želeli da preduhitrimo. Uz sav trud naših saradnika na terenu, tu informaciju nisam imao, pa sam odluku prepustio svojoj intuiciji - odlučio sam se za zelenu boju.

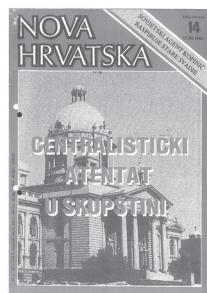
Odštampani tiraž od 5.000 primeraka smestio sam u „golf” beogradske registracije i krenuo u Dortmund. Drugi deo tiraža poslat je u London, jer su ta dva grada bili punktovi odakle je distribuirana prava „Nova Hrvatska”.

Dok su beogradske novine bile na putu do svojih pretplatnika, Jakša Kušan završavao je svoj planirani broj, odlučivši da zaglavljive liste bude - zeleno. I naš i njegov broj „Nove Hrvatske” nosili su broj 14 (...)

(Božidar Spasić: *Dosije Spasić - Lasica koja govori*, Kniga-komerc, Beograd, 2000.)

Krivotvoreno izdanie
Nove Hrvatske

Originalno izdanie
Nove Hrvatske

Metkom i sjekirom: smaknuće u tiskari

Pripremljen je teren, meta ocrnjena, omča je već bila o Đurekovićevu vratu. Trebalo ju je još samo stegnuti, više se nije imalo što čekati. Unatoč svim udbaškim štosovima i pokušajima uljuljkivanja, Đureković kao da je slutio kakva ga sudbina čeka. Neposredno prije smrti znakovito je izjavio:

Jedino čega se plašim je to da će Udba od sada još upornije tragati za mnom i mojim sinom da nas ubije. Ali kod toga se ne plašim smrti, nego isključivo toga što će me tako onemogućiti da se skupa s našim narodom vratim u slobodnu državu Hrvatsku i da uživam u tom velikom trenutku naše narodne povijesti, te posebno da svu energiju stavim na raspolažanje našoj novoj državi kako bi što prije počela funkcionirati na dobrobit našega naroda.

(*Zašto sam se kandidirao za HNV, Nova Hrvatska, br. 16, 24. srpnja 1983.*)

Prates se posljednji put susreo s Đurekovićem 24. srpnja 1983. i tada je saznao za njegovu nakanu da u četvrtak 28. srpnja navrati u tiskaru u Wolfratshausenu kako bi ostavio svoj novi članak za Hrvatsku državu. Odluka je pala! Minhenska presuda opisuje i kako si je Stiv mislio osigurati alibi:

Redatelj serijala Jugoslavenske tajne službe Silvio Jasenković i autor knjige ispred nekadašnje Pratesove tiskare u Wolfratshausenu

Kako je to nedjeljom bilo uobičajeno, 24. srpnja 1983. oko podneva sastali su se hrvatski emigranti u jednoj gostoniciji u Münchenu. Nazočni su bili, između ostalog, Stjepan Đureković, njegov sin Damir, dr. Ivan Jelić, svjedok Petar Kegalj i Prates. Razgovori su se prvenstveno vrtjeli oko predstojećih izbora za Sabor HNV-a, na kojima se i Đureković želio kandidirati. Đureković se prvo oprostio od njih, ali se zatim ipak vratio do stola i rekao dr. Ivanu Jeliću vezano za sljedeće izdanje lista „Hrvatska država“ i za članak koji je još trebao napisati za to izdanje: „Nemoj zaboraviti, treba mi još dva-tri dana, ali do četvrtka ču nešto napisati i donijeti u Wolfratshausen. Stavi me, molim te, na naslovnicu“.

Tu najavu čuo je i optuženik koji je potom odlučio odrediti četvrtak 28. srpnja 1983. kao datum počinjenja kaznenog djela. Za taj dan je optuženik dogovorio sa svjedokom i s tadašnjim odvjetničkim vježbenikom Hrvojem Jelićem, sinom dr. Ivana Jelića, odlazak u Zürndorf do Saveznog ureda za priznavanje statusa stranih izbjeglica. Optuženik je tog dana trebao pružati usluge usmenog prevođenja za dvoje hrvatskih izbjeglica. Nakon toga je još želio podići zamjenske dijelove za osobno vozilo marke Matra Simca na jednom otpadu u blizini Nürnberga. Optuženik je to iskoristio za alibi.

I došao je taj kobni četvrtak. Đureković je između 10 i 11 sati ujutro napustio svoj minhenski stan. Stigavši u Wolfratshausen vozilo je iz sigurnosnih razloga, kao što je uvijek činio, parkirao podalje od tiskare. Nakon čega je u poštanskom uredu preuzeo pisma iz svog pretinca. Potom se napokon uputio u tiskaru: negdje između 11 i 11:30 sati otključao je ulazna vrata, ušao u adaptiranu garažu te položio rukopis na fotokopirni uređaj koji se nalazio na kraju srednje prostorije. Đureković nije znao, nije mogao znati, da su njegove ubojice u noći od 27. na 28. srpnja neopaženo ušle u tiskaru pomoću ključa, ponavlja se u presudi, koji im je Prates dao posredstvom Perkovića. Čekali su ga u zasjedi:

Nakon što je Đureković, koji nije slutio konkretan napad, položio članak na fotokopirni uređaj i okrenuo se radi odlaska, dva počinitelja pucala su u njega jedan za drugim s

namjerom da ga usmrte.

Počinitelji su koristili dva pištolja, jedan marke „Ceska“, drugi marke „Beretta“. Đurekovića su prvo pogodili u desnú ruku (prostrijel) i u obje nadlaktice (prostrijeli). Zbog toga je Đurekoviću bilo moguće napraviti još nekoliko koraka prema izlazu. Dok je bježao dva puta je pogoden u leđa, u području lumbalne kralježnice (strjelna rana) i pluća (prostrijel). Učinak tih pogodaka bio je zaustavljanje njegova dalnjeg bijega; u zgrbljenom položaju došao je gotovo ispred drvenih garažnih vrata gdje je stao. Tamo mu je u svakom slučaju jedan od počinitelja zadao više ciljanih udaraca u glavu s predmetom koji je sa sobom donio, vjerojatno mesarskom sjekicom. Đureković je već kod prvog udarca pao pokraj drvene palete koja se nalazila u ulaznom prostoru. Đureković je zadobio središnju cerebralnu paralizu kao i unutarnja krvarenja te je nekoliko minuta nakon toga preminuo. Počinitelji su uzeli ključ garaže od žrtve i udaljili su se od mesta počinjenja kaznenog djela bez da su viđeni i identificirani.

Sutradan, u petak 29. srpnja, Prates se oko 12 sati odvezao do tiskare.

Našao je garažna vrata zatvorena, ali ne i zaključana. Ključa nije bilo. Vrata su se mogla rastvoriti tek kojih 60-70 centimetara jer ih je nešto kočilo. Kroz otvor je zavirio u unutrašnjost neosvijetljene prostorije i ugledao Đurekovića kako leži u krvi. Otrčao je do kućepaziteljice koja je radila u susjednoj garaži te je hineći paniku zamolio da nazove policiju. Prilično uvjerljivo i hladnokrvno - zar ne?

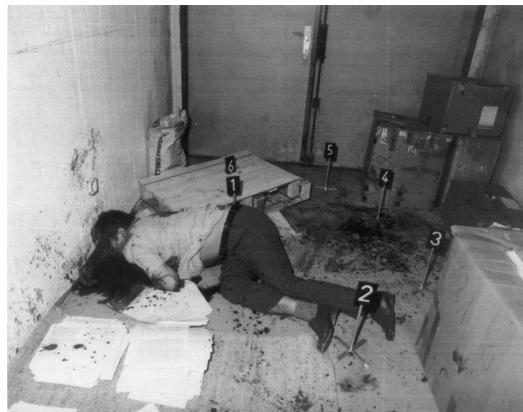
Gizela Đureković, kako je izjavila autoru ove knjige, o likvidaciji supruga saznala je na radijskim vijestima:

Za Stjepanova ubojstvo saznala sam preko Radija Velika Gorica. Svima koji su me pokušali dobiti iz Njemačke, jav-

Unutrašnjost tiskare u kojoj je ubijen Stjepan Đureković

ljaо se nepoznat muški glas - vjerojatno udbaš s pošte. Nakon toga, kad me je Damir nazvao uvečer 29. srpnja 1983. kako bi mi javio da je Stjepan ubijen, prvo mu se javio muški glas - ali ga je ipak spojio sa mnom. (...) Tog dana su me posvuda pratili. Dvojica su stalno stražarila ispred kuće.

Policjska snimka ubijenog Stjepana Đurekovića

Pogreb u Münchenu

Stjepan Đureković pokopan je 3. kolovoza 1983. na minhenskom groblju Neue Waldfriedhof. Pogrebni obred predvodio je fra Dominik Šušnjara, u pratinji vlč. Vilima Cecelje i vlč. Martina Sentića. Oproštajne govore održali su predsjednik HNO-a dr. Ivan Jelić, vođa albanske antikomunističke emigracije Emil Kastrioti i Franjo Pavičić. Dr. Jelić:

Pokojni Stjepan Đureković je slutio što ga čeka. Žurio je s izdavanjem svojih knjiga. I one, premda je Đureković mrav, vode žestoku borbu protiv našega neprijatelja. Glas tih knjiga ne mogu ugušiti meci iz revolvera, niti sjekire kojima je raskoljena njegova lubanja.

Emil Kastrioti:

Za nas Albance riječ prijatelj ima veliko značenje. Odnos prijatelja za Albance znači više od brata. Zato prijatelju

moj, prijatelju cjelokupnog albanskog naroda, mi se danas opraštamo od tvog mrtvog tijela, a nikada, nikada se ne opraštamo niti ćemo zaboraviti tvoje ime, tvoje djelo i tvoju mučeničku smrt. Ne brini dragi prijatelju, jer dan osvete tvoje nevine krv i krv ostalih palih hrvatskih i albanskih boraca na ovaj način u ovim tuđim i nama stranim zemljama, vjeruj mi nije daleko.

Član vodstva HNV-a Franjo Pavičić pročitao je pismo Mirka Vidovića, poznatoga emigrantskog pjesnika i predsjednika Sabora HNV-a. U pismu je istaknuo da Đureković potječe iz Matoševa junačkog Srijema koji je stoljećima priječio prodor Balkana i barbarstva na Zapad. Te dodao:

Jedini argument koji divljaštvu preostaje jest argument sjekire.

Pavičić, rođen 7. travnja 1923. kod Gospića, inače je bio suradnik Udbe, i to jedan od onih s najdužim stažom. Kao mladi ustaški časnik preživio je Bleiburšku tragediju i Križni put te je u Gospiću osuđen na dugogodišnju robiju. No u zatvoru je zavrbovan te još 21. veljače 1950. registriran kao suradnik pod pseudonimom *Veseli*. Ukrzo je - kako to biva - pomilovan i pušten na slobodu. Nakon nekoliko godina *lažno bježi* u Njemačku, gdje čak dobiva politički azil. Dva tjedna prije ubojstva žrtva je provela nekoliko dana u njegovom domu u blizini Saarbrückena. Dogovarali su budući Đurekovićev angažman u HNV-u...

Vrlo dirljiv (i borben) nekrolog - da bi apsurf bio potpun - objavljen je u Hrvatskoj državi čiji je glavni urednik bio nitko drugi doli Krunoslav Prates:

Tko je bio, što je bio i koliko se svojim radom, odkako je polovicom prošle godine došao u emigraciju, zaslужan pokazao za hrvatsku osloboditeljsku borbu i politiku, mogla je hrvatska rodoljubna javnost u izbjeglištvu, a upućeniji i u domovini, spoznati iz serije od pet Đurekovićevih socijalno-političkih romana koje je on u Njemačkoj izdao. Đureković je bio jedna izvanredno sposobna i agilna politička ličnost, od koje su se morale i trebale očekivati nove i stvarnije inicijative proti jugo- i srkokomunističkog hegemonizma nad Hrvatskom, namjesto dosadašnjih ostarijelih i zakržljalih.

Odlučna ljudska, politička, stručna i moralna svojstva po-kognog Stjepana Đurekovića nisu samo nama nego i na-šem neprijatelju, velikosrpskom komunističkom hegemo-nu bila isto tako poznata, pa je od prvog časa odkada se je pridružio hrvatskoj političkoj emigraciji i objavio svoj prvi politički roman „Komunizam - velika prevara“ bio stavljen na prvo mjesto UDB-ine liste za politička umor-stva hrvatskih aktivnih političara.

Kako je kucalo hrvatsko srce ovog plemenitog, uglednog i hrabrog političkog pisca i političara, to su pokazali njegovi politički članci u skoro svim hrvatskim izbjegličkim novina-ma, a to i ponajčešće baš u našem listu „Hrvatska država“. Stjepan Đureković je ostavio zaista veliku baštinu svome narodu i ja se nadam, da će iz ove i od ove plemenite hrvat-ske žrtve poroditi se nova, bolja i odlučnija borbena ini-ci-jativa s kojom ćemo se onda dostojniye odužiti Hrvatskoj i uspomeni ovog velikog hrvatskog čovjeka i rodoljuba.

(Udba na djelu - grozno umorstvo Stjepana Đurekovića, Hrvatska država, br. 339., kolovoz/1983.)

Jugoslavenski mediji - nastavno na operaciju *Pismo* - nastojali su ubojstvo prikazati kao *međusobni emigrantski obračun*, što je posebno došlo do izražaja u članku novinara tjednika Danas Kreše Špaletića:

U propagandne je svrhe bio iskorišten do maksimuma, i tko se imalo razumije u te poslove, neizbjježno je morao zaklju-čiti da se tako golema „književna“ produkcija nije mogla realizirati bez svesrdne pomoći najrazličitijih stručnjaka stranih obavještajnih službi.

Čini se da ga je upravo ta popularnost na kraju i staja-la glave. Premda prividno neopredijeljen ni za jednu od ustaških grupa, Đureković se, uz nastojanje da zadrži sa-mostalnost, ipak naslanjao na HNV. Sa stajališta odnosa koji vladaju unutar ustaške emigracije, to je očito bio loš potez, iz dva razloga. Prvo, što je njegov položaj zbog nov-ca kojim je raspolagao i popularnosti koju je stekao, sve više mirisao na želju da postepeno postane liderski. Drugo, što u vrhu HNV, gdje su „izbori“ pred vratima, za Đureko-

vića nije bilo mesta, a postojala je ozbiljna šansa, kako se procjenjuje, da dobije najveći broj glasova. Đureković je, dakle, odjednom počeo mnogima smetati.

(*Zašto je ubijen Đureković*, Danas, 16.08.1983.)

Uspjeh Mike Špiljka

U presudi protiv Krunoslava Pratesa, pono-vimo, nedvosmisleno se tvrdi da je Mika Špiljak bio najodgovornija osoba za Đurekovićevo ubojstvo. Rođen 28. studenog 1916. u Odri pokraj Siska, pristupio je Komunističkoj partiji s nepune 22 godine. Svjedoci govore o brojnim zločinima koje je počinio u partizanima. Među ostalim, 20. siječnja 1943. iz zasjede je ubio redarstvenog oružnika Miju Špišića u selu Kobi-lićima pokraj Velike Gorice (žrtvin sin Zvonimir Špišić postat će jedan od utemeljitelja HDZ-a u tom gradu i saborski zastupnik nakon prvih višeestranačkih izbora).

Netom nakon ulaska partizana u Zagreb Špiljak je postavljen za sekretara GK KPH (Gradskog komiteta) te je s te funkcije neizbjježno sudjelovao u poslijeratnim masovnim zločinima koje je počinila komunistička vojno-politička vlast u glavnom gradu i okolici. Za vrijeme Jugoslavije smatralo ga se *tvrdolinijašem* kojem je čak i Vladimir Bakarić bio *preliberalan i nacionalno sumnjiv*. Uostalom, zagriženo je zagovarao gušenje Hrvatskog proljeća i progona njegovih protagonisti. O Špiljku u njemačkoj presudi tako piše:

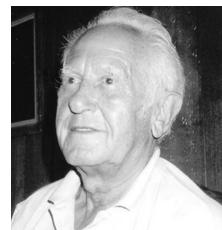
Kao dugogodišnji komunist i partizanski borac, imao je odlikovanje „narodnog heroja“. Kao član Centralnog komiteta Komunističke partije na saveznoj i na republičkoj razini od 1960-tih godina, Mika Špiljak je tijekom gotovo 25 godina na različitim dužnostima u saveznom državnom aparatu i u Republici Hrvatskoj kao dijelu Jugoslavije imao znatan utjecaj na tamošnju politiku. Već 1960-tih godina Špiljak postaje predsjednikom Saveznog izvršnog vijeća Jugoslavije.

Komunistički ilegalac
Mika Špiljak

Miki Šmiljku, kako se nastavlja u presudi protiv Pratesa, nije bilo u interesu samo zaštititi sina Vanju od procesuiranja, nego i sačuvati uzlaznu putanju vlastite karijere koju je objektivno mogla ugroziti istražga o kriminalu u Ini. Naravno, za taj je manevar morao pronaći saveznike u vrhu političkog, vojnog i obavještajnog establishmenta, što mu je i pošlo za rukom. Nakon što je uspio sklopiti pakt s donedavnim suparnikom - Beogradom i JNA (o dionicima i uvjetima aranžmana detaljnije u 7. poglavljju), njegova je karijera doživjela renesansu: u veljači 1983. Sabor SRH jednoglasno ga predlaže za člana Predsjedništva SFRJ, da bi 1. ožujka stupio na tu dužnost. Već 13. svibnja izabran je za predsjednika Predsjedništva SFRJ.

Armija će zbog dotičnog aranžmana čak žrtvovati Pavla Gažija, *svoga jakog čovjeka* u Zagrebu, koji se onako nefleksibilan nije uspijevao prilagoditi novonastalim okolnostima. Dne 28. rujna, dva mjeseca nakon što je riješen Đureković, smijenjen je s dužnosti republičkog ministra policije. Zapravo, Gaži je pod pritiskom osnaženog Šmiljka morao staviti mandat na raspolaganje predsjedniku Predsjedništva SRH Milutinu Baltiću. Smjena je objavljena u Narodnim novinama SRH br. 46. (1. studenog 1983.):

Pavle Gaži

Na temelju članka 363. stav 1. alineja 1. Ustava Socijalističke Republike Hrvatske, Sabor Socijalističke Republike Hrvatske, na zajedničkoj sjednici svih vijeća 28. rujna 1983. godine, donio je

*Odluku
o razrješenju republičkog sekretara za unutarnje poslove*

Razrješava se dužnosti republičkog sekretara za unutarnje poslove Pavle Gaži.

Zagreb, 28. rujna 1983.

Predsjednik Sabora Milan Rukavina-Šain, v. r.

Gažiju, koji se u početku pokušao oduprijeti smjeni, nije pomogla ni potpora predsjednika zagrebačkoga Gradskog odbora Saveza udruženja boraca Narodno-oslobodilačkog rata (SUBNOR) Ilije Bakovića čije će prosvjedno priopćenje biti objavljeno s petogodišnjim zakašnjenjem:

Borci Zagreba smatrali su, smatraju i smatrać će da je Pavle Gaži žrtveni jarac Miki i Vanji Šmiljku, dakle, čovjek koji je pošteno radio i najpoštenije postupao.

(Nepoznance jednog „slučaja“, Vjesnik, 19. siječnja 1988.)

A kako se radilo u komunizmu, zorno pokazuje i činjenica da je Kolegij SDS-a SRH, kojem je Gaži bio nadređen, još 13. rujna (15 dana prije njegove smjene) zasjedao s jednom jedinom temom dnevnog reda: *Obavijest o razrješenju dužnosti republičkog sekretara za unutrašnje poslove Pavla Gažija na vlastiti zahtjev*. Kolegiju su prisustvovali zamjenik sekretara RSUP-a SRH Zdravko Mustač (dakle, Gažijev zamjenik!), pomoćnik sekretara za SDS Srećko Šimurina, načelnici odjela republičkog SDS-u te načelnici područnih centara u Zagrebu, Splitu, Osijeku i Rijeci.

Na pitanje novinara Željka Peratovića je li se pobojao za svoj život kada je smijenjen, Gaži će u jednom od rijetkih intervjeta odgovoriti:

Čujte, poznavajući Miku Šmiljka još iz partizana i njegovu ratnu okrutnost, te činjenicu da je kao šef zagrebačke partije otpravljao „informbirovce“ na Goli Otok, i da je osobno dao da se razmontira spomenik bana Jelačića s glavnog zagrebačkog trga, nije mi bilo svejedno. Kad god bih isao u vinograd uz mene bi bio izdresirani njemački ovčar.

(Željko Peratović: *Dureković je ubijen „izvan protokola“*, Feral Tribune, 22. srpnja 2005.)

Šmiljkovi pomagači - suodgovorni za Durekovića

Gaži je u citiranom intervjuu kao glavne Šmiljkove pomagače apostrofirao Marijana Cvetkovića i Milutina Baltića, njegove drugove još iz partizana, te Milku Planinc. I oni su - a ne samo notorni udbaši poput Mustača, Šimurine ili Perkovića - (su)odgovorni za ubojstvo Stjepana Đurekovića. U najmanju ruku po hijerarhijskoj vertikali. Dobra prigoda za njihove kratke životopise.

Marijan Cvetković, rođen 13. listopada 1920. u Sisku, skupa sa Šmiljkom sudjelovao je u formiranju Prvoga partizanskog odreda u Brezovici - čiji će se komandant Vlado Janjić zvani *Capo* istaknuti i kao zapo-

vjednik KNOJ-a, Titovih elitnih jedinica zaduženih za poslijeratne masovne likvidacije razoružanih vojnika i zarobljenih civila. Cvetković je imenovan prvim šefom Ozne u Zagrebu nakon što su grad ušli partizani. Prema izjavama svjedoka, osobno je nadgledao masovna smaknuća na Maceljskog Gori i u Sošicama (jama Jazovka). U vrijeme priprema atentata na Đurekovića bio je predsjednik Predsjedništva SRH.

Milutin Baltić, rođen 2. prosinca 1920. u Donjem Selištu pokraj Gline, po nacionalnosti Srbin. Nacionalni heroj, tijekom rata u Zagrebu organizator i koordinator skojevskih (omladinskih) *udarnih trojki*, tj. *egzekucionih grupa*. Nakon rata nagrađivan za požrtvovnost nizom funkcija, nemoguće ih je sve nabrojati: član CK KPH i CK Narodne omladine Jugoslavije, ministar rada Narodne Republike Hrvatske, organizacioni sekretar GK KP Zagreba, član Izvršnog vijeća Sabora SRH, član Predsjedništva vijeća Saveza sindikata Jugoslavije, član CK SKJ, predsjednik Komisije za društveno-ekonomski odnose Predsjedništva CK SKH itd. Naslijedio je Cvetkovića na mjestu predsjednika Predsjedništva SRH: za njegovog je mandata Đureković ubijen.

Milka Planinc, djevojački Malada, rođena 21. studenoga 1924. u Žitniću kod Drniša, na kraju II. svjetskog rata politička komesarka u 11. dalmatinskoj udarnej brigadi koja je počinila masovni pokolj na Kočevskom Rogu u Sloveniji. Bila je predsjednica Saveznoga izvršnog vijeća (savezne vlade) od 16. svibnja 1982. do 15. svibnja 1986. te po funkciji članica Saveznog savjeta za zaštitu ustavnog poretku u Beogradu - tijela koje je moralno odobrili Đurekovićevu likvidaciju (v. 1. poglavlje).

Radi povijesne istine vrijedi navesti imena i ostalih članova toga moćnoga saveznog savjeta u vrijeme priprema ubojstva. Prema *Službenom listu SFRJ* od 17. rujna 1982. bili su to:

- Lazar Koliševski, član Predsjedništva SFRJ, predsjednik Savjeta;
- Petar Stambolić i Vidoje Žarković, članovi iz redova članova Predsjedništva SFRJ;
- članovi po položaju: predsjednica SIV-a Milka Planinc, savezni

Marijan Cvetković

Milutin Baltić

Milka Planinc

sekretar za unutrašnje poslove Stane Dolanc, savezni sekretar za narodnu o(d)branu Branko Mamula te savezni sekretar za vanjske poslove Lazar Mojsov;

- Franjo Herljević, predstavnik Predsjedništva CK SKJ.

Predsjednik Predsjedništva CK SKJ u vrijeme ubojstva bio je predstavnik SR Srbije Dobroslav Marković, a prije njega, tijekom priprema, predstavnik SR Slovenije Mitja Ribičić. Kad je bivši Inin direktor smaknut, dužnost predsjednika Predsjedništva SFRJ, kako je već navedeno, obnašao je sami Mika Šmiljak, naslijedivši Srbijanca Petra Stambolića.

Jedan manje - Ina direktor!

U presudi Višeg zemaljskog suda u Münchenu protiv Krunoslava Pratesa kao glavni formalni nalogodavac Đurekovićeva ubojstva naveden je tadašnji jugoslavenski ministar unutarnjih poslova i član Saveznog savjeta za zaštitu ustavnog poretka Stane Dolanc. Prema insiderskim izvorima, tj. svjedočenjima visokopozicioniranih udbaša, pripremama likvidacije koordinirao je Dolančev *specijalni savjetnik* Stanko Čolak, u čemu mu je - što je i sudski dokazano - asistirao već mnogo puta spomenuti Josip Perković, načelnik II. (protuemigrantskog) odjela SDS-a RSUP-a SRH. Kao neposredne izvršitelje (egzekutore) ubojstva isti izvori najčešće spominju skupinu beogradskih kriminalaca pod vodstvom Željka Ražnatovića Arkana (v. potanje u 6. poglavljju).

Vodstvo Udbe u Beogradu – Predrag Đordjević, Josip Perković, Ivan Lasić, Zdravko Mustać (precrtno lice), Stanko Čolak i Božidar Spasić

Od svih insidera, daleko najozbiljnije, najkredibilnije svjedočenje o ubojstvu iznio je Ivan Lasić, nadimkom *Gorankić*, rođen 19. ožujka 1934. u Uzarićima kod Širokog Brijega. U Udbi je, od dna do vrha, prošao sve rangove. Prvo se desetljeće i pol, dok je učiteljevao u Modrići i Širokom Brijegu, *kalio* kao suradnik, da bi se potkraj 1964. i zaposlio u Udbi - Centar Mostar. Najprije je službovao u širokobriješkoj ispostavi, a potom u regionalnom središtu kao operativac u Upravi za borbu protiv emigracije (*II. uprava*). Godine 1974. promaknut je u šefa te uprave, da bi se s tog mesta 1983. uspeo na još višu stubu, onu saveznu - odlazi na mjesto načelnika II. uprave SDB-a SSUP-a u Beogradu. Gdje će 1986. i dočekati mirovinu.

Lasić je, svjedočeći 29. siječnja 1993. o Đurekovićevoj likvidaciji pred istražnim sucem Županijskog suda u Zagrebu (u postupku protiv Vinka Sindičića zbog sumnje da je ubio Brunu Bušića 1978. u Parizu), prozvao i Dolanca, i Čolaka, i Perkovića, i Arkana:

Ja sam došao u travnju 1983. godine u Beograd. Nakon izvjesnog vremena, saznao sam za ubojstvo Stjepana Đurekovića. O tome me obavijestio moj kolega iz SID-a (Služba za istraživanje i dokumentaciju Saveznog sekretarijata inostranih poslova - op. a.), načelnik II. uprave, Sreten Aleksić telefonom, ovim riječima: „Jutros ti je jedan manje, jedan je pronađen mrtav“. Upitao sam ga o kome se radi, a on je samo odgovorio: „INA direktor“. To je bilo sasvim dovoljno da se zna da je Đureković. Ja sam smatrao da odmah o tome trebam obavijestiti svog neposrednog šefa, podsekretara (pomoćnika saveznog ministra unutrašnjih poslova za SDB) Srđana Andrejevića. Kad sam mu rekao o čemu se radi, otišli smo k sekretaru (ministru) da njega obavijestimo. Sekretar je u to vrijeme bio Stane Dolanc. Ja sam ponovio ono isto: „Pronađen mrtav Stjepan Đureković“. Sekretar je odmah upitao: „Je li sve u redu?“. Ja sam mu odgovorio da nemam pojma ni o čemu, da samo znam da je pronađen mrtav i da se spominje da je u pitanju političko ubojstvo. Sekretar je opet ponovio i rekao: „Je li sve u redu, što je s ekipom? (s atentatorima)“. Podsekretar mu je objasnio da ja ne znam ni za što, da nisam u toku, a da Stanka Čolak je prije mene bio na položaju načel-

nika Uprave i nije bio u potpunosti predao dužnost, a već je bio imenovan za savjetnika. Podsekretar je još jednom ponovio: „Stanko je u toku, vidjet ćemo mi sa Stankom...“. Sekretar je onda rekao: „Bit će sada problema, bit će opet optužaba na naš račun... Mi moramo ubuduće paziti kako to radimo... Mi smo i do sada pravili velike pogreške, ja sam to govorio i Franji...“. Mislio je na Franju Herljevića, prethodnog saveznog sekretara. Bez obzira što on nije konkretno govorio, shvatio sam da se radi o sličnim slučajevima. Nekoliko dana poslije ovog razgovora ja sam bio u kancelariji podsekretara kad je ušao Stanko Čolak i rekao: „Srđane, sve je OK. Ekipa je kompletna (udbovska formula u značenju da su svi sudionici akcije na sigurnom)“.

Taj dan Stanko je još jednom došao k meni jer nije bio definitivno preselio i rekao mi: „Idem ja da zovem Perkovića u Zagrebu“. Perković je bio šef odjeljenja za borbu protiv emigracije u republičkom SUP-u Hrvatske. Kad je izašao, shvatio sam da ide u neku drugu kancelariju da nasamo obavi razgovor. Kasnije je dolazilo mnoštvo tih papira, informacija, raznih komentara, optužaba na račun Službe. Detalji da je pronađen u garaži, u okolini Münchena. Kasnije sam saznao da je ta garaža bila vlasništvo Ivana Jelića, odnosno organizacije HNO, tu je bila štamparija „Hrvatske Države“. Urednik, izdavač tog lista bio je emigrant Krunoslav Prates. Koliko je meni poznato, Krunoslav Prates bio je suradnik Službe Hrvatske i na vezi ga je držao Josip Perković.

Ne znam koliko je vremena prošlo, počelo se govoriti da je to uradila neka beogradска grupa - Arkanova grupa. Došao sam do podataka da se i Arkan čak otvoreno pred nekim hvalio. Ja sam otišao k Stanku Čolaku i rekao: „Stanko, ovo nešto nije u redu“. On mi je odgovorio: „Ne beri brige. Arkan je takav čovjek. To je poseban tip“.

Ja sam nakon izvjesnog vremena, uglavnom poslije tog slučaja, boravio službenim poslom u Zagrebu. Razgovarao sam s Josipom Perkovićem o slučaju. Ja sam mu rekao da nisam bio u toku tih priprema, ali da iz svega ispada kao da je sve prošlo gotovo idealno. On mi je odgovorio: „Boga mi, više

nego idealno“.

Znam još da dugo poslije toga Perković nije kontaktirao s Pratesom. Ja sam ga baš pitao kako to da nema njegovih izvještaja. On mi je odgovorio: „Da ti pravo kažem, nije ni uputno sad s njim kontaktirati jer je on u neposrednoj blizini. Ako itko može biti sumnjiv, to može biti on. On je bio urednik onog lista“.

(Okružni /Županijski/ sud u Zagrebu, Zapisnik o saslušanju svjedoka Ivana Lasića, 29. siječnja 1993.).

Dolanc i Čolak – kratki životopisi

Stane Dolanc, rođen 16. studenog 1925. u rudarskom gradiću Hrasniku u središnjoj Sloveniji. Inače, taj je gradić poznat i kao poprište masovnih zločina nakon II. svjetskog rata. U hrastničkim su *sabirnim logorima* zarobljenici s Križnog puta bili zatvarani, selektirani i likvidirani (ili odvođeni na obližnje lokacije koje su odabrane za stratišta, poput rudnika Huda jama).

Budući savezni sekretar za unutrašnje poslove potjecao je iz siromašne rudarske obitelji. Gimnaziju pohađa u Grazu, gdje se učlanjuje u organizaciju slovenske mladeži *Jugendbund* (kopija njemačkog *Hitlerjugenda*). No 1944. priključuje se *Narodno-oslobodilačkom pokretu* i uskoro biva primljen u SK. Navodno je taj transfer iz pronacističke mladeži u partizane izведен u režiji njegove tete Lidije Šentjurc, jedne od najmoćnijih slovenskih komunistica i najpouzdanijih suradnica Josipa Broza Tita još iz Kraljevine Jugoslavije.

Poslije II. svjetskog rata, Dolanc je obnašao razne dužnosti u JNA, kao oficir KOS-a ili kao vojni tužitelj. Navodno je u Moskvi pohađao Akademiju NKVD-a, sovjetske tajne službe. Vojsku je napustio početkom 60-tih u činu pukovnika. Na 9. kongresu SKJ 1969. postat će član Izvršnog biroa CK SKJ, a ubrzo, kao Titov miljenik, i sekretar Izvršnog odbora (kako je preimenovan Izvršni biro). U toj je ulozi uime Partije rukovodio slamanjem Hrvatskog proljeća. Sve do Titove smrti bio je njegov glavni operativac, a poslije smrti (preciznije u svibnju 1982.) imenovan je saveznim sekretarom unutrašnjih poslova. U tom razdoblju, kako možemo pročitati na portalu zeljko.raznatovic.free.fr, jednom je izjavio da je *Arkan vredniji od cele službe*. U svibnju 1984. postao je slovenski predstavnik u Predsjedništvu SFRJ.

Božidar Spasić - kojem je Stane Dolanc bio šef, ali s njim nije bio u prilici izravno surađivati - u svojoj je knjizi prenio kuloarske priče što su kolale među službenicima SSUP-a:

Stane Dolanc i Josip Broz Tito

U Saveznom sekretarijatu niko ga nije posebno voleo. Nos su digli samo Slovenci. Obično tako i bude - za kadrove iz republike aktuelnog ministra to je pravi trenutak za napredovanje, pa su i u Dolančevu vreme njegovi sunarodnici avanzovali u službi.

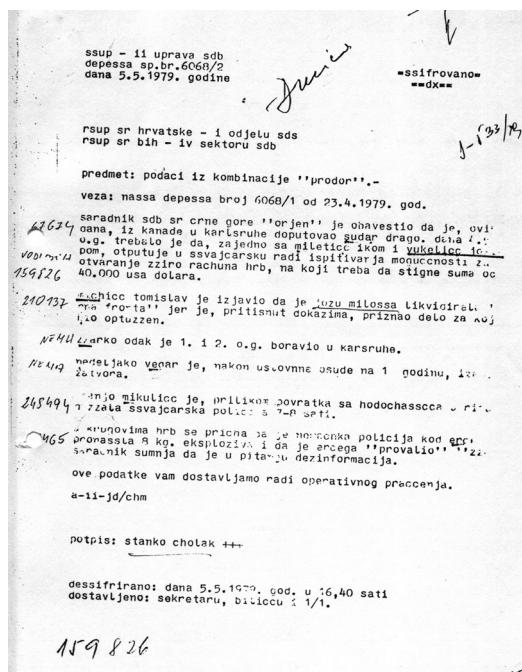
Ostaće upamćen po švercovanim dugačkom „kentu” koji je morao da mu se obezbeduje u operacijama Službe, i po bahatom ponašanju. On, recimo, petkom nije išao kući avionom, kao što su to radili drugi, već specijalnim vozom - vagon salonom. U vreme obeda, kada bi mu servirali supu, cela kompozicija je morala da uspori, da bi Dolanc jeo na miru. Što se poslova iz domena Službe državne bezbednosti tiče, Dolanc je najveći deo prepustio Srdanu Andrejeviću, pravom i jakom Srbinu, zaljubljeniku u fudbal.

(Božidar Spasić: *Dosije Spasić- Lasica koja govori*, Kniga-komerc, Beograd, 2000.)

Da se povlači iz politike i javnog života, Dolanc je objavio 13. svibnja 1989. - na jugoslavenski *Dan bezbednosti*. Vratio se u Sloveniju i živio povučeno, posvetivši se - gljivarstvu. S vremenom na vrijeme prozivan je za razne zločine iz prošlosti, uključujući i one poslijeratne nad slovenskim *belogardejcima*, ali se nije pretjerano uzbudživao jer su ga štitili njegovi partijski puleni Milan Kučan i Janez Drnovšek. Dolančev sin Igor, službenik slovenske Udbe, inače obiteljski prijatelj Josipa Perkovića, obnašao je visoke dužnosti u slovenskoj tajnoj službi nakon raspada Jugoslavije.

Stane Dolanc umro je 13. prosinca 1999. te je pokopan na groblju u Kranjskoj Gori. Pogrebu, u uskom obiteljskom krugu, od poznatijih osoba načočili su Milan Kučan i Mitja Ribičić, dok je Janez Drnovšek poslao vijenac.

Stanko Čolak nesumnjivo je najpoznatiji hercegovački udbaš. Rođen 1936. u Širokom Brijegu, sredinom 1958. počeo je raditi u Centru SDB-a Mostar kao operativac *po pitanju hrvatske emigracije*. Zahvaljujući predanom radu, ali i povjerenju koje je zadobio u Beogradu dok je služio vojni rok u Generalštabu JNA, unaprijeden je 1970. u inspektora Druge uprave SDB-a SSUP-a.

Jedna tajna depeša Stanka Čolaka

Nakon slamanja ustanka koji su 1972. pokušala podići 19-orica hrvatskih emigranata, članova Hrvatskoga revolucionarnog bratstva (*Skupina Fenix '72 ili Bugojanska grupa*), Čolaku je povjereno da koordinira sigurnosne, policijske i vojne istražitelje koji su saslušavali 13-oricu zarobljenih gerilaca (šestorica su poginula u borbama). Ishod istrage: devetorica su likvidirana bez suđenja, a njih samo četvorica izvedena pred sud i osuđena na smrt. Trojica su strijeljana, dok je jedan jedini *revolucionar* (Ludvig Pavlović) pomilovan zbog mladosti na kaznu 20-ogodišnjeg zatvora. Čolakovi pretpostavljeni očito su smatrali su da je posao dobro obavio budući da su ga uskoro promaknuli u načelnika II. uprave SDB-a SSUP-a.

Potkraj karijere imenovan je specijalnim savjetnikom saveznog sekretara za unutrašnje poslove, no i na konzultantskoj je funkciji - što se lako može zaključiti iz Gorankićeve svjedočenja - ostao nadležan za atentate na hrvatske emigrante, praktično sve do raspada Jugoslavije. Opet radi povijesne istine, vrijedi nabrojati njegove najbliže suradnike. Iz BiH: Duško Zgonjanin, Tomislav Bralo, Tomislav Kokor, Braco Ivanišević, Ivan Ćurak, Stipe Grizelj, Ivan Lasić, Rade Vukojević... Iz Crne Gore: Ratko Mičunović, Nino Vušurović, Rade Pejić, Vlado Keković... Iz SRH: Srećko Šimurina, Milan Tatalović, Đuro Lukić, Josip Perković, Maks Manfreda, Blagoje Zelić, Jerko Dragin...

Čolak je 1988. umirovljen u rangu pomoćnika saveznog sekretara. Živi u Beogradu, ljetuje u Budvi.

V) POGIBIJA DAMIRA ĐUREKOVIĆA

Damir Đureković, sin ubijenog Stjepana, neposredno nakon očeve likvidacije u epistolarnoj je formi napisao svojevrsni zavjet. Odaslao ga je suradnicima u emigraciji:

Nikakvi metci i sjekire ne mogu zaustaviti oslobođiteljsku borbu Stjepana Đurekovića!

Dana 28. srpnja 1983., usred bijela dana, šest metača iz dva samokresa s prigušivačem i udarci sjekirom okrutno su usmrtili moga oca. Ali njegova borba time ne prestaje, jer njegov duh, njegove ideje i dalje žive u svim našim srcima.

Hrvatski narod u domovini i u slobodnom svijetu pretrpio je, ovom smrću, ogroman gubitak, ali UDB-a i vlastodržci u Beogradu varaju se ako vjeruju da su postigli svoj cilj. Sada kada se Jugoslavija nalazi na rubu gospodarske i političke propasti neće je spasiti ubijanje hrvatskih rodoljuba pa ma kako krvavo i okrutna bilo. (...)

Ja kao njegov sin i prvi suradnik nastaviti ću raditi ono što smo i dosada zajedno radili bez obzira na opasnost po vlastiti život. (...) Zato još jednom poručujem UDB-i vlastodržcima u Beogradu da ih iz katastrofe Jugoslavije ne može ništa izvući i da će svi skupa platiti zločine počinjene nad hrvatskim narodom.

Sve za Hrvatsku!

(Hans Peter Rullmann /ubuduće: HPR/: *Ubojstva naredena iz Beograda*, Hrvatska Domovina, Hamburg, 1983.)

Psihološka operacija: difamacijska kampanja

A Damir je doista i sam došao u smrtnu opasnost. Po ustaljenom obrascu, kao u slučaju operacije dezinformiranja koju je pod kodnim nazivom *Pismo* vodio beogradski udbaš Božidar Spasić kako bi pripremio teren za likvidaciju oca Đurekovića, savezni je SDB i protiv sina pokrenuo difamacijsku kampanju. Među ostalim, diljem svijeta širio je krivotvoreni proglaši u kojemu se Damir Đureković tobože distancirao od većine prijatelja u političkom odbjeglištvu.

Uobičajeni, dobro znani cilj: *zamutiti vodu*, potaknuti ili produbiti unutar seljeničke podjele, metu izolirati i diskreditirati kao navodnog suradnika jugo-režima i(l) Udbe kako bi se, u finalu, za likvidaciju optužila hrvatska emigracija. Mlađi Đureković bio je ogorčen zbog podvale, a još ogorčeniji jer je dio emigranata što naivno povjerovao u udbovski falsifikat unatoč njegovoj amaterskoj izvedbi, što ga širio *po zadatku*. Ispisao je - ne bez gnjeva i povrijeđenosti - niz pisama kako bi opovrgnuo podmetnute laži. Iz bogate korespondencije na tu temu izdvajamo Damirovu poruku jednom znancu iz Švedske:

Stjepan Đureković sa sinom Damirom 1982. na Sajmu knjiga u Frankfurtu

Exil-Kroaten-Mord!
Belohnung: 50 000
Sohn des Toten erhebt schwere Vorwürfe

Von MICHAEL WEDEL
 tz München

„Der jugoslawische Kon-
 sult in München, Stevan Vuconic, hat im Auftrag des
 jugoslawischen Innenministeriums den Mord an meinem
 Vater organisiert. Das behauptet gegenüber
 der tz Damir Đureković (29), Sohn des vor einer
 Woche in seinem Wohn-
 haus in München ermordeten
 Exilkroaten Stjepan Đureković (57) (tr berichtete).
 Ein Mitarbeiter des Kon-
 sultenbüros hat mir diesen
 schweren Vorwurf befragt,
 sagte nur: „Herr Vuconic ist
 in Jugoslawien!“

Sohn Damir fürchtet, daß
 es ihm ebenso ergän-
 könnte wie seinem Vater:
 Der jugoslawische Ge-
 heimdienst hat auf meinen
 Vater und mich ein Kopf-
 geld von über einer halben

Der Sohn des ermordeten Exilkroaten, Damir Đureković (r.) und Dr. Bauer vom kroatischen Nationalrat

Foto: J. Schwarz

Njemački Tageszeitung izvještava o nagradi u visini 50.000,00 DEM za otkrivanje Đurekovićevih ubojica

Pa zar ne vidite da su to krivotvoreni potpisi! Pišete: „Jedva ste uspjeli razuyjeriti svoje prijatelje da je to nemoguće i da se moje ime našlo tamo bez mojeg znanja i da ja to ne bih nikada potpisao.“ Pa ta krivotvorina je tiskana u Beogradu i što ja mogu imati s time? Osim toga, upitajte Vaše prijatelje i sve ostale Hrvate koje susrećete poznaju li oni uopće hrvatskog jezika. Pa ta krivotvorina naprsto „vrvi“ od srbizama. S neupućenima koji nasjedaju ili zlonamernima koji „nasjedaju“ tako i tako nemam što razgovarati.

(HPR: Smrt Damira Đurekovića IV; Hrvatska Domovina, Hamburg, veljača/1988.)

Dakako, i *ulica* je odradivila svoje. U sklopu psihološke operacije lažni ili zavrbovani emigranti gdje god i kada god bi stigli - u gostonicama, telefonskim kontaktma, pri slučajnim susretima - pothranjivali su *crv sumnje*. Definitivnu potvrdu da na njega Udba vreba, da ga planira smaknuti, Stjepanov je sin dobio nakon što se u kampanju izravno uključila sama državno-partijska vrhuška: u intervjuu za TV Beograd savezni sekretar za unutrašnje poslove Stane Dolanc ustvrdio je da je *Damir Đureković posjetio jednu jugoslavensku ambasadu namjeravajući sklopiti mir s ubojicama svog oca!?*!

Ta Dolančeva izjava izazvala je veliko uzbuđenje, prije svega u redovima hrvatske emigracije. Iako treba biti oprezan kad se radi o izjavama šefa jugoslavenske tajne službe, našao se veliki broj Hrvata koji su počeli sumnjati u Damira. Da li je sin ubijenog Stjepana zaista stupio u vezu s jugoslavenskim organima u inozemstvu? Je li možda bio jugoslavenski špijun u redovima hrvatske emigracije?

(HPR: Smrt Damira Đurekovića IV; Hrvatska Domovina, Hamburg, veljača/1988.)

Osumnjičiti već označenu metu - trik kojim se Udba služila već desetljećima. Koliko je *uzbuđenje* zavladalo u političkom iseljeništvu uslijed Dolančeve izjave, pokazuje i činjenica da je kontroverzni emigrant Mladen Schwartz tim povodom čak nazvao jugoslavensku ambasadu u Bonnu. Tako proizlazi iz depeše br. 1297/8 od 10. srpnja 1984. koju je Sreten Aleksić, načelnik sigurnosne službe jugo-ministarstva vanjskih poslova

(Službe za istraživanje i dokumentaciju - SID /bivši UID/), uputio kolega-ma u saveznom SDB-u:

Ambasadu SFRJ u Bonu je 02.07.o.g. nazvalo lice koje se predstavilo kao Mladen Švarc, poznati pripadnik HNE (hrvatske neprijateljske emigracije - op. a.), tražeći da hitno razgovara sa ambasadorom o „hitnim stvarima“. Nakon odgovora sekretarice da je ambasador odsutan, nepoznato lice je odgovorilo da će ponovo pozvati, što do sada nije učinilo. Prema pretpostavkama Ambasade, najverovatniji motiv obraćanja Švarca je ispitivanje tačnosti informacije o poseti Damira Đurekovića Ambasadi.

55

LjS/JC

1. VII. 1978

S. 273/84

CPF JUPOGLAVNI - SRP JUGOSLAVIJA
CARSKO DRŽAVLJANINAT ZA APLIKACIJE POSLOVE
SAVEZNI SEKRETARIJAT ZA UNUTRAŠNJE POSLOVE
ZVEZNI SEKRETARIJAT ZA ZAHVATE ZADOVE
ZDJEVNI SEKRETARIJAT ZA PREDSTAVNIŠTVA I DIPLOMATSKE POGON

Str. pov. Br. 1257/8

Služba za istraživanje i dokumentaciju

22.11.1978. 874/84

874/84

SAVEZNI SEKRETARIJAT ZA UNUTRAŠNJE POSLOVE
- Služba državne bezbednosti - II uprava -

B E O G R A D

PREDMET: ŠVARC Mladen, obrađanje telefona u Bonu.

Ambasadu SFRJ u Bonu je 02.07.o.g. nazvalo lice koje se predstavilo kao Mladen Švarc, poznati pripadnik HNE, tražeći da hitno razgovara sa ambasadorom "o hitnim stvarima". Nakon odgovora sekretarice da je ambasador odsutan, nepoznato lice je odgovorilo da će ponovo pozvati, što do sada nije učinilo. Prema pretpostavkama Ambasade, najverovatniji motiv obraćanja Švarca je ispitivanje tačnosti informacije o poseti Damira Đurekovića Ambasadi, ali bi eventualni razlog njegova dolaska u predstavništvo mogao biti vezan i za njegov istup prilikom nedavnog sudjenja.

Molimo vaše eventualne sugestije.

LjS/JC

NACELNIK II UPRAVE
ubr. Mihailo Škerlav i
Svetozar Aleksić

*Ja Alessandru Škerlju
dopunjavam da mi
slučaj privržen je
organizaciji.*

Zabilješka SID-a o telefonskom pozivu
Mladena Schwartza

Bijeg u daleku i mirnu Kanadu

Kada više nije bilo dvojbi da Udba plete mrežu oko njega, Damir se početkom travnja 1984. iz Njemačke odselio najprije u Sjedinjene Američke Države, a potom, 31. svibnja, u Kanadu. Ondje će 28. lipnja, točno jedanaest mjeseci nakon očevog ubojstva, podnijeti zahtjev za useljenje. Na saslušanju je imigrantskim službenicima izjavio da se plaši kako će ga Udba ubiti kao i njegovog oca.

U zabilješci o razgovoru citirana je njegova ustvrda: *Povratak u Saveznu Republiku Njemačku bi za mene značio samoubojstvo*. Kanadske su mu vlasti iz tog razloga odlučile dopustiti boravak, a u ožujku 1987. čak odobriti useljenje. No, u već navedenom pismu švedskom znancu opisuje kako ne smije nikamo iz Kanade, a i dalje ga, evidentno, more optužbe o *sklopljenom miru s ubojicama svog oca*:

Nemilosrdna sudbina (kako izbjjeći udbaškom metku ili još gore, kako izbjjeći da me živoga ne ugrabe i odvuku u beogradsku vojnu psihijatriju) baca me po čitavom svijetu. (...) Osim što mi je zabranjen put u Englesku, doživotno (što samo po sebi ne bi bilo tako strašno, kad sa sobom ne bi povlačilo posljedice na ostale zemlje, bivše engleske kolonije), zabranjen mi je i ulazak u USA, a vizu za Australiju isto tako ne mogu nikako dobiti.

Iako je moj život u opasnosti, uvijek se nađe „rodoljuba“ koji me napadaju (nerado imenujem, no značajno je samo to da oni za svoj život ne moraju strahovati). Isto tako su neke naše vrle hrvatske „rodoljubne“ novine napisale od riječi do riječi Dolancovu izjavu o meni, ali moj odgovor na to nisu htjeli tiskati.

(HPR: *Smrt Damira Đurekovića IV*; Hrvatska Domovina, Hamburg, veljača/1988.)

Nastanio se u Calgaryju, gradu od kojih milijun stanovnika, i u okviru mogućnosti i životnih okolnosti provodio svoju samozadanu *misisu*, ispunjavao svoj zavjet: pripremao je prijevod dvaju očevih romana, študio novac za njihovo tiskanje, dopisivao se s hrvatskim emigrantima promičući i nastavljujući, kako reče, *osloboditeljsku borbu* svog oca.

Kad je pak s Hrvatima razgovarao o Jugoslaviji, onda je u prvom planu bila uvijek i isključivo samo jedna ideja: „osvjetiti“ oca.

(HPR: *Smrt Damira Đurekovića II*; Hrvatska Domovina, Hamburg, prosinac/1987.)

No život ima i svoje naličje - daleko prozaičnije, normalnije, manje uzvišeno. Sa zanemarivim tantijemama na očeve knjige i škrtom pomoći emigracije, a bez visoke ili specijalizirane izobrazbe, snalazio se kako je znao i umio: radio je kao noćni čuvar, dostavljač mlijeka, u čistionici tepiha... otplaćivao je kredit za automobil, skromno namjestio unajmljeni stan na 20. katu nebodera između 6. i 7. avenije. *Danny* - tako su ga susjedi zvali. Ni po čemu se nije izdvajao od ostalih, prosječnih stanara.

S Kanađanima Damir nikad nije govorio o Jugoslaviji, čak ni o svom podrijetlu, a o ocu je samo govorio da je „umro“ prije dosta vremena. (...) Život Damira Đurekovića u Calgaryju bijaše sasvim normalan i svakodnevni život koji se ništa nije razlikovao od života ostalih prosječnih mladih ljudi u tom gradu. Kad je imao vremena, posjećivao je redovno kafiće i restauracije u blizini svog stana. Tamo bi popio jedno, najviše dva piva, sprijateljio se s djevojkama koje su ga simpatizirale, tu i tamo je razmišljao o ženidbi. Uvečer je često igrao stolni tenis s mladim Kanađanima i posvećivao se prije svega svom glavnom hobiju: body-buildingu, jednom umijeću održavanja tijela u odličnom stanju putem treniranja i zdrave ishrane. Damir je posebno pazio na ishranu i izbjegavao je sve što nije bilo dobro za njegovo zdravlje.

(HPR: *Smrt Damira Đurekovića II*; Hrvatska Domovina, Hamburg, prosinac/1987.)

Sve u svemu, ni u kom slučaju ponašanje jednog mogućeg samoubojice - zaključit će Rullmann. Normalno, mirno živeći, skovao je plan da ponovno okupi obitelj. To jest ono što je ostalo od nje.

Njemački publicist
Hans Peter Rullmann

Đureković nije uopće bio „duševno rastrojen“ i nije ničim pokazivao namjeru okončanja svog života. U jednom pismu svojoj majci u domovinu, pozvao ju da ga posjeti. Koji to potencijalni samoubojica poziva svoju obitelj neposredno prije nego što će počiniti samoubojstvo?

(HPR: *Dragi čitatelju*, Hrvatska Domovina, Hamburg, studeni/1987.)

Način života, svakovrsni planovi, prijevodi, misija... ništa nije upućivalo na suicid. No upravo će mu se on *dogoditi*.

Samoubojstvo iz zasjede

Dana 10. rujna 1987. godine, oko 17 sati, Kanađanin ukrajinskog podrijetla Sam Yamchuk, radnik na održavanju nebodera u kojem je mlađi Đureković stanovao, svratio je - kako je to gotovo svakodnevno običavao - na čašicu razgovora do svog susjeda iz daleke mu i ne baš poznate Hrvatske. Pozvonio je. Tog dana, međutim, nitko mu nije odgovorio. Zavirivši kroz otvor za pisma, ugledao je Damirove noge. Nepomično su se pružale na podu. Ostatak tijela nije mogao vidjeti.

Pozvao je policiju; provalila je u stan i zatekla stravičan prizor: Đurekovića glava, tek nekoliko centimetara udaljena od zida, bila je raznesena puščanim hicem; trup je ležao poprijeko na podu, a pokraj njega se nalazila sačmarica. Zanimljivo, tijelo nije ležalo na obližnjem krevetu, nego na krvlju natopljenom sagu. Čudno, jer se rijetko koji samoubojica upucava stojeće, obično sjednu. Već je i ta nelogičnost morala pobuditi sumnju.

I činjenice da je Damir prebjegao u Kanadu u strahu od atentata te da mu je otac bio ubijen bile su sasvim dovoljne za pozornije ispitivanje uzroka smrti. No mjesna je policija još istog dana zaključila da se radi o samoubojstvu. Temeljno proturječe: Kanada mu je velikodušno dala politički azil, ali kad je pronađen mrtav, u startu je isključila svaki politički motiv.

Policija se napadno žurila zaključiti slučaj, što je prije istragu staviti ad acta. Ron Hume, službenik odjela za ubojstva, lakonski je naveo motiv samoubojstva:

Damir nije prebolio smrt oca i zbog toga je i sam stradao.

Na kraju je dodao da će kod tako osebujnih samoubojstava, kao što je slučaj Damira Đurekovića, *uvijek ostati i pitanja na koja nitko ne može dati odgovor*. Prema navodima policije, Đureković je sebi oduzeo život još četvrtog ili petog rujna. Patolog je ustvrdio da je leš star pet do šest dana. Zapamtimo taj navod!

Hrvati ne vjeruju

I sve bi vrlo brzo prekrila koprena zaborava da skupina Hrvata iz Toronto, predvodena liječnikom Josipom Gamulinom, nije već sutradan, 11. rujna, doletjela u Calgary. I počela postavljati nezgodna pitanja. Zatražili su da vide žrtvino tijelo. Zahtjev je odbio patolog dr. John Butt, pozivajući se na svoje dvadesetogodišnje iskustvo na području sudske medicine. Zatražili su da makar prelistaju slike s očevida. Zahtjev je odbila policija. Zatražili su i da obiju žrtvin stan. Zabranjen im je pristup.

Sumnjičavi Hrvati, zgroženi rupama u službenoj verziji događaja i nepodnošljivom lakoćom zatvaranja slučaja, poduzeli su jedino što im je preostalo: alarmirali su javnost. Kanađani će prvi put doznati za jugoslavenski ubilački aparat. Tom se pothvatu zdušno pridružio njemački novinar Hans Peter Rulmann koji se u vrijeme (samo)ubojstva zatekao u posjetu hrvatskim zajednicama u Sjevernoj Americi. Štoviše, proveo je vlastitu istragu: svoja otkrića, zaključke i dvojbe - na kojima i baziramo ovo poglavlje - objavio je u feljtonu (u devet nastavaka) koji je od studenog 1987. do srpnja 1988. izlazio u njegovom mjesecačniku *Hrvatska Domovina*.

Počela se ta građevina bajki ljudjati. Mjesni tisak je, naime, počeo pisati o misterioznim okolnostima smrti Damira Đurekovića.

The Calgary Sun izvjestio je svoje čitatelje o jednoj „misterioznoj smrti“: osumnjičena je, kao ubojica, „tajna policija Jugoslavije“. (...) Kanadska javnost je sada na taj način prvi put saznala „da je u zadnjih deset godina diljem svijeta ubijeno 60 Hrvata, najvjerojatnije svi od strane jugoslavenske Udbe. (...)

Geoff White, kanadski novinar akreditiran kod Savezne vlade u Ottawi, glavnem gradu Kanade, želio je ispitati isti-

nitost tih riječi i s tim u vezi je posjetio jugoslavensku ambasadu u kanadskom glavnem gradu. Tamo je sreo prvog tajnika ambasade, nekog V. Hanekovića. „Taj Haneković“, kaže kasnije kanadski novinar, „koji je sa mnom razgovarao pola sata, nije ni pokušao zanijekati tvrdnju da jugoslavenska tajna služba proganja svoje protivnike i u inozemstvu“. Upravo naprotiv: Haneković je izgleda bio još i ponosan na „uspjeh“ svoje tajne službe. Tako on veli: „Mi time činimo uslugu međunarodnoj zajednici (...).“

Nakon razgovora s tajnikom ambasade Jugoslavije u Kanadi, koji se očito i nedvosmisleno hvalio Udbinim ubojstvima u inozemstvu, kanadski novinar White je zaključio „da postoji opravdana sumnja u samoubojstvo Damira Đurekovića“.

(HPR: *Smrt Damira Đurekovića II*; Hrvatska Domovina, Hamburg, prosinac/1987.)

Kanadski Hrvati učiniše najbolje što mogahu: obavijestili su kanadsko novinstvo. Tako su listovi Toronto Sun i mnogo čitani Calgary Herald pisali o misterioznim okolnostima Đurekovićeve smrti i izjava hrvatskog liječnika dr. Gamulina bijaše prenesena na tri kanala kanadske televizije. (...) Kanadski televizijski odašiljač CBS je svoj komentar završio riječima, da se mladi Đureković borio „protiv tmurnog sustava u Jugoslaviji“ i da se ne može isključiti mogućnost da ga je ubila jugoslavenska tajna služba. U kanadskom saveznom parlamentu jedan poslanik je zatražio jamstvo vlade da temeljno ispita taj slučaj (...).

(HPR: *Dragi čitatelju*, Hrvatska Domovina, Hamburg, studeni/1987.)

Od izjava, najčešće se citirala ona dr. Gamulina da je, nakon Njemačke, *Udba počela s prljavom rabotom i u Kanadi*. No torontski Hrvati nisu se zadržali na kontaktima s novinarama. Akcija je zadobila i složenije oblike:

Neovisno o tome je li mladi Đureković zaista počinio samoubojstvo ili je postao žrtva Udbe, tamošnji su Hrvati učinili

jedino ispravno: nisu dopustili tako brzo i jednostavno zaključenje spisa. Samo u nekoliko sati uspio je kanadski Komitet za ljudska prava u Hrvatskoj sakupiti nekoliko stotina Hrvata i pod vodstvom dr. Gamulina organizirati prosvjed ispred gradske vijećnice u Torontu. Okupiti za tako kratko vrijeme četiri stotine Hrvata voljnih prosvjedovati, bijaše zaista uspjeh vrijedan spomena.

(HPR: *Dragi čitatelju*, Hrvatska Domovina, Hamburg, studeni/1987.)

Nova otkrića - novi kontradokazi

Lavina se kotrljala. Mediji su kopali i kopali. I došli do, reklo bi se, senzacionalnog otkrića. List Calgary Sun je 16. rujna 1987. objavio izjavu jednog od rijetkih Kanađanina kojem se Damir povjerio; kojem je otkrio da mu je oca ubila jugoslavenska tajna služba:

*Jugoslavenski useljenik, kojega su 10. rujna pronašli ustrijeljena u njegovom apartmanu, sastao se **8. rujna** sa svojim prijateljem Johnom Bachuskom i dogovorio se s njim tog dana igrati stolni tenis. (...) John Bachusky kaže: „Dureković je na dan svoje smrti izgleda htio sa mnom o nečem važnom razgovarati. On se u to vrijeme bavio prijevodom očevih knjiga na engleski“.*

(HPR: *Smrt Damira Đurekovića III*; Hrvatska Domovina, Hamburg, siječanj/1988.)

Bachusky, inače ukrajinskog podrijetla kao i domar Yamchuk, ističe da je nazvao policiju i ponudio svjedočenje. No oni su ga bez ikakvog objašnjenja odbili! Ako se prisjetimo da je prema navodu policije pokojnik sebi oduzeo život još *četvrtog ili petog rujna...*

...onda je Damir Đureković morao biti jedan „nadprirodni fenomen“: on je mrtav, nakon što je počinio „samoubojstvo“, još četiri dana šetao naokolo i dogovarao se s prijateljem igrati stolni tenis. Zaista jedan čudan „mrtvac“!
(HPR: *Smrt Damira Đurekovića III*; Hrvatska Domovina,

Hamburg, siječanj/1988.)

Ustanovit će se i da je jedna stanarka iz Damirova nebodera 8. rujna čula pucanj, ali ni za njezinu izjavu policija nije marila. Nakon ova dva svjedočenja (Bacusky i susjeda) postaje jasnije zašto su mjesne vlasti u Calgaryju tako rezolutno, da ne kažemo beščutno, Hrvatima zabranile da vide pokojnikovo tijelo, čak i policijske snimke. Po uznapredovalom procesu raspadanja iskusni liječnik poput dr. Gamulina lako bi zaključio da Đureković nije bio, nije mogao biti (samo)ubijen *4. ili 5. rujna!*

Iz trećeg otkrića - do kojeg se došlo na temelju iskaza kućepazitelja Đurekovićeve zgrade - valjda pak postaje jasnije zašto je Hrvatima zabranjen pristup u pokojnikov stan: *zid u blizini leša bijaše tako čist i bijel da ga uopće nije trebalo liciti.* Navodni samoubojica si je sačmom raznio glavu pokraj zida, glava mu je pala na nekoliko centimetara od zida, a na tome istom zidu ni kapi krvi?! Taj detalj policija nije evidentirala... No to nije kraj njenoj nemarnosti, površnosti, smušenosti, žurbi, što li.

Kad smo upitali kućepazitelja zgrade u kojoj je Đureković stanovao, on nam je odgovorio: „Prije nekoliko dana promjenili smo sag“. Razlog? „Krv na njemu počela je smrđiti“. Kad su podigli stari sag, radnici su pronašli u njemu dio Damirovog zuba. Policija ga ga očito nije našla - bolje reći nije ni tražila. Eto kako površno bijaše vođena policij-ska istraga.

(HPR: Smrt Damira Đurekovića IV; Hrvatska Domovina, Hamburg, veljača/1988.)

Još jedan znakovit primjer:

Indijska vlasnica male restauracije iza ugla njegove kuće, koju je Damir često posjećivao, i dan danas prevrće očima kad joj spomenete njegovo ime: on bijaše njezin dragi gost, uvijek ljubazan i veseo, nikad pijan. Ona ne vjeruje u „teoriju“ o samoubojstvu budući da Damir nije djelovao kao čovjek koji ima teških briga. Nakon što policija i dalje stajaše na tezi o samoubojstvu, ona je povela među svojim gostima istragu na svoju ruku i čudi se da policija još nije posjetila njezinu restauraciju. A to bi u stvari bilo sasvim

normalno. Naime, gosti i namještenici restorana „Themse and Ganges“ oni su ljudi koji su zadnji vidjeli Damira živa. Pa zar ne bi bilo normalno da policija porazgovara s tim osobama?

(HPR: *Smrt Damira Đurekovića II*; Hrvatska Domovina, Hamburg, studeni/1987.)

Presedan: pogreb u Zagrebu

Unatoč svim novim otkrićima, kontradokazima i kontraindicijama na koje je upozoravana, mjesna se vlast u Calgaryju uporno držala početne verzije događaja i smatrala slučaj definitivno zaključenim. U jednom se trenutku Hrvatima i Rullmannu ipak probudila nada da bi se stvari mogle pomaknuti s mrtve točke. Bilo je to 17. rujna - kada je točno u 15 sati i 45 minuta dr. Gamulinu brzjavom iz Zagreba pristigla punomoć pokojnikove majke Gizele Đureković *da preuzme tijelo i dokumente njezinog sina Damira*. No nuda je kratko trajala.

Obiteljska grobnica Đureković na Mirogoju

Udova Gizela, supruga ubijenog Stjepana i majka (samo)ubijenog Damira, iznenada je promijenila mišljenje i oduzela punomoć dr. Gamulini. Odlučila je da će pokojnik biti prenesen iz Kanade i pokopan u Zagrebu. Rullmann:

(...) sumnju je izazivala činjenica što je Jugoslavija, koja inače nipošto nije dopuštala pokop nekog hrvatskog emigranata u domovini, u slučaju Damira Đurekovića napravila iznimku. (...) Zašto se Jugoslavija pokazuje u slučaju Damira Đurekovića odjednom tako „humanom“?

(HPR: *Smrt Damira Đurekovića II*; Hrvatska Domovina, Hamburg, studeni/1987.)

Istinski predsedan, jer prije mlađeg Đurekovića Titov režim nije dopustio prijenos posmrtnih ostataka nijednog pripadnika *HNE* - hrvatske neprijateljske emigracije. Jedno što ih je na taj način simbolično kažnjavao zbog izdaje, drugo što je prevenirao mogućnost okupljanja na njihovim grobovima. Ne postoje dokazi, ali uvjerljiva je pretpostavka da je pokojnikovo tijelo trebalo brže-bolje dopremiti u Jugoslaviju prije eventualne nove obdukcije pod pritiskom sve znatiželjnije kanadske javnosti. Bolje spriječiti nego liječiti!

Tako i bi: Đurekovića su tijelo kanadske vlasti predale jugoslavenskome generalnom konzulatu. Tri i pol tjedna nakon (samo)ubojstva (5. listopada) prebačeno je u Toronto. Sutradan je zrakoplovom JAT-a, umjesto u Zagreb kako je predviđao protokol, odvezeno u Beograd, gdje je ostalo do 10. listopada.

Gdje se Damirov leš nalazio puna četiri dana, zna samo Jugoslavija.

(HPR: *Slučaj Đureković VII*; Hrvatska Domovina, Hamburg, svibanj/1988.)

Damir Đureković pokopan je 12. listopada 1987. u obiteljskoj grobnici na zagrebačkom groblju Mirogoj - bez nazočnosti javnosti. Uža rodbina s majkom. Prva vijest da je *umro* bit će objavljena tek pola godine kasnije, u zagrebačkom tjedniku Danas... Sve se rasplelo onako kako je najviše odgovaralo i vlastima u Calgaryu: najbolje je odnijeti mrtvog čovjeka iz grada, bez Božje službe na hrvatskom jeziku, bez govora njegovih hrvatskih prijatelja, bez prosvjeda, bez, bez... *Deal Kanade sa SFRJ?* Sebična želja da se u korijenu sasiječe afera koja bi mogla narušiti ugled grada? Ili kombinacija i prvog i drugog?

Na žalost, jedno je u ovom slučaju više nego očito: Calgary, koji želi i dalje imati glas urednog i mirnog grada, ne želi „imati“ u svojoj sredini jedno ubojstvo, pogotovo kad osjeća mogućnost postojanja političke pozadine. Iz tih razloga policija Calgarya ostaje i dalje pri samoubojstvu. Sve one čimbenike, koji pobijaju tu tezu, policija uopće ne

uzima u obzir: ona ne želi nikakvu prašinu u svezi s tim slučajem. Jer ako bi se doista radilo o jednom ubojstvu s političkom pozadinom, moglo bi to imati neugodne posljedice za grad. (...) Jedan član kanadskog parlamenta, potvrdio nam je našu sumnju: „Policija Calgaryja strahuje da bi otkriće jednog političkog ubojstva štetilo ugledu grada koji organizira Olimpijske igre“.

(HPR: *Smrt Damira Đurekovića II*; Hrvatska Domovina, Hamburg, studeni/1987.)

U veljači '88. u Calgaryju su održane Zimске olimpijske igre. Ne samo da su završile sa znatnim profitom, nego su pospješile gospodarski razvoj tog grada i uvelike ga modernizirale. Postao je globalno poznat. Prezentacija Jugoslavije osvojila je dva srebra i jednu broncu - najbolji rezultat do tada. Damira Đurekovića nitko više nije spominja.

Planiranje atentata na Rullmanna

U ovom poglavlju toliko citirani Hans Peter Rullmann, rođen 1. listopada 1933. u Hamburgu, i sam će zbog svoga istraživačko-novinarskog i publicističkog rada, čini se, dospjeti na Udbinu listu smrti. Jugoslaviju je dobro upoznao kao dopisnik njemačkog tjednika *Der Spiegel* iz Ljubljane.

S A D R Ž A J

NAPOMENA	Strana:
I BIOGRAFSKI PODACI	1
II DOLAZAK U SPRJ	4
III BORAVAK I RAD U LJUBLJANI	5
IV BORAVAK U HAMBURGU I DOLAZAK U BEOGRAD U SVOJSTVU DOPISNIKA "DER SPIEGLA" I DELATNOST	9
V MERE SDR U OBRADI H.P.RULLMANN-A	11
VI VEZE	13
a/ U inostranstvu	13
b/ U zemlji	15
VII REALIZACIJA OBRADE	16
1. Otkrivanje obaveštajno-informativnih izvora	16
2. Dokumentacija	17
3. Napšenje	19
4. Publicitet i reagovanja	22
VIII TOK ISTRAŽE	25
IX GLAVNI PRETRAS	34
X PRESUDA	37
XI REZIME I OCENA SLUČAJA RULLMANN	38
PRILOG 1	45
PRILOG 2	52

Kazalo sadržaja
elaborata Udbe
o Hans Peteru
Rullmannu

ne i Beograda. Komunističke su ga vlasti, u koordiniranoj akciji Udbe i KOS-a, uhitile 11. ožujka 1970. zajedno s novinarom prištinske Rilindije Hiljmijom Tahčijem i podoficirom JNA Jovanom Trkuljim te optužile za špijunažu za jednu stranu, zapadnu zemlju.

Vojni sud u Beogradu osudio ga je na šest godine zatvora, a Tahčija i Trkulju na po pet godina. Rullmann je nakon dvije i pol godine iza rešetaka protjeran u Njemačku, gdje je ubrzo počeo djelovati kao pasionirani protivnik Titova i postitovskog totalitarističkog režima te kao promicatelj hrvatskih nastojanja za uspostavom samostalne i neovisne države. U tom je cilju pokrenuo tri publikacije: mjesecačnik *Hrvatska domovina* na hrvatskom jeziku te tromjesečnike *Ost Dienst* na njemačkom i *That's Yugoslavia* na engleskom.

Među prvima je sustavno istraživao planska Udbina ubojstva hrvatskih emigranata - saznanja je prikupio u knjizi *Ubojstva naređena iz Beograda* (1983.). Bonn je iz geopolitičkih razloga dotad žmirio na Udbine specijalne akcije.

Pokušavajući spriječiti približavanje Jugoslavije Moskvi, SAD su odlučile izlaziti Beogradu još više u susret. Ne samo da su još davali kredite u visini od nekoliko milijardi dolara, oni su još dozvolili nešto što je inače drugim državama strogo zabranjeno. Naime, dozvolili su joj ubijati svoje političke protivnike u inozemstvu. Time su se nadali da će se Jugoslavija držati dalje od Moskve. Toj se politici SAD-a pridružio i Bonn (...).

Položaj Hrvata u Njemačkoj je ustvari bio bezizgledan. Najbolje hrvatske aktiviste ubijala je Udba, a njemačka policija slijedila je politička uputstva svoje vlade.

(HPR: *Dragi čitatelju*, Hrvatska Domovina, Hamburg, studeni/1987.)

Ubojstva naređena iz Beograda tiskana su u deset tisuća primjera-ka. Što prodana, što razdijeljena svim važnijim njemačkim medijima, pravosudno-policajskim tijelima i političarima, ta brošura - kako je skromno naziva autor - odigrala je prekretničku ulogu.

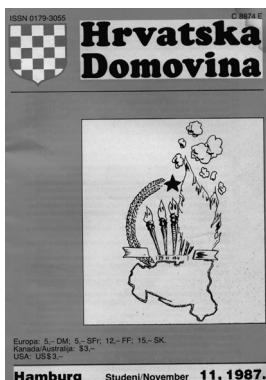
Njemačka javnost je pokazala iznenađujuće zanimanje za te slučajeve. U početku sigurno iz puke znatiželje, jer je do

tada bilo nečuveno da jedna strana sigurnosna služba na njihovom području ubija kad ju je volja i koliko joj je volja. (...) Najveći uspjeh te brošure sastojao se u tome što su iz nje citirale brojne njemačke novine. Der Spiegel, najugledniji njemački izvještajni tjednik, prvi je objavio veći članak o Udbinim ubojstvima i popratio ga slikom naše brošure. Brošuru je pokazala i njemačka televizija u svojim emisijama, u kojima su njemački novinari po prvi puta kritizirali svoju vladu zbog njezina pasivnog držanja glede Udbinih ubojstava. (...)

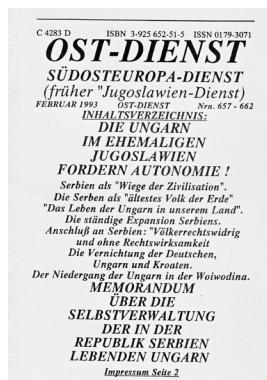
(HPR: *Dragi čitatelju*, Hrvatska Domovina, Hamburg, studeni/1987.)

Pod pritiskom javnosti uslijedilo je niz suđenja Udbinim *killerima* u Njemačkoj - prvi takvi, dotad nezamislivi procesi. Brošura je novcem od prodaje prevedena na njemački (*Mordauftrag aus Belgrad*) i engleski jezik (*Assassinations Commissioned by Belgrade*). Prema knjizi Marka Lopušine *Ubice u ime države* (Prometej, Novi Sad, 2012.) Božidar Spasić je jednom prilikom otvio da je Udba planirala atentat i na urednika/nakladnika hamburške Hrvatske Domovine. Akcija je imala svoj kodni naziv, za egzekutora je odabran poznati srpski kriminalac, ali nije poznato zašto plan nije realiziran:

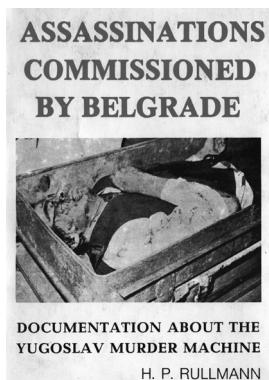
Boban Pantelić - Palačinka bio je predviđen u akciji „Korzo“ da likvidira nemačkog špijuna i ustaškog saradnika Hansa Petera Rulmana.

Naslovica Rullmannova mjeseca Hrvatska Domovina, u kojem je opisan smrt Damira Đurekovića

Naslovica Rullmannovog tromjesečnika Ost-Dienst

Naslovica Rullmannove knjige na engleskom jeziku - Ubojstva naređena iz Beograda

VI) LIKVIDACIJE LIKVIDATORA

Koordinator operacije kodnog naziva *Dunav*, ponovimo insiderska svjedočenja, bio je Stanko Čolak, ondašnji specijalni savjetnik saveznog sekretara za unutrašnje poslove Stane Dolanca. Potonji je pak u ime jugoslavenskoga državno-partijskog vodstva Službi formalno i naredio likvidaciju Stjepana Đurekovića. No tko su bili egzekutori? Tko su bili Udbini *killeri*?

Krimosi u službi Udbe

U izjavi beogradskom dnevniku *Politika* (1. studenog 2005.) kontraobaveštajac Božidar Spasić otkrio je da je nakon Dolančeve naredbe savezni SDB formirao tri *akcijske grupe*. Prvoj su pripadali on sam i njegovi suradnici u Beogradu (operacija *Pismo*, v. 4. poglavlje). Zadatak: na propagandno-dezinformacijskoj razini *pripremiti teren* za ubojstvo. Drugu, zagrebačku grupu predvodio je Josip Perković. Zadatak: prikupiti podatke o životnim navikama označene mete.

Treću grupu sačinjavali su neposredni izvršitelji. Spasić je naveo njihova imena. Do jednog su to beogradski kriminalci: Željko Ražnatović - *Arkan*, Ranko Rubežić, Đorđe Božović - *Giška*, Darko Ašanin, Dragan Joksović - *Joksa* i Dragan Malešević - *Tapi*.

Odmah treba napomenuti da su sva šestorica u međuvremenu ili ubijena ili umrla u čudnim okolnostima. Kao član *Arkanove ekipe* visoko je kotirao i Veselin Vukotić. Insideri ga ne spominju kao sudionika *Dunava*, ali ga dovode u vezu s atentatima na druge emigrante - hrvatske, albanske, pa i srpske. Jedini je od svih apostrofiranih *krimosa* ostao živ do objave ove knjige.

Suradnja tajnih službi i kriminalnog podzemlja - štoviše, njihova svojevrsna simbioza - može osupnuti samo neupućene. Angažiranje *arkanovaca* za smaknuće odbjegloga Inina direktora nipošto nije bio izoliran slučaj.

Među našim saradnicima bilo je raznih ljudi: kriminalaca većeg kalibra, sitnih lopova, nedefinisanih osoba sklonih

kriminalu, ukratko - svih onih za koje se obično kaže da pripadaju podzemlju. Ti saradnici su za Službu vršili vrlo složene operativne akcije, (...) a za uzvrat su tražili razne - manje ili veće - usluge, pre svega da ih zaštitimo od proganjanja beogradske kriminalističke policije.
(Božidar Spasić: *Dosije Spasić - Lasica koja govori*; Knjigacomerc, BG, 2000.)

I prema drugim izvorima, poput austrijskog istraživača i publicista Norberta Mappes-Niedieka, Udba je početkom sedamdesetih prošlog stoljeća, kada su joj počeli presušivati crni fondovi, započela sustavno koristiti kriminalce u *specijalnim akcijama* protiv emigracije. Veliki broj njih nastavio je služiti Udbi u doba raspada Jugoslavije, a i poslije.

Ovi gangsteri po nalogu države početkom devedesetih godina nisu prešućivali svoju kriminalnu pozadinu, nego su se, uz podršku beogradskog tiska, preobražavali u plemenite razbojnike po uzoru na Robin Hooda.

(Norbert Mappes-Niediek: *Balkanska mafija*; Durieux, Zagreb, 2004.)

U tom se kontekstu Mappes-Niediek uglavnom bavi srpskom zločinačkom scenom, ali poimence spominje i Zlatko Bagarić, sina hrvatskoga političkog iseljenika u Njemačkoj. Mladi Bagarić uključio se u rad emigrantskih organizacija, ali je s vremenom počeo pokazivati sve manje interesa za domoljubno pregalaštvo, a sve više se povezivati s pripadnicima jugo-podzemlja. Vrlo blisko će surađivati s poznatim beogradskim krimosom Ljubomirom Magašem zvanim *Ljuba Zemunac*, kojeg se sumnjiči - premda je po ocu Šimi podrijetlom iz Nina pokraj Zadra - da je po nalogu Udbe sudjelovao u likvidacijama hrvatskih emigranata.

Ubijeni Zlatko Bagarić u Sesvetama

Prema najnovijim istraživanjima, Bagariću prema planu hrvatske ('hrvatske') Udbe nije nakon raspada Jugoslavije bila namijenjena uloga ratnog *Robina Hooda*, nego da zagrebačkom podzemlju - kojem su do tada vladali srpsko-udbaški klanovi - prida *patriotski* imidž. Bila je to važna zaća u sklopu projekta neokomunističke nomenklature da u izmijenjenim društveno-političkim okolnostima, s jedne strane, preuzme potpuni nadzor i u kriminalnim sferama hrvatske tranzicije, ali i da se, s druge, krivica i za te negativnosti prebaci na *nacionaliste, ekstremiste i emigrante*.

Većinu srbijanskih i *srrogorskih* kriminalaca - suradnika Udbe osobno je upoznao Jordan Antonić, čuvar u *Centralnom zatvoru* (CZ), kako se i nakon preimenovanja 1968. kolokvijalno nazivao Okružni zator u Beogradu:

Ranko Rubežić bio je jedini zatvorenik koji je u uvu imao dijamantsku mindušu, a koju mi stražari nismo smeli ni da mu je dirnemo, a kamoli da je skinemo. Ranko je bio pravi italijanski tip momaka, po svom fizičkom izgledu i po načinu rada. Bio je nižeg rasta, markantnih crta lica, čutljiv. Gradom se kretao sam, uglavnom po hotelima. Rubežić je bio prvi beogradski reketaš. Novac je uzimao od hotelskih recepcionara kod kojih se slivao pazar od prostitutki. Svi su ga se bojali jer je imao običaj da skida bombu sa opasača i da protivnike njom udara u glavu. Počeo je da pada onda kada mu se Giška suprotstavio. Prije Rankove likvidacije sredinom osamdesetih, nakratko je bio u CZ-u. Ponašao se kao zatvorenik uzdržano. Izvršavao je sva naređenja bez pogovora. Nikada nije sa nikim dolazio u sukob.

Najbolji zatvorenici u CZ-u su bili Giška, Ćenta (Rade Ćalđović, suradnik Ljube Zemunca - op. a.), njegov zet Miša Cvetinović, Iso Lero i Arkan. Đorđe Božović i Rade Ćalđović su kod nas robijali 1982. i 1983. godine. Giška je bio pravi komandant Okružnog zatvora. Držao je red i disciplinu, zajedno sa Ćentom, tako da su i zatvorenici i čuvari bili mirni i u dobrim odnosima. Mišo Cvetinović i Željko Ražnatović su bili tiki i neprimetni ljudi. Arkan je kod nas bio 1983. i 1984. godine zbog upucavanja dvojice policajaca i zbog toga što je nekog prebio. Smestili smo ga u sobu broj 1 sa još 20 robjija. Deset godina kasnije, Željko Ražnatović nam je kao

narodni poslanik došao u vizitu. Tada je pokušao nama čuvarima da podeli po 100 maraka, ali mi to nismo smeli da primimo. Zatočeni lopovi su ga psovali i vikali za njim: „Arkane, majku ti tvoju, i ti si kriminalac, kako možeš da nam kao političar dolaziš u posetu“.

(Marko Lopušina: *Ko je ko u YU podzemlju*, Zograf, Niš, 2001.)

Potkraj '80-ih srpski i crnogorski krimosi vezani za jugoslavenske tajne službe uprežu se u velikosrpska ekspanzionistička kola: dobivaju zadatke iz domene *specijalnog rata*. Arkan će, primjerice, ustrojiti *Srpsku dobrovoljačku gardu* po nalogu glavnoga srpskog bezbjednjaka Jovice Stanišića. Sve srpske paravojne formacije izvanbračna su, ali željena, tetošena djeca Udbe ili KOS-a. Tetošena sve dok se ne bi počela otimati kontroli, kao što će prva pokušati *Srpska garda* Đorđa Božovića. I zbog toga biti teško kažnjena.

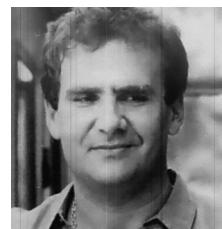
Svi ti razni *beli orlovi*, *šešeljevci*, *arkanovci*, *srpski gardisti*, *Dušani silni*, *borci kapetana Dragana* imali su isti zadatak: činiti ono što ne smije regularna armija, koja se početkom srpske agresije pred svijetom još predstavlja kao narodno-jugoslavenska. Ispočetka su *četnici*, kako se često zbirno i pojednostavljeno nazivaju te formacije, naoružavali i podjarivali srpske civile; da bi poslije klali Hrvate i Bošnjake u sklopu programiranih psiholoških operacija zastrašivanja protivnika i slamanja otpora.

Naslovica knjige Marka Lopušine *Ko je ko u Yu podzemlju*

Đorđe Božović: večni rat protiv Hrvata

Rođen 15. rujna 1955. u Peći (Kosovo), podrijetlom Crnogorac iz bratstva Mićković (pleme Kuči), nadimak Giška dobio je još u djetinjstvu - jer je bio debeljuškast. S trinaest godina pobjegao je u Italiju i pridružio se bandi Ljube Zemunca. Budući da mu je otac - koji će i sam skončati u kriminalnom obračunu - dugo vremena radio u SAD-u, preko njega je stekao američko državljanstvo. Nakon povratka u Jugoslaviju prijavio se u beogradski boksački klub *Radnički*. Tu je usavršio borilačke vještine, ali i stekao daljnja poznanstva u podzemlju.

Đorđe Božović Giška

Giška je nakon ubojstva Stjepana Đurekovića odležao oko šest godina u njemačkom i talijanskom zatvoru zbog raznih pljački. Nakon izlaska na slobodu, potkraj osamdesetih ponovno se vraća u SFRJ. Iz tog vremena i datira njegovo objašnjenje zašto je surađivao s Udbom:

*Mi smo tada bili tako idealistički trovani, misleći da radimo dobro za otadžbinu, a otadžbina se tada računala od Đevđelije do Triglava. Ne treba nikom zamerati šta je tada nešto učinio zaslepljen ljubavi prema otadžbini. (...) Izvinjenje se odnosi na srpsku emigraciju, drugim emigracijama nismo dužni nikakva izvinjenja, jer je među nama **večni rat**.*

(Marko Lopušina: *Ubice u ime države*, Prometej, Novi Sad, 2012.)

Prema tvrdnji Lopušine Božović je za Udbu počeo raditi nakon što se u Beču skumio i osnovao trgovinsko poduzeće *Sloga* s Branom Mičunovićem, bratom Ratka - šefa II. uprave crnogorske (republičke) Udbe u Titogradu (današnja Podgorica). A upravo je Ratko Mičunović ispočetka rukovodio *specijalnom grupom* srrogorskih kriminalaca. I o njemu će svjedočiti šef II. uprave savezne Udbe u Beogradu Ivan Lasić - *Gorankić*:

Ja sam doživio Mičunovića kao čovjeka koji često dolazi u Beograd, koji isto tako ima neku grupu. Čak mi je i Stanko Čolak govorio: „Ima i on svoje pajdaše“. A on bi upotrebjavao izraz: „Gdje su moji momci, evo bio sam ti doš’o

sinoć, navratio sam malo da vas pozdravim, da vidim, ostat ču dva-tri dana dok ja vidim svoje momke“. On ih je oslovljav’o: svoje momke. Sjećam se dobro jednog detalja kad je meni Ratko Mičunović rekao: „Stanko Čolak je častio bar duvanom što mi Crnogorci radimo poslove za vas Hercegovce, a ti nisi ništa, iako mi to radimo radi osvete našeg ambasadora“ (aludira na jugo-veleposlanika u Švedskoj Vladimira Rolovića, inače znamenitoga crnogorskog oznaša/udbaša, kojeg su u Stockholmu 7. travnja 1971. smrtno ranili članovi hrvatske emigrantske organizacije Hrvatski narodni otpor Miro Barešić i Andelko Brajović - op. a.). Ja sam iz toga izvukao zaključak da on jednostavno meni hoće da kaže, jer ja sam bio nov, ja sam bio načelnik uprave, on je počeo tu da navraća, da je on negdje već... Ne znam kako smo završili taj razgovor; ja sam se uzdržao, ali u nekoliko narednih dolazaka svaki put bi on ponešto na temu ovu govorio. Mene je nekoliko puta pitao: „Šta je više, što ste se vi smrzli, ‘oćemo li radit’ išta, ovi moji momci su nestrljivi, njima se radi“. Ja sam tada otišao kod Stanka Čolaka i rek’o otprilike ovo - da je to meni čudno, nejasno, je li stvarno on to radi. Kaže Stanko: „Ima dobru ekipu“. (Okružni /Županijski/ sud u Zagrebu, Zapisnik o saslušanju svjedoka Ivana Lasića, 29. siječnja 1993.).

Arkan, koji je već bio u službi srpskog (nacional)komunista Slobodana Miloševića, početkom srpske agresije na Hrvatsku ponudio je starom pajdašu da zajednički osnuju dragovoljačku vojsku. No Giška je to odbio te se pridružio sljedbenicima Ravnogorskog pokreta Draže Mihailovića.

Od ubojstva u Wolfratshausenu vodi kratka i izravna veza do ratova 90-tih godina. Đurekovićevo je ubojstvo planirao i vodio čovjek koji će poslije kao prvi politički zločinac Srbije još steći posebnu popularnost: Srbin Đorđe Božović, zvan Giška. Godine 1990., kad je Slobodan Milošević ovlađao političkim događanjem u Beogradu i nadmetao se u nacionalnom divljanju s opozicijom, kralj zločinaca Giška okrenuo se rojalističkom „Srpskom pokretu obnove“ (SPO) karizmatskog vođe Vuka Draškovića u kojem su se okupljali

tradicionalni antikomunisti. Miloševićevi pristaše orijentirali su se pak na „Srpsku dobrovoljačku gardu“, kojoj je na čelu bio Željko Ražnatović, zvani Arkan.

(Norbert Mappes-Niediek: *Balkanska mafija*; Durieux, Zagreb, 2004.)

Demontaža Srpske garde

U dogovoru s Vukom Draškovićem, Đorđe Božović je 4. lipnja 1991. osnovao *Srpsku gardu* kao paravojnu formaciju (stranačku miliciju) Srpskog pokreta obnove i tako ušao u izravni konflikt s Miloševićevim režimom. Točno dva mjeseca kasnije, 4. kolovoza, ispred svoje kuće u Beogradu ubijen je glavni financijer Srpske garde Branislav Matić - *Beli*. Matića su - u jednoj od prvih *sačekuša* (zasjeda) po kojima će Srbija postati nadaleko poznata - izrešetala dvojica atentatora, ispalivši u unakrsnoj vatri 27 metača iz automatskog oružja.

Matić je, kao i Giška, bio čuveni krimos, u trenutku ubojstva vlasnik nekoliko auto-otpada u kojima su se preprodavali ukradeni automobili i njihovi rezervni dijelovi. Kao i Giška, bio je suradnik Udbe. Sudjelovao je u specijalnim akcijama protiv albanskih emigranata, konkretno Xhavita Halitija u prosincu 1989. u Švicarskoj:

Halitija nismo nameravali da ubijemo, već da ga upozorimo i da mu iskomplikujemo boravak u Cirihi. U Beogradu smo kod jednog majstora za popravljanje tehničkih uređaja napravili eksplozivnu napravu. U telefon smo smestili eksploziv, a daljinski upaljač stavili u slušalicu. Svaki atentator je nosio svoj deo - Beli Matić aparat, a njegov kompanjon slušalicu. (...)

Lično sam mu (Matiću), u znak zahvalnosti, predao pasoš u ruke, jer je u Beogradu tada posedovanje isprava koje je izdala Služba bilo pitanje prestiža.

(Božidar Spasić: *Dosije Spasić - Lasica koja govori*; Kniga-komerc, BG, 2000.)

Dan nakon Matićeva ubojstva policija je pokušala uhiti Gišku, ali joj je on pobegao i nakon nekoliko dana krenuo sa Srpskom gardom na

ličku bojišnicu. Pred polazak je izjavio:

Znam da će me ubiti. Neću da poginem u Beogradu, pa da posle pričaju kako je to zbog obračuna u podzemlju.

(Marko Lopušina: *Ko je ko u Yu podzemlju*, Zograf, Niš, 2001.).

I bio je u pravu. Na svoj 36. rođendan - 15. rujna 1991. - poginuo je u napadu na Gospic. Premda ga je po službenoj verziji usmratio hrvatski snajperist, smatra se da je od *svojih* dobio metak u leđa. Na Giškinu sprovođu 19. rujna u Beogradu Vuk Drašković će za Srpsku gardu ustvrditi da je *vojska duše devojačke, ponašanja svešteničkog, a srca Obilića*.

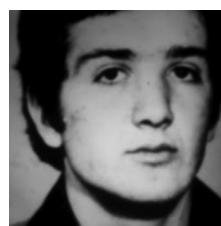

Giška na odru

Inače, *rojalist* Drašković ne samo da je bio revni član Partije, nego i osobni tajnik glavnog inicijatora Đurekovićeva ubojstva Mike Šmiljka dok je krajem 70-tih prošlog stoljeća predsjednikovao Savezom jugoslavenskih sindikata u Beogradu. Budući predsjednik SPO-a, kao provjereni *društvenopolitički radnik*, bio je godinama i dopisnik *Telegrafske agencije nove Jugoslavije* (TANJUG) iz Titu i Pokretu nesvrstanih toliko važne Afrike.

Ranko Rubežić - Dač Šulc

Ranko Rubežić (1951.-1985.), rođen je, poput Giške, u Peći. Poput Giške, crnogorskog je podrijetla (ali iz mojkovačkog kraja); poput Giške, proziva se za atentat na Đurekovića. Kao mladić se doselio u Beograd, gdje je ubrzo došao na zao glas jer je navodno svugdje sa sobom nosio pištolj i bombu. Lopušina u *Ko je ko u Yu podzemlju* piše da je „*karijeru*“ započeo na

Ranko Rubežić

beogradskom asfaltu otimanjem para od prolaznika ili uzimanjem pazara od prostitutki, džeparoša i narkomana.

Zbog nasilnog ponašanja i ucjena Rubežić je odležao četiri godine u zatvoru Spuž kod Titograda te potom zbog provale još dvije u Zabali kod Požarevca. Po povratku u Beograd zbog svoje je surovosti i beskrupuljnosti dobio nadimak *Dač Šulc* (Dutch Shule) po zloglasnom njujorškom mafijašu te se nametnuo za *neokrunjenog kralja* beogradskog podzemlja. No bit će ubijen u večernjim satima 15. veljače 1985. u Beogradu u ni danas ne baš sasvim jasnim okolnostima.

Te večeri, naime, pozvao je na sastanak svoje najbliže suradnike Dragana Popovića - *Dadilju*, Milovana *Vuju Vujasinovića*, Bojana Petrovića (sina Arkanova velikog prijatelja Vlaste Petrovića zvanog *Crnogorac*) i Borisa Petkova - *Bugarina*. Iznio im je smionu ideju da otmu sina generala KOS-a Jove Popovića, direktora beogradskog *Instituta za bezbednost i društvenu samozaštitu '13. maj'*. Najprije je nastalo čuđenje jer je Rubežić bio zaručen s generalovom kćeri, a potom se rasprava otela kontroli: *Dač Šulc*, izrešetan, ostao je mrtav ležati na ulici.

Zbog ubojstva su Popović i Vujasinović osuđeni na petnaest godina robije, a Petrović i Petkov na pet. No nakon izlaska iz zatvora nekome su i oni smetali: Petkov je dobio metak u leđa točno na dan Giškina pokopa (19. rujna 1991.). Preživio je i pobjegao u Skopje gdje navodno i dandanas živi. Popović i Petrović nisu bili te sreće - likvidirani su u Beogradu. Prvi 18. srpnja 1995. godine, drugi 28. veljače 1998.

Arkanov ljubimac Dragan Joksović

Također rodom Crnogorac, Arkanov miljenik, navodno je tijekom devedesetih prošlog stoljeća za njega upravljao trgovinom drogom i cigarettama u skandinavskim zemljama. Kao žestoki *srbogorac*, proklamirani borac za *srpsku stvar*, našao se pri ruci potpredsjednici Republike Srpske Biljani Plavšić - što su ovjekovječili mediji - kada je u prosincu 1993. doputovala u Stockholm na poziv švedskog ministarstva vanjskih poslova.

Joksa je ubijen 4. veljače 1998. u predvorju restorana na hipodromu Solvala - popularnom okupljalištu pripadnika podzemlja u glavnom gradu Švedske. Iz pištolja s prigušivačem izrešetao ga je 21-ogodišnji finski mafijaš (i narkoman) Jan Raninen. Na kraju, za svaki slučaj, prema čuvenome srpskome mafijaškom običaju *overio* ga je s dva metka u glavu.

Premda se utvrdilo da je ubojstvo bilo plaćeno, motiv je - kao i u mnogim drugim slučajevima - dandanas ostao nepoznat. Prema jednoj priči, žrtva se zakačila sa skandinavskom mafijom; prema drugoj, kažnjen je zbog nekih prijetnji pripadnicima švedskim snagama u sastavu SFOR-a u BiH; prema trećoj, previše je znao o Udbinim likvidacijama...

Drugarova smrt teško je pogodila Ražnatovića. Premda, kako tvrdi legenda, nikada nije iskazivao osjećaje, a kamoli plakao, tih je dana navodno neprestano ronio suze. Kovčeg s Joksinim tijelom na pogrebu u Podgorici nosio je njegov sin Mihajlo. Bio je to zbilja težak mjesec za Arkana, potkraj te veljače likvidirana su mu još dvojica bliskih suradnika - sin i otac Petrović. Bojan, kao što znate, u Beogradu, a Vlasta u švedskom gradiću Haleu. No Ražnatović je spremao odmazdu, u čemu ga neće sprječiti ni napad NATO-a na Srbiju. Finac Raninen, koji je zbog Jokse *gulio* osam godina iza rešetaka, ranjen je snajperom dok se šteto po zatvorskem krugu, dok su dvojica pripadnika njegovoga mafijaškog klana likvidirana. Lanac osvete bit će prekinut tek Arkanovom smrću.

Joksino ime još jednom se pojavilo u javnosti, i to u prilično bizarnom kontekstu - na suđenju Šveđaninu srpskog podrijetla Mijailu Mijailoviću koji je 10. rujna 2003. nožem ubio ministricu vanjskih poslova Kraljevine Švedske Anne Lindh u jednome stockholmskom shopping-centru. Ubojica je izjavio da mu je Joksović bio idol, ali i, proturječno, da je zločin počinio *iz mržnje prema svim političarima, i švedskim i srpskim, koje smatra odgovornim za svoje egzistencijalne neuspjehe.*

Udbin realizator Darko Ašanin

Darko Ašanin rođen je 1956. u Jajcu, u obitelji oficira JNA, navodno pukovnika KOS-a. No i on je podrijetlom Crnogorac. U mladosti je trenirao boks u beogradskom *Novom kolektivu*. Sedamdesetih odlazi u Njemačku gdje radi kao izbacivač u diskotekama i ilegalnim kockarnicama. Ašanina se prozivalo da je po nalogu Udbe - zajedno s Nikšićanima (opet Crnogorci!) Andrijom Lakonićem zvanim *Laki* i Veselinom Vukotićem aka *Vesko* - likvidirao predsjednika Komiteta za ljudska prava na Kosovu Envera Hadrija 25. veljače 1990. ispred hotela Sheraton u Bruxellesu.

Ali mjesec dana kasnije, 24. ožujka, u beogradskom noćnom klubu

Darko Ašanin

Nana smaknut je Lakonić. Tada se pronijela priča da je *jedan ubaš ubio drugog ubaša* uslijed svađe oko podjele plijena za Hadrijevo ubojstvo. I o tom slučaju piše Božidar Spasić u *Lasici koja govori*:

*Nazvao me je Miroslav Bižić, tada već načelnik u beogradskoj policiji, inzistirajući da se vidimo. On je inače bio operativna spona između naših dviju policija (tj. između ‘obične’ policije i SDB-a). Pozvao sam ga da dođe kod mene u stan. Čini mi se kao da je doletio. Onako krupan kakav je bio, sav zajapuren i jedva dolazeći do daha, reče mi: „Desila se katastrofa. Darko Ašanin ubio Andriju Lakonića“. I jedan i drugi bili su **odlični realizatori mojih akcija**, bili su baš patriote i ljudi od poverenja.*

*Ujutro me pozvala sekretarica generala Gračanina (Petar Gračanin, do 1991. savezni sekretar za unutrašnje poslove SFRJ) i naložila mi da dođem kod ministra. Kada sam ušao u njegov kabinet sa generalom je bio i **Zdravko Mustač**, šef SDB-a. Pitali su me što znam o ubistvu u „Nani“ i da li je Služba umešana. „To su sve naši vrsni suradnici. Verovatno su se posvađali i desilo se što se desilo. Ali, kakve to veze ima sa nama?“ - upitao sam ih.*

Ašanin je optužen, ali je s njim na optuženičku klupu sjeo i policijski načelnik Miroslav Bižić - *Biža* pod optužbom da je pomogao pobjеći Vukotiću, drugom supočinitelju zločina u *Nani*. Ašanin je, međutim, oslobođen s obrazloženjem da je Lakonića verovatno ubio sami Vukotić, a Bižić je osuđen na uvjetnu kaznu te otpušten iz službe. Nakon izlaska iz pritvora osnovao je detektivsku agenciju *Merkator* u Novom Beogradu, ispred čijeg će sjedišta 21. svibnja 1996. biti likvidiran s leđa, hicima iz automatske puške s prigušivačem. Motiv, prema službenom priopćenju - nerazjašnjen.

Na slobodi se Ašanin nastavio baviti raznim legalnim i ilegalnim poslovima. Nadzirao kockarski biznis, uvozio ogledala, u elitnoj beogradskoj četvrti Dedinju kupio kuću, otvorio restoran *Legat*, kafić *Koloseum*... Uhićen je 1995. dok je ljetovao u Grčkoj: nije znao - ili se možda osjetio nedodirljivim? - da su Belgijanci za njim bili raspisali međunarodnu tjeradicu za ubojstvo Envera Hadrija. U pritvoru su ga napali Albanci i teško ozlijedili. Na kraju ga Grci nisu htjeli izručiti Belgiji, nego su ga protje-

rali u Srbiju, jamačno nakon intervencije Beograda. Ašanin je, naime, bio u srodstvu s tadašnjim ministrom obrane *Savezne Republike Jugoslavije* Pavlom Bulatovićem te predsjednikom Republike Crne Gore Momirom Bulatovićem (budućim predsjednikom Vlade SRJ).

No tri godine kasnije upravo srodstvo s Bulatovićima i ilegalni poslovi koje je za njih obavljao - a zbog kojih je došao u smrtni sukob s *Milovim ljudima*, tj. konkurentskom grupacijom Mila Đukanovića - navodit će se kao razlog Ašaninove likvidacije. Lopušina u *Ko je ko u Yu podzemlju* piše:

Očekivao je smrt, ali se od nje nije branio. Čekao je metak sudbine. I dočekao ga je.

Ašanin je 1. srpnja 1998. pratio prijenos nogometnog susreta Argentina-Engleska u dvorištu svoje kuće. Ishod utakmice nikada neće doznati! Ni tjelohranitelji ni alarmno-zaštitna tehnika neće spriječiti ubojice da ga izrešetaju s dvadesetak hitaca iz automatskog oružja. *Jutarnji list* od 2. srpnja 1998. objavio je članak o njegovoj smrti pod naslovom *Umoren ubojica iz eskadrona smrti Stane Dolanca*.

Na pogrebu u Beogradu Ašaninov lijes bio je pokriven jugoslavenskom zastavom s crvenom petokrakom, a orkestar je odsvirao staru jugoslavensku himnu *Hej, Slaveni*. Dragog je rođaka osobno došao ispratiti Pavle Bulatović. Koji će 7. veljače 2010. i sam biti likvidiran u restoranu Fudbalskog kluba Rad na beogradskoj Banjici.

Hrvatski državljanin Veselin Vukotić

Kao što smo rekli, Veselin Vukotić - *Vesko* (rođen 1951. u Nikšiću, Crna Gora) uspio je nakon što je (su)ubio Lakonića pobjeći uz pomoć beogradskog inspektora Miroslava Bižića. Bižićovo svjedočenje pred sudom u rujnu 1990. mnogi nazivaju prekretničkim: prvi put je jedan jugoslavenski državni službenik javno progovorio o suradnji Udbe i kriminalaca! Njegov iskaz prenio je Lopušina:

Čim mi se Darko Ašanin javio da je Lakonić „pao“, obavestio sam pretpostavljene u GSUP-u Beograda i SDB-u

Veselin Vukotić

SSUP-a (nazvao je Božidara Spasića - op. a.). Razlog za moje javljanje u Službu državne bezbednosti bio je u tome što je Veselin Vukotić obavljaо neke poslove za ovu tajnu službu. Zato sam od SDB-a dobio nalog da sklonim sve isprave i dokumenta koja mogu da kompromituju ovu službu. Imao sam nekoliko pasoša izdatih Andriji Lakanikuću, Vesku Vukotiću i Darku Ašaninu na njihova prava imena i lažna imena, ali sa njihovim slikama. To znam po tome što, kada je Vukotić zbog saobraćajke priveden u SUP Vračar, iz SDB je stiglo naređenje: „Vadi ga, ima da završi jedan posao“.

(Marko Lopušina: *Ubice u ime države*, Prometej, Novi Sad, 2012.)

Vukotić, osuđen u odsutnosti na 20 godina zatvora, neko se vrijeme skrivaо u SAD-u gdje je živio njegov otac, a potom po raznim evropskim zemljama. Nakon nekoliko godina vratio se u *otadžbinu* i stacionirao u Novom Sadu. Na suprugino ime otvorio je kazino *Rojal*, omiljeno sastajalište kriminalaca, ratnih zločinaca i pripadnika tajnih službi. Ne treba biti stručnjak kako bi se zaključilo da se radilo o *aranžmanu*. O *Vesku* se, međutim, 1994. raspisala novinarka beogradskog tjednika *Duga Dada* Vujasinović. Bio je to njezin posljednji tekst: likvidirana je 8. travnja 1994. u Beogradu.

Jednom *killer* - uvijek killer! Vukotić će u studenom 1997. u diskoteci *Fleš* u Prčnju (Boka Kotorska) likvidirati *Milova čovjeka* - pomorskog kapetana Duška Boškovića. Premda motivi nisu službeno razjašnjeni, istraživači upozoravaju da je u to doba započeo otvoreni sukob između Slobodana Miloševića i Mila Đukanovića, a sljedbeno tome i *rat* između njima podređenih tajnih službi i suradničkih mreža. Izgleda da se Vukotić u tom sukobu opredijelio za srpsku stranu.

Ponovno je pobjegao u inozemstvo - u Lijepu našu. Uz pomoć lažne dokumentacije u policijskoj postaji u Orahovici uspio je pribaviti hrvatsku putovnicu na ime *Ludviga Bilića*. U odsutnosti je u sve samosvjesnijoj Crnoj Gori osuđen na dvadeset godina zatvora, a i belgijska će policija raspisati tjeralicu za njim zbog likvidacije Envera Hadrija nakon što ga je na haškom suđenju Miloševiću (28. travnja 2003.) zaštićeni svjedok C-48, navodno Vukotićev bliski suradnik iz Službe, optužio da je osobno počinio to ubojstvo.

Omča se stezala: Belgija će preko Interpola otkriti da Vukotić veći

dio vremena provodi u Španjolskoj. Kad je s hrvatskom putovnicom 25. veljače 2006. u madridskoj zračnoj luci sišao iz zrakoplova iz Pariza, nije niti slatio da španjolska policija zna za njegovo lažno ime i očekuje njegov dolazak. Uhićen je i izručen Bruxellesu, gdje će dočekati ono protiv čega se borio srcem, dušom i metkom - osamostaljenje Crne Gore. Zatražio je i dobio srpsko državljanstvo. Kako se, međutim, ni nakon dvije godine istrage nije uspjelo prikupiti dovoljno dokaza protiv Vukotića, Belgija ga je izručila Srbiji.

Slijedi novi zaplet jer je prilikom ekstradiciskog zahtjeva došlo do propusta (ili ‘propusta’). Beograd, naime, Vukotića nije tražio zbog Lakonićeva ubojstva, nego zbog slučaja u Prčnju. Budući da su Srbija i Crna Gora sada bile dvije države, moralo mu se za Boškovićevu likvidaciju suditi *pred domaćim sudom*. Srpskim. Ali netom prije početka procesa, Vesko se u istražnom zatvoru navodno teško razbolio. Nakon bolničkog liječenja pušten je na kućnu njegu. Novo suđenje do dana današnjega nije zakazano.

Dragan Malešević: mason, slikar & čistač

Dragan Malešević zvani *Tapi*, rođen 1949. u Beogradu, podrijetlom iz crnogorskih hercegovačkih plemena (poput, primjerice, Vuka Karadžića). Kriminalom se počeo baviti u šestoj godini kada je ocu, uredniku željezničkog glasila *Lokomotiva i transport*, ukrao novine i prodao ih u pola cijene u obližnjem kiosku. U četvrtom razredu osnovne škole shvatio je da je *rođeni falsifikator* kada je kolegi izradio lažnu liječničku potvrdu. Počeo je krivotvoriti razne ulaznice i vozne karte. Kad je završio osmoljetku, u policijskom mu je dosjeu već stajala kvalifikacija *vješti tapkaroš*. Tako je i stekao nadimak.

U prvoj polovici šezdesetih Tapi počinje treninirati razne borilačke vještine u *Rvačkom klubu Radnički* - kod hrvačkog šampiona i ujedno mafijaša Miroslava Čitakovića zvanog *Čita* ili *Miško*. Lopušina:

Dragan Malešević
Tapi

Čita je podigao oko 300 mladića, ali je, na žalost, ulica odnijela do početka 2001. godine živote 264 Čitinih mladića. To je bila cijena njihova života u podzemlju ili na ivici zakona.
(Marko Lopušina: *Ubice u ime države*, Prometej, Novi Sad, 2012.)

Tapi je nakon srednje škole otišao u inozemstvo. U Italiji, Francuskoj, Švicarskoj i Austriji razvio je *biznis* s falsificiranim voznim kartama. Paralelno, kao autodidakt, počeo je slikati. Upoznao je Arkana, Radu Čalđovića - Ćentu, Ljubu Zemunca i ine srpske kriminalce u Evropi. Spasić tvrdi da je Tapi, nakon što ga je zavrbovala Udba, u ekipi profesionalnih ubojica imao ulogu *čistača*, tj. bio je zadužen za uništavanje tragova poslije *izvršenja zadatka*.

Malešević se, kao uostalom i Arkan, vratio u Beograd nakon ubojstva Stjepana Đurekovića. zajedno su otvorili diskoteku Amadeus, ali su se ubrzo razišli. Prema kasnijoj Tapijevoj izjavi, posljednji put su se vidjeli 1986. godine. U Jugoslaviji - boraveći što u rodnom gradu, što u vikendici u Rovinju - diplomira ekonomiju i gradi iznimno uspješnu (i lukrativnu) slikarsku karijeru. Prestižni newyorški časopis *Art News* uvrstit će ga među sedam najboljih hiperrealista svijeta!

Unatoč svemu - ili upravo zbog svega! - Tapi će i na turbulentnom prijelazu iz 80-tih u 90-te marljivo raditi za Udbu. Što je otkrio KOS-ov suradnik Radenko Radočić (o operaciji *Labrador* i općenito djelovanju armijske kontraobavještajne službe u demokratskoj Hrvatskoj više u idućem poglavljju) u iskazu službenicima SZUP-a:

U kontaktima s nizom osoba u Beogradu ističem Sašu Pavlovića, slikara Tapija, Vanju Bulića iz „Duge“ ... Slikar Tapi, star oko 50 god. Suradnik SDB-a Srbije. Imao razgranat broj veza po cijelom svijetu. Inače, jedan od najvještijih falsifikatora u Evropi. (...) Sam je kazivao da je suradnik SDB-a Srbije, da je početkom antibirokratske revolucije od SDB-a Srbije dobio zadatak da dezorganizira MUP Crne Gore, jer tamo ima niz poznanika. (...)

Portret Dragana Maleševića Tapija s masonskim oznakama

Zasigurno radi razumijevanja procesa u Srbiji, potrebno je dotaći masoneriju, ali aspekt paramasonerije, jer se na političkoj sceni, a i u ukupnom odnosu u Srbiji, susreću pojedinci masonska-paramasonske provijencije. (...) Taj proces biva intenziviran nakon 1985. kada masoni iz zemlje, napr. slikar Tapi, odvjetnik Branko Tapušković, direktor „Borbe“, Saša Pavlović, advokat Dragiša Vukašinović, hvataju veze s inozemnim masonima srpske provijencije.

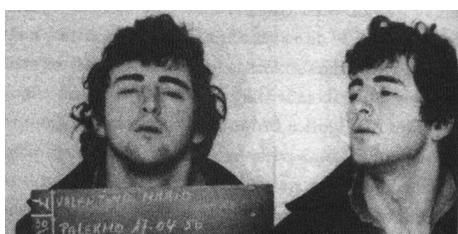
(Služba za zaštitu ustavnog poretka, *Zapisnik o Izjavi Radenka Radojčića*, travanj 1994.)

Malešević je na opće zaprepaštenje javnosti uhićen 29. listopada 2002. u Beogradu pod sumnjom da je sudjelovao u likvidaciji srbijanskoga policijskog generala Boška Buhe - smaknutog, spekulira se, jer je vodio istragu protiv duhansko-švercerske mafije. *Egzekucionu grupu* predvodio je Željko Maksimović - *Maki*, Tapijev najbolji drug. Tijekom preslušavanja te iste večeri u policijskoj zgradbi, prema službenoj verziji, Malešević je preminuo uslijed *srčanog infarkta*.

U čast iznenada preminulog *Grandkomandera Vrhovnog Saveta Srbije Drevnog i Prihvaćenog Škotskog Reda*, Velika Nacionalna Loža Srbije formira novu ložu pod imenom *Dragan Malešević Tapi*.

Arkan: putešestvije plaćenog killera

Željko Ražnatović (ne *Ražnjatović*, kako se počesto krivo govorci i piše) neprijeporno je najčuveniji, najozloglašeniji jugo-kriminalac kojeg se povezuje s likvidacijom Stjepana Đurekovića. Štoviše, insideri navode da je upravo on bio vođa *equipe profesionalnih ubojica*.

Arkanova snimka iz arhive jugoslavenske milicije

Rođen je 17. travnja 1952. u Brežicama u Sloveniji, gdje je njegov otac Veljko (iz plemena Ceklina u Riječkoj nahiji), *major vazduhoplovstva*, zapovijedao armijskim aerodromom. Dvije godine kasnije dobio je *prekomandu* u Zagreb, gdje će službovati šest godina, a njegov sin završiti prva dva razreda osnovne škole. Obitelj se potom preselila u Beograd, u

funkcionersko-oficirski soliter u Ulici 27. marta, naselje Palilula. Ondje su svjetlokosom, bljedunjavom dečkiću Željku, kaže legenda, stariji klinci i nadjenuli pogrdni nadimak *Hibrid* jer je imao nesrazmjeno veliku glavu u odnosu na tijelo. U to doba samorazvikane *napredne socijalističke poljoprivrede*, naime, stalno su se reklamirali hibridi, tj. biljke dobivene križanjem jedinki različitih vrsti, čiji je urod daleko obilniji, a plodovi veći...

Ako je ta priča istinita, onda i ne začuđuje što je tada već gimnazijalac Željko sam odabrao i društvu nametnuo svoj novi, neizmjerno moćniji nadimak - *Arkan*. Uzeo ga je navodno po njemačkome stripovskom junaku *Arkan - Crna maska* (*Arkan - die schwarze Maske*), odvažnom, spretnom, pustolovnom pljačkašu dijamana...

Kako god bilo, Hibrid alias Arkan na Paliluli se počeo družiti s maloljetnim delikventima, da bi s vremenom proširio vidike i osnovao vlastiti, tročlani beogradsko-zagrebački *gang*. Osim njega, sačinjavali su ga još Vladimir Starčević zvani *Kinez*, koji danas slovi za dobrog kipara i ujedno se bavi apartmansko-ugostiteljskim biznisom u Kamporu na Rabu (konoba *Kod Kineza*), te Mario Rolović, nećak ubijenog jugo-ambasadora u Stockholmu Vladimira Rolovića. Njih trojica su u noći između 22. i 23. siječnja 1969. opljačkali poslovnicu *Generalturista* na zagrebačkom Zrinjevcu. Petnaestak dana kasnije Arkan i Rolović uhićeni su u Skoplju prilikom nove pljačke - poslovnice *Putnika*. Mladi Ražnatović priznao je razbojstva: osuđen je na tri godine zatvora. Odležat će ih u maloljetničkom zatvoru u Valjevu.

Izašavši iz zatvora, upisao je Pomorsku školu u Kotoru. No ubrzo je napušta i bježi u Italiju. U inozemstvu će podjednako brzo početi raditi za Udbu pod pseudonimom *Cico* (pod istim kodnim imenom, što ponekad dovodi do zabune, djelovao je i profesionalni ubojica bosansko-hercegovačke Udbe Mihalj Paulus). Prema nekim svjedočenjima, *unovačen* je potkraj 1972. - i to posredstvom svog oca koji se, da zaštiti razigranog sina, obratio ondašnjem sekretaru Izvršnog biroa CK SKJ Stani Dolancu. Bili su u dobru još od 50-tih, od slovenskih dana Veljka Ražnatovića. No Ivan Ćurak, bivši šef bosansko-hercegovačke Udbe, tvrdi da je Arkana zavrbovao operativac Centra SDB-a Titograd Nino Vučurović (budući šef II. uprave SDB-a RSUP-a SR Crne Gore). Kako je potonji bio u izvrsnim odnosima sa Stankom Čolakom, potentnu akviziciju predao je na vezu saveznoj Službi.

Kako bilo da bilo, ishod je isti: Ražnatović junior radio je za SDB te istodobno pljačkao i provaljivao diljem Europe, Združit će se s *Ljubom Zemuncem*, Ašaninom, *Giškom*, *Belim*... Švedska za njim raspisuje tjerali-

cu. Služio se nizom lažnih imena: *Rodoljub Kaličanin, Marko Marković, Roberto Betega, Paul Betega, Marsel de Cook, Stefan Kartini, Miroslav Petrović, Đorđe Rolović, Milko Srvic, Mario Valentini, Bob Elis, Daian Pebo...* Uhićen je 28. prosinca 1974. u Bruxellesu pri pokušaju pljačke banke. Dobjeo je petnaest godina, ali je iz zatvora uspio pobjeći nakon četiri i pol.

Interpolova tjericalica za Arkanom

Operira iznova po Švedskoj, koja za njim raspisuje novu tjeralicu. Ponovno je uhićen 24. listopada 1979. u Amsterdamu - ponovno pri oružanoj pljački. Osuđen je na sedam godina, ali je 8. svibnja 1981. ponovno pobjegao iz zatvora. Nepunih mjesec dana kasnije, 5. srpnja u Frankfurtu, opet je *pao* - i opet tijekom pljačke. Ranjen, iz bolnice bježi već 9. srpnja. Na osnovu više tjeralica uhićen je u rutinskoj policijskoj kontroli 15. veljače 1983. u Baselu, ali je iz zatvora utekao već 27. travnja - dakle, tri mjeseca prije ubojstva Stjepana Đurekovića.

Nakon likvidacije, vraća se u Beograd, u mir i sigurnost. *Ekipa je kompletna!* No Arkanu - impulzivnom, bahatom i razmetljivom - vrag ne da mira. U studenom će se razotkriti i šokirati javnost: nakon što je ranio dva *milicionera* na beogradskoj ulici, pred istražnim se sucem legitimirao kao djelatnik saveznog SDB-a. Pritom je hladno ustvrdio da nije znao da su u pitanju službene osobe, pomislio je da su atentatori... Nakon dva dana pušten je iz pritvora. Kako i ne bi, kada je bio *na ti* s Čolakom, Spasićem, Mustaćem, generalom Jovom Popovićem, kućnim prijateljem svog oca...

Slobodan k'o ptica, nakratko odlazi u Švedsku kako bi u siječnju 1984. opljačkao robnu kuću u Göteborgu. U Beogradu, međutim, izaziva novi incident: 26. veljače 1986. Pretukao je stanovitog Predraga Đajića. Ovog put osuđen je na osam mjeseci zatvora. Kaznu je izdržao u kazne-

no-popravnom domu Padinska Skela, ispostavi beogradskoga Okružnog zatvora za osuđenike do godine zatvora.

Nakon izlaska iz zatvora primirio se, kreditom Saveznog sekretarijata za unutrašnje poslove izgradio kuću na Dedinju, držao piceriju *Ari...* No to je bilo tek zatišje pred buru. Arkanu je u sutan Jugoslavije povjeren novi specijalni zadatak: više neće pustošiti po bijelome svijetu, preorijentirat će se na - Hrvatsku.

Tijekom 1989. Arkan je u dogovoru s tadašnjim srpskim ministrom policije Radmilom Bogdanovićem preuzeo vodstvo vodstvo *Delija*, navijača *Crvene zvezde*. Stadionima diljem bivše države skandirala se, orila parola: *Delije, delije, u nama je spas, Slobodan Milošević navija za nas*. Izgred koji su Delije izazvale na maksimirskom stadionu 13. svibnja 1990. (upravo na jugoslavenski *Dan bezbednosti*), bio je uvertira u rat.

Specijalni rat: zastrašivanje Hrvata & pobunjivanje Srba

Ražnatović, međutim, neće imati zadatak samo rasplamsati šovinskičke strasti i senzibilizirati *nebeski narod* za skorašnju agresiju, nego ga i naoružati. Uhićen je u noći od 27. na 28. studenog 1990. u Dvoru na Uni zajedno sa Zoranom Stevanovićem, Dušanom Bandićem, Ljubanom Drašosavljevićem, Milošom Kneževićem i Dušanom Carićem pod sumnjom da je pripremao pobunu Srba u Hrvatskoj.

Radovan Karadžić uručuje Arkanu
orden Republike Srpske

U sklopu istrage protiv Arkana zamjernu su ulogu - a i kontroverznu, kako će se ustanoviti - imali bivši hrvatski udbaši koji su preokrenuvši kaput tvorili temelj preustrojene *Službe državne sigurnost* MUP-a RH, koja će ubrzo biti preimnovana u *Službu za zaštitu ustavnog poretku*. I dalje održavajući kontakt sa starim linkovima po Europi, u priču su upetljali samopozvanog vođu švedske jugo-mafije Ratka Đokića zvanog *Kobra*. Taj također *srrogorac* (iz Podgorice), osim što se bavio redovitim kriminalnim djelatnostima (šverc automobila, droge i oružja, reketarenje, utjerivanje dugova...), prema potrebi je za crnogorsku i saveznu Udbu provodio *specijalne akcije*. Tako u izvješću SZUP-a od 24. prosinca 1990., u predmetu *Ražnatović Željko - rezime saznanja o kontaktima sa Đokić Ratkom i vezama na području Zagreba* piše sljedeće:

*Preko izvora Službe, tokom kolovoza mjeseca ove godine, došlo se do saznanja da su Željko Ražnatović (hrvatske službe konzakventno će neko vrijeme krivo pisati Arkanovo prezime - op. a.) i Ratko Đokić u izuzetno dobrim odnosima, te da je Ražnatović poznat kao „ubojica po narudžbi“. Izvor je također naveo da Ražnatović češće dolazi u Zagreb gdje odsjeda 2-3 dana u hotelu „Intercontinental“. Drugi odjel Centra SDS Zagreb tokom svibnja obaviješten je depešom da je osoba pod nadimkom „Arkan“ došla u Zagreb radi izvršenja **atentata na predsjednika Tuđmana**, a angažiran je od strane terorističke organizacije „Ravna gora“ i navodno je **sudjelovao u ubojstvu Đureković Stjepana**.*

Ražnatović je, dakako, tijekom istrage zanijekao bilo kakvu povezanost s naoružavanjem Srba u Hrvatskoj, a tvrdnje o atentatu nazvao je besmislicom. *Pravio se Toša*, kako to kažu preko Drine, i što se tiče ubojstva u Wolfratshausenu:

Na pitanje njegove povezanosti sa ubojstvom Stjepana Đurekovića, Arkan je izjavio da on to nije učinio, niti ima s tim bilo kakve veze. Tokom boravka u inozemstvu, isključivo se bavio klasičnim kriminalom, nije upoznao ni jednog emigranta i politika ga nikada nije zanimala, pa ni sada nije član niti jedne stranke u Srbiji. Među kriminalcima u Be-

ogradu, Titogradu i šire kruži priča u kojoj ga se povezuje s navedenim ubojstvom, ali je on te 1983. bio u Beogradu, odakle nije izbivao, obzirom da mu se supruga nalazila u drugom stanju (te godine rodila je blizance).

Te priče je lansirao izvjesni Malešević Dragan zv. „Tapi“, klasični kriminalac - falsifikator, s prebivalištem u Beogradu (posjeduje i kuću u Rovinju), inače je slikar - umjetnik (...).

Ražnatović je, međutim, naznačio da bi ipak mogao štošta znati o recentnim konspirativnim akcijama Službe, posebice Božidara Spasića:

U dalnjem raščišćavanju sa Ražnatović Željkom zvanim „Arkan“, došli smo do podataka da je bio u prijateljskim kontaktima sa radnikom SSUP-a Spasić Božom. Spasića je obavijestio o svom poznanstvu sa Bandićem Dušanom, o prikupljanju materijalne pomoći, o Bandićevoj tvrdnji da postoji Velebitski korpus sa 30 000 četnika itd. (...)

Spasić navodno dolazi kod njega u lokal, gdje ga je Ražnatović čašćavao, posuđivao mu izvjesne sume novca, posuđivao zlatni sat „Rolex“ i izmjenjivali su razno oružje. Navodno mu se Spasić hvalio da je u dobrim odnosima sa Kertes Mihaljom (premda Mađar, odani Miloševićev pristaša: kao direktor savezne carine logističko-finansijski je podupirao tajne operacije režima, pa tako i naoružavanje hrvatskih Srba, za što će 1991. biti nagrađen mjestom šefa savezne Udbe - op. a.) s kojim je odlazio na ručkove.

Riječ je - uvjeren je autor ove knjige - o tipičnoj (uvijenoj) prijetnji koju *pali* agenti odašilju poslodavcima: *vadite me vani ili bih mogao propjetati!* Iskusni suradnik Arkan itekako je znao da se tekstura nekoć cje-lovite Udbe još nije rastkala. I čini se da je njegova poruka pala na plodno tlo: osuđen je na dvanaest mjeseci zatvora tek zbog ilegalnog posjedovanja oružja (automatske puške i pištolja).

Budući da je bio optužen za *beznačajne stvari* - kako je to u HTV-ovu serijalu *Jugoslavenske tajne službe* definirao Josip Manolić - konzumirao je zakonsko pravo da se do pravomoćnosti presude brani sa slobode. Ražnatović je 14. lipnja 1991. pušten iz pritvora, *iskoristivši taj momenat*

da zbriše s našeg prostora (opet citiramo Manolića). Nekoliko dana prije oslobođanja, interesantno, u kasnim ga je noćnim satima u pritvoru posjetio bivši oznaš/udbaš i ondašnji ministar unutarnjih poslova RH Josip Boljkovac. Da se radilo o *aranžmanu*, potvrdit će i Spasić:

Arkanovo hapšenje u Zagrebu bilo je neprijatno pre svega zbog toga što su ustaše držale u zatvoru jednog pravog srpskog patriotu i sve procene su govorile da mu je život ugrožen. Srećom, svi konci naše zajedničke Službe nisu bili pokidani, pa smo uspeli nekako Arkana da izvučemo iz zatvora.

(Božidar Spasić: *Dosije Spasić - Lasica koja govori*; Knjigacomerc, BG, 2000.)

Interesantno je, također, to što je Josip Perković, u to vrijeme pomoćnik ministra unutarnjih poslova RH odgovoran za SZUP, sva izyješća o Arkanovu uhićenju i ispitivanju prosljeđivao Zdravku Mustaču dok se još uvijek nalazio na dužnosti šefa savezne Udbe u Beogradu. *Konce zajedničke Službe* apostrofira i Lopušina:

Toj razmeni doprineo je najviše Zoran Savičević, bivši načelnik Uprave za emigraciju savezne tajne službe, koji je ilegalno čak pet puta bio u Zagrebu da ubedi svog bivšeg šefa Zdravka Mustača, savetnika za bezbednost dr. Franje Tuđmana, da pusti Željka Ražnatovića.

(Marko Lopušina: *Ubice u ime države*, Prometej, Novi Sad, 2012.)

U međuvremenu je, naime, Mustač napustio Beograd i stavio se na raspolaganje dr. Tuđmanu. Dne 1. ožujka 1991. počeo je raditi kao savjetnik u Uredu Predsjednika RH, da bi ga nakon tri mjeseca Manolić postavio za svog zamjenika u tek osnovanom (27. svibnja) *Uredu za zaštitu ustavnog poretku* (UZUP), koordinacijskom tijelu nadređenom svim hrvatskim tajnim službama, pa tako i spominjanom SZUP-u. Mustač je istodobno, po dužnosti, imenovan tajnikom Kriznog stožera RH.

A važan adut u igri oslobođanja upravo je bio Ratko Đokić. Izmišljena, dirigirana štorija o *atentatu na Tuđmana* - Arkan bar u nečemu nije lagao istražiteljima! - imala je funkciju zastrašivanja hrvatskog predsjed-

nika kako bi mu se Mustač i Perković uspjeli nametnuti kao *spasitelji*. Spasitelji čije prijedloge neće moći odbijati.

Inače, i Đokić je likvidiran: ustrijeļjen je u svibnju 2003. u Stockholmu. Službena verzija: atentat je naručio šef konkurentskoga srbo-mafijaškog klana.

Srpska dobrovoljačka garda

Vrativši se kući, Arkan će nastaviti s realizacijom povjerena mu *Udbina zadatka*: 11. listopada 1991. u manastiru Pokajnica pokraj Velike Plane (središnja Srbija) osnovao je paravoјnu organizaciju *Srpska dobrovoljačka garda*. Regрутirani su njegovi znaci iz kriminalnog miljea, njih dvjestotinjak.

Gardisti - koji su sami sebe voljeli nazivati *Tigrovima* - vatreno krštenje imat će u istočnoj Slavoniji. Borbena *dejstva*, smaknuća razoružanih branitelja, klanje nesrpskih civila... ali i širenje agenturne mreže i propagandno-dezinformatička kampanja - sve je to arkanovcima bilo u *opisu posla*. Već spominjani Radenko Radojčić svjedoči kako se ništa nije događalo neplanski: *dobrovoljačke* akcije zajedno su ili naizmjence koordinirali KOS i SDB. Na tom je terenu, čini se, prilično vrijedan bio i Spasić:

Za područje istočne Slavonije, u kontaktima s mjesnim srpskim stanovništvom, i to sa zadacima stvaranja agenturne mreže na tim prostorima, ali i podjele oružja iz KOG-a RV-a (Kontraobavještajne grupe Ratnog vazduhoplovstva), radili su tijekom cijele 1991. g., i kasnije, Karan Ljuban, major, Tišma Zvonko, kapetan, i Katančić Ivica, poručnik, te Milosavljević, poručnik. Ova ekipa na području istočne Slavonije imala je agenturu među srpskim stanovništvom, ali se na terenu povezala s arkanovicima i drugim paravoјnim snagama, „Beli orlovi“, na tom prostoru. Također, ova grupa oficira KOS-a bila je u uskoj vezi sa pripadnicima SDB-a Srbije, koji su također operirali na tim prostorima. Meni je poznato da se na tim prostorima pojavljivao zajedno sa Karanom i Božo Spasić iz SDB-a MUP-a Srbije. (...) U Karanovoj ekipi, najprije zastavnik, potom poručnik Katančić, između ostalog, bio

je zadužen da TV kamerama dokumentira navodne zločine hrvatske policije nad srpskim pučanstvom i Arkancim borcima. Katančić je to snimao za potrebe Arkanovih jedinica, a Arkan ga je snabdjevaо sa nekim snimljenim materijalima. Sve je to trebalo stvoriti dojam o hrvatskim zločinima nad srpskim stanovništvom u istočnoj Slavoniji. Znam da je Arkan imao vezu na beogradskoj TV, vojnog komentatora Drecuna (Milovan Drecun, danas dužnosnik u Srbiji vladajuće Srpske napredne stranke Tomislava Nikolića i Aleksandra Vučića), koji je inače bio suradnik načelnika Odelenja bezbednosti kod Stevanovića, komandanta beogradskog VAK-a u RV-u.

(Služba za zaštitu ustavnog poretka, *Zapisnik o Izjavi Radenka Radojičića*, travanj 1994.)

Županijski sud u Osijeku raspisat će 1. listopada 1992. potjernicu za Arkanom zbog ratnih zločina u istočnoj Slavoniji. Srpska dobrovoljačka garda već broji 4-5 tisuća boraca. Slijede zločini u Lici, na Banovini i Kordunu, u Dalmaciji, potom Podrinju, Bjeljini...

Javnosti je manje-više poznato da je na čelu *Društva srpsko-jevrejskog prijateljstva*, koje je za velikosrpske planove nastojalo pridobiti međunarodne židovske krugove, bio akademik Ljubomir Tadić, otac bivšega srbjanskog predsjednika i dugo vremena miljenika hrvatskih medija Borisa Tadića. Posvemašnja je nepoznanica, međutim, da su se arkanovci naoružavalni i opremali posredstvom i toga *filantropskog* društva, a u koordinaciji s Miloševićevim tajnim službama. Ponovno Radojičić:

Jedna od bitnih osoba u Društvu pojavljuje se Klara Mandić (bila je tajnica Društva), inače stomatolog, vezana uz grupaciju bivših visokih oficira JNA. O Klari Mandić znam niz činjenica, tako napr. u kontinuitetu je bila u kontaktu s Vukom Draškovićem, Vojislavom Šešeljem, Zoranom Đindjićem i dr. Isto tako bila je bliska s Jovanom Raškovićem, Radovanom Karadžićem, Milanom Babićem... Posljedica toga je dolazak generala Ariela Sharona iz Izraela, bio je i ministar u vladi, u Beograd. (...)

Meni je prof. Saša Pavlović, inače, odmah da kažem, Pavlović je dugogodišnji kvalitetni suradnik pukovnika

*Rakočevića (Slobodan Rakočević, načelnik Uprave za bezbednost Ratnog vazduhoplovstva i Protivvazdušne odbrane JNA koji je iz sjedišta u Zemunu dirigirao operacijama Opera i Labrador o kojima će još biti riječ u ovoj knjizi), iznio da je opremanje Arkanovih jedinica oružjem i ukupnom ratnom opremom išlo ne iz vojnih jedinica, već je sve isfinancirano i kupljeno upravo ovakvim kanalima iz, na opisani način, pranja novca na relaciji izraelske firme, banke u Srbiji, kapital završava na Cipru. Toga radi, Arkanove jedinice imale su opremu izraelskog podrijetla, na uniformama su čak etikete bile na engleskom i hebrejskom. (...) Saša Pavlović također je iznio da se iz slično Arkanovim kanalima vršilo opremanje nekih jedinica MUP-a Srbije i tzv. „Crvenih beretki“. (Služba za zaštitu ustavnog poretku, *Zapisnik o Izjavi Radenka Radojičića*, travanj 1994.)*

Usput spomenimo, kao potvrdu da sve srpske paravojne ili tzv. dobrovoljačke jedinice vuku genezu iz tajnih službi, i činjenicu da je krug oko Klare Mandić naoružavao ne samo ratnog zločinca Arkana, nego i *Kapetana Dragana*:

Meni je Čedo Knežević (također labradorac, a od 1993. do 2003. načelnik Obavještajne uprave Vojske Republike Srpske) odmah kad je još prezime tzv. „kapetana Dragana“ bilo vezano tajnovitošću, kazao da je „kapetan Dragan“ u stvari Vasiljković Dragan. Pored toga, kazao mi je da je Vasiljković dugogodišnji suradnik SDB-a MUP-a Srbije, te da je posredstvom SDB-a Srbije, ali i posredstvom kruga oko Klare Mandić, došao u zemlju gdje je na vješt način, uz dobru medijsku promociju, od njega stvoren legendarni lik otpora srpskog naroda. U opremanju dobrotvornaca koje je na vješt način, uz medijsku boku, mobilizirao Vasiljković, sudjelovala je i JNA, ali veći dio sredstava isto je podrijetlom iz pranja novca, na ranije opisan način, kao i kod Arkana. (...) Kasnije je „kapetan Dragan“, uz pomoć Klare Mandić, organizirao formiranje „Fonda kapetana Dragana“ u Srbiji. Klara Mandić

dala mu je prostorije u „Beograđanki“ u Beogradu. Kroz taj fond prisutno je pranje novaca beogradskih firmi.
(Služba za zaštitu ustavnog poretku, *Zapisnik o Izjavi Radenka Radojčića*, travanj 1994.)

Sredinom travnja 1992. Arkan je na velika vrata u srpsku politiku, kao parlamentarni zastupnik s Kosova na posebnoj listi građana, a u listopadu 1993. osnovao je *Stranku srpskog jedinstva* (SSJ). Marko Lopušina piše da je Arkan, pored Slobodana Miloševića, dobro poznavao i oporbene političare Zorana Đindića i Vuka Draškovića, a da se *nije trpio sa dr. Vojislavom Šešeljom*. U jednoj polemici u beogradskoj Skupštini Šešelj je izjavio o Arkanu:

Što ima u politici da radi čovjek koji je više nosio čarapu na glavi nego na nogama.

(Marko Lopušina: *Komandant Arkan, Legenda*, Čačak, 2011.)

Kratko prije ulaska u beogradsku Skupštinu, Arkan je u okupiranom Erdutu upoznao hiperpopularnu *pevaljku* Svetlanu Veličković - Cecu, koja je došla zabaviti srpske junake. Cecu su velikosrbi pljuvali kao *muslimansku kurvu* jer je još kao maloljetnica (rođ. 14. lipnja 1973.) u ožujku 1991. iz rodne Žitorade (južna Srbija) pobegla k ljubavniku Muhamremu Samardžiću, bivšem nogometaru banjalučkog *Borca*.

Ražnatović se, međutim, zaljubio, razveo od prve supruge s kojom je imao četvero djece (i još troje izvanbračne), u veljači 1995. napokon i oženio Cecu, s njom kupio nižerazredni Fudbalski klub Obilić i učinio ga šampionom, s njom dobio još dvoje potomaka - sina Veljka, kojeg je nazvao po ocu oficiru, i kćer Anastaziju. No ni tada se neće smiriti. I njega će sustići *Udbino prokletstvo!*

Vjenčanje Arkana
i Cece

Tko je dao ubiti Arkana?!

Američke tajne službe pokazivale su veliko *zanimanje* za Arkanu, ali ga se njegov vrhovni poslodavac Slobodan Milošević još ni u ljetu 1997. nije želio odreći. O čemu svjedoči i ova izjava američkog veleposlanika Richarda Hoolbruckea:

Više puta tokom daytonskih pregovora upozoravao sam predsjednika Miloševića da je Željko Ražnatović ratni zločinac, kao i da odnosi s njim predstavljaju izazov njegovom međunarodnom kredibilitetu. Milošević je odbijao razgovor na tu temu.

Rat u bivšoj Jugoslaviji praktično će završiti tek savezničkim bombardiranjem Srbije od kraja ožujka do početka lipnja 1999. godine. Sinkronizirano sa zračnim napadima, Haški je tribunal 31. ožujka podigao optužnicu protiv komandanta Srpske dobrovoljačke garde. Tih je dana oduvijek razmetljivi Arkan više puta obećao da će se osvetiti NATO-u i Sjedinjenim Američkim Državama, a Beogradom se pronosila priča da planira likvidaciju reporterke CNN-a Christiane Amanpour zbog njenih *pristranih* izjaveštaja. Obećanje neće ispuniti.

Dok se Ražnatović 15. siječnja 2000. ležerno odmarao u predvorju beogradskog hotela *Interkontinental*, ubojica mu je prišao i u njega ispalio tri metka. Potom je hladnokrvno ustrijelio njegove tjelohranitelje. U potjeri će atentator Dobrosav Gavrić, inače umirovljeni policajac, biti ranjen, naposljetku i uhićen u rodnoj Lozniči na zapadu Srbije. Na Arkanovu sprovodu u Novom Beogradu okupilo se oko pet tisuća ljudi, među njima i mnoštvo prekodrinskih celebrityja: Bora Čorba Đorđević, Oliver Mandić, Šaban Šaulić, Džeđ Ramadanoški, Toni Montano, Brana Crnčević, Goran Hadžić...

Arkanov grob u Beogradu

Istraga i suđenje nisu otkrili ništa konkretno o pozadini i nalogodavcima ubojstva. Arkanov najstariji sin (iz prvog braka) Mihajlo Ražnatović optužio je dinastiju Milošević da je preko srpskog SDB-a dala likvidirati njegovog oca jer je bila uvjerenja da joj je otkazao lojalnost. I tako postao opasan problem. Ali Berislav Pelavić, Arkanov kum i nasljednik na čelu Stranke srpskog jedinstva, uvjeren je pak da su njegovog idola *ubili Šiptari po nalogu CIA-e.*

Atentator Gavrić zbog teškog se zdrastvenog stanja branio sa slobode, no 2006. - neposredno prije kraja suđenja na kojem će dobiti 30 godina - pobjegao je u BiH. Odatle se s BH-putovnicom na lažno ime *Saša Kovačević* odselio u Ekvador, da bi na kraju utočište pronašao u Južnoafričkoj Republici, gdje je zatražio politički azil. Ondje i dandanas živi nakon što je 2011. u Johannesburgu teže ranjen u jednom sukobu između konkurentske skupina trgovaca drogom.

VII) TROKUT INA-ŠPILJAK-KOS

Premda je Pavle Gaži kao republički sekretar za unutrašnje poslove bio hijerarhijski odgovoran za rad SDS-a RSUP-a SRH, u već citiranom intervjuu u Feral Tribuneu (*Dureković je ubijen „izvan protokola“*, 22. srpnja 2005.) ustvrdio je da ništa nije znao o planu ubojstva Stjepana Đurekovića, kao i da je operacija provedena mimo regula Službe. No iskazi insidera koji su bili upoznati s pripremama atentata - Ivana Lasića, Božidara Spasića i Branka Traživuka - opovrgavaju Gažija i jasno govore da je sve organizirano sukladno pravilima *specijalnih aktivnosti*.

Ipak, Gažijeva tvrdnja možda je i istinita s obzirom da je, sudeći po svemu, Mika Špiljak bio postigao dogovor sa saveznim državnim i vojnim establišmentom da se likvidacijom u Wolfratshausenu zataška kriminal u Ini, navlastito njegovog sina Vanje, a da se zauzvrat Beogradu omogući participacija u upravljanju izdašnim resursima te naftne kompanije. U slučaju da su jugo-središta moći procjenjivala kako se nefleksibilnog Gažija neće moći pridobiti za taj novi plan lako je moguće da je operacija *Dunav* jednostavno i pripremljena i provedena bez njegovog znanja.

U tom kontekstu, indikativno je da su nakon Đurekovićeva smrću i Gažijeve smjene ne samo prekinute istrage protiv osumnjičenih *funkcionera* u Ini, u prvom redu Vanje Špiljka i Miše Broza, nego je otpočeo pravosudni progon dužnosnika Savezne devizne inspekcije u Zagrebu Ilike Stojakovića (inače, poput žrtvovanog Gažija, eksponenta KOS-a i pripadnih unitarističkih krugova) te službenika INA-Commerca Ivana Borića i Zvonimira Solde, na temelju čijih su nalaza istrage i bile pokrenute. Stojaković, Borić i Soldo su pritvoreni, a Okružno javno tužilaštvo u Zagrebu protiv njih je u lipnju 1985. podiglo optužnicu zbog *lažnog i tendencioznog prijavljivanja* kojima su nanijeli *veliku materijalnu i moralnu štetu INA-Commercu*. Na kraju će, kad se afera ispuhala, sve završiti po onoj *mir, mir, nitko nije kriv*: Savezno državno tužilaštvo u Beogradu 1987. odbacilo je optužnicu protiv rečenog trojca.

KOS-ova država u državi

Da se u to vrijeme nešto važno događalo na relaciji Zagreb - Beograd, govori i činjenica da KOS nije zaštitio Gažija, nego ga je prepustio na milost i nemilost Špiljkovoj partijskoj kliki, te da je istodobno pukovnik KOS-a Milan Damjanović, načelnika *Odeljenja za bezbednost* u kabinetu tadašnjeg sekretara za narodnu o(d)branu SFRJ admirala Branka Mamule, dobio mandat sukadroviranja u upravi Ine.

Pavle Gaži u međuvremenu je nekoliko puta istupao u javnosti, ali nijednom nije progovorio o svojim vezama s KOS-om i mogućoj ulozi te službe u *aferi Ina*. Ipak, u citiranom će intervjuu otkriti da ga je tih burnih dana zaštitio vojni vrh:

Čak mi je kasnije Branko Mamula rekao da je Mika Špiljak tražio od Armije da me se uhapsi, al' je Mamula to, navodno odbio.

(Željko Peratović: *Dureković je ubijen „izvan protokola“*, Federal Tribune, 22. srpnja 2005.).

I bivši sekretar za narodnu o(d)branu, premda eskivirajući meritum stvar, morao je priznati da se između Zagreba i Beograda nešto opasno *kuhalo*:

Bio sam uvučen u ovaj slučaj i doživio sam da me rukovodstvo Hrvatske teško osudilo za podršku i sumnjeve veze između JNA, mene lično i vojne službe bezbjednosti s Gažjem.

(Branko Mamula: *Slučaj Jugoslavija*, CID, Podgorica, 2000.).

Posrednu potvrdu o aranžmanu Špiljak - Armija možemo naći i u internom elaboratu SZUP-a MUP-a RH. Izradio ga je nekadašnji šef Centra SDS-a Zagreb koji je nastavio raditi u sigurnosnom sustavu sa-mostalne Hrvatske:

Ina od 1986. postupno postaje ekspoziturom II. uprave GŠ JNA (Uprave za bezbednost Glavnog štaba - op. a.).

(Franjo Vugrinec: *Aktivnosti obavještajno-sigurnosnog sustava bivše JNA u pripremi agresije na RH i tijekom Domovinskog rata*)

Da bi slabije upućenom čitatelju bilo posve jasno zašto je Špiljak morao sklopiti pakt baš s JNA/KOS-om, mora znati da je vojna kontraobavještajna služba stekla status *države u državi* još na Četvrtoj sjednici CK SKJ 1. srpnja 1966. na Brijunima - kada je maršalu Titu pomogla smijeniti *srbocentričkog* Aleksandra Rankovića i eliminirati njegove ljude u Udbi. Tito je radi Rankovićeve dekapitacije, još prije *Brijunskog plenuma*, na čelo KOS-a i bio postavio osobu od najvišeg povjerenja - generala Ivana Miškovića zvanog *Brk*.

Jugoslavenski vojni obavještajno sigurnosni sustav nije imao nikakvu društveno - parlamentarnu kontrolu. Dok je Služba državne sigurnosti (SDS) imala savezne i republičke parlamentarne odbore za kakvu - takvu kontrolu zakonitosti u radu, a usmjeravajuće funkcije imali su republički i savezni Savjeti za zaštitu ustavnog poretku, KOS nije odgovarao van JNA osim predsjedniku kao vrhovnom zapovjedniku, nikome. Kontrolu vojno - obavještajno - sigurnosnog sustava vršila je isključivo komanda JNA po subordinativnoj zapovjedajućoj skali.

(Franjo Vugrinec: *Aktivnosti obavještajno-sigurnosnog sustava bivše JNA u pripremi agresije na RH i tijekom Domovinskog rata*)

KOS je od Udbe, preimenovane u SDB/SDS, preoteo dominantnu poziciju u cijelome jugoslavenskome tajno-policajskom sustavu. I postupno širio svoj utjecaj. Raif Dizdarević, predsjednik Predsjedništva SR BiH od 1978. do 1982. (i budući član kolektivnoga državnog poglavarstva SFRJ), u svojim memoarima piše da su *neobične aktivnosti* KOS-a zamijećene još prije Titove smrti:

Još koncem decembra 1979. došli smo do saznanja da je vojna bezbjednost (KOS) aktivna i u onim domenima koji nisu njena nadležnost i dužnost.

(Raif Dizdarević: *Od smrti Tita do smrti Jugoslavije - svjedočenja*, Oko, Sarajevo, 1999.)

KOS je upravo situaciju u BiH, u kojoj su se pojedini dužnosnici SDB-a stavili u funkciju podjele među republičkim političarima po nacio-

nalnoj osnovi, iskoristio da bi pod izlikom ispravljanja slabosti u sigurnosno - obrambenom sustavu intervenirao u područje rada civilne kontraobavještajne službe. Štoviše, da bi joj se nadredio, nadzirao je i usmjeravao njen rad. Uskoro su se KOS-u proširili apetiti te će se uplesti u djelovanje civilnih tajnih službi i u ostalim republikama. JNA se već u toj fazi *predraspada* SFRJ nametnula za *neprikošnovenog čuvara državnog integrite- ta te bratstva i jedinstva.*

Špiljkova analitička jezgra

Nakon isteka mandata predsjednika Predsjedništva SFRJ u Beogradu Mika Špiljak se vratio u Zagreb i postao predsjednik Predsjedništva CK SKH (svibanj 1984. - svibanj 1986.). U *Stručnoj službi CK SKH* zateći će i Radenka Radojčića, rođenog 9. srpnja 1952. u Zagrebu, sina oficira JNA. U već citiranom iskazu - koji je u ožujku i travnju 1994. dao SZUP-u - opisao je kako je, zašto i s kim vodeći hrvatski komunist osnovao posebnu *analitičku službu*:

Radenko Radojčić pred sudnicom u Zagrebu

Naime, negdje oko 1985. g., radi tada prisutnih političkih potreba, a čak bih kazao i grupaških sukoba unutar rukovodstva CK SKH, u to vrijeme predsjednik CK SKH je Mika Špiljak, pri kabinetu predsjednika CK SKH počinje se formirati analitičko jezgro sa zadaćom da iz širokog spektra informacija sačinjava sažetke, svodne informacije, za bolje informiranje tadašnjeg najužeg partijskog vrha. U to vrijeme, dakle oko 1985. g., Mika Špiljak dovodi Slavka Malobabića u svojstvu specijalnog savjetnika. Malobabić biva u toj funkciji šef tog analitičkog jezgra.

(<https://www.google.hr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&sourc e=web&cd=1&sqi=2&ved=0CCoQFjAA&url=http%3A%2F%2Fhrcak.srce.hr%2Ffile%2F119825&ei=JFP1UbfPM9D64QSU8IDoBA&usg=AFQjCNEuDRJvKSNs0rHIVmhXKkNEDXmMSg&sig2=3Ojohv5hsWrioXsWxEqbJQ&bvm=bv.49784469,d.bGE>)

Radojčić, i sam *analitičar* u toj službi, naglasio je da je Slavko Malobabić na rad u CK SKH došao iz GSUP-a Zagreb. Dakle, iz institucije koja je najprije provodila istragu o mogućim kriminalnim aktivnostima u Ini, a potom ih zataškavala! Nakon Špiljkova odlaska s mjesta šefa republičke partije Malobabić ne samo da će ostati vrlo povjerljiva osoba u CK SKH, nego će i napredovati. Stanko Stojčević, Špiljkov naslijednik na mjestu šefa u *Kockici* na Prisavlju, sjedištu CK SKH, postavio je Malobabića za šefa kabinetra.

Tvrđolinijaš Stojčević oticiće i dalje od Špiljka, učvrstivši stari pakt s JNA: *analitičko jezgro* bez pretjeranog je skrivanja pretvorio u parabolavještajnu sekciju, neslužbenu KOS-ovu ispostavu, sa zadaćom nadziranja i usmjeravanja cjelokupnoga društveno-političkog život u Hrvatskoj. Vugrinec u svom elaboratu piše da je novi predsjednik Predsjedništva CK SKH to napravio u *dogовору s војно-обавјеštajно-sigurnosним sustавом*, jer Stojčević je bio suradnik UB SSNO-a (Uprave za bezbednost Saveznog sekretarijata za narodnu o/d/branu - op. a.) još od vremena kada je radio u „Radi Končaru“, a od 1986. na vezi kao predsjednika SKH držao ga je Budimir Divljaković (šef KOS-a Pete armijske oblasti u Zagrebu).

Kako otkriva Radojčić, *analitička jezgra* prikupljala je na svakovrsne, počesto i protuzakonite načine informacije, obrađivala ih i pohranjivala u *specijalizirani fond Arhiva CK SKH*:

Do informacija i dokumenata, barem kad je riječ o mom segmentu rada, dolazio sam na razne načine, da sam ih osobno prikupljaо razgovarajući s interesantnim sugovornicima, dio dokumenata dobivao sam oficijelnim kanalima tadašnjeg informiranja i to iz tadašnje Službe državne sigurnosti, Vojnih službi sigurnosti, Saveznih službi sigurnosti, ali i preko Malobabića. (...) Međutim, znatni dio informacija i dokumenata dolazio je vaninstitucionalnim kanalima.

Ti *vaninstitucionalni kanali* bili su uglavnom službenici/operativci zagrebačkog centra SDS-a koji su, u želji da se dodvore Partiji, *mimo procedure* posjećivali Radojčića i Malobabića te im prenosili informacije do kojih je Služba dolazila primjenjujući tajno-policjske metode nadziranja i praćenja pojedinaca i grupacija u SRH. Kršeći zakon, čak su i krali dokumente za njih! Radojčić:

Postupno, tijekom 1986.g., a napose 1987.g., i kasnije u prostorije CK SKH k Malobabiću, a vjerujem da su se kontakti održavali i drugdje, počeli su dolaziti pojedini djelatnici Centra Službe državne sigurnosti Zagreb, tadašnjeg GSUP-a, drugih Centara SDS-a i Policije. U dolascima, ovi djelatnici iznosili su gotovo sva sigurnosna saznanja iz svojih radnih obveza, a postupno, najvjerojatnije na zahtjev Malobabića, donosili su i originalne, primarne dokumente tadašnjeg rada iz Centra SDS-a.

Tako su hrvatski (republički) sigurnjaci, najveći dio njih i ne znajući, servisirali vojnu kontraobavještajnu službu! Vugrinec u svom elaboratu ističe da je *analitičkom službom* upravljao KOS V. armijske oblasti na čelu s Divljakovićem. Što posredno potvrđuje i Radojčić:

Budimir Divljaković je otisao u mirovinu 1988/89.g., ali je sve do 1990.g. posjećivao Stanka Stojčevića. Sjećam se, da me sada pokojni general Ilija Čeranić, jednom zgodom u to vrijeme pitao, da li Divljaković sada vodi Stojčevićevu obavještajnu službu.

Krada dokumenata iz tajnog arhiva CK SKH

Analitička jezgra CK SKH je što institucionalnim, što izvaninstitucionalnim kanalima prikupila, otkriva Radojčić, *oko 40.000 dokumenata!* Na žalost, najveći dio te dragocjene građe odavno nije u hrvatskim rukama. Radojčić:

Nakon Kongresa SKH-SDP, prosinac 1989.g., novom predsjedniku (Ivici Račanu - op. a.) Malobabić je bio samo nominalno šef Kabineta. Stoga je Malobabić u prostorijama CK SKH negdje u veljači 1990.g. svu dokumentaciju pakirao u drvene vojne kovčege. Ja mogu sada procijeniti, da je te dokumentacije u Malobabićevoj prostoriji bilo otprilike 15-18 dužinskih metara. On je to spakirao, ne znam tko mu je pomagao, no znam da je ta dokumentacija u sanducima u rujnu ili listopadu mjesecu 1991.g. dopremljena u Beograd,

u prostorije KOG-a RV i PVO (Kontraobaveštajna grupa Ratnog vazduhoplovstva i Protivvazdušne obrane JNA) jedan dio, a drugi dio tako izuzete dokumentacije iz CK SKH u prostorije „Opere“ (obavještajno-subverzivno-propagandna skupina /operacija/ koju je KOS vodio protiv RH) u Domu vazduhoplovstva u Zemun.

Akcija otuđivanja dokumenata očito je bila pomno planirana, mi-nuciozno izrežirana. Lako je moguće, upozoravaju istraživači, da beogradski krugovi te materijale - inkriminirajuće za mnoge javne osobe - danas koriste kao instrument ucjenjivanja kako bi ostvarili neke svoje partikularne interese. I u Hrvatskoj. Opet Radojčić:

Početkom 1990.g., veljača-ožujak, datum ne mogu točno kazati, meni je Malobabić kazao da izvršim mikrofilmiranje dokumenata, koji su iz takvog rada i na taj način bili kod mene, da sačuvam mikrofilmove, a dokumente da uništим. Preciznije, kazao mi je da mikrofilmove sklonim van zgrade CK SKH. Mikrofilmiranje tih dokumenata izvršeno je u Odsjeku za mikrofilm CK SKH, gdje je radila moja supruga Jadranka i Ozrenka, ne sjećam se prezimena. Mikrofilmiranje je izvršeno za cca 10 dana, a originalne dokumente sam uništio u mašini za mljevenje papira. Mikrofilmova, oko 1200-1400 đeketa, pohranio sam u kutiju od debelog kartona i ponio sebi u stan, pohranivši ih u podrumu. Ovi filmovi kod mene u podrumu bili su do svibnja 1991.g., kada sam ih prebacio u prostorije II. detašmana KOG-a RV i PVO u Maksimirsku 63, da bi bili kasnije u reziji KOG-a prebačeni u Beograd.

U Beogradu je Radojčić mikrofilmove podijelio u tri skupine:

- I. kategorija: dokumenti manje važnosti (između 600 i 800 stranica);
- II. kategorija: materijali o privrednim aferama poput Ine ili Agrokomerca, uglavnom dobiveni od SDB-a SSUP-a (između 6.000 i 8.000 stranica);
- III. kategorija: najviši stupanj važnosti i povjerljivosti,

dokumenti iz arhiva SDS-a RSUP-a SRH, SID-a te vojnih obavještajnih i kontraobavještajnih službi (između 13.000 i 15.000 stranica).

Radojčić napominje da se u toj građi nalazio i *spis Đureković*, kao i brojni dosjei pojedinih osoba koji su bili u obradi SDS-a, dosjei nekih suradnika i niz drugih dokumenata.

Kadrovska arhiva: poluga SDP-ove moći

Malobabićev i Radojčićev *specijalizirani fond*, međutim, nije bila jedina tajna pismohrana u CK SKH! Prikupljujući materijale za *Tajni rat Udbe protiv hrvatskog iseljeništva* (Klub hrvatskih povratnika iz iseljeništva, Zagreb, 2002.), autor ove knjige doznao je da je republička partija imala i tzv. *kadrovsu arhivu* u kojoj su se slagali, osim dosjea članova SKH, i spisi o svim ostalim *interesantnim* osobama, ne nužno protivnicima režima: o privrednicima i bankarima, umjetnicima i znanstvenicima, sportašima i estradnjacima, novinarima i suradnicima tajnih službi...

Autor se, štoviše, uspio povezati s osobom koja je imala neposredni uvid u tu dokumentaciju, smještenu u podrumu tzv. *Kockice*, sagrađene 1968. iz doprinosa partijskih članova (danas sjedište Ministarstva pomorstva, prometa i infrastrukture). A *kadrovsu arhivu nije otudio KOS, nego ju je kompletnu naslijedio SDP!* Nakon što sam u javnosti, još prije dvanestak godina, progovorio o tome dotad nepoznatom tajnom arhivu CK SKH, novinar *Slobodne Dalmacije* Dino Mikulandra zamolio me za intervju. I napravio ga je, ali nikada nije objavljen. Jedno je pitanje glasilo:

U sjeni današnjih dvojbi o nestanku različitih dosjea iz doba HDZ-ove vladavine, intrigantno je vaše saznanje kako je Savez komunista imao svoju tajnu službu. Vi tvrdite kako je u nekadašnjem sjedištu CK SKH u zagrebačkoj „kockici“ bila „krovna služba“, a da su Udba (SDS) i KOS njima pružali servis. Gdje su „bunkerirani“ dosjei o obavještajnim „kriticama SK“?

Odgovor je glasio:

Jedan dio je predan Hrvatskom državnom arhivu pod uvjetima da se oni sljedećih pedeset godina ne smiju otvarati i koristiti. Ostatak, nekoliko tisuća dosjea, i to onih „kapitalnih“, nalazi se - prema mojim saznanjima - pod kontrolom i u uporabi vodstva SDP-a.

Takvih dosjea, posvjedočio je insider, bilo je oko osam tisuća: oko šest tisuća manje važnih ili je uništeno ili predano Hrvatskom državnom arhivu. SDP je (kao sljednik SKH) zadržao oko dvije tisuće dosjea, uglavnom ključnih osoba u samostalnoj Hrvatskoj - iz politike, gospodarstva, financija, pravosuda, medija... a s ciljem da se ti dosjei iskoriste kao sredstvo za zadržavanje dominacije nad hrvatskim društвом i njegovim dalnjim upravljanjem.

Prema tvrdnji insidera, SKH raspolaže, među ostalim, sa spisima o dr. Franji Tuđmanu, kardinalu Franji Kuhariću, Marku Veselici, Draženu Budiši, Vladimиру Šeksu, Franji Gregoriću, Franji Lukoviću, Mladenu Vedrišu, Nikici Valentiću... ali i o jugoslavenskim obavještajcima Josipu Manoliću, Josipu Boljkovcu, Josipu Perkoviću, Zdravku Mustaču, Franji Vugrincu, Budimiru Lončaru...

Bombe u Židovskoj općini i na židovskom groblju

Prema vlastitom svjedočenju, Radojčić je pod kodnim imenom *Ljudevit* zavrbovan za suradnika Drugog detašmana KOS-a pri Petom korpusu *Ratnog vazduhoplovstva i protivvazdušne odbrane* (RV i PVO) JNA u Zagrebu (skraćeno: 5.KoRViPVO), kojemu je više godina uoči rata šef bio pukovnik KOS-a Imra Agotić, *načelnik bezbednosti 5.KoRViPVO-a*. Istog dana kada je smijenjen (5. ožujka 1991.) odaslaо je cirkularno pismo *organima bezbjednosti i vojne policije*:

Danas sam po usmenom naređenju pukovnika Rakočevića (Slobodan Rakočević, načelnik Odelenja bezbednosti RV i PVO u Zemunu - op.a.) smijenjen sa dužnosti (...). Istu dužnost vrši Topalović Jovo. Molim sve organe bezbednosti i starešine vojne policije da ovo prime na znanje. Zahvaljujem Vam se svima na korektnom i nesebičnom radu kojima ste mi omogućili da više od 5 godina uspješ-

*no vršim ovu dužnost. Ujedno vam želim puno uspjeha u budućem radu i ličnu sreću.
Pukovnik Imra Agotić.*

Topalovića će na mjestu načelnika bezbednosti ubrzo zamijeniti Mirko Martić, a Imri Agotiću slijedi vrlo interesantna karijera:

*Imra Agotić (Gorjani, 12. siječnja 1943. - Zagreb, 18. ožujka 2012.), hrvatski general i prvi zapovjednik Hrvatskog ratnog zrakoplovstva. Dana 2. srpnja 1991. godine, tada s činom pukovnika, general Agotić odlazi iz bivše JNA i stavlja se na raspolaganje Predsjedniku Republike Hrvatske, koji ga svojom Odlukom od 10. kolovoza 1991. godine postavlja za v.d. načelnika stožera Zbora narodne garde i vršitelja dužnosti zapovjednika ZNG-a.
(hr.wikipedia.org/wiki/Imra_Agotic).*

S obzirom da je često navraćao u *Kontraobavještajnu grupu* (KOG) 5.KoRViPVO-a, tj. Drugi detašman KOS-a, Radojčić će, kaže, dobro upoznati i Agotićeve nasljednike:

Potpukovnik Mirko Martić bio je načelnik KOG-a. Zaposleni oficiri u KOG-u bili su: Ivan Sabolović, potpukovnik; Čedomir Knežević, kapetan I. klase; Juran Miroslav, kapetan; Slavulj Ljubiša, poručnik; Ljubišić Ljubiša, zastavnik; Balen, kapetan; i Čosić Radojko, stariji vodnik. Ilustrirao bih odnose unutar KOG-a, glavnu operativno-rukovodnu funkciju obavljaо je, a tako se i ponašao u internim odnosima, kapetan Čedomir Knežević. U niz detalja ispadalo je da su Martić i Sabolović, premda viši po činu, podređeni Kneževiću.

Agotićevi nasljednici osnovali su obavještajno - subverzivnu skupinu koja se po kodnom imenu operacije u javnosti naziva *Labrador*. Vodeći članovi te protuhrvatske terorističke grupe bili su Radojčić i Slavko Malobabić (pseudonim *Kondor*), glavni Špiljkovi/Stojčevićevi analitičari u CK SKH, te kadar Josipa Perkovića Branko Traživuk, načelnik II. odjela SDS-a RSUP-a SRH koji je jednostavno preveden u šefa

II. (protuterorističkog) odjela SZUP-a MUP-a RH. S jedinom razlikom što se taj odjel više nije bavio *neprijateljskom emigracijom*. Među inim, *labradorci* su 19. kolovoza 1991. podmetnuli bombe u Židovskoj općini u Zagrebu i na židovskom groblju na Mirogoju kako bi kompromitirali demokratsku hrvatsku državu.

Mjesec dana nakon tih eksplozija, 15. rujna, specijalne jedinice MUP-a su u improviziranoj, spontanoj, neplanskoj akciji zauzele sjedište 5. korpusa RV i PVO u Maksimirskoj 63 te zaplijenile KOS-ovu dokumentaciju, što papirnatu, što pohranjenu na disketama. Srećom što akcija nije bila razmatrana u SZUP-u jer bi zahvaljujući Traživuku, a možda i nekim drugim *kriticama*, jamačno bila *provaljena*. Ovako KOS-ovci, zatečeni brzim napadom, nisu stigli pokrenuti mehanizam (samo)uništavanja koji je bio ugrađen u specijalnom sefu s dokumentima. Oko mjesec dana kasnije, nakon što su dešifrirani podaci sa zaplijenjenih materijala, uhićeni su priпадnici skupine *Labrador*, među njima i Traživuk. Malobabić i Radojčić uspjeli su pak pobjeći iz Hrvatske.

Ostaje nerazjašnjeno kako to da su upravo oficiri i suradnici KOS-a koji su do prije samo nekoliko mjeseci bili izravno podređeni Imri Agotiću - slavljenom kao jednoj od najvrednijih akvizicija iz JNA u ZNG - uspjeli ne samo ustrojiti terorističku skupinu, nego i izvesti bombaške akcije. Slično se pitanje, dakako, može postaviti i Perkoviću.

Bilo kako bilo, Agotić je u listopadu 1991. postavljen za glavnog pregovarača s JNA o njenom napuštanju teritorija RH te promaknut u čin general-bojnika HV-a. U svibnju 1995. *unaprijeđen* je u general-pukovnika, a u ožujku 1996. imenovan pomoćnikom načelnika Glavnog stožera Oružanih snaga RH za Ratno zrakoplovstvo. Novi predsjednik Stipe Mesić postavit će ga 21. veljače 2000. za svog savjetnika za obranu i vojna pitanja, a 1. veljače 2003. za savjetnika za nacionalnu sugurnost. Na toj dužnosti ga je 2005. naslijedio Aleksandar Saša Perković, sin Josipov!

Labradorci i Vanja Špiljak

Radojčić i Malobabić, nakon bijega iz Hrvatske, uspjeli su se skloniti u Beograd i odmah baciti na novi zadatak: ustrojili su novu obaveštajno - terorističku skupinu pod nazivom *Opera*, kojom je rukovodio sami vrh KOS-a pri komandi RV i PVO JNA u Zemunu.

No nakon što je Milošević na nezaustavljivom valu velikosrpstva

u cijelosti preuzeo kontrolu nad dotad integralno-jugoslavenskom JNA i KOS-om, Malobabić i Radojčić su pali u nemilost, neko vrijeme čak proveli u pritvoru. Nakon oslobođanja prvi se nastanio u Banja Luci, Republika Srpska, a drugi se krajem 1993. vratio u Hrvatsku. Gdje je i uhićen. U iskazu operativcima SZUP-a Radojčić je razotkrio brojna imena suradnika KOS-a koji su i danas pripadnici vladajuće kaste u Hrvatskoj, najčešće one gospodarsko-financijske. Mnogi će reći da su kapital i stekli zahvaljujući starim političko - obavještajno - kriminalnim spregama. Izdvojimo dio svjedočenja o Vanji Špiljki:

Ja sam osobno, također posredstvom Slavka Malobabića, upoznao Vanju Špiljka, kada je Špiljak bio na visokom položaju u Ini. Vanja i Malobabić su vrlo bliski i dugogodišnji prijatelji. Čak je otac Vanje Špiljka, Mika Špiljak, bio kum na vjenčanju Slavka Malobabića. Otud vrlo otvoreno i dugogodišnje prijateljstvo. U nekoliko navrata, tijekom mog rada s Malobabićem, o Vanji Špiljku Malobabić je govorio da je u vezi s vojnim službama sigurnosti, obavještajnom upravom JNA, s naznakom da je to uobičajeno, čak da Vanja ima visoki čin pričuvnog oficira vojne obavještajne službe. Malobabić je u tim kazivanjima ukazivao i na vezu Vanje s odjelenjem bezbjednosti V. armijske oblasti, konkretno s pukovnikom Budimirom Divljakovićem.

Radojčić i dandanas bezbrižno živi u Zagrebu, podalje od očiju u javnosti. Poslovna karijera Vanje Špiljka do 1991. opisana je pak u njemačkoj presudi protiv Pratesa, i to uglavnom na temelju njegovog svjedočenja (20. svibnja 2008.) pred Zemaljskim sudom u Münchenu:

Pridružio se INI 1. rujna 1968. Od 1. siječnja 1974. do 31. kolovoza 1978. je kao savjetnik rukovoditelja sektora za vanjsku trgovinu održavao političke veze sa saveznom vladom i s nadležnim sekretarima Jugoslavije i republika. Zatim je bio savjetnik generalnog direktora INE i rukovoditelj odjela INA-Komerc (za vanjsku trgovinu), prije nego li je 1. siječnja 1980. imenovan direktorom sekcije za organizaciju INA-Komerca u Zagrebu, zaduženog za vanjsku trgovinu. Dana 1. rujna 1981. povjerena mu je

dužnost zamjenika glavnog direktora cjelokupnog sektora za vanjsku trgovinu. Na tim potonjim dužnostima naročito se bavio uvozom naftne iz inozemstva. To je bila postala vrlo teško zadaća jer je u to doba Jugoslavija bila suočena sa znatnom nestošicom deviza naročito zbog raspada dvije velike banke, Privredne banke i Narodne banke. Opskrba sirovom naftom postala je slaba; u to doba su se izdavali i bonovi za gorivo. Nabava sirove naftne iz inozemstva uglavnom se obavljala preko društva kćeri INE u inozemstvu, a tako, između ostalog, i preko jedne tvrtke koju je Vojko Santrić (v. 2. poglavlje) vodio u Miljanu. U kolovozu 1983., Vanja Šmiljak je promaknut na dužnost potpredsjednika INA-Koncerna i istodobno je ušao u upravni odbor jednog jugoslavensko-švicarskog poduzeća u obliku zajedničkog ulaganja. 1987. godine podnio je ostavku na svoje dužnosti u Zagrebu te je nakon toga još četiri godine radio zaINU u Zürichu. Od 1991. godine živi kao samostalni trgovac u Zürichu i bavi se trgovinom sirove naftne i naftnim derivatima.

No u njemačkoj presudi nema onog što nas najviše zanima - a to je činjenica da će se dvojica *labradoraca*, Traživuk i Malobabić, ponovno svezati s mlađim Šmiljkom! Ili obratno, Šmiljak s njima, ako hoćete.

Branko Traživuk, kako rekosmo, uhićen je u listopadu 1991. u Zagrebu, ali ubrzo je razmijenjen za hrvatske zatočenike u Srbiji. Prema pisanju potpukovnika KOS-a iz glavne komande RV i PVO JNA u Zemunu Ljubana Karana (*Bio sam oficir KOS-a*, samizdat, Beograd, 2006.), Traživuk se preselio u Banja Luku i zaposlio u *Krajinapetrolu AD*. Koji je nastao, kako piše na njegovome službenom webu, kao *pravni sljedbenik OOUR-a „INA PLIN“ Banja Luka i poslovne jedinice „INA TRGOVINA“ Banja Luka* (www.krajinapetrol.com/istorijat.htm).

A suvlasnik Krajinapetrola bio je tada švicarski *Mitan Handels AG* - naftna kompanija u vlasništvu ni manje ni više nego Vanje Šmiljka! I još jedna zanimljivost: mlađi Šmiljak je svoje dionice u banjalučkoj firmi, nešto manje od 10-tak posto, 2005. prodao Ini za milijun eura premda je Ina u isto vrijeme vodila sudski spor s Krajinapetrolom za povrat cjelokupne, nezakonito oduzete imovine!

Prema Karanu, i Slavko Malobabić je radio u Krajinapetrolu. No

tu nije u pravu. Barem ne u cijelosti. Malobabić i danas, naime, radi u podružnici jedne kompanije Vanje Špiljka, ali ne one koja se bavi naftom, nego - proizvodnjom namještaja. Malobabić je predsjednik Skupštine poduzeća *Standard AD* iz Prnjavora, koje je u vlasništvu Špiljkove švicarske tvrtke *Daccomet AG* (iz Züricha).

Djeca KOS-a, svjetski ljudi

Iskazujući inspektorima SZUP-a o suradnji sinova visokih jugoslovenskih dužnosnika s KOS-om, Radojčić je, osim Vanje Špiljka, naveo još dva zvučna imena:

Goran Štok i Mišo Broz - u kontekstu kazivanja Malobabića o svom prijateljstvu s Vanjom Špiljkom i oslonjenosti Špiljka na vojnu obavještajnu službu JNA, Malobabić je znao tu imenovati Gorana Štroka i Mišu Broza. O Goranu Štoku se u Beogradu poveo razgovor između mene i puk. Gligorevića iz Uprave bezbjednosti SSNO-a, koji je također kazao da je Štok suradnik obavještajne službe JNA, i to u dugogodišnjoj vezi.

Aleksandar Miša Broz, rođen u svibnju 1941. u Zagrebu, sin generalnog sekretara KPJ Josipa Broza i njegove kurirke, slovenske komunistice njemačke narodnosti Herte Haas, tek će 1945. upoznati oca. U njegovoj će blizini provesti djetinjstvo u Beogradu. Studij prava završio je u Zagrebu i zaposlio se u *Prvomajskoj*, otprve, kao direktor vanjsko-trgovinskog sektora. Potom je prešao u Inu, gdje će skupa s dvojicom Vanja - Špiljkom i Ujevićem - biti osumnjičen za malverzacije i stavljen pod tajno-policiju istragu.

Istraga u Ini, međutim, bila je tek manji incident u njihovim karijerama. Osim Špiljka juniora, i Miša i Vanja Ujević napredovat će u profesionalnim karijerama: Titov sin postao je i do 1993. bio član uprave Ine, a nakon odlaska iz naftne kompanije zaposlio se u Ministarstvu vanjskih poslova RH. Kao ministar - savjetnik dugo je godina proveo u diplomatsko - konzularnim predstavništvima u Moskvi i Kairu, da bi od 2004. do 2009.

Aleksandar Miša Broz,
u sredini, u posjeti
ocu na samrti

bio i hrvatski veleposlanik u Indoneziji. Danas uživa u zasluženoj mirovini.

Vanja Ujević, inače sin *narodnog heroja* Mate iz Krivodola kod Imotskog, bio je sve donedavno član uprave Ine, premda je 2000. *zviždačica* Vesna Balenović protiv njega, u sklopu tužbe protiv cijelog vodstva naftne kompanije, bila podnijela kaznenu prijavu za navodni kriminal veći od 100 milijuna dolara.

Drugi akter iz Radojčićeve izjave, Goran Štrok, rođen 1947. u Zagrebu, također je sin *narodnog heroja*. Njegov otac Izidor, iz Podgore kod Krapine, predratni član KPJ i španski *dobrovoljac*, za vrijeme II. svjetskog rata zapovijedao je partizanskom brigadom *Braća Radić* u Hrvatskom Zagorju te 32. divizijom NOVJ-a (*Zbornik narodnih heroja Jugoslavije*, Omladina, BG, 1957.). U komunističkim se hagiografijama, međutim, prešućuje, da je Izidor Štrok od lipnja 1944. bio načelnik Prve (hrvatske) divizije KNOJ-a.

Kao i Miša Broz, i mlađi Štrok je završio Pravni fakultet u Zagrebu. Ubrzo se zaposlio u vanjsko-trgovačkom sektoru poduzeća *Velebit*. Njegovo se ime često povezivalo s aferom *Seusovo blago*, tj. da je iz Jugoslavije iznio i u inozemstvu prodao skupocjeno srebrno posuđe iz kasnoga Rimskog Carstva, iskopano iz zatrpanih rovova u tadašnjoj zoni JNA u Barbarigi (Istra).

To je blago ilegalno izneseno iz Hrvatske. Počinitelj nikada nije otkriven, a upućeni su potiho nagađali da su u to upletene osobe koje su obnašale visoke jugoslavenske državne, vojne i diplomatske dužnosti te djeca tih dužnosnika, koja su sudjelovala u iznošenju Seusova blaga iz Hrvatske.

(hr.wikipedia.org/wiki/Seusovo_bлаго).

Štrok je u nekoliko navrata javno demantirao bilo kakvu povezanost sa *Seusovim blagom*. Štoviše, ustvrdit će da je afera *iskonstruirana u Beogradu* (Slobodna Dalmacija, 15. veljače 2001.). Što god bilo, preselio se 1977. u Veliku Britaniju, gdje će se, prema vlastitim biografskim podacima, isprva baviti raznim *posredničkim poslovima*, a kasnije se specijalizirati za upravljanje i osiguravanje naftnih platformi. Cijelo to vrijeme ostao je u kontaktu s prijateljima Vanjom Špiljkom i Mišom Brozom, o čemu će i progovoriti u razgovoru s novinarom Davorom Ivankovićem:

Goran Štrok

Vanja je uvijek bio i ostao spretan čovjek. Evo, čitam ovih dana po novinama o njegovu ocu, i ne mogu vjerovati i ne želim komentirati (riječ je napisima o ulozi Mike Špiljka u ubojstvu Stjepana Đurekovića povodom suđenja Krunoslavu Pratesu pred Visokim zemaljskim sudom u Münchenu - op. a.). S Vanjom sam jako dobar i mislim da je jako sposoban i spretan. Nije on mogao uspjeti u onom sistemu. Taj je bio dječji vrtić u odnosu na sadašnji. Pred rat je Ante Marković kupovao brod od 9,5 metara, onda čudo, nije imao dosta novca, i ja sam mu posudio dio novca. Mišo Broz, pa on je nevjerljivo pošten dečko, od oca je dobil' dva krokodila od slonove kosti i onaj volkswagen, džip kaj je trošil „500“ litara na 100 km, i onaj stan u Zagrebu.

(Večernji list, tjedni prilog Obzor, 31. svibnja 2008.)

Sredinom 90-tih Štrok je odlučio *investirati* u hrvatskim turizam. Najprije je kupio hotel *Bonavia* u Rijeci, a špekuliralo se da je to napravio u dogovoru sa Slavkom Linićem, inače finansijskim direktorom Inine riječke rafinerije u vrijeme ubojstva Stjepana Đurekovića. Pitanje njihove povezanosti reaktualizirano je 2000. kada je Štrok, usprkos protivljenju ministricе turizma Pave Rusković Župan, prilično jeftino - za svega 1,2 milijuna DEM - kupio dubrovački hotel *Excelsior*. Linić je odluku Vlade RH, kojoj je bio potpredsjednik, pravdao sljedećim riječima:

Financijska ponuda nije najvažniji kriterij.

(Ante Gugo: *Još kao direktor riječke Ine Linić je bio Štrokov pokrovitelj*, Slobodna Dalmacija, 15. veljače 2001.)

Uskoro je Štrok kupio još nekoliko dubrovačkih hotela i udružio ih u grupaciju *Jadranski luksuzni hoteli*. Godine 2006. na velika vrata Štrokova carstvu pristupa Rade Vuk Malobabić. Njegovo imenovanje za generalniog direktora hotela *Bellevue* mediji su popratili panegiricima:

Rade Malobabić rođen je 1976. godine u Zagrebu i pripada novoj generaciji mlađih menadžera u grupaciji Jadranski luksuzni hoteli, koji su se školovali na prestižnim hotelijerskim institutima i s međunarodnim iskustvom u hotelijerstvu.

(Malobabić postao direktor Bellevuea, Poslovni dnevnik, 15. siječnja 2007.)

Mediji, dakako, nisu objavili da je taj isti Rade zapravo sin Slavka Malobabića, aktualnog direktora banjalučke firme Vanje Špiljka, a u prošlosti službenika zagrebačke policije koja je istraživala mogući kriminal u Ini, potom voditelja *analitičke jezgre* CK SKH te ponajvažnijeg KOS-ova suradnika u obavještajno - terorističkim skupinama *Labrador* i *Opera!*

Rade Vuk
Malobabić

U trokutu SK - KOS - INA ne možemo ne spomenuti još jednog prijatelja i suradnika Gorana Štroka - Zlatku Matešu, rođenog 1947. u Zagrebu, aktualnog predsjednika Hrvatskoga olimpijskog odbora (HOO). Diplomirao je na Pravnom fakultetu u Zagrebu i potom se zaposlio u Ini, točnije u INA-trgovini, gdje su mu šefovi bili Stjepan Đureković i Vanja Špiljak. Štoviše, u vrijeme Đurekovićeve likvidacije bio je sekretar ogranka Saveza komunista u tom poduzeću, pa je s te funkcije i provodio tzv. *partijsku istragu* o slučaju.

Propast komunističke Jugoslavije, dakako, nije ugrozila Matešinu karijeru, nego joj je naprotiv pogodovala. Već 1990. postao je pomoćnik generalnog direktora Ine za upravljanje poduzećima u vlasništvu hrvatske *nacionalne* naftne kompanije. Od 1992. stalno napreduje - od direktora državne Agencije za restrukturiranje i razvoj, preko položaja ministra gospodarstva, do predsjednika Vlade RH (1995. - 2000.), dužnost koju je svojedobno obnašao i jedan od njegovih punaca Franjo Gregurić.

Poznat kao ženskarоš koji se ženio gotovo svaki put kada bi se zaljubio, Mateša se prije nekoliko godina zbližio s damom koja mu je, na neki način, u život vratila duh komunističke Jugoslavije - sjećanja na KOS, Udbu, Inu, Đurekovića... Riječ je o Slavici Radić, rođenoj 1958. u Laktašima pokraj Banja Luke, od oca Jovana i majke Ljube, a odrasloj u Rijeci, bivšoj supruzi vlasnika licence *Formule 1* Bernieja Ecclestonea, koja je nakon rastave postala jedna od najbogatijih žena na svijetu. Prema svjedočenju Momira Blagojevića, njezinoga bivšeg intimusa i službenika Okružnog javnog tužilaštva u Rijeci (koji je u međuvremenu promijenio ime u *Vigor Komar*), Slavica je bila suradnica riječke Udbe, odigravši određenu ulogu i u *opserviranju* Stjepana Đurekovića prije likvidacije. O tome će biti više riječi u 9. poglavljju knjige.

VIII) OBNOVA ISTRAGE I PRVO SUĐENJE U MÜNCHENU

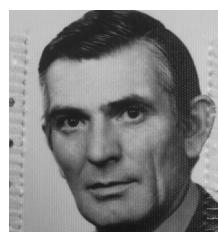
Njemačka policija provela je široku istragu neposredno nakon ubojstva Stjepana Đurekovića, ali nije došla do konkretnih saznanja o počiniteljima, organizatorima ili naredbodavcima. S vremenom je, razumljivo, intenzitet istrage slabio, premda interes njemačkih pravosudno-redarstvenih tijela nikada nije nestao budući da se radi o kaznenom djelu teškog ubojstva s političkom pozadinom, za koji u toj državi nije predviđena zastara gonjenja.

Sve se ponovno pokrenulo s Đapićima...

Slučaj će Nijemci opet početi intenzivno istraživati zahvaljujući događaju koji i nije bio izravno povezan s Đurekovićem. Krajam 1999. tadašnji saborski zastupnik i predsjednik *Hrvatske stranke prava* Anto Đapić, naime, zatražio je od Kazimira Svibena, predsjednika *Komisije za utvrđivanje ratnih i poratnih žrtava II. svjetskog rata Republike Hrvatske*, preslik dokumentacije o svome istoimenom stricu koji je ubijen 29. lipnja 1989. u Nürnbergu. Sviben je prihvatio zahtjev i naložio službenicima Komisije, među kojima se nalazio i autor ove knjige, da Đapiću ustupe sve raspoložive materijale.

Osim dosjea koji je Komisija prikupila o njegovom stricu, Đapiću je uručeno i posebno izvješće *Vijeća za utvrđivanje poratnih žrtava komunističkog sustava ubijenih u inozemstvu* u kojem je rekonstruirana metodologija rada Udbe - od predlaganja preko naređivanja i organiziranja do izvršenja likvidacija hrvatskih političkih emigranata. U izvješću su bili detaljno opisani i drugi Udbini atentati u svijetu od 1945. do 1990. godine.

Nakon nekoliko mjeseci Đapić je u Münchenu dotičnu dokumentaciju predao bavarskoj zemaljskoj policiji. Nedavno je o tome govorio u intervjuu pod naslovom *Strica sam pronašao ubijenog u njegovu njemač-*

Anto Đapić

kom stanu s novinarom Goranom Flauderom za T-portal:

Kada sam je predao (dokumentaciju - op. a.) Nijemcima, gotovo su im oči ispale. Zgražali su se nad činjenicom da hrvatska policija raspolaže s takvim dokaznim materijalom o zločinima Udbe, a ništa ne poduzima kako bi istražila ta ubojsztva.

(<https://www.google.hr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&souce=web&cd=1&cad=rja&ved=0CCoQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.tportal.hr%2Fvijesti%2Fhrvatska%2F277240%2FStrica-sam-pronasao-ubijenog-u-njegovu-njemackom-stanu.html&ei=ysL3UYXsBYaE4gSVnYDgBg&usg=AFQjCNEss9ltmuLiInU0om6cvEe61fB9KA&sig2=doyGNMWk0nn8rplCW5GCrA>)

Kroate erstochen: Polit-Mord?

Landeskriminalamt hat 5 000 Mark Belohnung ausgesetzt

Von Erika Schörner

Nürnberg – Der Mann lag im elenden Klinicheum und dem Boden. Anto Đapić (61) war erstochen worden. Der Jugoslawe, der seit 1962 in der Bundesrepublik lebte, war sieben Jahre lang Vorsitzender

der „Kroatisch-christlich-demokratischen Bewegung“. Ein politischer Mord?

Das Verbrechen wurde einen Tag nach dem 300. Jahrestag der serbisch-kroatischen Schicksalsschlacht auf

dem Anwesen entdeckt. Damals hatten die Serben ihre Grenzen niedergeschlagen. Die Serben in dem Viertelkreis-Staat halten bis heute

Der Bruder des Jugoslawen – er wohnt ebenfalls in Nürnberg – hatte seit Tagen nichts von ihm gehört. Er rief viele Freunde an, aber niemand meldete sich. Er klingelte an der Haustür und siebenmal. Niemand kam. Mitunter kam Karl-Jatho-Weg 10, aber niemand öffnete.

Gestern früh besorgte sich der Bruder beim Hausmeister des zweiten Schlosses zu dem Ein-Zimmer-Apartment. Er öffnete die Tür, fand den Toten.

Vom Bruder erfährt die Nürnberger Kripo auch, daß Anto Đapić bis 1992 der Vorsitzende der Kroatisch-christlich-demokratischen Bewegung“ war. Deshalb wurde das Bayerische Landeskriminalamt eingeschaltet.

Die Mordkommission bittet die Nürnberger um Mithilfe:

• Wer hat Anto Đapić in den vergangenen Tagen gesehen, wo hat er eingeschafft, mit wem hat er gesprochen?

• Wer hatte zuletzt Kontakt mit dem Jugoslawen.

Erstochen: Anto Đapić (61), Ex-Vorsitzender einer kroatischen Gruppe

Für Hinweise, die zur Aufklärung des Bandenkrimis führen, hat das Landeskriminalamt 5 000 Mark Belohnung ausgesetzt. Die Telefon-Nummer der Polizei: 0911/211-2310 oder 2480.

Podiumsdiskussion

■ Fürth – „Arbeitet es – soll die Familie ewig zahlen?“ fragt eine Podiumsdiskussion am 5. Juli, 18 Uhr, im Fürther Pfarrzentrum St. Heinrich (Sonnestraße 21). Teilnehmer sind der MdB Peter Hauke (CSU) und Dieter Haack (SPD), der evangelische Pfarrer Werner Schanz und Ursula Engelen (Vizepräsidentin der Bundesanstalt für Arbeit).

WAA-Gegner feiern Fest

■ Nürnberg – Ein Freudentfest feiern WAA-Gegner morgen in Wakersdorf. Der Nürnberger Bund Naturschutz organisierte einen Bus, der um 12 Uhr von der Geschwister-Scholl-Straße aus startet. Diese treffen sich um 12 Uhr auch Fahrgemeinschaften. Das Fest aller bayerischen WAA-Gegner findet in der Nähe des berühmt gewordenen Märterl statt.

Geisterfahrer auf Rad!

■ Ingolstadt – Als radfahrende Geisterfahrer wollten zwei junge Polen „auf dem kürzesten Weg“ über die Autobahn München-Berlin nach Hause. Wie ein Kind vor dem Durchgangszaun Ruder gespannt, werden die beiden von der Polizei gestoppt, die sie auf die Landstraße verwiesen. Auf ein Bußgeld mühten die Beamten jedoch mangels Masse verzichten.

In diesem siebengeschossigen Mietshaus am Karl-Jatho-Weg geschah das Blutige. Das Opfer lebte in einem Ein-Zimmer-Apartment. Foto: B. Meyer

Članak bavarskog dnevnika Abendzeitung o ubojsztvu Ante Đapića

Bavarska policija prihvatile je Đapićev zahtjev da se preispita slučaj njegovog strica, ali je na temelju dokumentacije koju joj je predao obnovila istragu i o drugim ubojstvima hrvatskih emigranata na svom području, među ostalim i o likvidaciji Stjepana Đurekovića. No čim se u Hrvatskoj saznalo što je Đapić učinio, započele su opstrukcije, čak je cenzurirana pošta koju mu je iz Njemačke slana na adresu Hrvatskog sabora. Štoviše, kako je posvjedočio u istom intervjuju za T-portal, dobio je čudnu posjetu:

U Sabor su mi tada došla dvojica iz hrvatskih obavještajnih službi i mislio sam da će me podržati, ali su mi željeli dati do znanja da suradnjom s Nijemcima štetim Hrvatskoj.

Nakon višegodišnje istrage *Bavarske zemaljske kriminalističke policije* (*Bayerisches Landeskriminalamt /BLKA/*), Anto Đapić i autor ove knjige dobili su poziv da 22. i 23. ožujka 2004. svjedoče pred mjerodavnim pravosudno-redarstvenim tijelima u Münchenu. Đapić se bez obzira na pritiske u Domovini odazvao te potvrđio podrijetlo dokumenata koje im je 2000. ustupio, ali i novih koje je u međuvremenu prikupio i tom prilikom također predao.

Anto Đapić i Bože Vukušić s prijateljima u Münchenu

Autor je pak potvrđio autentičnost Đapićeve dokumentacije te je čitava dva dana odgovarao na svakovrsna pitanja o djelovanju Udbe u inozemstvu, podijelivši s njima sva svoja saznanja o konkretnim slučajevima likvidacija političkih emigranata. Ispitivanje 22. ožujka vodili su službenici *Odjela za terorizam i organizirani kriminal* bavarske policije i pokrajinski tužitelji iz Münchena i Nürnberga, a sutradan im se pridružio zamjenik Glavnoga saveznoga državnog odvjetnika (*Generalbundesaanwalt /GBA/*).

Osim Udbinih atentata, istražitelje je zanimalo i pitanje povezanosti udbaša i njihovih suradničkih mreža s organiziranim kriminalom ne samo u Bavarskoj, nego i u cijeloj Europi. Neovisno o primarnoj temi saslušavanja, moglo se primijetiti da istražitelji raspolažu s pouzdanim podacima o sudjelovanju bivših službenika i suradnika Udbe u raznim zločinačkim aktivnostima u Njemačkoj, poput krijumčarenja droge, cigareta i

alkohola, pranja prljavog novca, trgovine oružjem...

U popodnevnim satima 23. ožujka autor je pod prisegom potvrdio svoj iskaz pred istražnim sucem Zemaljskog suda u Münchenu, nakon čega je bilo definitivno jasno da Njemačka slučaj tretira vrlo ozbiljno i da će krenuti u završni dio istrage protiv udbaša osumnjičenih za likvidacije. I uistinu, godinu i tri mjeseca poslije (7. srpnja 2005.), uhićen je Krunoslav Prates pod sumnjom da je kao suradnik Udbe sudjelovao u ubojstvu Stjepana Đurekovića. Zadržan je u pritvoru.

Istoga dana uhićen je i Stjepan Mesek, suradnik Udbe pod pseudonimima *Karlo i Dubravko*, pod sumnjom da je sudjelovao u ubojstvima emigranata Ante Đapića i Đure Zagajskog. Međutim, Mesek je nakon nekoliko dana oslobođen jer nisu bili pronađeni dovoljno čvrsti dokazi koji bi potkrjepljivali prvočne sumnje u njegovu krivnju (vidi više o Meseku u 11. poglavlju knjige).

Difamacijska kampanja u Hrvatskoj

Još u toj, ranoj fazi postupka protiv Pratesa, neokomunističke su strukture u Hrvatskoj pribjegle žestokoj difamacijskoj kampanji. Prvi *medijski udar* predvodio je Gordan Malić, novinar poznat po bliskim vezama s Josipom Perkovićem. U članku *Špijunski rat za Hrvatsku* (Globus, 15. srpnja 2005.) nastojao je ocrniti ne samo Vukušića, nego i njemačku policiju zato što se drznula uhitići Pratesa. Štoviše, pokušao je čak i opravdati Đurekovićevu likvidaciju tvrdnjom da je žrtva surađivala s njemačkom obavještajnom službom (*Bundesnachrichtendienst - BND*). Ali članak je, čini se, polučio kontraefekt: izazvani Nijemci proširili su istragu i na Perkovića te ubrzo, krajem listopada iste godine, za njim raspisali međunarodnu policijsku tjeralicu!

Tada je uslijedio novi udar. Na pitanje novinarke Ivanke Tome glasnogovornik MUP-a RH Zlatko Mehun hladno je otpovrnuo: *Perkovića ne možemo goniti* (Jutarnji list, 29. listopada 2005.). U istom članku oglasio se i Josip Manolić. Stao je, naravno, u obranu mlađeg kolege: *Perkovića sam angažirao jer je bio iskusnan*. Isto je učinio i ondašnji ministar unutarnjih poslova Ivan Jarnjak. Začudilo ga je što su Nijemci *nakon toliko vremena* uopće pokrenuli postupak protiv Perkovića, pri čemu je smatrao potrebnim naglašavati činjenicu da Hrvatska zakonski ne smije izručivati svoje državljanе drugim državama. No drugu činjenicu - da ih sama može

procesuirati! - nije niti spomenuo.

Tjeralica za Perkovićem općenito je izazvala konsternaciju među (neo)udbašima (Zvonimir Despot: *Perković u šoku*, Večernji list, 29. listopada 2005.), pa je i tadašnji državni poglavar Stipe Mesić imao potrebu javno stati u zaštitu oca svog savjetnika za državnu sigurnost Aleksandra Saše Perkovića (*Moj savjetnik nije mogao birati oca*, Večernji list, 29. listopada 2005.). Maliću, Mehunu, Manoliću, Jarnjaku i Mesiću pridružila se Jasna Babić, novinarka također bliska Josipu Perkoviću, prodajući klasični spin: interes javnosti pokušala je s odgovornosti naručitelja i organizatora zločina skrenuti na pitanje jesu li Udbine egzekucije otišle u zastaru (*Đurkovićevo ubojstvo u zastari*, Slobodna Dalmacija, 2. studenoga 2005.).

Još jednom se oglasio Gordan Malić, *objašnjavajući* Nijemcima, njemačkom redarstvu i pravosuđu, tko je u stvari Bože Vukušić (*Ubojica njemačkog špajuna*, Globus, 11. studenoga 2005.). U istom broju Globusa pridružila mu se žurnalistička doajenka Jelena Lovrić koja je u članku *Stari ratovi - nove žrtve ustvrdila* da lov na ubaše ne mogu predvoditi *ekstremni emigranti* poput Vukušića. Htjelo se u očima hrvatske javnosti diskreditirati ne samo Vukušića kao svjedoka na mogućem procesu, nego i njemačka policijsko-pravosudna tijela, prikazujući ih valjda kao igračke u rukama *hrvatskih ekstremista*.

Nakon što se pak saznao da bi se na mogućem procesu pred sudom u Münchenu mogao pojavit i Vice Vukojević, bivši predsjednik državne Komisije za utvrđivanje ratnih i poratnih žrtava, a tadašnji sudac Ustavnog suda RH, diskreditacijskom se pohodu priključio i Denis Kuljiš, koji je Vukojevića optužio ni manje ni više nego da sve u životu radi u funkciji zaštite ubaša te da stoga i planira - proturječja li! - svjedočiti protiv Perkovića (*Balkanski špajun za sve režime*, Globus, 18. studenoga 2005.).

U cilju daljnog širenja zabune ili udbovski rečeno *mučenja vode*, u kampanju se uključila i novinarka Jasmina Popović (*Perkovićeva šutnja spašava Udbinu mrežu*, Večernji list, 18. studenoga 2005.), a ponovno se oglasila i Jasna Babić s ničim potkrijepljenom tezom da će Pratesovi odvjetnici dokazati kako Perković nije kriv (*Ubojstvo bez ključa*, Slobodna Dalmacija, 26. studenoga 2005.).

Ali, pisanje tih *društveno-političkih radnika*, dakako, ni najmanje nije moglo utjecati na Njemačku, pa je Savezno državno odvjetništvo 30. studenog podiglo optužnicu protiv Pratesa. Čekalo ga je suđenje.

Glavna rasprava & huškač Stipe Mesić

Viši zemaljski sud u Münchenu zakazao je za ožujak 2006. sedamnaestodnevnu glavnu raspravu. Autor ove knjige nastupio je kao svjedok 22. i 23. ožujka kada je potvrdio ranije iznesena saznanja, ali i iznio neka nova - koja je u međuvremenu prikupio.

Kako bi *popratila* to svjedočenje, u Bavarsku je osobno doputovala već spomenuta Jasna Babić. U svome prvom izvješću ustvrdila je da je Boži Vukušiću *krajnji cilj Josip Perković (Đurekovića je ubio Arkan, Slobodna Dalmacija, 24. ožujka 2006.)*. Već dan kasnije proširuje tezu i otkriva još jednu tobоžnju svjedokovu metu u članku pod naslovom *Odbačeni špijuni ciljaju - Mesića*. Vukušić ne samo što je u Hrvatskoj podvrgnut novoj medijskoj hajci, nego je i 11. travnja izbačen s posla u Hrvatskom saboru (v. Zvonimir Despot: *Vukušiću otkaz zbog svjedočenja*, Večernji list, 21. travnja 2006.).

Sa sličnom difamacijskom kampanjom suočit će se i Vice Vukojević nakon što je 6. travnja svjedočio u Münchenu. Glavni huškači bili su Predsjednik RH Stipe Mesić i Vesna Pusić, tada saborska zastupnica HNS-a, a danas predsjednica te stranke i ministrica vanjskih poslova. Koristeći predsjedničku govornicu na Pantovčaku i onu saborskiju na Markovu trgu, reaktualizirali su stare optužbe, plasirane još 1999. kako bi se sprječio Vukojevićev izbor za suca Ustavnog suda - da je silovao bošnjačku zatočenicu u HVO-ovu logoru!

Mesić i Pusićka zatražili su da se Vukojević uhiti i izbaci iz Ustavnog suda (*Vesna Pusić traži istragu protiv Vice Vukojevića*, Jutarnji list, 9. svibnja 2006.). S vremenom će se dokazati, međutim, ne samo da Vukojević nije sudjelovao ni u kakvom silovanju, nego da dotična *silovana žena* nije nikad niti postojala! Sve je bila konstrukcija, najobičnija izmišljotina bošnjačke tajne službe AID (*Agencija za istraživanje i dokumentaciju*), inače nazvane po uzoru na jugoslavensku tajnu službu SID (*Služba za istraživanje i dokumentaciju*), koja je djelovala pri *Saveznom sekretarijatu za inostrane poslove* (SSIP) u Beogradu.

Opstrukcije suđenja iz Zagreba

Da je službeni Zagreb sudjelovao u opstrukcijama Pratesova procesa (ili ih u najmanju ruku tolerirao), upućuju i događaji vezani za poziv Josipu Perkoviću da iz Županijskog suda u Zagrebu video-linkom odgovara na pitanja minhenskih sudaca. Perkovićev odvjetnik Anto Nobile

najprije je poručio da je takvo svjedočenje *nezakonito* (*Ante Nobilo protiv video-linka*, Večernji list, 8. travnja 2006.), a nakon toga je njegov klijent eskivirao dolazak na zagrebački sud pod izgovorom da ga je *prikliještilo u leđima* (*Josipa Perkovića „ulovio“ lumbago*, Slobodna Dalmacija, 3. svibnja 2006.). I nikome ništa! Nikakve sankcije!

Jutarnji list od 5. svibnja 2006. objavio je pak članak pod naslovom *Mustač: SDS, dok sam ga ja vodio, nije ubijao*, autora Željka Petrušića, u kojem se citira iskaz koji je na zahtjev njemačkog suda Zdravko Mustač dao dan ranije, 4. svibnja, putem video-linka. Bivši šef i hrvatske republičke i savezne Udbe izjavio je da ništa ne zna o Đurekovićevoj likvidaciji te da *nema saznanja, osim po sadašnjem pisanju tiska, o tome da je optuženi Krunoslav Prates bio suradnik SDS-a, odnosno Josipa Perkovića.*

No istina je posve drukčija. Mustač ne samo da je znao za obradu nad Đurekovićem i za agente Udbe koji su u nju bili uključeni, nego ju je - kako je već detaljno opisano u drugom poglavlju knjige - upravo on одobrio! Svejedno ponovimo: Centar SDS-a Zagreb zaveo je 7. srpnja 1982. tzv. operativnu obradu nad Stjepanom Đurekovićem, a operacija se vodila pod kodnim imenom *Brk*. U obrascu za zavođenje operativne obrade crno na bijelo stoji da je *Suradnik u obradi: ugrađeni „Stiv“ (suradnik II. odjela SDS RSUP-a SRH)*.

Obradu je formalno predložio načelnik Centra SDS-a Zagreb Franjo Vugrinec; s prijedlogom se suglasio načelnik II. odjela SDS-a RSUP-a SRH Josip Perković, a naposljetku ga je odobrio, po zadanoj proceduri, Zdravko Mustač, zamjenik republičkog sekretara za unutrašnje poslove nadležan za SDS. A da je potonji morao znati za suradnika Pratesa, govori i dokument koji je slovenska republička Služba 23. listopada 1989. uputila SDB-u SSUP-a SFRJ, tj. Zdravku Mustaču, u predmetu *Aktivnosti BfV* (Bundesverfassungsschutz /Savezna služba za zaštitu ustavnog poretku/- op. a.), *interesi Nikole Štedula i Ante Šuta, konsolidacija u HDP* (Hrvatskom državotvornom pokretu). U dopisu između ostalog piše:

Krunoslav Prates je po ocjeni BfV jedan od najuravnoteženijih i mirnih agenata SDB, postavljen za praćenje djelovanja HNO (Hrvatskoga narodnog odbora - op. a.). O Pratesu su srazmjerno prilično razgovarali, a poseban naglasak je bio na njegovoj neraščišćenoj ulozi oko ubojstva Đurekovića, stvar sa Jelićem i sl. Ponovno je bila prilika da načnemo pitanje obavljanja rekonstrukcije njemačke službe bezbjednosti u času putovanja

Pratesa u Španjolsku. Naznačili smo da nas to interesira ne toliko zbog Pratesa, koliko zbog načina rada kontrole te službe u inozemstvu.

Nakon svega iznesenog, i ne čudi što su iz Njemačke počele pristizati kritike da hrvatske državne i pravosudne vlasti sabotiraju suđenje (Zvonimir Despot: *Mreža svih mreža*, Večernji list, 20. svibnja 2006.). Među ostalima, zbog *nesuradnje* je prozvan i glavni državni odvjetnik Mladen Bajić, što se potrudio osobno opovrgnuti, i to u razgovoru s Gordanom Malićem (*Bajić: Ne skrivamo dokaze o ubojstvu Đurekovića*, Globus, 26. svibnja 2006.).

Mrežu svih mreža u cilju zaštite Josipa Perkovića tkali su i pojedini hrvatski diplomati ('diplomati') u Njemačkoj, oni vertikalno potčinjeni Aleksandru Saši Perkoviću, sinu Josipa Perkovića i savjetniku za nacionalnu sigurnost predsjednika države Stjepana Mesića. Iz medija se doznalo da se radilo o Goranu Akraru i Jakovu Ljubičiću (Zvonimir Despot: *Nijemci traže opoziv dvojice diplomata*, Večernji list, 4. lipnja 2006.). Vrli je dvojac zbog nezakonitog miješanja u postupak protiv Pratesa navodno i morao napustiti Njemačku.

Dobro znana Jasna Babić optužila je Božu Vukušića da je *zapakovao* incident te ga tako pokušala dodatno konfrontirati s Vladom RH i napokon *eliminirati iz priče* (*Za neuspjelo suđenje Vukušić optužio Vladu*, Slobodna Dalmacija, 5. lipnja 2006.). Neuspjelo suđenje? Da, tako je glasio tendenciozni naslov. Pratesov proces, naime, bio je privremeno prekinut 18. svibnja na zahtjev njemačkoga državnog odvjetništva, zbog čega je optuženik istog dana i pušten iz pritvora da se do daljnje brani sa slobode.

Razlozi nisu objavljeni, što su *društveno-politički radnici* u hrvatskim medijima brže-bolje iskoristili za slavodobitne tvrdnje o propasti cijelog slučaja. Ujedno, neokomunističke strukture ciljano su plasirale raznorazne glasine o pozadini te odluke Višega zemaljskog suda u Münchenu. Među inim, spekuliralo se i da su se njemačke vlasti nagodile s udbaškom strukturom u Hrvatskoj.

Svjedok Vinko Sindičić

Nasuprot nagađanjima (ili bolje reći željama) neoudbaških krugova o razlozima prekida suđenja Krinoslavu Pratesu, posrijedi je bilo nešto sasvim neočekivano - njemačkim se istražnim tijelima iznenada na raspolaganje stavio Vinko Sindičić, rođen 29. rujna 1943. u Staroj Baški na

otoku Krku, nekadašnji suradnik Centra SDS-a Rijeka, vođen pod pseudonimima *Mišo* i *Pitagora*. Bavarskoj je policiji dao opširnu izjavu na temelju koje je dopunjena optužnica protiv Pratesa.

Arhiva Udbe najvredniji je izvor podataka o Sindičićevoj aktivnosti među hrvatskim emigrantima. U njoj su pohranjena mnogobrojna izvjješća koja je slao *oficirima za vezu* u riječkom centru i zagrebačkoj centrali Udbe, ali i zapisnici raznih razgovora s isprva *Mišom*, a kasnije *Pitagorom*. Tako je, udbaški rečeno, *zadokumentiran* i početak njegove službene suradnje s Udbom 3. travnja 1968. godine. Usluge je sam ponudio Službi!

Vinko Sindičić je emigrirao 1964. godine u Italiju kao konobar - pomorac s našeg broda „Partizanka“. U Italiji je kupio emigrantski list „Hrvatska država“ iz kojega je saznao da Branko Jelić živi u SR Njemačkoj, te mu je pisao pismo i molio da mu pomogne oko zaposlenja.

Dolaskom u Njemačku najprije je radio tri mjeseca u Frankfurtu a/M, a potom došao u Z. Berlin. Iza toga obratio se za pomoć dr. Jeliću za dobivanje putovnice za strance „Fremdenpas“. Nakon toga ga je Jelić uzeo za svog osobnog sekretara. Ove poslove on je obavljao u posebnoj prostoriji gdje se nalazi arhiva i kartoteka HNO-a koja mu je dostupna.

Objašnjenje, što ga je navelo da traži našu PI (putne isprave) i da stupi u kontakt s našom Vojnom misijom u Berlinu, dao je identično kao i u Vojnoj misiji, tj. da je zemlju napustio pod utjecajem nerazumnih ljudi, da se dolaskom u Njemačku - Frankfurt već borio sam sa sobom da li da se obrati za pomoć emigraciji ili ne, pa da je u stanju nervne depresije zatražio pomoć oko sređivanja dokumenata od članova HNO-a u Berlinu, koji su njegovu molbu odmah akceptirali i ujedno mu ponudili radno mjesto i obećali uređiti dokumente.

Sindičić je već 1967. godine dostavio našoj Vojnoj misiji neke arhivske podatke HNO-a (spisak lica koja daju pomoć za „Hrvatsku državu“ - među kojima ima i nositelja PI, članske knjižice za nekoliko članova HNO-a, te veći broj originalnih pisama upućenih Jeliću).

S obzirom da je Sindičić već do sada dao vrednijih podataka o Jeliću i drugim licima oko njega, da je vlastoručno

napisao svoj životopis u kojemu napada ustašku emigraciju i da se želi odužiti prema zemlji za svoje ranije postupke i postati lojalan građanin, kako je sam izjavio, rečeno mu je da je potrebno da se još jednom razgovora s njim od strane SDS-a i to u zemlji nakon određenog vremena. On bi za to vrijeme trebao točno izvidjeti u kakvoj je sada mogućnosti prema Jeliću i HNO, pa da će se poslije toga o tome konkretno razgovarati.

Dogovoren je kako i na koji način će se on javiti kada bude smatrao da je to potrebno, ili da se njega obavijesti kada treba doći. U zemlju bi došao na isti način tj. preko Istočnog Berlina s našom PI s kojom je i sada došao.

Opći dojam je kako je nastojao iskreno nam prikazati djelatnost Jelića, HNO-a i emigranata s kojima je dolazio u kontakt. Inače, veoma je bistar, odlučan i ima brza reagiranja. Govori dobro talijanski i njemački jezik. U daljnjoj korespondenciji Sindičića čemo voditi pod pseudonimom „Mišo“. Razgovor obavili djelatnici SDS-a Milan Mandić i Jerko Dragin.

(RSUP SRH, SDS, Centar Rijeka, Informacija 128, 5. travnja 1968.)

REPUBLICKI SISKAJANJAKI ZA UNUTRAŠNJE POSLOVE SRH
SLUŽBA DRŽAVNE SISKE
Centar Rijeka

Vinko Sindičić favor: 02
Milan Mandić favor: 02
Infor. tri. 2024

B M I G R A C I J A

SINDIČIĆ VINKO - bivši emigrant sada
nosion naše P.I., na
radu u Z. Berlinu.

Informativni razgovor sa Sindičićom Vinkom, bivšim emigrantom, sada nosioca naše P.I., zapošlen kao konobar u Z. Berlinu, član HNO - doljdevci na dužnosti lit nog sekretara emigranta Branka Jelića - rukovo diocem HNO, rođen je 3. 1. 1914 godine u zemlji, gdje je Sindičić došao posredstvom naše Vojne misije u Z. Berlinu.

Sindičić Vinko, rođen 29. IX. 1943. u Stara Boška na otoku Krku - Rijeka, od roditelja Ivana i majke Bože rođene Marićić, po zanimanju konobar, zapošlen u Berlini u svom manjinsku, stanuje na adresi: LEBENITZ Straße 48 - Bei Hyth 1 Berlin 12.

Prva stranica izvješća o vrbovanju Vinka Sindičića

Savezna Udba razrađivala je više varijanti atentata na dr. Branka Jelića, predsjednika Hrvatskoga narodnog odbora. Kombinirala je sa suradnicima hrvatske, bosansko-hercegovačke i slovenske Službe: iz Centra SDS-a Rijeka - *Mišo i Crni*; iz Centra SDB-a Zenica - *Cico 2*; iz Centra SDV-a (*Službe državne varnosti*) Ljubljana - *Lamond*. Tako o sastanku s *Mišom*, na kojem su bili prisutni *načelnik I. sektora Službe SDS-a RSUP-a SRH drug Melkior Baranović, šef op. grupe Centra SDS Rijeka drug Dane Gajić, i operativni radnik Centra SDS-a Rijeka drug Jerko Dragin*, u *Informaciji br. 88* riječkog središta Udbe (23. svibnja 1969.) među ostalim stoji:

„Miši“ je stavljeno u zadatku da temeljito prouči sve mogućnosti jedne ofenzivne akcije prema dr. Branku Jeliću u kojoj bi on osobno i jedino sudjelovao, tim prije jer „Mišo“ već sada apsolutno prihvata takvo rješenje.

Nekoliko mjeseci kasnije, kako proizlazi iz *Informacije br. 51* Centra SDS-a Rijeka (od 26. ožujka 1970.), *Mišo* je bio spremjan za akciju:

„Mišo“ je priložio i fotografije Jelićeve ordinacije, stana i nekih karakterističnih dijelova puta, kojim se ovaj svakodnevno kreće od stana do ordinacije.

Dr. Jelić je 10. rujna 1970. - kao i svakoga radnog dana - rano ujutro napustio stan i uputio se do svoje liječničke ordinacije u Uhlandstrasse 141 u Berlinu. Kad je kročio na nogostup, rasprsnula se bomba. No aktiviran je samo manji dio postavljenog eksploziva pa je Jelić bio samo lakše ranjen. Udba, međutim, nije odustajala, pa će 5. svibnja 1971. uslijediti novi pokušaj atentata. Tog dana, malo poslije osam sati ujutro, opet je eksplodirala bomba - sada pak zakopana na pločniku pred ulazom u Jelićevu liječničku ordinaciju. Istraga je pokazala da je aktivirana automatskim paljenjem s udaljenosti od oko dvjesto metara. Ali je Udba ponovno *omanula*: meta je preživjela, zadobivši teže ozljede na nogama i desnom ramenu.

U međuvremenu se Sindičić, u dogовору sa Službom, iz Berlina preselio u Stuttgart gdje je nadideološko *Hrvatsko revolucionarno bratstvo*, čije je sjedište bilo u Australiji (više u Bože Vukušić: *HRB - Rat prije*

Branko Jelić nakon ranjavanja

rata; Klub hrvatskih povratnika iz iseljeništva, Zagreb, 2010.), osnovalo jedan od najvažnijih punktova u Europi. Ondje će Sindičić zadobiti povjerenje vođa te emigrantske organizacije. Štoviše, HRB će zakupiti motel u gradiću Wieslochu pokraj Stuttgarta upravo na ime njegove supruge Elke, inače Njemice.

U noći s 9. na 10. ožujka 1972. u tom istom je motelu likvidiran povjerenik HRB-a za Europu Josip Senić. I premda je Sindičić bio osumnjičen za ubojstvo, u njega je zadržao povjerenje i Stjepan Ševo, drugi čovjek *Bratstva* na tom području. Skupo će platiti lakovjernost! Kad je Ševo zajedno sa suprugom Tatjanom i pokćerkom Rosemarie likvidiran 24. kolovoza 1972. u mjestu San Dona di Piave pokraj Venecije, ponovno je Sindičić osumnjičen. Morao se skloniti na sigurno - u Rijeku.

Udba ga je bogato nagradila: od Lučkog stambenog poduzeća dobio je stan u Mihanovićevoj 40 c. Dobio je i novi identitet, *Ante Morović*, i novo konspirativno ime - *Pitagora*. No razmetljiv kakav je bio, sklon velikim pričama i društvima, većina Riječana je znala da je to onaj isti, stari Sindičić. Služba mu je pripomogla i da u Rijeci otvori restoran - *Stara vrata*. Osim

U G O V O R	BRZOJ ——————
o korištenju stana	
<p>Zaključen između Lučkog stambenog poduzeća - Rijeka, Obala J. Mornarice 1 (u daljnjen tekstu : Stambeno poduzeće) i ANTE MOROVIĆA (ime i prezime nosioca stanarskog prava) iz Rijeke, ulica (trg) ... M. M. ANTOŠEVIĆ, broj ... 40 c kao nosioca stanarskog prava (u dalnjem tekstu: stanar).</p>	
I.	
<p>Stambeno poduzeće na temelju akta o davanju stana na korištenje, koji je izdalo</p> <p>broj od daje na korištenje (ugovora) a ANTE MOROVIĆ primu na korištenje (ime i prezime nosioca stanarskog prava) nije na neodređeno vrijeme stan koji se nalazi u 40c ulica (trg) M. M. ANTOŠEVIĆ, broj 40 c, kat. a sastoji se od sobe, kulinje, izbe, nodnika, WC-a s kupatilicom i balkona</p> <p>u ukupnoj površini od 69,30 ... m².</p>	
2.	
<p>Prema rješenju bivšeg Fonda za stambenu izgradnju – Stambenog poduzeća-Riječka broj od vrijednost stana utvrđena je u iznosu od N. Din. 55.534,28</p> <p>Na temelju Odluke o najvišem iznosima stanarine Složbine općine Rijeka („Službene novine kotara Riječka“ br. 4/66) ovim se ugovorom utvrđuje visina mjesечne stanarine u iznosu od N. Din. 174,95, slovima dvadeset i sedam dinara i pedeset kruna ili 174,95/100.</p>	
3.	
<p>Pod tačkom 2. utvrđenu stanarinu u stanar se obavezuje plaćati mjesечно unaprijed do svakog 5. u mjesецu i u iznosima kako slijedi :</p> <ul style="list-style-type: none"> a) od 1. I 1966. 50% ili N.Din. 92,56. b) od 1. I 1967. 67,5% ili N.Din. 112,70. c) od 1. I 1968. 75% ili N.Din. 128,84. d) od 1. I 1969. 75% ili N.Din. 131,90 — 8% = 174,95 e) od 1. I 1970. 100% ili N.Din. 185,12/ 	
4.	
<p>Pored ugovorenog stana i zajedničkih prostorija koje pripadaju stanu prema tačci 1. ugovora stanar ima pravo koristiti i zajedničke weđeuge u zgradi, koji se sastoje od</p>	

Faximil prve stranice Ugovora o korištenju stana
na ime Ante Morovića u Rijeci

toga, Sindičića je savezni ministar unutarnjih poslova Franjo Herljević 13. svibnja 1975. - dakle, na dan Državne sigurnosti/bezbednosti - nagradio i zlatnim satom s posvetom.

Njegov sljedeći *specijalni zadatak*, koliko je do sada poznato, bio je atentat na Nikolu Štedula, predsjednika *Hrvatskoga državotvornog pokreta* (HDP), koji je živio u škotskom gradiću Kirkcaldyju pokraj Edinburga. Udba je, simbolike radi, bila odlučila likvidirati Štedula 16. listopada 1988. - točno na desetu obljetnicu pariškog ubojstva Brune Bušića, kada se u Glasgowu igrala utakmica između škotske i jugoslavenske nogometne reprezentacije. Čini se, međutim, da je plan poremetila škotska policija koja je s uzletišta u Glasgowu vratila u Jugoslaviju dvojicu, vjeruje se, nesuđenih atentatorovih pomagača, pa će revni *Pitagora* četiri dana kasnije (20. listopada) pokušati sam ubiti Štedula. Meta je preživjela napad s teškim ranama, a sudac *lord Allanbrife* u Edinburgu je 4. svibnja 1989. Sindičića osudio na petnaest godina robije.

Dramatična korespondencija Perković - Sindičić

Dok je Sindičić izdržavao kaznu u Škotskoj, u Hrvatskoj je 15. kolovoza 1990. - dakle, tri mjeseca nakon prvi višestranačkih izbora - pokrenuta istraga protiv nepoznate osobe, *NN*, zbog ubojstva Brune Bušića. Nakon provedenih istražnih radnji 3. veljače 1993. postupak je preusmjeren na konkretnu osobu - Vinka Sindičića. Istraga je otpočetka bila opstruirana, a Sindičićev proces prometnut će se u farsu (o tome više u Bože Vukušić: *Likvidacija Brune Bušića*; Udruga Hrvatski križni put, Zagreb, 2012.), no u ovoj ćemo se knjizi zadržati tek na ulozi Josipa Perkovića. Jer su manevri kojima je pribjegavao u *slučaju Bušić* vrlo slični onima u *slučaju Đureković*.

Krenimo redom: još 1992. dio saslušavanih udabaša, među njima i bivši načelnik II. odjela Centra SDS Split Blagoje Zelić, *prokazali* su Sindičića kao Bušićeva ubojicu. Zahvaljujući tome, osumnjičeni se počinitelj u istrazi više i nije vodio pod kraticom *NN*. Zaprijetila je opasnost da će ogorčeni Sindičić *propjevati*, da će razotkriti cijelu ubilačku mrežu hrvatske republičke Udbe. Stoga će mu njegova nevjerenčana supruga Lovorka Marušić još u prosincu 1992. u škotski zatvor dostaviti Perkovićevu pisani poruku. U njoj je stajalo:

On (Zelić - op.a.) je saslušavan. Morao je reći da te pozna. Zato o tome vrlo kratko, najbolje šutjeti. Ili reći: prije 10-tak godina, preko ljeta upoznao si na Kostabeli (rezidencija savezne Udbe u Rijeci) neke mladiće iz Beograda, nekog Miću, Stanka, Bobu i sve ta imena. Pričali ste o prošlosti. Interesiralo ih je sve do tvog povratka kući. Rekao si da priče o tome nisu točne. Ostali su u vezi, viđali ste se preko ljeta. Jednom si u Rijeci imao nekih problema, oni su ti ponudili to riješiti preko Zagreba. To su bili neki incidenti, problemi vezani za sud i drugo. Dali su ti broj od nekoga čovjeka iz Zagreba i bio si tamo nekoliko puta. To je bilo negdje 3-4 godine prije nego se ovo dogodilo. Tako u to doba 4 godine prije ovog otišao si u kuću (onu) kod jednog čovjeka. Čini ti se da je bio neki šef i koliko se sjećaš može mu biti ime 'J', ali nisi siguran. Čini ti se da si zadnji put bio kad si se u Rijeci posvađao s četnicima, kad si pucao na četnike. Bila je velika gužva, ti si bio ljut na četnike. U gradu si iz te kuće poznavao nekog čovjeka koji je čini ti se bio neki šef. Šutjeti! U onu kuću dolazio nekoliko puta, ali nikad na sastanak vani. Bitno je šutjeti, izdržati, pa i kad se čini da se sve zna. Za ono gore kad dođe - ništa. Rodbina će uzeti i bit će OK.

(Bože Vukušić: *Likvidacija Brune Bušića; Hrvatski križni put, Zagreb, 2012.*)

Perković, dakle, na specifično špijunski, zakukuljeni način upozorava Sindičića da ništa ne govori o svom radu za Udbu (*Šutjeti!*) i da sve svoje kontakte s djelatnicima tajne službe prikaže kao plod slučajnosti. Ujedno ga pokušava udobrovoljiti, bolje reći *kupiti* njegovu šutnju tezom da ga je Zelić pod prisilom optužio za ubojstvo Brune Bušića (*Morao je reći da te pozna*).

Korespondencija će se nastaviti i nakon što je Hrvatska 27. lipnja 1996. pokrenula postupak Sindičićeva izručenja. Josip Perković je koristio i svog sina Aleksandra zvanog *Saša* - ponovimo, aktualnog savjetnika za nacionalnu sigurnost predsjednika Ive Josipovića, a tadašnjeg pročelnika VII. (obavještajne) uprave Ministarstva vanjskih poslova - za slanje tajnih poruka *Pitagori* u škotski zatvor.

Ali, očigledno su postojali *šumovi u komunikaciji*, pa je Sindičić

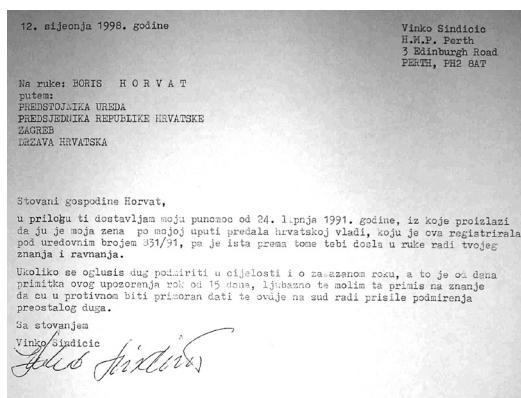
12. siječnja 1998. uputio pismo starijem Perkoviću, i to preko predstojnika Ureda Predsjednika RH Hrvoja Šarinića, još jednoga bivšeg suradnika Udbe (što je tema za posebnu priču!). Sindičić je pismo naslovio na *Borisa Horvata* - što je bilo Perkovićevo konspirativno ime pod kojim je, kao šef republičke Udbe u Zagrebu, komunicirao s *Pitagorom* dok se pripremao za odlazak na *specijalni zadatak* u Škotsku. U pismu stoji:

Štovani gospodine Horvat, (...)

Ukoliko se oglušiš dug podmiriti u cijelosti i u zakazanom roku, a to je od dana primitka ovog upozorenja rok od 15 dana, ljubazno te molim da primiš na znanje da će u protivnom biti primoran dati te ovdje na sud radi prisile podmirjenja preostalog duga.

Sa štovanjem, Vinko Sindičić.

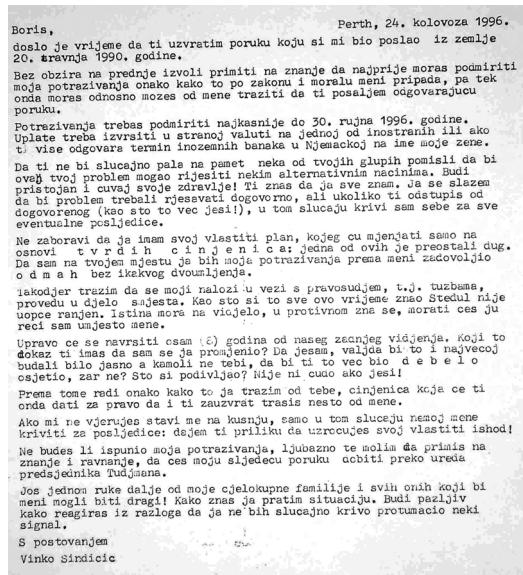
(Bože Vukušić: *Likvidacija Brune Bušića*; Hrvatski križni put, Zagreb, 2012.)

Vinko Sindičić odgovora Borisu Horvatu alias Josipu Perkoviću

Najjednostavnije rečeno, Sindičić traži lov. A ako je ne dobije, prijeti da će propjevati i razotkriti Perkovića! Na neki način, Služba je *Pitagori* uistinu ostala dužna: honorar za Štedula, budući da je uhićen, nikada nije dobio, a zaciјelo je računao i na naknadu štete zbog dana provedenih u zatvoru te zbog posljedične propasti ugostiteljskog biznisa u Rijeci. Korespondencija na relaciji Hrvatska - Škotska uistinu je bila dramatična, a na kraju je Josip Perković iskoristio Sindičićevu sestru Josipu Đedović da bi mu preko nje poslao opširnu poruku. Sestra je vlastoručno prepisala

poruku koju joj je dao *Boris Horvat* i predala je bratu u škotskom zatvoru. U poruci je dodala neke svoje napomene i podcrtala posebno važne rečenice. Napomene Josipe Đedović donosimo u okruglim zagradama, a autora knjige u kosim zagradama.

Vinko Sindičić prijeti Borisu Horvatu alias Josipu
Perkoviću

Zašto toliko papira. Neke će ljudi naljutiti, neke će upozoriti da se pripreme, a jednoga upropastiti /Josip Perković tu misli na samog sebe/. (...)

Ja i tvoj odvjetnik (to predlaže on) /Josip Perković/ predložiti ćemo svjedoka kojega znamo iz novina (to je on) / Josip Perković/, a koji poznaje to područje da bude svjedok. On će sa svojim izlaganjem sve to zdrmati da će doći do potpune zabune. Tvrdis da posao nisi obavio. Sve ti je podmetnuto, a čovjekovo svjedočenje je dokaz kakav je to tip. Sa firmom /Udbom/ nemaš ništa. Bradu /Nikolu Štedula/ si posjetio zbog nekog posla, na kojeg te uputio možda Bora (Horvat) /Josip Perković/, koji je trgovac vani i kojeg znaš kroz trgovinu ugostiteljstvom.

Brada /Nikola Štedul/ te htio prevariti. Posvađali ste se, a on i J.M. su sve lagali. Ako se njemu što dogodilo, to nije

tvoj problem. (On je upucan!) Ovakav prikaz ti donosi veliki plus. Bitno je da za firmu nisi ništa radio. Sa tim plusom ulaziš u drugi teški krug. Sve što te bude povezivalo sa firmom prikazuj kao privatno radi druženje, provoda, sitnih usluga. Ako to netko prikazuje drugaćije, to je radi prikrivanja troškova i sl. Sa firmom nisi sklopio nikakav pismani ugovor, a ako ti netko hoće nalijepiti nešto, to je po istoj šemi kao i gore. Nakon toga šutiš i daješ upute odvjetniku. Ako ne uspiješ u prvoj rundi, imaš šanse u drugoj i trećoj. Sve je upitno, jer nema čovjeka koji ti je dao posao. Privatno znaš s kim si kontaktirao. Ovo je jedino što ti donosi korist. Ti si žrtva koja nešto objasni i zatim šuti.

Svaki napad je greška, pa i ovi papiri. Sve povući kao grešku žene ili kako već znaš. U slučaju tvoje konstrukcije da si nešto radio, pa i ne krupni posao, svi smo u ponoru s tobom. Nitko neće ništa napraviti u prilog, sve će završiti punom mjerom.

(Bože Vukušić: *Likvidacija Brune Bušića*; Hrvatski križni put, Zagreb, 2012.)

U nastavku je Perković poručio Sindičiću da je njihovo prijateljstvo ostalo nepomućeno, ali ga i upozorava na teške posljedice za firmu, tj. postudbaške strukture u cjelini, ali i osobno za njih dvojicu ako se ne budu pridržavali *omerte*:

Čovjek /Josip Perković/ je šokiran prijateljstvom. On to još uvijek je. Tako će i ostati i štetu nemaš. Bradu /Nikolu Štedula, koji se u međuvremenu doselio u Hrvatsku/ je uspio odmaknuti, ovaj je ljut na sve, što je također dobro. Razmisli i mijenjaj stvar. Nikakav dogovor nemoj vjerovati mimo. Osnovna stvar je ne. Dobiti dio ljudi na svoju stranu pa makar i prešutno. Čini mi se da si bio u zabludi. Toliko mržnje prema firmi i ljudima da će to biti strašno kada otvorиш nekorisno! Ne računaj na pravdu, sve što ti se zalijepi netko neće ni pokušati skidati. Ovo nije ucjena već dogovor. Ne svađati se sa novinarima, Novi list je jedini koji će biti objektivan kad se vratiš. Tužbe protiv Bradvice /bivšeg emigranta Branka Bradvice/ i Zelića /bivšeg šefa operati-

ve splitske Udbe Blagoja Zelića/ *su greška. Bradvica može koristiti, a Zelić je bio pretučen i sada kad mu kažu da si ga ti tužio, može napraviti mnoge nepromišljene stvari. Povuci hitno tužbu da se zaustave novinari. Budi žrtva, a ne napadač. Ako tvoj prijatelj /Josip Perković/ ode u zatvor, a mogao bi ovako kako je krenulo, brada /Nikola Štedul/ će napredovati brzo i biti na vlasti. Onda su svi nigdje. Ako ti Hrvatska dokaže da si agent - ponovno suđenje. Potvrđuješ svoj status raniji. Micati i državu i ljude /SFRJ i udbaše/ od sebe. Nova kazna i za tebe i nas koji smo ostali u Hrvatskoj.*

Sindičićeva sestra Josipa Đedović smatrala je potrebnim bratu iznijeti i neka svoja razmišljanja:

Sve sam prepisala s njegovog papira /papira Josipa Perkovića/ u autu. Nije mi dao da uzmem papir. Traži da mu svojom rukom napišeš i pošalješ dvije tri riječi o korektnosti. Strašno je uzrujan i misli da će vrlo brzo moći do njega, jer ima ljudi koji znaju za Boru Horvata /da se upravo on krije iza tog pseudonima/.

Onaj tvoj novac imaju ljudi koji su radili sa njim /na pripremi ubojstva Nikole Štedula/. Oni su otišli iz Hrvatske i žive u Jugoslaviji. Mislim da će biti teško izvući novac prije nego ti dodeš. Kad sam ga pitala da ostatak makar do 80.000 DM, odgovorio je da su mu rekli njegovi: Ti uzimaš i daješ novac, a on će nas sve strpati u zatvor. Bili su ponosni na tebe i smatrali da si fer i korektan, jer nikoga nisi izdao, ali sada ovi papiri mogu promijeniti sve.

Bio mi je obećao dati (...) oko 20.000 DM, ali sada je drugčije.

U post scriptumu će bratu Vinku iznijeti i neke dileme u pogledu Josipa Perkovića:

P.S. Ne znam koliko se može vjerovati ovom čovjeku. Uvijek kad je tražio da idem kod tebe, donio je i novac. Ovo je već treći put da to nije učinio. Rekao je da će to nadoknaditi, ali još ništa. Po tome ja mislim da je u nekoj nemilosti (?). Nađi neki način da ne moramo toliko trošiti.

Augijeve štale hrvatske demokracije

Sindičić, razočaran razvojem situacije, 24. kolovoza 1996. ljutito odgovora Perkoviću:

Boris, izvoli primiti na znanje da najprije moraš podmiriti moja potraživanja onako kako to po zakonu i moralu meni pripada, pa tek onda moraš odnosno možeš od mene tražiti da ti pošaljem odgovarajuću poruku.

Potraživanja trebaš podmiriti najkasnije do 30. rujna 1996. Uplate treba izvršiti u stranoj valuti na jednoj od inostranih ili ako ti više odgovara inozemnih banaka u Njemačkoj na ime moje žene.

Da ti ne bi slučajno pale na pamet neke od tvojih glupih pomisli da bi ovaj problem mogao riješiti nekim alternativnim načinima. Budi pristojan i čuvaj svoje zdravlje! Ti znaš da ja sve znam. Ja se slažem da bi problem trebali rješavati dogovorno, ali ukoliko ti odstupiš od dogovorenog (kao što već jesи!), u tom slučaju krivi sam sebe za eventualne posljedice.

Ne zaboravi da ja imam svoj vlastiti plan, kojeg ću mijenjati samo na osnovi tvrdih činjenica: jedna od ovih je preostali dug. Da sam na tvom mjestu ja bih moja potraživanja prema meni zadovoljio odmah bez ikakvog dvoumljenja.

Također, tražim da se moji nalozi u vezi s pravosuđem, tj. tužbama, provedu u djelo smjesta.

Upravo će se navršiti osam (8) godina od našeg zadnjeg viđenja. Koji to dokaz ti imaš da sam se ja promijenio? Da jesam, valjda bi to i najvećoj budali bilo jasno a kamoli ne tebi, da bi ti to već bio debelo osjetio, zar ne? Što si podivljao? Nije ni čudno ako jesi!

Prema tome radi onako kako to ja tražim od tebe, činjenica koja će ti onda dati za pravo da i ti zauzvrat tražiš nešto od mene.

Ako mi ne vjeruješ stavi me na kušnju, samo u tom slučaju nemoj mene kriviti za posljedice: dajem ti priliku da uzrokuješ svoj vlastiti ishod!

Ne budeš li ispunio moja potraživanja, ljubazno te molim

da primiš na znanje i ravnanje, da ćeš moju slijedeću poruku dobiti preko ureda predsjednika Tuđmana.

Još jednom ruke dalje od moje cjelokupne familije i svih onih koji bi meni mogli biti dragi! Kako znaš ja pratim situaciju. Budi pažljiv kako reagiraš iz razloga da ja ne bih slučajno krivo protumačio neki signal.

S poštovanjem, Vinko Sindičić.

(Bože Vukušić: *Likvidacija Brune Bušića*; Hrvatski križni put, Zagreb, 2012.)

Izgubivši vjeru u Perkovićevu riječ, ali i u njegovu moć da održi obećanja, Sindičić je 27. kolovoza 1998. predsjedniku RH dr. Franji Tuđmanu uputio pismo na engleskom jeziku u kojem proziva Zdravka Mustaća i Josipa Perkovića kao nalogodavce i Bušićeva ubojstva (*oni na čiju dušu ide zločin počinjen u Parizu*) i atentata na Štedula (*kao i ovaj zločin sada*). Pitagora još ne vjeruje svojim bivšim šefovima, otima se, protivi izručenju u Hrvatsku. Pismo donosimo u prijevodu:

Štovani gosp. Tuđman, razlog moga očitovanja na engleskom, a ne na hrvatskom, ili bilo kom drugom jeziku, je u interesu drugih zainteresiranih, koji govore različitim jezicima, te smatram potrebnim očitovati se na jeziku razumljivom diljem svijeta.

Ovo Vas može iznenaditi, no činjenica je da sam osobno, prije godinu dana, zamolio Josipa Perkovića da vam se, po mojim uputama, obrati. Kako on to nije učinio, pismeno Vam se obraćam.

Obavijestili su me nadležni organi britanskih vlasti da je Hrvatska država, čiji ste Vi predsjednik, tražila moje izručenje. To je sve što o tome znam, za sada.

Kako sam zaključio da osnovni razlog podnošenja Zahtjeva za izručenje, te britanska volja da udovolji tom zahtjevu, leži u međudržavnoj zavjeri s ciljem pružanja pomoći pri zajedničkom rješavanju problema koji se odnosi na mene. U toj zavjeri me Zdravko Mustač i njegov sljedbenik Josip Perković pokušavaju spriječiti u otkrivanju njihovih zlodjela s jedne strane, a s druge strane Britanija odgovara na ovaj prljavi posao ušutkavanja kako bi spriječila skandal, koji samo što se

nije dogodio, a to sve u cilju rješavanja problema s gore navedenim osobama koje zahtijevaju moje izručenje. Ovi ljudi, koji povlače veze kako bi osigurali moje izručenje u Hrvatsku, isti su oni na čiju dušu ide zločin počinjen u Parizu, kao i ovaj zločin sada. Štoviše, oni su ti kojima Britanija pruža pomoć s namjerom da me ušutkaju zauvijek.

U svijetlu navedenih činjenica, odlučio sam se „vratiti“ u rodnu Hrvatsku, no zaobilaznim putem. Namjera mi je suočiti se s optužbama koje su razlog hrvatskog zahtjeva za moje izručenje, no pred nadležnim francuskim sudom. Moj savjet je, jednako kao i moj zahtjev Vama, da predate svu raspoloživu dokumentaciju, koja se odnosi na optužbe Hrvatske protiv mene, nadležnom francuskom tijelu kako bi im se omogućilo eventualno provođenje postupka.

(Bože Vukušić: *Likvidacija Brune Bušića; Hrvatski križni put, Zagreb, 2012.*)

U nastavku pisma Sindičić kritizira predsjednika Tuđmana što su tipovi poput Mustača i Perkovića (*Isti oni koji su bili iza naredbe zbog koje sam se našao u Škotskoj*) ostali važni čimbenici i u novoj hrvatskoj vlasti (*Vaša štala iz koje se smrad širi*):

Vi znate tko su oni, zar ne? Zdravko Mustač je bio šef jugoslavenske tajne službe (SDB), a njegov sljedbenik Josip Perković je bio šef hrvatskoga odjela te iste tajne službe bivše Jugoslavije. Znate li zašto su se sada okrenuli protiv mene? No, s obzirom na loše iskustvo u ovoj zemlji, mislim da nije preporučljivo izlagati ništa više, osim pred sudom, i što dalje od Britanije. Ne želim imati ništa s dubokim neznanjem naivnih koji o ovome ne znaju ništa, tražeći svoj opstanak unutar britanskih tajnih službi.

Ja sam ih dobro poznavao, i prije no što ste Vi postali službeno politički aktivni. Zdravko Mustač i njegov sljedbenik Josip Perković bili su i još su, iako sada u drugoj odori, Vaši najbliži suradnici. Isti oni koji su bili iza naredbe zbog koje sam se našao u Škotskoj.

Sada se pripremam napisati materijal za optužnice protiv obojice, Zdravka Mustača i njegovog sljedbenika Josipa

Perkovića, za različita relevantna tijela uglednih država koje su se susretale sa sličnim ozbiljnim optužbama, posebno onima koje se odnose na zločine kao što je onaj u Parizu i kao dodatak ovaj zločin sada. Nadam se da će taj materijal za optužnice doći na stolove relevantnih tijela tih država, negdje tijekom sljedećeg tjedna.

Unatoč svemu, nepotreban korak koji sad pravim nakon gotovo 10 god. provedenih u britanskom zatvoru i, također, ovim ogorčenim tonom formulirano pismo koje šaljem, ne može me inkriminirati za nanošenje štete hrvatskim interesima, jer to ne činim. To ste bili Vi i Vaši sljedbenici koji ste željeli očistiti Augijevu štalu. I ja sam za istu stvar; no to je Vaša štala iz koje se smrad širi.

Ova afera je, što se mene tiče, do sada bila samo preludij za remek-djelo. Svi moji neprijatelji, bez iznimke, biti će pogodjeni. Naime, ljudi koji sjede u kućama od stakla ne bi smjeli bacati kamenje.

Prije no završim ovo pismo, molim dopustite mi da izrazim svoje obećanje. Ovo što ću pokrenuti nije usmjeren protiv Hrvatske države i njenih interesa, niti protiv hrvatskog naroda općenito, ali će biti odgovor ad rem, ad hominem samo u onoj mjeri koliko je to neizbjježno.

Uvjeravam Vas u svoju duboku i iskrenu naklonost ubuduće, kao i u odanost hrvatskoj državi i naciji. Iskreno Vaš,
Vinko Sindičić.

Ferndale, 27 August 1998

To the President of
Republic of Croatia
Mr Franjo Tuđman

Vinko Sindičić
H.M.P., Ferndale
5 Edinburgh Road
Preston, PR2 6AT
Scotland, U.K.

Dear Mr Tuđman

The reason for writing this communication in the English and not in our Croatian, or for that matter in any other language you might think of, lies in the necessity to benefit many other parties having interest hereof, all of them speaking different tongues, hence the need for an unifying lingua franca understood all over the world over.

It may come as a surprise to you, but the fact is that Josip Perković had been informed by myself in proprio persona a year ago, that should it fall to act as requested, I shall write to you directly.

I have been informed by the British relevant authority, that Croatia you are president of, did request my extradition for. So far so good.

The snag lies in the fact, that the offense Croatia is seeking my extradition for, did take place on French territory, and regrettably for you not in Croatia, i.e her soil, relegating Croatia thereby to the mere role of a third party having no jurisdiction over the matter at hand whatsoever.

Since I have learnt that the very reason for the request to be extradited to Croatia, and the reason for your request, is based on an interstate conspiracy with the aim to help each other out of the mutual problem regarding my person, where Zdravko Muhamed and his henchman Josip Perković are craving to prevent me from exposing their misdeeds on the one side, while in turn the British are happy to see this to come about on the other hand, so that the dirty job of silencing me, thus willing to prevent the British from landing me in short term prison, can be carried out with the same persons now seeking my extradition for. These people pulling the strings for example my extradition to Croatia are the very same ones on whose account does

Vinko Sindičić piše Franji Tuđmanu

Farsični rasplet slučaja Bušić

Sindičićevi *demarši* nisu urodili plodom: kasno uvečer 16. studenoga 1998. izručen je Hrvatskoj. Istražni postupak o Bušićevu ubojstvu u cijelosti je ponovljen, a Županijsko državno odvjetništvo u Zagrebu podiglo je 10. svibnja 1999. optužnicu u kojoj je to naručeno, planirano i plaćeno ubojstvo iz političkih motiva okvalificirano kao obično ubojstvo prema tadašnjem čl. 34. st. 1 Kaznenog zakona Republike Hrvatske. I u Hrvatskoj je unezvjereni Perković raznoraznim kanalima nastavio kontaktirati sa Sindičićem sve dok nije, bar na neko vrijeme, izgladio odnose s njim te spriječio pokretanje istraga i o drugim ubojstvima političkih emigranata. (vidi opet knjigu *Likvidacija Brune Bušića*).

Suđenje je otpočelo 8. studenog pod predsjedanjem suca Damira Kosa, nekadašnjeg sekretara ogranka SKH među zagrebačkim sucima; dakle visokog dužnosnika organizacije koja je preko SDS-a kao svoje produžene ruke naredila Bušićovo ubojstvo i u tu svrhu, prema optužnici, angažirala Sindičića.

Kao Sindičićev branitelj po službenoj dužnosti određen je Zdenko Haramija (inače tadašnji predsjednik Hrvatske odvjetničke komore), sin Dragutina, poznatoga komunističkog političara iz Rijeke. Njegov je otac, doduše, nastradao nakon Karađorđeva, ali je bila općepoznata njegova vezanost s riječkim SDS-ovskim krugom - onim istim udbašima koji su zavrbovali i na vezi držali Sindičića: Jerkom Draginom, Danom Gajićom i Melkiorom Baranovićem. Stoga bi se moglo zaključiti da ni Zdenko Haramija nije bio slučajan odabir.

Da slučaj bude zanimljiviji, sudsko vijeće apostrofiranoj Damira Kosa Sindičiću je angažiralo još jednog branitelja po službenoj dužnosti. A taj odvjetnik nije bio bilo tko, nego Tihomir Rubeša, svojedobno zamjenik zagrebačkoga javnog tužitelja Ante Nobila, javno prozivanog za sudjelovanje u montiranim političkim procesima. Osim toga, Rubeša je u vrijeme Sindičićeva procesa bio član vodstva Socijal-demokratske partije Hrvatske, pa je odvjetnički ured imao u SDP-ovoј zgradi na Trgu Drage Iblera 9. A i sam je bio istaknuti član one iste Partije koja je naložila Bušićevu likvidaciju.

Sudsko vijeće Županijskoga suda u Zagrebu pod predsjedanjem Damira Kosa, temeljem članka 340. točka 3 Zakona o krivičnom postupku, 23. ožujka 2000. oslobodilo je Vinka Sindičića svake odgovornosti. Presuda nikog nije posebno iznenadila, i to ne samo zato što su pristrani,

dirigirani mediji mjesecima intenzivno najavljivali upravo takav rasplet događaja, već ponajviše što, objektivno gledajući, doista nisu pronađeni nepobitni dokazi da je optuženi ubio Bušića. Udbaški svjedoci koji su u prvoj istražnici postupku inkriminirali Sindičića, naime, svi do jednog su promijenili iskaze! Izgubili su odjednom pamćenje. A i za ostalim se dokazima nije baš bjesomučno tragalo, dapače, tijekom završne istrage i samog suđenja bježalo se i od pomisli da se do njih dođe - što je potpisani autor također detaljno opisao u knjizi o Bušiću.

Ali nije bilo dovoljno samo oslobođiti Sindičića: Sudsko je vijeće *premisom da je Služba državne sigurnosti izdala nalog za ubojstvo Brune Bušića kao individualni slučaj, a ne sustavan pristup djelovanja* - kako doslovce piše u presudi! - pokušalo dokazati kako nije sigurno da je Udba uopće planski provodila likvidacije režimskih protivnika u iseljeništvu! Dapače, u obrazloženju presude kao mogućnost se ne odbacuje i ordinarna podvala da je Bušić ubijen u međusobnom emigrantskom obračunu!

Ubrzo nakon što je Sindičić oslobođen optužbe, a što se poklopilo s dolaskom na vlast trećosiječanske neokomunističke koalicije pod vodstvom SDP-a, sudac Damir Kos avansirao je u Vrhovni sud. No odvjetnik Tihomir Rubeša, SDP-ov kandidat za glavnoga državnog odvjetnika, bio je manje sreće. Premda ga je podupirala i *Hrvatska narodna stranka* u čijem se vodstvu nalazio Ante Nobile, funkcije ga je koštao krimen što je kao zamjenik zagrebačkoga javnog tužitelja (toga istog Nobila) u bivšem sustavu zabranjivao i novine (...) među ostalim 1988. zabranio i dva broja „*Studentskog lista*“, nakon čega je redakcija raspuštena i u uredništvo doveden novi, partijski kadar, kako je objavio Vjesnik. U istom su članku otkriveni još neki detalji o tome Rubešinu *pravovjerničkom* manevru:

Među članovima razjurene redakcije „Studentskog lista“ bio je i glavni urednik „Globusa“ Davor Butković. Butković nam je rekao kako mu je, zbog bizarnosti, u sjećanju posebno ostalo to što je Rubeša tada zabranio „Studentski list“ zbog negativno intoniranog članka o predsjedniku Zaire Mobutu Sese Sekuu.

(Hoće li Rubeša zamijeniti Živkovića na mjestu državnog odvjetnika, Vjesnik, 26. lipnja 2000.)

Županijsko državno odvjetništvo u Zagrebu podnijelo je 17. srpnja 2000. žalbu na oslobođajuću presudu Vinku Sindičiću, da bi Vrhovni

sud tek 14. travnja 2005. (?!?) presudio kako se žalba odbija i potvrđuje prvočlaninska presuda. Postoje pretpostavke da je toliko dugo razdoblje rješavanja žalbe bilo u funkciji Sindičićeva *discipliniranja*. No, čim je presuda postala pravomoćna, *Pitagora* je Josipu Perkoviću i Zdravku Mustaču ponovno počeo postavljati zahtjeve za *obeštećenjem*. A budući da mu nisu udovoljili, postat će krunskim svjedokom upravo protiv njih u njemačkim istragama i procesima o Udbinim likvidacijama hrvatskih političkih izbjeglica.

IX) PONOVO PRATESOVO UHIĆENJE, SUĐENJE I PRESUDA

Njemačko pravosuđe imalo je nove dokaze u slučaju Đureković - opširni iskaz Vinka Sindičića zahvaljujući kojem su pooštene kvalifikacije u optužnici protiv Krunoslava Pratesa. Stvarni razlog zbog kojeg je rasprava 18. svibnja 2006. bila prekinuta otkriven je, na opću konsternaciju neokomunističke mreže u Hrvatskoj, neposredno prije obnove procesa. Nakon što je 29. siječnja 2008. izdan ponovni uhiđbeni nalog za Pratesa, on je u roku dva dana i uhićen, a suđenje je sazvano za 13. veljače. Sindičićeva uloga u obnovljenom postupku opširno je prikazana u minhenskoj presudi, u kojoj je najprije opisan njegov životopis do početka rada za Udbu:

Svjedok Sindičić iznosi zatim svoj životopis pred sudskim vijećem na besprijekornom njemačkom jeziku. Odrastao je u siromašnim uvjetima na otoku Krku u Hrvatskoj. Već 1961. godine postao je član komunističke partije; ne zbog toga što je bio uvjereni komunist, već zbog toga što tada nije mogao izbjegći „sveprisutnoj partiji“. Pohađao je hotelijersku školu od 1961. do 1964. godine u Opatiji te je tijekom obrazovanja također završio praksu na putničkim brodovima. Tom prigodom je upoznao jednu Talijanku s kojom se sprijateljio. Nakon što je donio odluku da ne želi „provesti život na brodovima“, u jesen 1964. godine odlučio je potražiti „sreću“ u inozemstvu. Primio je bio poziv svoje prijateljice da dođe u Milano. Tamo je radio kao pomoćni kuhar. Uz izuzetak povratka u Hrvatsku radi kratkog boravka početkom listopada 1964. godine, ostao je u Milanu do prosinca 1964. godine. U Italiji su nastale poteškoće jer nije imao boravišne isprave. Zbog toga je krajem 1964. godine oputovao u Saveznu Republiku Njemačku s ispravama jednoga talijanskog prijatelja, bez konkretnih planova za svoju budućnost. Pod prijateljevim imenom Paulo de Stefa-

no je dobio radno mjestu u jednoj tvrtki u Frankfurtu. Tamo je situacija postala još teža nego u Italiji jer u to vrijeme još nije vladao njemačkim jezikom. U listu „Hrvatska država“ je pročitao adresu izdavača dr. Branka Jelića u Zapadnom Berlinu te mu je napisao pismo - bez dodatnih namjera ili konkretnih planova da se s njim poveže. Primio je poziv i preselio se u Zapadni Berlin.

(Oberlandesgericht München, Presuda protiv Krunoslava Pratesa - poslovni broj: 6 St 005/05-2, 3 BJs 27/04-2-6 3, StE 2/05-2-2)

Vinko Sindičić u sudnici
nakon svjedočenja

Sindičić tereti Partiju i Perkovića

U nastavku presude prepričan je Sindičićev iskaz o njegovom radu kao agenta Udbe pod pseudonimom *Mišo* među hrvatskim emigrantima do njegova povratka u Jugoslaviju nakon ubojstva obitelji Sjepana Ševe u klovozu 1972. kod Venecije. Potom su opisane njegove daljnje aktivnosti za Službu, sada pod pseudonimom *Pitagora*. U iskazu je optuživao Perkovića ne samo za organizaciju likvidacija, nego i za *pronevjeru njegove imovine*:

U okviru svog rada je upoznao druge pripadnike tajne službe. Tako su i politički rukovoditelji SDS-a poput, primjerice, Zdravka Mustača u razdoblju od 1982. do 1983. godine redovito bili ujedno i pripadnici tajne službe, a političke upute Izvršnog komiteta Komunističke partije su

izvršavali sami ili su ih prosljeđivali mreži.

U razdoblju do 1988. godine, također je više puta ponovno boravio u inozemstvu i sudjelovao u „osjetljivim akcijama“.

Bio je nadaren za jezike tako da je relativno brzo uspio naučiti njemački, engleski, talijanski i francuski. To mu je jako koristilo prigodom njegovih zadataka u inozemstvu. Na temelju toga i njegovog dugogodišnjeg analitičkog rada za tajnu službu - a time i za političke odgovorne osobe u Jugoslaviji/Hrvatskoj - uspio je steći temeljito znanje o organizaciji, ustroju i načinu postupanja jugoslavenskog sigurnosnog aparata u tuzemstvu i u inozemstvu. Zbog svojih zasluga je 1975. godine dobio zlatni sat s potpisom na dar od tadašnjeg jugoslavenskog ministra unutarnjih poslova Franje Herljevića, koji još i danas posjeduje.

Zlatni sat - dar Franje Herljevića Vinku Sindičiću

Sindičić dalje navodi da su ga zbog njegovih brojnih zadataka u inozemstvu također povezivali s raznim ubojstvima, ne samo s ubojstvom obitelji Ševo u Italiji 1972. godine, već primjerice i s ubojstvom hrvatskog emigranta Brune Bušića 1978. godine u Parizu ili sa slučajem hrvatskog emigranta Nikole Štedula 1988. godine u Škotskoj. (...) Logistička centrala akcije na Štedula tada se nalazila u Veroni u Italiji. Jedna od tamošnjih odgovornih osoba bio je Josip Perković koji je tada bio pomoćnik republičkog sekretara, dakle stručni rukovoditelj SDS-a u Zagrebu.

Prije polijetanja za Veliku Britaniju, brigu o svojoj imovini povjerio je Perkoviću u kojeg je tada još imao povjerenja. Sindičić nije računao s tim da Perković neće pokazati lojalnost prema njemu tijekom godina koje je proveo u zatvoru. To da će se ta njegova očekivanja izjavoviti, morao

je uvidjeti još tijekom održavanja zatvorske kazne kada je iz zatvora ulagao napore da ga prijevremeno puste i pro-tjeraju u Hrvatsku. Perković mu je dao do znanja da će se pokrenuti njegovo izručenje, ali da ako o tome bude posti-gnut sporazum s britanskim vlastima neće biti izručen Hr-vatskoj, nego Francuskoj gdje mu žele suditi zbog ubojstva Brune Bušića u Parizu. Sindičić je tada posumnjao da ga žele „neutralizirati“ te je zbog toga odbio izručenje pod tim uvjetima. Pripremio se za to da odleži preostalu kaznu i da se u tom vremenu oslobodi unutarnjih okova sudjelo-vanja u jugoslavenskom sigurnosnom aparatu. Stoga se sredinom 1998. godine obratio u pisanim obliku različitim stranim državama/vlastima, između ostalog i Generalnom konzulatu Savezne Republike Njemačke u Edinburgu u Škotskoj - taj dopis od 31. kolovoza 1998. godine, koji je obavještajnim kanalima dostavljen i Glavnem državnom odvjetništvu u Karlsruhe, pročitan je na glavnoj raspravi - te im je ponudio iskaz o sigurnosnom aparatu Jugo-slavije ako spriječe njegovo izručenje, osim ako se radi o izručenju samoj Hrvatskoj, jer se bojao da u sudskom postupku izvan Hrvatske svoja prava ne bi mogao dostat-no obraniti. U dopisu njemačkom Generalnom konzulatu i Saveznom državnom odvjetništvu izričito je okrivio Zdravka Mustaća i Josipa Perkovića za različita kaznena djela. Nakon puštanja iz zatvora krajem 1998. godine, vratio se u Hrvatsku kao slobodan čovjek. U Zagrebu je ponovno uhićen i optužen je za sudjelovanje u ubojstvu Brune Bušića, ali je na kraju pravomoćno oslobođen krivnje.

U Hrvatskoj je zatim Sindičić ustanovio da je Perković pranevjerio imovinu koju mu je povjerio 1988. godine. Kroz više građanskih postupaka vođenih protiv Perkovića već godinama pokušava ostvariti povrat svoje imovine. Tijekom trajanja tih sudskih postupaka u više navrata se osobno sastao s Perkovićem izvan sudnice kako bi ga na-veo da popusti. Budući da Perković nije bio na to spremان te zbog Perkovićeva ponašanja tijekom njegovog održa-vanja zatvorske kazne u Škotskoj, konačno više nije video nikakvog razloga da i dalje bude lojalan Perkoviću.

Nakon što je u hrvatskom tisku pratio početak, tijek i kraj (obustavu) prvog sudskog postupka protiv optuženika (Krunoslava Pratesa) pred sudskim vijećem u proljeće 2006. godine, Perkoviću je više puta spomenuo sudski postupak prigodom osobnih susreta (posljednji u studenom 2007. godine) radi osluškivanja njegove reakcije vezano uz kazneni postupak protiv optuženika. Suočio je Perkovića s tim da želi napisati knjigu u kojoj će otkriti makinacije službe sigurnosti bivše Jugoslavije, a time i Perkovićevu ulogu. Pri tome se mislilo i na Đurekovićevu ubojstvo.

Sindičiceve prijateljice snimile Perkovića
i Sindičića na tajnom sastanku u
zagrebačkom hotelu Plava laguna

Sudsko vijeće Višeg zemaljskog suda u Münchenu smatralo je Sindičića vrlo važnim svjedokom, insajderskim poznavateljem udbaških djelovanja. Među ostalim, naveo je da je krajem ljeta 1983. bio član četveročlane *interne komisije tajne službe* - koja se sastala po političkim uputama- *Izvršnog komiteta Komunističke partije u Zagrebu* (Sindičić je mislio na Centralni komitet SKH - op. a.) radi rasprave o ubojstvu Stjepana Đurekovića. Režim je, naime, bio vrlo zabrinut zbog mogućih vanjskopolitičkih posljedica realiziranog atentata. Stoga je zadaća interne komisije - koju su sačinjavali, osim samog Sindičića, umirovljeni dužnosnici SDS-a Đuro Lukić i Maks Manfreda te tada još djelatni *stručni rukovoditelj* Srećko Šimurina - bila procijeniti hoće li njemačka istražna tijela moći dokazati ikakvu vezu Udbe s Đurekovićevom likvidacijom.

Komisija je, proizlazi iz Sindičićeva iskaza, imala ovlasti saslušati hrvatske dionike operacije *Dunav*. Budući da se u republičkom SDS-u znalo da komisija nema nikakvu disciplinsku, a kamoli kazneno-pravnu

zadaću, već da joj je jedina svrha *minimiziranje eventualne političke šteće*, saslušane se osobe nisu bojale posljedica te su iskaze davale iskreno i otvoreno. Pred komisijom je, nastavlja Sindičić, iskazivao i Perković, opširno prikazavši kako Pratesovu, tako i svoju ulogu u pripremi likvidacije. Komisija je o svojim zaključcima usmeno izvjestila nalogodavce u Partiji.

Klopke za udbaškog šefa

Nakon što je odlučio *propjevati* Nijemcima o Perkoviću i Mustaču, Sindičić je pod raznim izlikama s prвospomenutim uspio dogоворити више сastanaka u Zagrebu. Sve ih je snimao. Svjesno je *navlačio* Perkovića na razgovor o Đurekovićevu ubojstvu i Pratesovu suđenju. Njegov je sugovornik procjenjivao da Nijemci nikada neće otkriti istinu jer će optuženik šutjeti, a i stoga što im validni dokazi (ostali očevici ili dokumenti) nisu dostupni. U tom kontekstu Perković se pohvalio da je hineći bolest izbjegao svjedočiti u minhenskom procesu (prvom - op. a.). Ismijavajući bavariske istražitelje, ostavljao je dojam da preko svojih veza može u zametku ugušiti svaki njihov pokušaj.

Kad ga je s vremenom Sindičić upozorio da je spreman otkriti pravu pozadinu Đurekovićeva ubojstva, Perković to isprva nije uzimao ozbiljno, ali ga je ubrzo počeo pritiskati. Stoga će Sindičić na kasnije sastanke dolaziti sa skrivenom pratnjom. Obično bi jedna osoba čekala u njegovom vozilu kako se pod nj ne bi mogao podmetnuti eksploziv, a drugu bi rasporedio u prostor - najčešće u hotelski bar - u kojem se razgovor vodio.

Novi list na naslovnicu obznanjuje
Sindičićovo svjedočenje u Njemačkoj

Između 2006. i 2007. *tri prijateljice iz Rijeke* (identitet im je zaštićen) pratile su Sindičića na putovanjima u Zagreb te svjedočile kontaktima s Perkovićem. Sve tri su na suđu potvrđile njegove navode. Evo što u presudi piše o sastanku u proljeću 2007. u jednomu zagrebačkom baru. Svjedokinja je za susjednim stolom prisluškivala razgovor:

Uspjela je čuti puno toga, premda ne sve; govorilo se o jednoj knjizi koju je Sindičić htio napisati. Time je „provocirao“ Perkovića. Razgovor je zatim postao glasniji tako da je mogla čuti pojedinosti. U knjizi bi se također, kako je Sindičić rekao Perkoviću, govorilo o Đurekovićevu ubojstvu. Perković je rekao da će Sindičić imati velike probleme ako objavi knjigu. Perković je bio jako uznemiren zbog Sindičićevih planova. Sindičić je nastavio provocirati Perkovića i rekao je da njemu, kao što Perković dobro zna, poznata istina jer je vodio istrage u predmetu. Sindičić je govorio o nekoj komisiji koje je bio član. O toj komisiji je svjedokinja prvi put čula u tom razgovoru. O tome nije rečeno ništa više. Samo što je Perković tada postao još bjesniji i rekao je da on ima čistu savjest jer je tada postupao isključivo po nalogu svog šefa Zdravka Mustača. A taj je pak postupao isključivo po nalogu Centralnog komiteta Saveza komunista Hrvatske.

I druga i treća svjedokinja (*prijateljica iz Rijeke*) slično su iskazivale. Detalji su se poklapali. Sudsko vijeće, stoji u presudi, *uvjerilo se da su svjedokinje govorile istinu*:

One su na ponovne upite stranaka u postupku odgovarale suzdržano i oprezno te su jedino navele ono u što su po pamćenju bile sigurne. Na pojedina pitanja su izjavile da o tome ne mogu dati točan iskaz. Svjedoknjama je ispitivanje bilo očigledno neugodno. To je već bilo jasno pri uzimanju osobnih podataka. Na upit o njihovoj adresi za dostavu sudskog poziva, svjedokinje su navele da ne žele navesti svoju adresu iz straha da im se nakon davanja iskaza nešto ne dogodi. Stoga im je sukladno članku 68. stavak 2. njemačkog Zakona o kaznenom postupku dopu-

šteno da Glavno državno odvjetništvo navedu kao adresu za dostavu sudskega poziva.

Prema uvjerenju sudskega vijeća, obrazloženi navodi svjedokinja ne potvrđuju samo iskaz svjedoka Sindičića o razgovorima s Perkovićem 2006. i 2007. godine, već i činjenice, kako to pokazuju Perkovićeve reakcije i izjašnjavanja koja su svjedokinje opisale, da je Sindičić bio član jedne komisije koja se bavila analitičkom revizijom događaja vezanih uz Đurekovićevo ubojstvo, da je Perković saslušan pred tom komisijom i da je svoju ulogu u izvršenju Đurekovićevog ubojstva pokušao opravdati time da je morao postupiti po naređenju Zdravka Mustača (istaknuo autor - op. a.), koji je 1983. godine bio rukovoditelj SDS-a u Zagrebu, pri čemu je Mustač svoje upute pak morao primati iz Centralnog komiteta Saveza komunista Hrvatske.

A zašto je sami Sindičić odlučio svjedočiti? Koji su bili njegovi motivi? Izjavio je da je želio dati doprinos reviziji jugoslavenske i hrvatske povijesti. Samoinicijativno se ponudio njemačkim istražnim tijelima. A i teško se razočarao u svoga nekadašnjeg šefa! Evo što o tom pitanju kaže presuda:

Sudskega vijeća vjeruje da je Sindičić zbog Perkovićeva ponašanja prema njemu, koje je sam opisao, prvenstveno tijekom i nakon održavanja zatvorske kazne u Škotskoj, izgubio svaku lojalnost koja ga je ranije vezala za Perkovića. Sudskega vijeća se uvjerilo da je Sindičić u razgovorima 2006. i 2007. godine - nakon prve obustavljenje glavne rasprave u predmetu protiv optuženika - najavom da želi napisati knjigu o makinacijama službe sigurnosti bivše Jugoslavije želio izvršiti pritisak na svog nekadašnjeg bliskog suradnika od povjerenja, Perkovića, u okviru svojih nastojanja oko povrata svoje imovine. Da se Perković tada pokazao kooperativnim, Sindičić bi imao razloga i dalje štititi Perkovića. Zbog Perkovićevog držanja i odbijanja, Sindičić nije vidio više nikakvog razloga da i dalje bude lojalan Perkoviću te tajim pravu pozadinu kao i pripreme i tijek izvršenja Đurekovićeva ubojstva. Štoviše, iskazi svje-

doka o ranijoj povijesti i o motivu Đurekovićeva ubojstva poduprti su dodatnim dokaznim sredstvima, o kojima će se još govoriti.

Pored toga, Sindičićev dopis od 31. kolovoza 1998. koji je iz zatvora u Škotskoj uputio njemačkom Generalnom konzulatu potvrđuje da je svjedok još u to vrijeme bio spreman dati iskaz, jedino što to u to doba nije nikoga zanimalo. Da je taj dopis, koji je radi informacije upućen i Glavnem državnom odvjetništvu u Karlsruheu, tamo i zaprimljen, potvrđeno je bilješkom o primitku pisarnice Glavnog državnog odvjetnika od 9. rujna 1998., koja je pročitana na glavnoj raspravi.

Uloga koju je svjedok Sindičić odigrao u Škotskoj 1988. godine i koja nije razjašnjavana na glavnoj raspravi, nije mogla poljuljati uvjerenje sudskog vijeća u vjerodostojnost svjedoka. U svakom slučaju, njegovo suđenje i zatvor u Škotskoj potvrđuju, s jedne strane, duboku umiješanost svjedoka u aktivnosti jugoslavenske tajne službe, a s druge strane ne utječu na pouzdanost svađe s Josipom Perkovićem koja je započela u zatvoru i koju je svjedok opisao. Ta svađa s Perkovićem, koja se zatim produbila nakon puštanja svjedoka iz zatvora, navela je pak svjedoka na uvjerenje da tada obznani istinu.

Julian General
the Republic of Germany
Eglinton Crescent
EDINBURGH EH12 5DG

31 August 1998

Dear Sir/Madam

RE: PROSECUTION OF CRIMINAL CHARGES AGAINST ZIRAVKO MUSTAĆ AND JOŠIP PERKOVIC

I, Vinko Sindičić, presently prisoner of Her Majesty's Prison Perth, 3 Edinburgh Road, Perth, PH2 8AT, Scotland, K. Herby do prefer criminal charges against the above named individuals, Ziravko Mustać, former chief of the Yugoslav Secret Service/Police, (Služba Dravljana Bebedinosti - Belgrade, Yugoslavia) and his henchman Josip Perković, former chief of the Croatian Branch of the same Yugoslav Secret Service/Police, (Služba Dravljana Sigurnosti - Zagreb, Croatia), now Mr Franjo Tuđman's bodyguards, for having committed various crimes in Germany, including the murder of Jozo Milor, all this in connection with the murder of Bruno Buëte in Paris. In connection therewith, the crime has been committed in Sweden as well as in the United Kingdom.

At present I am forced to desist from elaborating upon details, for the British are keen to destroy any evidence I might provide here. They have already done so. However, the evidence will be delivered exhaustingly once I will be released, namely on the soil of your country. The gist of the British eagerness to prevent me from revealing the events lies in the fact that they want to cover up their own wrongdoings, thus rather covering up murders than covering up their own transgressions. For that end they are prepared to hand over to their Croatian counterparts who will have with me the same sort of problems as the British do, for I am fully conversant with many of their serious criminal offences. The British are hoping thus to silence me. If this happens, many valuable information will get lost for ever.

With regard to that the British, especially the Scottish part, are preventing us from seeking justice, I explore you (United Kingdom and Croatia excluded), to ask either for my extradition or for permission to return to the British government directly, with a statement that I will be allowed to submit my claims for the sole purpose of reporting said crimes committed on the part of the above named. But I have been protecting for the past 10 years, i.e. those now seeking my extradition to Croatia. For the past 10 years the government of the United Kingdom has done everything to prevent me from reporting this I am just about to do. Unbelievable but true.

This letter, often in identical form, is being communicated to the below listed addressees with my kind request to the former representatives to forward it further on to their relevant domestic authorities: Police, Perth, Crown Office, Scottish Office, Immigration & Nationality Directorate, German Committee, French Consulate, Italian Consulate, Swedish Embassy and Croatian Embassy.

In support of my claim please find enclosed 17 photocopies of 15 letters as follows:

01. Letter to Immigration & Nationality Directorate, undated;

02. Letter to Immigration & Nationality Directorate, undated;

Dopis Vinka Sindičića njemačkom konzulu u Edinburgu

Doživotna robija za Pratesa

Na obnovljenome minhenskom suđenju ponovno su kao svjedoci (4. i 5. ožujka 2008.) saslušani Bože Vukušić i Vice Vukojević. Josip Perković, koji je trebao svjedočiti 1. travnja, nije se, naravno, pojavio u Münchenu. Hrvatske vlasti, naravno, nisu reagirale! Tjedan dana kasnije, 8. travnja, trebao je svjedočiti Vanja Šmiljak, ali ni on nije došao. No Švicarska, u kojoj živi, promptno je reagirala - ili će dobrovoljno otici na suđenje ili će biti prisilno prepraćen! Stoga se odazvao na novi poziv i 20. svibnja ukazao u Münchenu. Dakako, opovrgnuo je bilo kakvu svoju ili očevu povezanost s Đurekovićevim, ali sudsko vijeće - eksplicitno piše u presudi - nije mu povjerovalo.

Savezni državni odvjetnik Dietrich i njegov zamjenik Wiess daju posljednju ponudu Pratesu da priznanjem olakša svoju poziciju

Zdravko Mustač, Stanko Čolak i Milka Planinc trebali su svjedočiti 13. svibnja, ali se ni oni nisu odazvali. No silne opstrukcije te ine igre i igrice neokomunističke *mreže* nisu upalile! Visoki zemaljski sud u Münchenu, pod predsjedanjem prof. dr. Bernarda von Heintschel-Heinegga, nakon ponovno provedene glavne rasprave, započete 13. veljače 2008. i završene 16. srpnja, proglašio je krivim Krinoslava Pratesa kao supočinitelja u ubojstvu Stjepana Đurekovića i osudio ga na kaznu doživotnog zatvora!! Presuda je obrazložena na punih 118 stranica. U njoj o samome činu likvidacije i Pratesovu udjelu u ubojstvu piše:

Kako je ranije navedeno, počinitelji su dana 28. srpnja 1983. godine bili u posjedu ključa garaže koji im je optuženik predao preko Perkovića. (...)

Krunoslav Prates prilikom izricanje presude između odvjetnika

Đureković je prvo dok je stajao kod fotokopirnog uređaja, na koji je položio svoj rukopis, pogoden s tri metka (kalibra 7,65 mm, kako se pretpostavlja) u desnu ruku te u desnu i lijevu ruku (sve prostrijeli). Zbog tih ozljeda se nije mogao kretati u smjeru izlaza. Pri tome je pogoden s dva dodatna metka u leđa. Jedan metak se zabio u pluća između 5. i 6. rebra; drugi metak ozlijedio je lijevi dio lumbalnog predjela križa i ostao je zaglavljen u tom dijelu. Pri tome se radilo o metku kalibra 6 mm. Meci koji su ispaljeni u leđa doveli su naposljetku do toga da je Đureković pao na pod pored drvene palete koja se nalazila neposredno ispred garažnih vrata. Još dok je bio u pokretu ili već kada je ležao na podu, pogoden je još jednim metkom u zatiljak. Zatim su ga na pod stjerali jedan ili više počinitelja s više udaraca sve veće siline koja su mu zadana u glavu nekim udarnim alatom, vjerojatno mesarskom sjekicom, udarci koji su s obzirom na njihovu silinu (jedna krhotina drveta zabila se u tkivo u zatiljak) zadani s jasnom namjerom da ga usmrte. Time je Đu-

reković zadobio centralnu paralizu mozga, od koje je pored jakog krvarenja u prsnom košu preminuo nakon nekoliko minuta. Smrt je nastupila u vremenu od 10:30 do 11:30 sati. (...) Prigodom pretrage mjesta počinjenja kaznenog djela, u krvi Đurekovića pronađeni su otisci obuće tri različite osobe, koji se nisu mogli pripisati nijednoj osobi koja je ovlašteno ulazila u garažu. (...)

Optuženikov doprinos počinjenju kaznenog djela na kojemu se temelji krivnja koja mu se stavlja na teret leži u već opisanim razgovorima s Perkovićem o planiranju, pripremi i izvršenju ubojstva (optuženikovo suglasnosti s Đurekovićevom likvidacijom, spremnosti da Đureković ubije vlastitim rukama, odabiru „sigurnog“ mjesa za počinjenje kaznenog djela) kao i u činjenici da je Perković priopćio, znajući na temelju tih razgovora što će se njegovom voljom dogoditi, da će se dana 28. srpnja 1983. Đureković pojaviti na mjestu počinjenja kaznenog djela.

U presudi se nadalje navodi da je Prates još prije prvog uhićenja 2004. tzv. *prikrivenim istražiteljima*, koje mu je podmetnula njemačka policija, ispričao kako ga je u 22:00 sata večer prije ubojstva nazvao Josip Perković. Prema ranijem dogовору, pričekao je da telefon još jednom zazvoni u 23:00 sata. Potom je, premda je već bio *mrtav umoran*, nazvao Perkovića iz javne telefonske govornice u Münchenu.

Morao je dakle postojati poseban razlog koji je Pratesa ipak naveo na to da ode u javnu telefonsku govornicu kako bi razgovarao s Perkovićem. Sudsko vijeće se uvjeroilo da je razlog tome taj što je optuženik želio ponovno provjeriti plan počinjenja kaznenog djela koji je skovan s Perkovićem.

Na temelju svih dokaza sudske vijeće Višega zemaljskog suda u Münchenu naposljetku je zaključilo:

Optuženik je kriv za supočiniteljstvo u ubojstvu (članci 211. i 25., stavak 2. njemačkog Kaznenog zakona). S namjerom je djelujući zajedno s drugima podmuklo i iz niskih pobuda

usmrtio čovjeka.

Supočinitelj je onaj koji počini isto kazneno djelo zajedno s drugima (članak 25., stavak 2. njemačkog Kaznenog zakona).

Svaki počinitelj mora imati vlastitu namjeru počinjenja kaznenog djela i sudjelovati u počinjenju kaznenog djela. Svi počinitelji moraju planski i zajedno pridonijeti počinjenju kaznenog djela. Optuženik ispunjava sve te kriterije.

Optuženik je u provedbi svog plana, kojeg je izradio sa svojim supočiniteljima te naročito s Josipom Perkovićem koji je inače pod istragom, stavio svoju garažu na raspolaganje kao „sigurno mjesto počinjenja kaznenog djela“ i usmjerio je zločinački odred prema mjestu počinjenja kaznenog djela dana 28. srpnja 1983., jer se tog dana tamo trebao pojaviti Đureković koji se tada tamo doista pojavio. Optuženik je za svoje supočinitelje „odredio“ dan 28. srpnja 1983. kao dan počinjenja kaznenog djela i taj je termin priopćio Josipu Perkoviću koji je sa svoje strane o tome izvijestio osobe koje su izvršile kazneno djelo kao daljnji supočinitelji.

Optuženik je također htio da kazneno djelo bude i njegovo vlastito. Prihvatio je naredbu za likvidaciju koja mu je prosljedjena preko Josipa Perkovića i najprije je čak bio spremjan istu izvršiti osobno.

Optuženik je postupio s namjerom. Znao je da je njegov doprinos kaznenom djelu služio za ubojstvo koje je planirao zajedno s Josipom Perkovićem i htio je da isto bude počinjeno. Time što je Perkoviću priopćio vjerojatan dolazak Đurekovića u tiskaru 28. srpnja 1983. prijepodne, Đurekovića je svjesno i dragovoljno predao počiniteljima.

Kao posebno otežavajuću okolnost prilikom izricanje presuda sudska je vijeće u obzir uzelo podmuklost kojom se Prates koristio dok je u dogовору с Perkovićem pripremao ubojstvo:

Podmuklo postupa tko svjesno i s neprijateljski raspoloženom voljom iskoristi nedužnost i bespomoćnost žrtve. To je optuženik učinio.

Nadalje, optuženik je također postupio iz (drugih) niskih pobuda. Navedene postoje kada motivi ubojstva s gledišta općeg čudoređa zaslužuju prezir i kada su na najnižoj razini. Pri ocjenjivanju treba voditi računa o okolnostima kaznenog djela kao i o životnim uvjetima i osobnosti počinitelja u općoj kvalifikaciji.

Slobodna Dalmacija na naslovnoj stranici donosi vijest o presudi Krunoslavu Pratesu

Đureković je imao povjerenja u optuženika. Polazio je od toga da u osobi optuženika, koji se pretvarao kao da je vjeran i pouzdan borac za hrvatsku stvar, ima lojalnu osobu koja će mu pomoći pri objavlјivanju njegovih knjiga u kojima je kritizirao režim. To da je optuženik udružujući se s drugima potajno planirao njegovo ubojstvo bilo je izvan svega što je zamišljao.

Optuženi Prates je sa svoje strane pak u Đurekoviću video državnog neprijatelja Jugoslavije koji je iz političkih razloga morao biti likvidiran, pa se optuženik posvetio planu da Đureković mora izgubiti život zbog održavanja postojećeg državnog i društvenog poretku u Jugoslaviji/Hrvatskoj. To se temeljilo na činjenici što se Đureković javno suprotstavljao ideologiji samoupravnog socijalizma na kojoj je taj društveni poredak počivao. Uz to je bio na pragu da bude izabran na čelo političke skupine u inozemstvu koja se već

borila protiv takvog oblika države i društva. Iz tih razloga su optuženik i njegovi supočinitelji odlučili lišiti žrtvu prava na život. Vlastita oholost koja je iz tih razloga svjesno podržavana u odnosu na pravo pojedinca na život nalazi se na najnižoj razini. To odaje eklatantno nepoštivanje života i osobnosti drugog čovjeka, što s gledišta općeg čudoređa zaslužuje prezir.

Optuženika je stoga temeljem članka 211. njemačkog Kaznenog zakona trebalo osuditi na doživotnu kaznu zatvora.

Sabotaže iz Zagreba

O omalovažavanju njemačkog suda, neodazivanju svjedoka i posve mašnjem nereagiranju službenog Zagreba već je bilo riječi. Opstrukcije su uzele tolikog maha da je predsjednik Sudskog vijeća Višega zemaljskog suda u Münchenu Bernard von Heintschel-Heinegg čak objavio kako hrvatske vlasti ne žele surađivati te zaprijetio da će morati poduzeti konkretnе korake (*Prijaviti će Hrvatsku EU*, Večernji list, 6. ožujka 2008.). Na reakciju se u ovom slučaju nije trebalo dugo čekati.

Već idućeg se dana - iz Japana! - javio Stipe Mesić. Heintschel-Heineggove izjave proglašio je ni manje ni više nego *skandaloznima* (*Predsjednik Mesić: Nikad se nisam miješao u rad pravosuđa*, Večernji list, 7. ožujka 2008. / *Izjava njemačkog suda skandalozna*, Jutarnji list, 8. ožujka 2008.). U kampanju protiv minhenskog procesa tada se uključuje i Ivica Đikić, sarkastično prozvavši Vukojevića i Vukušića *ugroženom vrstom* (Feral Tribune, 14. ožujka 2008.). Dotični novinar ubrzo će napredovati u Mesićeva kućnog biografa (vidi: Ivica Đikić: *Domovinski obrat - politička biografija Stipe Mesića*, Tridvajdan, Zagreb, 2004.).

Heintschel-Heinegg u više je navrata otvoreno prozvao glavnoga državnog odvjetnika RH Mladena Bajića (*Nijemci optužili DORH za sabotažu*, Večernji list, 9. srpnja 2008.), no ni to nije naročito ganulo službeni Zagreb budući da se nastavila *politika nesuradnje* do kraja suđenja. Za što će hrvatske vlasti biti izravno prozvane u samoj presudi! U njoj su na više mjesta opisani i pritisci kojima su bili izvrgnuti svjedoci Vukušić i Vukojević (v. Zvonimir Despot: *Poniženje u Münchenu*, Večernji list, 18. srpnja 2008.). Prenosimo dio presude iz koje je itekako razvidan, citat, *način na koji stare strukture vlasti još uvijek funkcioniraju*:

Nakon davanja iskaza na prvoj glavnoj raspravi, vođenoj protiv optuženika u travnju 2006. godine, svjedoka Vukušića su snašle znatne poteškoće s poslom po povratku u Hrvatsku. Po povratku iz Njemačke u travnju 2006. on je bez prethodnog razgovora primio pisani obavijest o otkazu u Hrvatskom saboru, s obrazloženjem da je pet dana neopravданo izbivao s posla. Pri tome se radilo o danima tijekom kojih je boravio u Njemačkoj radi davanja iskaza u Bavarskom pokrajinskom uredu kriminalističke policije i pred sudskim vijećem. O „neopravdanom izbivanju“ nije moglo biti riječi jer je prije polaska za Njemačku najavio da ide u Njemačku radi davanja iskaza. Stoga je uložio žalbu na otkaz i također se obratio hrvatskom ministarstvu pravosuđa. Rečeno mu je da mu se ne može pomoći. Zatim je podnio tužbu zbog otkaza. Obično takvi postupci traju u prosjeku dvije godine. No njegova tužba je odbačena već nakon četiri mjeseca. Iz saborskih krugova mu je preporučeno da se potrudi pronaći mjesto u nekoj humanitarnoj udruzi koja brine o interesima hrvatskih ratnih žrtava. U takvoj je udruzi zaposlen sve do danas. Nakon otpuštanja s dužnosti u Saboru saznao je da je njegovo otpuštanje zahtijevalo Stipe Mesić, predsjednik Republike, koji je tada bio na vlasti, jer je na svom prvom ispitivanju pred sudskim vijećem u travnju 2006. također naveo ime sina Josipa Perkovića, Aleksandra Perkovića, koji je savjetnik za sigurnost predsjednika Republike Mesića. U opisanim okolnostima njegovog otpuštanja prepoznaje se način na koji stare strukture vlasti još uvijek funkcioniraju.

Svjedok Vice Vukojević navodi da je od 1992. do 1994. bio predsjednik Komisije za utvrđivanje ratnih i pravnih žrtava. I on je dao iskaz kao svjedok na prvoj glavnoj raspravi protiv optuženika koja je održana dana 6. travnja 2006. te je tada sudskom vijeću prenio svoja saznanja o sigurnosnom aparatu Jugoslavije/Hrvatske. Po povratku u Hrvatsku, u tisku je protiv njega pokretnuta „kampanja blaćenja bez premca“. Na primjer, da

je on „ratni zločinac“ koji je kriv za silovanje jedne Bošnjakinje iz Mostara. Dana 24. travnja 2006. na prvom programu Hrvatske televizije prikazana je emisija u kojoj je navodna žrtva došla do riječi, no to je bio glas spikerice koja je čitala izmišljenu izjavu jer žrtva uopće nije postojala. Vukojević je 2006. godine bio sudac Ustavnog suda Republike Hrvatske. Zbog toga su optužbe izazvale veliku buku. U Saboru je podnesen nedopušten zahtjev koji je imao za cilj ukinuti njegov imunitet. No o tome je tada - kako je podnositeljima zahtjeva bilo dobro poznato - mogao odlučiti jedino Ustavni sud, do čega pak nije došlo. Budući da su mediji prenosili saborske rasprave, time je još više diskreditiran.

U obrazloženju presude apostrofiran je utjecaj bivših jugo-komunističkih struktura u hrvatskome državnom aparatu i društvu. A upravo su te strukture organizirale hajku protiv svjedoka:

Iza tih akcija, uvjeren je svjedok Vukojević, stajao je „stari sustav“ koji još kontrolira dio medija i koji je duboko ukorijenjen u državi, upravi i politici. Nakon promjena 1990. počinjena je pogreška te je samo ne-kolicina komunista, a nipošto svi, udaljena s državnih dužnosti. To je bio dio dobromjerne politike pomirbe koja pak opterećuje Hrvatsku sve do danas. O tome je naveo samo tri primjera od brojnih iz aktualne hrvatske politike: na prijedlog Mesića, predsjednika Republike koji je tada bio na vlasti, na mjesto predsjednika Vrhovnog suda imenovan je Branko Hrvatin, sin posljednjeg kadrovika Saveza komunista Hrvatske. Savjetnik za sigurnost predsjednika Mesića je Aleksandar Perković, sin Josipa Perkovića, kojega je svjedok opisao kao jednog od najutjecajnijih dužnosnika u komunističkoj Hrvatskoj. Sadašnji šef vojne tajne službe, Darko Grdić, nećak je Josipa Perkovića. Postoje informacije da Grdić zloupotrebljava vojnu tajnu službu u korist Mesića i Perkovića.

O odnosu službenog Zagreba spram presude minhenskog suda svjedoči i naslov iz *Vjesnika*, ondašnjega poluslužbenog glasila Vlade RH: *Izjave njemačkog suca - uvredljive* (19./20. srpnja 2008.). Tjednik *Nacional*, koji se smatrao megafonom Pantovčaka, tj. Stipe Mesića, o toj se temi očitovao u članku pod naslovom *Neobični detalji suđenja u Njemačkoj - Čudna presuda Pratesu zemaljskog suda u Münchenu* (22. srpnja 2008.).

Novi hrvatski predsjednik Ivo Josipović svoj je pak odnos prema pravomoćnoj njemačkoj presudi zorno demonstrirao zadržavši Aleksandra Sašu Perkovića, sina Josipova, za savjetnika za nacionalnu sigurnost.

X) NASTAVAK ISTRAGE: TJERALICA ZA RIJEČKOM SKUPINOM

Krunoslav Prates uložio je žalbu na prvostupanjsku presudu, no 10. veljače 2009. odbio ju je njemački Savezni vrhovni sud (*Bundesgerichshof /BGH/*). Time je presuda postala pravomoćna. U međuvremenu se pronijela vijest da su Bavarska zemaljska kriminalistička policija (*Bayerisches Landeskriminalamt /BLKA/*) i Savezno državno odvjetništvo (*Generalbundesanwaltschaft /GBA/*) - neovisno o presudi - proširili istragu o ubojstvu Stjepana Đurekovića.

Meistgesuchte Personen	
	MUSTAĆ Familienname: Vorname: Geburtsdatum: Geburtsort: Staatsangehörigkeit: Zdenko Ivan 23.01.1942 Zagreb Kroatisch
	LASIĆ, genannt „Goranić“ Familienname: Vorname: Geburtsdatum: Geburtsort: Staatsangehörigkeit: Ivan 19.03.1934 Bosanski Brod, Gemeinde S. Brinje Bosnisch-Herzegowinisch
	PERKOVIĆ Familienname: Vorname: Geburtsdatum: Geburtsort: Staatsangehörigkeit: Josip 27.05.1945 Učka, Novo Selo Kroatisch
	BRNELIĆ Familienname: Vorname: Geburtsdatum: Geburtsort: Staatsangehörigkeit: Boris 18.10.1938 Kroatisch
	SMOKVINA Familienname: Vorname: Geburtsdatum: Geburtsort: Staatsangehörigkeit: Bruno 13.04.1931 Sutomore, Duga Resa Kroatisch
	CETINIĆ Familienname: Vorname: Geburtsdatum: Geburtsort: Staatsangehörigkeit: Ivan 08.08.1947 Blato Kroatisch
	MODRIĆ Familienname: Vorname: Geburtsdatum: Geburtsort: Staatsangehörigkeit: Mihail 12.08.1948 Nova Gradiška Kroatisch

Tjericalica Mustać, Perković, Lasić, Brnečić,
Smokvina, Cetinić, Modrić

Vijest je širio upravo Vinko Sindičić, glavni svjedok u postupku protiv Pratesa. U svrhu informiranja javnosti čak je otvorio blog <http://www.vinko-sindicic-blog.ch>. Prema objavljenim podacima nadaje se zaključak da se proširenje istrage uglavnom temeljilo na njegovim iskazima - dijelom ih je dao još tijekom istražnog postupka protiv Pratesa, ali su držani u tajnosti, dijelom nekoliko mjeseci kasnije kada je otkrio niz potpuno novih činjenica.

Višemjesečna medijska nagađanja potaknuta Sindičićevim blogom prekinula je 12. lipnja 2009. Savezna kriminalistička policija (*Bundeskriminalamt /BKA/*) objavivši na vlastitoj mrežnoj stranici međunarodnu tjeralicu za već puno puta spominjanim udbaškim šefovima Josipom Perkovićem, Zdravkom Mustačem i Ivanom Lasićem, ali i za trojicom dužnosnika riječkog centra SDS-a Brunom Smokvinom, Ivanom Cetinićem i Marinom Modrićem te njihovim navodnim suradnikom Borisom Brnelićem. Za svi ma je tjerlica raspisana zbog sumnje da su sudjelovali u Đurekovićevoj likvidaciji! O čemu je Hina istog dana izvijestila hrvatsku javnost u članku pod naslovom *Berlin: raspisane tjeralice za Perkovićem i društvom.*

Početna stranica Sindičićeve web stranice

Jesu li uistinu arkanovci ubili Đurekovića?

Jedna od najšokantnijih novosti koju je Sindičić objelodanio dopunjajući iskaz jest sudjelovanje tzv. *riječke skupine* u Đurekovićevu ubojstvu. Zbilja šokantna novost - premda njemačka policija nije iznijela detalje - jer se dotad podrazumijevalo da su *killeri* pripadali Ražnatovićevi bandi, a njihovi *rakovodnici* republičkoj centrali crnogorske Udbe u Titogradu (danас Podgorica) i saveznoj službi u Beogradu.

No treba napomenuti da su ta riječka imena, izuzev Brnelića, već bila poznata hrvatskim policijsko-pravosudnim tijelima, samo iz jednoga drugog slučaja - iz istrage i suđenja za ubojstvo Brune Bušića. Iz njihovih

tadašnjih iskaza nedvosmisleno proizlazi, ma koliko god su pokušavali vrdati, da su poznavali Sindičića, da su znali da je on Udbin suradnik *Pitagora*, a da je i Sindičić itekako poznavao njih. Zbog čega je, uostalom, u Njemačkoj i dobio status insiderskog svjedoka.

Bruno Smokvina, rođen 13. travnja 1931. na Sušaku, načelnik Centra SDS-a Rijeka od 1. siječnja 1980. do kraja 1989. godine. Prije toga obnašao je dužnost *društvenog pravobranioca samoupravljanja* u Zajednici općina Rijeka, a još prije radio je u Ininoj Rafineriji nafte Rijeka. I to punih dvadeset i pet godina Dakle, bio je dosta dugo Đurekovićev kolega. Kao svjedok pred Županijskim sudom u Zagrebu Smokvina je 7. siječnja 1993. iskazivao o Sindičiću, kojem je u više navrata - na izričiti Perkovićev zahtjev - morao *rješavati probleme*:

Vinka Sindičića iz Rijeke ja sam osobno upoznao kada je dolazio u prostorije Centra i tražio da mu se pomognem u pogledu nekih njegovih privatnih problema ili incidenata. U samom početku mog rukovođenja nisam bio upoznat da bi Sindičić bio suradnik ili na neki drugi način vezan uz Centar Rijeka. Međutim, tijekom 1980. godine, a naročito kasnije, uvidio sam iz nekih postupaka da je Vinko Sindičić itekako vezan uz Centar Rijeka.

Do tog saznanja sam došao na način kada sam uvidio da gospoda iz tadašnjeg SDS-a RSUP-a SRH - gospodin Josip Perković i Srećko Šimurina, traže od mene da rješavam neke probleme uz Vinka Sindičića koje je imao na području Rijeke. Kasnije bi gospodin Perković, tada načelnik II. odjela u SDS-u RSUP-a SRH, kada bi tražio da interveniram za Vinka Sindičića, objašnjavao da to od njega traže iz SDB-a Beograd, SSUP-a. Ja sam zaključio da je Vinko Sindičić suradnik Službe čim traže da za njega vršim različite intervencije kod različitih organa.

Negdje 1985. godine poduzeće „Adriamont“ iz Rijeke išlo je u stečaj, pa su me zvali kako bi regulirali stan koji su dali Vinku Sindičiću na korištenje, još 1973. godine, a dodijeljen mu je iz zamjenskih stanova koji su dobili od Komunalnog zavoda iz Rijeke. Nisam o tome imao nikakvih saznanja, pa sam u Zagrebu nazvao Šimurinu i Perkovi-

ća, ali ni oni nisu znali preciznije odgovoriti u pogledu te obveze, jer da se moraju konzultirati sa SDB-om SSUP-a u Beogradu. Ja ni danas ne znam tko je i zašto taj stan iz zamjenskih stambenih fondova dao na korištenje Vinku Sindičiću u Rijeci.

Kasnije sam od nekog djelatnika Centra saznao da iza Vinka Sindičića stoji pseudonim „Pitagora“.

XVIII

Broj: Kio-3655/92.

ZAPISNIK O SASLUŠANJU SVJEDOKA

BRUNO SMOKVINA (prezime i ime)
sastavljen dana: 7.1.1993. 19..... godine

u Okružnom sudu u Zagrebu

Prisutni od suda Krivični predmet protiv

Istražni sudac BOŽIDAR JOVANOVIĆ N.N. počinitelja

Zapisničar: MARIJA STANIŠIĆ zbog krivičnog djela iz člana
.....351 / KZ RH KZ-e

Početak u 13,00 sati

Utvrđuje se da su pristupili:

.....OJT: tužilac ..Ivan..Maračić

Okrivljeni

Branilac

Olječeni

Tunc:

(ako je koji od njih izstao, da li je urođeno obavješten odnosno, zašto nije obavješten.)

Prije saoblažanja svjedok je opozoren da je dužan govoriti isiti i da ne smije ništa prekriti. Upozoren je na posljedice davanja lažnog izkaza, i da nije dužan odgovoriti na pitanja na koja nije odgovoran izbolio sebe ili bliskog srodnika teškoj stramoti, znatnoj materijalnoj šteti ili krivičnom gonjenju. Da li upozorenje u smislu čl. 229 § 231 preuzege ZKP-a YNN 5379/1.

Nakon toga svjedok daje sljedeće osobne podatke:

Ime i prezime, ime oca: BRUNO SMOKVINA sin Antona

Zanimanje i boraviste: umirovljenik, Draga Gervaisa 37, Rijeka

Jestvo rođenja i
adresa starosti: Sušak - Draga, 13. 4. 1931. godine

Dos s okrivljenim
vjećenjem

Svjedok je upozoren da u smislu člana 238. ZKP-a mora svjedočiti pa izjavljuje

Svjedok je nakon toga pozvan da iznesе sve što mu je o predmetu poznato, pa iskazuje:

Iskazujem da sam razumio data upozorenja s poukama
da se pozvan da iznesem svoju obranu, dajem slijedeći izraz:

Zapisnik o sašlušanju svjedoka

Zapisnik o sašlušanju svjedoka,
Bruno Smokvina, 07.01.1993

Usput rečeno, financijski direktor Rafinerije nafte Rijeka od kraja 70-tih prošlog stoljeća do raspada Jugoslavije bio je Slavko Linić, aktualni ministar financija. Potkraj 80-tih prozivan je za slične *malverzacije* kao i Đureković - da je Ini nelegalno, preko *velikokladuškog* Agrokomerca kojim je upravljao Fikret Abdić, pribavljao devize za kupnju nafte u inozemstvu.

No vratimo se na Đurekovića i *riječku skupinu*: Smokvina je umro 1. srpnja 2010. u Pagu. Što se tiče međunarodne tjeralice koju je za njim raspisala Njemačka, Hrvatska je u tih više od godinu dana poduzela - ništa.

Ivan Cetinić, rođen 4. kolovoza 1947. u Blatu na Korčuli, počeo je 1975. raditi u Udbi, a nakon šest godina avansirao je u načelnika II. odjela Centra SDS-a Rijeka. Prestižnu će dužnost obnašati sve do prvih višestra-načkih izbora. U istražnom postupku za Bušićevu ubojstvo Cetinić je 15. svibnja 1993. ispričao kako je upoznao Sindičića:

Jedne večeri (u listopadu 1978. - op.a.) po završetku posla u dvorištu naše zgrade upoznao sam osobu nižeg rasta, kratke frizure, kukastog nosa, čvrstog stiska ruke, za kojeg sam kasnije saznao da se zove Vinko Sindičić. Ne sjećam se tko, ali netko od rukovodioca Centra priopćio mi je za Vinka Sindičića da je to naš suradnik „Pitagora“.

U nastavku istrage, nakon *Pitagorina* izručenja iz Škotske, Cetinić će na ponovnom svjedočenju 9. prosinca 1998. otkriti i da je u vrlo zanimljivom *protuemigrantskom* društvu zalazio u Sindičićev lokal u prizemlju upravne zgrade *Jadroagenta*:

Potvrđujem na upit osumnjičenika (Sindičića) da sam uoči njegova odlaska u Škotsku (u listopadu 1988. - uoči atentata na Nikolu Štedula!) došao u njegov restoran „Stara vrata“ u društvu Zelića (Blagoje Zelić, šef II. odjela Centra SDS-a Split).

Što se tiče međunarodne tjeralice, Hrvatska je opet poduzela - ništa. Štoviše, Cetinić je nešto više od godinu dana nakon raspisivanja po-tjernice, 15. rujna 2010. dobio državnu koncesiju za sadnju vinove loze i maslina u korčulanskoj uvali Zavlatici. Ni njega, kao ni Smokvinu, nje-maćka policijsko-pravna tijela više nemaju priliku ispitati. Umro je od srčane kapi 19. srpnja 2013. te pokopan u rodnom Blatu.

Marin Modrić, rođen 12. kolovoza 1948. u Starigradu kod Senja, od 1976. do 1986. operativac u II. odjelu riječke Udbe. I on je pred Županijskim sudom u Zagrebu (7. siječnja 1993.) iskazivao o Sindičiću:

Ja sam inače Vinka Sindičića poznavao iz viđenja još dok nisam radio u ovoj Službi, a dok je on radio kao konobar u „Neboderu“, prije emigriranja, jer sam ja stanovaor desetak metara dalje. (...)

Ja sam u toku rada na stolu Jerka Dragina (prethodnika Ivana Cetinića na mjestu načelnika Drugog odjela Centra SDS-a Rijeka) viđao materijala pod pseudonimom „Pitagora“, ali nisam znao čije se ime krije iza tog pseudonima, te sam kasnije od Gorana Dragina (sin Jerka Dragina, također operativac II. odjela riječke Udbe) saznao da je to naziv za Vinka Sindičića. Vinko Sindičić bio je blizak Jerku Draginu, a po njegovom odlasku Ivi Cetiniću.

Marin Modrić

Što se tiče međunarodne tjeralice, Hrvatska je opet poduzela - ništa. No budući da je Modrić još na životu, možda ga Nijemci jednoga lijepog dana ipak uspiju pritvoriti i saslušati.

Fatalna suradnica Slavica Radić

Modrićevo moguće svjedočenje u Njemačkoj bilo bi tim zanimljivije jer ga s ubojstvom Đurekovića, osim Sindičića, povezuje još jedan Riječanin - Momir Blagojević, rođen 9. prosinca 1949. u Ljubljani, sin partizanskog prvoborca i *polit-komesara* te poslije rata pukovnika KOS-a Slavka Blagojevića, koji je službovao diljem bivše Jugoslavije. Momir Blagojević je u međuvremenu promijenio ime u *Vigor Komar*.

Vigor Komar

Pukovnik KOS-a Slavko Blagojević (prvi s lijeva) u društvu Josipa i Jovanke Broz

Kako god ga nazivali, starim ili novim imenom, on tvrdi da je jedna Modrićeva suradnica imala zadatak približiti se Đurekoviću i saznati sve o njegovim životnim navikama. A to je bila ni manje ni više nego Slavica Radić (v. kraj 7. poglavlja), buduća gospođa Ecclestone! No prije no što će postati svjetska dama, tvrdi Blagojević alias Komar, prostituirala se i džeparila diljem Europe!! I svako malo bivala protjerana iz Italije, Njemačke ili Austrije, uz oduzimanje putnih isprava.

Blagojeviću, ludo zaljubljenom u Slavicu, lakše je padalo da se podaje u inozemstvu nego da šara pred njegovim očima. S javnosti je još prije 15-tak godina podijelio tu potresnu priču svog života:

S Udbom surađuje od 1982. godine, a na suradnju sam je, nažalost, nagovorio ja. Naime, tada smo stalno izlazili zajedno, ali mi je već bilo na vrh glave što se u mom društvu nabacuje drugim muškarcima. Jednostavno sam htio da opet ode u inozemstvo, jer, daleko od mojih očiju, daleko od srca. Svaki put bi do putovnice dolazila preko kreveta, u kojem je bila sa šefom pasoškog odjela. No, budući da je te godine za šefa pasoškog odjela došla žena, izvjesna gospođa Marija, Slavici je bilo jasno da svoj recept ne može primjeniti na njoj. Tada sam je uputio na suradnju s Udbom (kako bi ponovno dobila pasoš - op. a.).

(Najbogatija Hrvatica Slavica Radić prostituirala se po nalogu Udbe s hrvatskim političarima, Imperijal, 14. studenog 1997.).

U razgovoru s autorom ove knjige 21. srpnja 2013. u Rijeci, Komar je precizirao neke detalje iz te bizarne romanse. Vjerovao je da će se Udba zadovoljiti s dvije-tri Slavičine dojavice, sitne denuncijacije. Grdno se prevario:

E sad, znajući tog Marina Modrića iz kafe bara „Sport“, to je bilo glavno okupljalište kod tog udbaša Branka Biješića, Killera, svi su ga zvali Killer, ja sam došao na ideju da je savjetujem - odi k njemu. Odi k njemu i ponudi trgovinu. Ja sam bio, valjda sam retardiran, ne znam, vjerojatno nešto nije u redu kad sam uopće predložio da ponudi

Slavica Radić-Ecclestone kao foto model

nešto udbašima, informaciju, i da dobije pasoš nazad i da se zaustavi, da udari rampu udbašima. Pa to je mislim maloumno, kompletno.

Cafe Sport u Rijeci

Kad te Služba jednom uzme u kolo, iz njega te ne pušta! Nakon što je Blagojević alias Komar saznao da je Modrić koristio Slavicu za opservaciju Đurekovića prije likvidacije, potužio se tadašnjem republičkom ministru policije Pavlu Gažiju i sekretaru Predsjedništva CK SKH Marijanu Kalanju. Vigor Komar:

Mene je to toliko iritiralo da sam počeo pisati predstavke (...) da prave ruglo od jedne institucije državne (od SDS-a), zašto su uopće nju, ona je takva i takva, zašto su oni nju toliko angažirali, to isto nije baš u redu. Međutim, nisam dobivao odgovore nego neke posredne prijetnje.

Onda sam pozvan u Udbu i tamo me čekao Bruno Smokvina kojeg nikad u životu nisam video, jedan visok, zgodan čovjek, naočit, i tri vjerojatno udbaša. Ja sam iznio, bez obzira na taj uspjeh njihov (na uspješan atentat na Đurekovića), ja sam rek'o nije u redu što mi radi, taj Marin Modrić. I Smokvina mi veli da nije u redu što je to radio, mi smo to, te Vaše pismene pritužbe obradili, nije u redu, nije korektno, ta osoba će sigurno snositi konsekvene. A mi Vam se moramo zahvaliti na Slavici puno, puno. Čitali ste u novinama, bez nje ta operacija ne bi uspjela. To je bilo niti 15 dana nakon likvidacije. Kad se sjetim tog razgovora s njim odmah mi živac proradi jer nakon pola sata me zaustavi na Korzu, ovaj njen stariji brat Sava (Slavičin brat), i paljba - pička ti materina, Marin će ostati bez posla zbog tebe, pa ti nisi

normalan, čovjek živi godinama k'o bubreg u loju, samo da Slavicu razvoza, Omišalj, aerodrom, pulski aerodrom - Rijeka i opet nazad na akcije, operacije.

Fatalna Slavica upoznala je Bernieja Ecclestonea na nekoj talijanskoj utrci Formule 1 na kojoj se našla kao foto-model. Njene prve golišave slike snimio je Ivan Balić - *Cobra*, ali ju je u svjetski jet-set ubacio zagrebački Crnogorac Čedo Komljenović, alias Monty Shadow, koji se proslavio kao fotograf *djevojaka s duplerice* (<http://kemoterapija.mojblog.hr/p-start-ar-gus-sisice-monty-shadow-penthous-haludovo-i-knjizevnici/187735.html>).

Komljenović aka Shadow usko je suradivao s tadašnjim novinarom tjednika *Start* Mladenom Plešecom, o kojem je pripadnik terorističke skupine *Labrador* Radenko Radojčić u ožujku i travnju 1994. inspektorima SZUP-a izrekao sljedeće:

Još u Zagrebu, čuo sam govorenja, da je na vezi s SDS SRH, Centar Zagreb. Međutim, tijekom 1989..g., u našu tzv. Analitičku grupu pri Kabinetu Slavka Malobabića (šef kabineta predsjednika Predsjedništva CK SKH Mike Špiljka i potom Stanka Stojčevića - op. a.), došao je materijal SDB-a SSUP-a. Ovo je bio radni materijal, vaninstitucijski dobiven. Provjerom nekih činjenica iz materijala, što sam učinio posredstvom nekih novinara, utvrdio sam da je autor tog teksta Mladen Pleše. Na osnovi ovakovih materijala, zaključujem da je Mladen Pleše bio na vezi nekome iz SDB-a SSUP-a.

(<https://www.google.hr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&sourc e=web&cd=1&sqi=2&ved=0CCoQFjAA&url=http%3A%2F%2Fhrcak.srce.hr%2Ffile%2F119825&ei=JFP1UbfPM9D64QSU8IDoBA&usg=AFQjCNEuDRJvKSNs0rHIVmhXKkNEDXmMSg&sig2=3Ojohv5hsWrioXsWxEqbJQ&bvm=bv.49784469,d.bGE>).

Boris (zapravo Borislav) Brnelić, za kojeg Sindičić tvrdi da je bio suradnik riječkog centra Udbe, rođen 16. listopada 1938. u Jelenju, još 1956. zaposlio se u *Jadroagentu*, prijevoznom i špeditorskom poduzeću iz Rijeke, te je kao njegov stipendist završio Ekonomski fakultet u Zagrebu. Od 1973. do 1977. vodio je predstavništvo te tvrtke u Londonu, a u vrijeme

me Đurekovićeva ubojstva bio je direktor sektora međunarodne špedicije. Ukratko potom će napredovati: 1985. imenovan je generalnim direktorom.

Sindičić je izjavio da je oružje s kojim je Đureković ubijen prokrijumčareno u Njemačku upravo preko Jadroagentovih kanala, pa je to Nijemcima vjerojatno bila poveznica prema Brneliću. Inače, Sindičić je poslovno bio povezan s tom tvrtkom i Brnelićem jer je prije neuspjelog atentata na Nikolu Štedula (1988. u Škotskoj) u prizemlju novosagrađene Jadroagentove upravne zgrade u Rijeci unajmio prostor za restoran *Stara vrata*.

Nakon privatizacije 1994. Borislav Brnelić postao je najveći mali dioničar Jadroagenta s udjelom od 3,92%, a trenutačno je predsjednik Nadzornog odbora tog poduzeća. Što se tiče međunarodne tjeralice, Hrvatska je opet poduzela - ništa. Dodajmo da je Borisov brat Ivan Brnelić bio posljednji jugoslavenski ambasador i prvi hrvatski veleposlanik u Beču, a svojedobno je i gradonačelnik Rijeke. Kao recenzent monografije *Rijeka i regija u Titovo doba 1945. - 1990.* na njenoj je promociji ustvrdio:

Drugarice i drugovi, autori su ovom knjigom dokazali da je Rijeka najveći rast doživjela upravo u vrijeme Josipa Broza Tita.
 (Novi list, 3. studenog 2012.)

Borislav Brnelić

Misteriozne smrti potencijalnih svjedoka

Raspisivanje tjeralice za Perkovićem, Mustačem, Lasićem i rječkom skupinom nije bila jedina novost u slučaju Đureković. Uskoro se saznalo da je Sindičić u dopunskom svjedočenju označio još tri osobe kao sudionike ubojstva. Dvije su u međuvremenu već bile mrtve (jedna ubijena, druga nastradala pod sumnjivim okolnostima), pa njemačka policija nije niti mogla otvoriti istragu protiv njih. Treća živi u Švedskoj i mnogo toga iz zasebne istrage koju su Nijemci vodili protiv njega nije još dostupno javnosti.

Petar Josipović, rođen 20. srpnja 1956. u Drenovcima kod Županje, počeo je 1976. raditi u Centru SDS-a Rijeka - najprije u odjelu pravnje, a potom, sve do mirovine, u II. (protuemigrantskom) odjelu. Iz njegovog iskaza u istražnom postupku o Bušićevu ubojstvu 29. prosinca 1992. jasno je da su u Udbi znali cijeniti Sindičićeve *zasluge*:

Negdje 1986. osobno sam upoznao Vinka Sindičića u službenim prostorijama našega Centra, kamo je on često dolazio uglavnom rukovodiocima, ali je svraćao i kod nas operativaca II. linije. Od starijeg kolege Ive Cetinića čuo sam da je Vinko Sindičić vezan za Službu.

Inače, Vinko Sindičić se nama operativnim djelatnicima želio prikazati kao vrlo zaslужna osoba za Službu državne sigurnosti, te na izvjestan način nam staviti do znanja da smo mi činovnici, te da te njegove zasluge trebamo cijeniti. Vinko Sindičić je tokom razgovora stavljao do znanja kako ga u Centru Rijeka kao suradnika ne drži nitko na vezi, jer to je za njega nisko, već da ga u vrhovima Službe drže na vezi spominjući imena Lukića (Đuro Lukić, inspektor II. odjela SDS-a RSUP-a SRH - op.a.), Perkovića i Lasića.

Prema smrtovnici Matičnog ureda Moščenička Draga Josipović je preminuo 27. rujna 1997. godine. Zapravo je tog dana pod nerazjašnjenim okolnostima pao s balkona kuće i slomio vratnu kralježnicu.

Kao jednog od neposrednih (su)počinitelja ubojstva u Wolfratshausenu Sindičić je apostrofirao **Branka Bijelića**, vlasnika popularnoga riječkog kafića *Sport*. Novinar Ico Mikulčić održavao je povjerljive kontakte sa Sindičićem i na temelju njegovih informacija čak objavio feljton. Jesu li uistinu *arkanovci* likvidirali Đurekovića?

Krunski svjedok Vinko Sindičić, kontraverzni suradnik tajnih službi iz Rijeke, otkrio (je) tada (u dopunskom svjedočenju - op. a.) posve novu priču da je tim koji je likvidirao Đurekovića došao iz Rijeke i da je u njemu bilo i Riječana. Na prvom suđenju nije htio govoriti o imenima tih ljudi, ali se ona sada pojavljuju pa sve to sada stvara novu sliku slučaja.

(Što povezuje ubojstva Đurekovića i Bijelića?, Novi list, 22. travnja 2009.)

Bijelić je rođen 1932. u Otočcu, ali prema jednoj evidenciji 5. ožujka, a prema drugoj 14. svibnja. Otac Mihajlo, prijeratni kraljevski žandar u Novom Vinodolskom, s obitelji je 1941. pobegao u Beograd. Sin Branko

nije pohađao školu, već se intenzivno družio sa sitnim kriminalcima, mafijom Romima, i povremeno radio u luna-parku. Pokazao se spretnim, pa će se na kraju kao namještenik putujućega beogradskog cirkusa, u kojem je radio na vrtuljku i aparatima za stolni nogomet, početkom pedesetih prošlog stoljeća i doseliti u Rijeku.

U Hrvatskoj se nastavio baviti sitnim kriminalom te je tako pri-vukao pozornost isprva milicije, a potom i Službe. Zavrbovao ga je riječki udbaš Mate Komadina i evidentirao pod pseudonimom *Crni*. Malo po malo, sitni ulični doušnik Bijelić potkraj šezdesetih prerastao je u vrlo povjerljivog suradnika, stekavši naklonost čak i samoga tadašnjeg šefa republičkog SDS-a Melkiora Baranovića. *Crni* se i prije dovodio u vezu s Udbinim akcijama u inozemstvu, ali samo načelno, bez konkretnih podataka. Prve će iznijeti Franjo Goreta, hrvatski politički emigrant kojeg je Služba u više navrata pokušala eliminirati.

Taj sam tjedan radio u noćnoj smjeni u Saarbrückenu i obično bi se autobusom dovozio u oko osam kilometara udaljeni gradić u Dudweiler. Te večeri (15. prosinca 1977.

- op. a.) u restoran je navratio moj prijatelj Stjepan Paponja i njegova djevojka Inga Hohenhauer. Kako su se oni vozili u pravcu Dudweilera, rekli su da će me povesti do stana. Kad smo oko 4.30 sata stigli u Dudweiler, budući da je ulica Bahnhofstrasse bila jednosmjerna, u nju smo ušli s gornje strane. Autobusna stanica je bila na dnu ulice Bahnhofstrasse i ja sam obično u stan dolazio iz suprotnog smjera. Kako je već bilo naznaka da me Udba hoće ubiti, po običaju sam malo bolje promotrio prostor ispred zgrade u kojoj sam stanovao. Primjetio sam ravno nasuprot ulaza u svoju zgradu parkiran sivkasti auto, mislim da je bio marke opel record, okrenut u pravcu autobusne postaje, bez upaljenih svjetala, ali mu je iz ispušne cijevi izlazio dim. Rekao sam Paponji da se zaustavi, izašao sam i krenuo prema parkiranom automobilu. Kada sam mu se približio, video sam da unutra sjede dvije osobe. U jednom trenutku vozač me je primijetio i okrenuo se prema meni. Ja sam učinio pokret rukom kao da ću izvaditi pištolj iza pojasa. Vozač me je iznenađeno pogledao, naglo krenuo i pobegao. U jednom trenutku uspio sam vidjeti i lice suvozača. Obojica su

Udbina vilana Kostabeli ispredkoje je ubijen
Branko Bijelić

bili približno iste dobi, oko 35 godina. Vozač je imao gustu, ravnomjernu crnu kosu i dugi nos. Suvozač je imao na glavi kratki lovački šešir i zategnuto lice. Na automobilu su bile probne crvene tablice. Kasnije sam saznao da su bile podignute u listopadu 1977. u gradiću Gross Gerau pokraj Mainza u ime nekog cirkusa.

*Nakon povratka u domovinu, čak 20 godina kasnije, raspitivao sam se tko bi mogla biti ta dvojica. Na temelju opisa, saznao sam da bi vozač mogao biti **Branko Bijelić**, vlasnik kafića Sport u Rijeci, a suvozač **Vinko Sindičić**. U ljeto 1998. otišao sam u Rijeku i naručio kavu u Sportu u vlasništvu Bijelića. Nakon petnaestak minuta ušao je čovjek u kojem sam istog trena prepoznao vozača. Bio je to Branko Bijelić.*

Kad je sljedeće godine počelo suđenje Vinku Sindičiću u Zagrebu, otišao sam u sudnicu da i njega vidim uživo. Izgledao mi je vrlo sličan Bijelićevu suvozaču, mislim da je to bio on, ali nisam potpuno siguran kao u slučaju Bijelića. Kad sam ga video kako se oholo drži, imao sam osjećaj da bih ga mogao zadaviti golim rukama. Nisam se mogao suzdržati pa sam mu opsovao majku, nakon čega mi je sudac naložio da napustim sudnicu.

(Bože Vukušić: Hrvatsko revolucionarno bratstvo - Rat prije rata, Klub hrvatskih povratnika iz iseljeništva, Zagreb, 2010.).

Svjedočeći u istražnom postupku u slučaju Bušić, Bijelić je 16. ožujka 1999. hladnokrvno izjavio da ništa ne zna o Sindičićevoj suradnji s Udbom! Na izlasku iz sudnice, međutim, Sindičić mu je dobacio:

Bit će puckaranja!

(Komisija za utvrđivanje ratnih i poratnih žrtava II. svjetskog rata RH, Vijeće za utvrđivanje poratnih žrtava komunističkog sustava ubijenih u inozemstvu - Branko Bijelić, transkript razgovora, Rijeka, 15. lipnja 1999.).

Bijelić mu je odgovorio:

Najbolje je da se sakriješ u mišju rupu ako te odavde puste.

Zasad nije utvrđeno zašto su si međusobno prijetila dvojica Udbinih suradnika i vjerojatno nekadašnjih *partnera*. Sindičić, oslobođen krivnje za Bušićevu ubojstvo, nije se sakrio u *mišju rupu*, naprotiv, u nju se uvukao Bijelić - izbjegavajući izlaske. No ni to mu nije pomoglo: u ranim jutarnjim satima 17. rujna 2004. s nekoliko hitaca iz pištolja s prigušivačem likvidirat će ga profesionalni *killer* na riječkoj Kostabeli, u dvorištu ekskluzivne vile koju je u Jugoslaviji Bijelić dobio na čuvanje i upravljanje od Saveznog sekretarijata za unutrašnje poslove, a u slobodnoj Hrvatskoj uspio budžašto *otkupiti* i uknjižiti na svoje ime. *Crni* kao da je predosjećao što će mu se dogoditi: 15-tak dana prije nasilne smrti počeo se raspitivati o kupnji grobnice... Počinitelj nije otkriven. Novinar Ico Mikulčić:

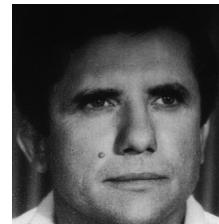
Ubio ga je gotovo sigurno profesionalac, samo je pitanje tko je poslao ubojicu. Nakon novih službenih saznanja koja Bijelića, kao jednog s liste sumnjivih, dovode u vezu s ubojstvom Đurekovića i Bijelićeva misteriozna smrt u Rijeci dobiva moguće novo svjetlo. Po jednoj verziji, već nakon Bijelićeve likvidacije sumnjalo se da bi to moglo imati veze s njegovom prošlošću i tajnim službama. Šuškalo se da bi za neke stvari mogao biti opasan svjedok pa njegova likvidacija može imati takve korijene. Već se tada u kuloarima spominjala i veza s ubojstvom Đurekovića, ali je sve ostalo kao jedna od brojnih pričica.

(*Što povezuje ubojstva Đurekovića i Bijelića?*, Novi list, 22. travnja 2009.)

Luka Sekula, Sindičićev partner

Savezno državno odvjetništvo SR Njemačke izvijestilo je 29. listopada 2009. - dakle tri i pol mjeseca nakon raspisivanja tjeralice za Perkovićem i družinom - da je Bavarska zemaljska kriminalistička policija 27. listopada kod Münchena uhitila Luku Sekulu, švedskog i hrvatskog državljanina (<http://www.presseportal.de/polizeipresse/meldung/1502392/>). I njega je Sindičić prokazao kao supočinitelja Đurekovićeva ubojstva.

Prema podacima koje je prikupila bivša Komisija za utvrđivanje ratnih i poratnih žrtava, Luka Sekula, sin Bože i Marice, djevojački Šarac, rođen je 6. listopada 1943. u Mirlović Polju, općina Ružići, kod Drniša. U mladosti sitni kriminalac, početkom šezdesetih prošlog stoljeća otisao je u inozemstvo. Prilikom jednog od rijetkih posjeta zavičaju zavrbovao ga je operativac splitske Udbe Blagoje Zelić i angažirao kao profesionalnog ubojicu (v. Bože Vukušić: *Tajni rat Udbe protiv hrvatskog iseljeništva* /3. izdanje/, Klub hrvatskih povratnika iz iseljeništva, Zagreb, 2002.). Sindičić je pred istražnim sucem Županijskog suda u Zagrebu (10. veljače 1999.) svjedočio da se upoznao sa Sekulom u rujnu 1978. - kada su po Zelićevu nalogu njih dvojica trebala likvidirati Brunu Bušića u Londonu:

Luka Sekula, 1975.

Luka Sekula, 1993.

Detalj na koji se želim osvrnuti odnosi se na osobu imenom Luka Sekula. Naime, prigodom mojeg ranijeg izlaganja ja još nisam znao da je francuska strana (policija ili slično tijelo) dala opis počinitelja djela ubojstva Brune Bušića. U mojojem ranijem izlaganju ja sam bio rekao da sam nosio Bušiću jedno pismo u London. Također sam izjavio da sam se iz Londona na poziv ljudi koji su me poslali trebao vratiti u Amsterdam. Ja sam se vratio u Amsterdam i tu sam se sreo s Blagojem Zelićem i, ranije sam izjavio, još jednim drugim čovjekom kojeg nisam želio tada imenovati. Radilo se o Zeliću i Đuri Lukiću iz RSUP-a. Zelić je vodio riječ pod patronatom Lukića. Zelić mi je kazao da se moram sastati s jednim trećim čovjekom iz jedne treće zemlje koji će doći

da ubije Bušića. Meni je rečeno da se moram vratiti s njim u London (to sam već i bio kazao), jer je njemu nepoznat London i moram mu osigurati tamo logistiku. Napokon se pojavio taj čovjek u Amsterdamu. Ja ga prije toga nikada nisam vidio. Opis toga čovjeka je sljedeći: vrlo niskog rasta, moglo bi se reći zdepast, valovite kose, iako patuljast ipak atletske građe. U to vrijeme negdje moje starosti odnosno 35-36 godina. Volio je nositi kožne jakne što je i tada imao na sebi. Nosio je traperice i čizme visokih potpetica. Sa svim tim ne znam je li on meni dosezao do moga ramena. Kako je bilo rečeno, tako smo se mi vratili u London. Kako sam već i kazao ja sam poduzeo sve da do kontakta između njega i Bušića ne dođe. Dok sam bio u Londonu ja sam imao kontakt s „bazom“ u Amsterdamu. Nakon nekoliko dana boravka bilo je javljeno da se vraćamo u Amsterdam. U Amsterdamu sam saznao da se zove Luka Sekula. U Amsterdamu sam u stvari saznao da je to njegovo pravo ime. Naime, dok smo bili u Londonu meni nije padalo ni na kraj pameti da bi to bilo njegovo pravo ime jer sam i sam bio s krivotvorenom putovnicom. U Amsterdamu sam za njega saznao da živi u Švedskoj i da je radio po pizzerijama. Saznao sam da je u raspadajućem braku sa Švedankom i da ima dvoje djece.

Nekoliko dana nakon prve, neuspjele zajedničke akcije, dvojac Sindičić - Sekula morat će na popravni:

		oglo 943360034 SEKULA 412769 LUKA (name)
Rodjena:	Datum:	06.10.1943. MIRKOVIĆ POLJE
Mjesto:		
Općina:		DRNIŠ
Republika:		HRVATSKA
Mjesto prebivališta i adresa		
Bosko Marčića 2, Šarac		
Ime roditelja		
Rep. br. 379381 Datum izdavanja 2.10.1985.		
Serijski broj: CL 269381 Red. u redj. 10		
Oznak detinjštva/članstva 		
Karton o zabenici ostvarene kartice		

Policijska prijava Luke Sekule
1985. u Splitu

*Mi smo imali samo jednu adresu u Londonu. Radilo se o predjelu jugozapadnog Londona koji se zove Waendesworth. Mi smo par puta prošli pored te kuće automobilom. Ja sam to morao učiniti da mi on kasnije potvrди alibi da sam doista bio na tom mjestu. Međutim, kazao sam mu da tu ima jako puno policije i da je tu u blizini jedan zatvor što je i istina jer sam taj zatvor i pokazao Sekuli, pa se on uplašio te nije puno insistirao na dolascima do te kuće. Međutim, jednom mi je rekao da je vido tu Bušića na što sam ja kazao da to nije Bušić iako bi po opisu mogao biti Bušić. Osim toga, **Sekula je sa sobom imao fotografije pravog Bušića a temeljem kojih ga je trebao ubiti.** Kako smo mi imali samo tu adresu čekali smo eventualno podatke o dalnjim adresama koje nismo dobili pa smo se vratili u Amsterdam. Odnosno bili smo pozvani da se vratimo u Amsterdam.*

Fotokopija švedske putovnice
Luke Sekule

Po povratku smo izješće usmenim putem podnijeli Zeliću, Lukiću i još jednoj trećoj osobi koju za sada ne želim imenovati. Ja za sada tog trećega čovjeka ne želim imenovati, ali će to učiniti jer sam u Hrvatsku i došao da to razjasnim. Upravo činjenica spomenutog zatvora bila je razlogom da je promijenjen plan gdje će se izvršiti ubojstvo Bušića. Dakle, na nekom mjestu gdje nema britanskih snaga sigurnosti. Vratili smo se u zemlju Zelić, Lukić, Jerko Dragin i ja. Evo upravo sada iako ne htijući ja sam odao i tog trećeg čovjeka. Taj kojega do sada nisam želio imenovati bio je Jerko Dragin.

Mi smo nakon toga ponovno išli u London. Luka Sekula i ja. Želim samo iznijeti podatak da sam ja tom prilikom imao polaroid - fotoaparat kojom prigodom sam slikao Sekulu sa crnkinjama u stanu tih crninja. Za sada ne želim kazati što je na tim fotografijama. Ja sam tom prigodom insinuirao jednu svađu i Sekula i ja smo se tu razišli. Sekula je tom prigodom izgubio svoj kovčeg o čemu sam već govorio.

A kako su hrvatska redarstvena i pravosudna tijela reagirala na Sindičićevu izjavu da je Sekula profesionalni Udbin ubojica? Bezvoljno! Poslala su mu poziv za svjedočenje na splitsku adresu premda su vrlo dobro znala da kao švedski državljanin živi u Göteborgu. Jesu li pokušala nešto više saznati o planiranoj Bušićevoj likvidaciji u Londonu te o stvarnoj ulozi Blagoja Zelića, Jerka Dragina i Đure Lukića? Naravno da nisu! Jesu li kontaktirala odgovarajuće švedske ustanove i zatražila da provjere i ispitaju Sekulu? Ni to naravno nisu!

Štoviše, kako proizlazi iz dokumentacije Policijske uprave splitsko-dalmatinske, Luka Sekula je čak bio upozoren na opasnost, pa je 21. listopada 1998. - dakle, dok se Sindičić još nalazio u škotskom zatvoru - posjetio PU Splitsko-dalmatinsku i zatražio primitak u hrvatsko državljanstvo. Gle čuda, u svega nekoliko dana dobio je domovnicu, a bratu Milanu ovjerio punomoć da može raspolagati s njegovom imovinom. Vratio se u Göteborg, nedostupan ruci hrvatske pravde.

Ostat će joj nedostupan i nakon što ga je, kao što je rečeno, 27. listopada 2009. uhitila bavarska policija. Jer će nakon kojih četiri mjeseca istražnog zatvora biti bez službenog objašnjena oslobođen i pušten da se vrati u Švedsku, dok je istodobno, 5. veljače, u Njemačkoj uhićen Sindičić.

Nekadašnji agent Udbe Vinko Sindičić uhićen je u Münchenu jer je, neslužbeno doznaјemo, protupravno zadržao i nanio tjelesne ozljede drugom bivšem udbašu Luki Sekuli! Za Sekulom su, naime, Nijemci raspisali međunarodnu tjerericu zbog sudjelovanja u ubojstvu Stjepana Đurekovića, a Sindičić ga je u listopadu namamio iz Švedske u München kako bi ga policiji uhitila. Sekula je, međutim, shvatio da je upao u klopku i htio je pobjeći pa ga je Sindičić fizički zadržavao do dolaska policije, pri čemu su se i potukli, a Sekula

je „zaradio“ i tjelesne ozljede.

(Sindičić uhićen jer je protupravno zadržao i pretukao Luku Sekulu, Večernji list, 9. veljače 2010.)

Mediji u Srbiji i Crnoj Gori dodatno će osvijetliti cijeli slučaj, a time i razloge zašto je Sekula morao biti pušten. Tako je on-line izdanje beogradskog dnevnika *Vesti* od 26. veljače objavilo da je on zapravo bio kidnapiran u švedskom gradiću Södertälju kod Stockholma. Dakle, da je protuzakonito doveden u Njemačku:

Večernji list o uhićenju
Luke Sekule

Na slobodu je izašao u zatvorskoj uniformi, jer nije imao šta da obuče, s obzirom na to da je garderoba u kojoj se obreo u Minhenu, sticajem okolnosti - bila sva u krvi. Srećan je što je na slobodi, posle skoro četiri meseca pakla, Luka Sekula s teškom mukom govori o svemu što je proživeo.

On kaže da je 26. oktobra prošle godine, u garaži, u blizini Stokholma gde je stanovaо, kada je nameravao da udje u svoj auto dobio iznenada snažan udarac u glavu.

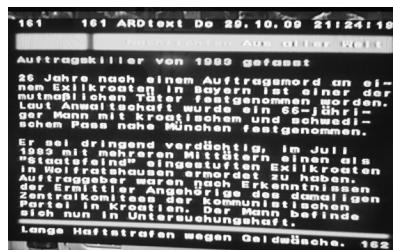
Od tog časa se ne ničeg ne seća, niti je znao šta se događa s njim. Tek kasnije postalo mu je jasno da je kidnapovan, strpan u prtljažnik automobila i nekud odvezen.

Za vreme tog dugog puta on je samo jednom razumeo o čemu otmičari govore i shvatio da se radi o ljudima sa prostora bivše Jugoslavije. Kasnije je tokom istražnog postupka imao priliku i da se suoči sa jednim od četiri učesnika u njegovom kidnapovanju.

Ispostavilo se da su ga kidnaperi vozili u prtljažniku njego-

vog automobila skoro 2.000 kilometara i ostavili na jednom parkiralištu 36 kilometara ispred Minhena. (...) Bio je sav u krvi i jedva se pomicao. (...) Tada ga je uhapsila minhenska policija i odvela u zatvorsku bolnicu u Minhenu.

Nakon nekoliko mjeseci, na temelju njemačke potjernice, u Sloveniji je uhićen Riječanin Arsen Posavec i izručen Njemačkoj. Optužen je da je Sindičiću pomogao oteti Sekulu. Obojica su osuđena uvjetno: Sindičić na dvije godine, a Posavec na godinu i deset mjeseci zatvora.

Vijest o uhićenju Sekule na teletekstu
Prvog programa njemačke televizije

XI) DOKAZI PROTIV JOSIPA PERKOVIĆA

Hrvatski mediji opširno su izvještavali o raspisivanju nove međunarodne tjeralice za Josipom Perkovićem, Zdravkom Mustačem i ostalom udbaškom družinom. Pritom im je bilo osobito važno saznati što o slučaju misli predsjednik države Stipe Mesić kojem je, ne zaboravimo, savjetnik za unutarnju politiku bio Aleksandar Saša Perković, Josipov sin:

Komentirajući tjeralicu koju je drugi put za Josipom Perkovićem raspisala Njemačka zbog sumnje da je umiješan u ubojstvo hrvatskog emigranta Stjepana Đurekovića 1983., predsjednik Mesić nakon „kave s građanima“ rekao je da je Perkovića upoznao kad je ovaj organizirao hrvatske obaveštajne službe nakon osamostaljenja naše države.

*“Treba li Perković za nešto odgovarati ili ne, ne mogu odgovoriti, jer o tome ništa ne znam. Usput sam se susreo s njim dva puta kad mi je rekao da sa slučajem Krunoslava Pratesa, koji je osuđen na njemačkom sudu zbog umiješnosti u Đurekovićevo ubojstvo, **nema apsolutno ništa**. Ali, neka se ustanovi istina” - zaključio je Mesić.*

Napomenuo je i to da Hrvatska svoje građane ne može izručivati stranim državama već samo Međunarodnom sudu za ratne zločine.

(Stipe Mesić: *S Perkovićem sam se dvaput sastao*, Večernji list, 14. lipnja 2009.).

Odvjetnik Ante Nobilo, u jugoslavenskoj ne tako dalekoj prošlosti okrutni tužitelj, otvoreno je ismijavao minhensku presudu protiv Pratesa i novu tjeralicu, tvrdeći da su *ispod zapadnog standarda*, a Mesićevi su kru-govi reciklirali staru tezu da *ekstremisti preko Perkovića zapravo napadaju njega*. I dok sukladno stajalištima najviših državnih dužnosnika Hrvatska

ništa nije poduzela u pogledu objavljenih tjericalica, u BiH je priveden Ivan Lasić zvani *Gorankić*. Prema priopćenju MUP-a Županije zapadno - hercegovačke uhićen je temeljem zahtjeva Interpola Wiesbaden 6. srpnja u rodnom Knešpolju, općina Široki Brijeg, i doveden u prostorije širokobriješke policijske uprave. No pušten je nakon 20 sati. Objasnjenje je glasilo:

Ivan Lasić

*U pratnji njegove odvjetnice Nade Dalipagić potvrđili su da ima uredne bh. dokumente te da ga ne mogu izručiti Njemačkoj.
(Bivši šef Udbe prilikom privođenja policajcima: Što je meni sve ovo trebalo...; Večernji list, 8. srpnja 2009.)*

Ivan Lasić, potajni snimak fotoreportera Večernjeg lista

Slučaj Hamilton

Tijekom rasplamsale javne rasprave o tjeralici za Perkovićem svjesno ili ne previđala se jedna važna činjenica - da njemačko pravosuđe ne traga za njim samo zbog ubojstva u Wolfratshausenu! U tjeralici je (pod stavkom 2.) crno na bijelo pisalo:

Traženi Josip Perković je nadalje osumnjičen da je s još jednim djelatnikom tajne službe u studenome 1977. nagovarao jednog Hrvata da ubije dvojicu hrvatskih emigranta u Njemačkoj.

Upućeniji su odmah znali da se radilo o atentatu na političke emigrante Stjepana Bilandžića i Franju Goretu koji je Perković pokušao organizirati u tandemu s operativcem Centra SDS-a Osijek Ilijom Svilarom,

ličkim Srbinom rođenim 10. prosinca 1939. u Pećanima (odakle je, usput rečeno, i Jovanka Broz). Njihov je nalog trebao provesti suradnik kodnog imena *Hamilton*, a pravog Josip Müller, folksdjočer rođen 25. ožujka 1942. u Osijeku. Nesuđeni atentator, međutim, bio je dvostruki agent!! S Perkovićem je kontaktirao prema instrukcijama njemačke tajne službe, o čemu će opširno svjedočiti autoru ove knjige:

Ja zapravo nikada nisam radio za njih, već sam se preko Nikole Čuturila, policijskog istražitelja iz Osijeka, uspio ubaciti u njihove redove. On me povezao s Markom Bezerom, osječkim udbašem (budući predstavnik CK SKH u Savjetu za zaštitu ustavnog poretku SRH - op. a.). To sam odmah prijavio njemačkoj tajnoj službi. Međutim, njima tada nisam bio posebno zanimljiv, jer u rukama nisam imao ništa konkretno. Bilo je to 1967. ili 1968. godine. Ni Bezer nije imao dovoljno povjerenja u mene.

Jugokomunisti su progonili moju čitavu obitelj. Oni su u mene usadili mržnju prema Jugoslaviji. Dolaskom u Njemačku odlučio sam im se osvetiti. Mislim da je bila 1972. kad me Čuturilo ponovno pozvao da dodem u Osijek. Bio sam svjestan opasnosti, ali me to nije moglo pokolebiti. Doduše, odlučio sam iskoristiti ta putovanja i za malu zaradu. Ponio sam sa sobom nekih dva kilograma zlata. Zlato sam nabavio večer uoči polaska. Međutim, glavni razlog zbog kojega su me tada uhiliti bila je osveta zbog prekidanja kontakata s Udbom nakon moga prvog odlaska iz Jugoslavije. Htjeli su me zatvoriti i na taj način ucijeniti na čvršću suradnju. U istražnom zatvoru proveo sam tri mjeseca. Tada su me posjetili Marko Bezer i Josip Perković. Ispitivali su me u svezi hrvatske emigracije u Njemačkoj. Pokazivali su mi razne knjige i fotografije. Kad su vidjeli da im je posao uzaludan, organizirali su suđenje i dobio sam dvije godine zatvora. Kaznu sam izdržavao u Srijemskoj Mitrovici.

Nakon petnaestak mjeseci posjetio me Nikola Čuturilo. Predložio mi je da se pismeno javim osječkom SUP-u. Pristao sam na to, jer mi je zatvor teško padao. Nekoliko dana nakon toga bio sam pomilovan i otpušten. Nikola Čuturilo

mi je rekao da će morati ozbiljnije surađivati s Udbom. On je trebao biti veza između mene i Josipa Perkovića. Kasnije sam znao s Perkovićem izmijeniti i pokoje pismo.

Međutim, ja sam odmah po povratku u Njemačku sve prijavio njemačkoj policiji. Ovaj put su mi povjerovali i predložili su mi da im pomognem raskrinkati Udbu. Pristao sam. Obučili su me. Iskreno su mi rekli da život stavljam na kocku. Nakon toga sam redovito surađivao s dvojicom ljudi iz njemačke obavještajne službe. Jedan od njih bio je glavni i izdavao mi je naređenja.

Perkoviću sam najprije davao sitne informacije o kretanju emigranata. Većinu tih informacija sastavljadi su njemački obavještajci i plasirali putem mene. Oni su se čudili kako Udba dobro prihvata bezvrijedne informacije. Nešto im je bilo sumnjivo. Pretpostavljali su da Udba priprema neki značajniji zadatak za mene. Ta prepostavka ubrzo se ostvarila. Nakon nekoliko mjeseci Perković je počeo inzistirati na neposrednom sastanku. Susreli smo se 25. studenoga 1975. u Zürichu. S Perkovićem je bio neki Alija Djonlić (službenik Centra SDS-a Osijek – op.a.); izgledalo je kao da ima kraću jednu nogu. On je hodao ili iza nas ili ispred nas. Švicarska policija nas je cijelo vrijeme pratila i na kraj uhitila svu trojicu. To je bio dogovor između njemačke i švicarske tajne službe kako bi došli do podataka o Perkoviću i za dossier o njemu. Cijelu noć su ga policijski obrađivali. A rekli su mu da su ga uhitili zato što je bio u društvu sa mnom. U zatvoru smo proveli jedan dan. Otpušteni smo i protjerani iz Švicarske.

Nakon dva dana, Perković me nazvao i pitao što je bilo. Rekao sam da se sve zbilo zato što me je pratila švicarska policija, jer sam se tada bavio trgovinom oružjem. Ipak, Nijemci nisu bili sigurni o čemu se radi kada me je Perković pozvao na novi sastanak u Trst. Sumnjali su da je Udba možda otkrila dvostruku igru i da me hoće kidnapirati. Za to im je Trst bio najpogodniji. Međutim, taj sastanak je propao zbog pogreške talijanske obavještajne službe. Trebala me štititi, ali su se trojica talijanskih agenata tako nalijepili na mene, da je i najveća budala mogla vidjeti da nešto nije u redu.

Perković je samo prošao pokraj mene držeći ruku u džepu, što je bio ugovoren znak za opasnost i signal da se sastanak otkazuje. Nakon toga je izbjegavao direktne susrete, pa je u tri navrata slao Čuturila k meni u Ludwigshafen.

(Josef Müller, transkript razgovora, Zagreb, 16. kolovoza 1992.)

Perković, tada još operativac osječke Udbe, o uhićenju u Švicarskoj referirao je svojim šefovima u *Izjavi u vezi hapšenja od strane švicarske policije u Zürichu dana 25. 11. 1975. godine* (SDS - Centar Osijek, 3. prosinca 1975.). Izdvajamo jednu njegovu konstataciju:

Na osnovu držanja policajca koji me je saslušavao nisam mogao zaključiti da sam tretiran kao pripadnik službe. Ni jedno potpitnje mi nije postavljeno vezano za moje zanimanje i mjesto zaposlenja.

Perković ili zbilja nije shvatio da je policija itekako znala tko je on, što se ne uklapa u medijski posredovanu predodžbu o njemu kao *vrhunskom profesionalcu*, ili je šefovima jednostavno lagao znajući kako ga više nikada - ako prizna da je dekonspiriran - ne bi slali na zadatke u inozemstvo. Što god bilo, Perković će usred slučaja *Hamilton* biti promaknut u načelnika II. odjela Centra SDS-a Osijek.

Prva tjeronica još u studenom 1997.

Perković će kao protuemigrantski šef nastaviti s terenskim radom. Opet Josip Müller:

Već sam rekao da je otpočetka bilo jasno kako je Perković meni namijenio neki poseban zadatak. Prigodom trećeg posjeta, Čuturilo mi je prenio Perkovićevu poruku da bi se ponovno htio sa mnom sastati. Dogоворили smo se да ћемо се наћи 27. рујна 1977. у Трсту. Perković mi je na tom sastanku prvi put ponudio шездесет тisućа марака за убиство Stjepana Bilandžića (predsjednika emigrantske organizacije Hrvatski narodni otpor – op.a.). *Nijemci su mi prije*

I Z J A V A

u vezi hapšenja od strane švicarske policije u Žurichu da na 25. 11. 1975. godine.

Prema dobivenim instrukcijama 17.11. 1975. godine telefonom sam stupio u vezu sa suradnikom "Hamiltonom" koji se nalazi u Ludwigsbadenu, SR Njemačka i zakazao kontakt s njim u Žurichu za 25.11.1975.godine. Kontakt sa suradnikom "Hamilton" već je održan u Žurichu 20.10. 1975. i pri likom telefonskog razgovora nije spominjano mjesto kontakta već je dogovor bio da ćemo se vidjeti na istom mjestu nakon suradnikova primjedbe da mu je u Žurichu kontakt najprikladniji jer je u mogućnosti da se u SR Njemačku vrati isti dan. Kontakt je zakazan za 25. 11. 1975. u 11 sati na želj. stanici u Žurichu kod prostorija za informacije.

U toku priprema odlučeno je da na kontakt ide oper. radnik JONIĆ ALIJA koji je trebao poslužiti kuo kontra pretnja.

Prva stranica Izjave Josipa Perkovića u vezi uhicenja u Švicarskoj

rekli da prihvatom sve što mi Perković predloži. Zato sam prihvatio Perkovićevu ponudu. Rekao mi je da ću pištolj s prigušivačem dobiti u Njemačkoj i da otvorim račun u nekoj švicarskoj banci. Nijemci su htjeli odigrati igru do kraja kako bi imali potpune dokaze protiv Udbe. Čak su mislili, u dogовору с Bilandžićem, inscenirati njegovo ubojstvo i pogreb, ali su odustali radi straha od reakcija njegovih radikalnih sljedbenika. Nisu bili sigurni da će sve držati pod kontrolom. Perković sam pokušao nagovoriti na ubojstvo Franje Gorete (člana Hrvatskoga revolucionarnog bratstva – op.a.), koje bi se naravno također simuliralo. Perković je to odbio. Rekao je kako mu je trenutačno najvažniji Bilandžić, a da se nakon njega može ići na Goretu.

Na zadnjem sastanku s Čuturilom - 13. rujna 1977. - ja sam mu predao fotografije zgrade u Kölnu u kojoj je Bilandžić živio i razne druge podatke koji su trebali dokazati da ću zadatak izvršiti bez problema. U stvarnosti, ja do tada nikada nisam bio u Kölnu. Bilandžića sam nekoliko puta video na nekim priredbama i demonstracijama, ali se nismo upoznali. Te fotografije i podatke dali su mi ljudi iz njemačke tajne službe. Ja sam do tada imao visoko profesionalno mišljenje o Udbi, ali sam tada video da su to najobičniji majmuni. Nitko mi ne može reći da lažem, jer sve moje kontakte s Perkovićem su snimale njemačka, švicarska i talijanska tajna služba. Oni imaju trake, fotografije i pisma.

Perković mi je javio da će doći kod mene u Ludwigshafen na konačni dogovor, ali nije rekao kada. Njemačka policija mu je pripremila zamku. Prisluškivali su sve moje telefonske brojeve te stalno nadzirali moj restoran i sve okolne ulice. Odlučili su ga uhiti. Perković je nazvao u moj lokal 22. studenoga 1977. i rekao mi da se nalazi u blizini. Pozvao me da dodem u ulicu nekoliko stotina metara dalje. Rekao sam mu da dolazim za desetak minuta, jer moram završiti neki posao u lokaluu. Htio sam dati vremena njemačkim policajcima da opkole mjesto na koje me je Perković pozvao. Pošao sam tamo i iz daljine sam video Perkovića. S njemačkom policijom sam se dogovorio da im dam znak kad mi Perković bude predavao oružje. Htjeli su ga uhiti u tom trenutku. Ali, Perković mi se samo približio, predstavio mi čovjeka koji će dalje sa mnom kontaktirati i udaljio se nekoliko koraka. Taj drugi (Ilija Svilar) me je pozdravio, zavukao ruku ispod sakoa i htio mi nešto predati.

Mislio sam da se radi o pištolju i dao sam ugovoren znak njemačkim policajcima. Njih je bilo desetak u blizini. Neki su se ponašali kao prolaznici, a neki su bili preruseni u čistače ulica. Odmah su se bacili na toga Perkovićeva suradnika. Na kraju se ispostavilo da mi taj nije imao namjeru

SDS - CENTAR OSIJEK
Osijek, 24.11.1977.

I Z J A V A

o neuspjelom izvršenju operativnog zadatka u SR Njemačkoj
22. 11. 1977. godine.

U toku septembra, oktobra i novembra ove godine vršene su pripreme za kontakt sa saradnikom "Hamilton" koji je trebao uslijediti u SR Njemačkoj da bi se sa radniku prenijeli specijalni zadaci.

U protekla 2 tjedna odlučeno je da će kontakt sa saradnikom uslijediti 22. 11. 1977. godine i nakon ovoga poduzeo sam slijedeće:

- Prilikom razgovora sa saradnikom "Hamilton" (saradnik nazvao operativca iz javne govornice) dana 17. 11. o.g. saradniku je rečeno da se zadrži u svojoj ugostiteljskoj radnji dana 22. i 23. 11. o.g. između 11 i 15 sati i da čeka telefonski poziv operativca. Kao i obično i ovom prilikom je saradnik upozoren na opreznost, ali mu nije šećeno gdje i na koji način, kao i tko će stupiti s njim u vezu.

Prva stranica Izjave Josipa Perkovića o neuspjelom izvršenju specijalnog zadatka u Njemačkoj

Betr.: Ermittlungsverfahren u.s.w. gegen den jugoslawischen Staatsangehörigen Ilija Svilar u.s. wegen Verdachts geheimdienstlicher Agententätigkeit u.s.

Nach dem Bericht des Generalbundesanwalts vom 25. November 1977 wurde Ilija Svilar, ein jugoslawischer Staatsangehöriger, am 22. November 1977 nach einem geheimdienstlichen Treff mit dem Beschuldigten Josef Müller durch Beamte des Bundeskriminalamts vorläufig festgenommen. Der Ermittlungsrichter des Bundesgerichtshofes hat gegen Svilar am 23. November 1977 Haftbefehl wegen des dringenden Verdachts der geheimdienstlichen Agententätigkeit in Tateninheit mit versuchter Anstiftung zum Mord erlassen. Der gegen Svilar gerichtete dringende Tatverdacht gründet sich im wesentlichen auf folgenden Sachverhalt:

Nach mehreren Treffs zwischen Josef Müller und dem Beschuldigten Perkovic, dem Führungsoffizier des jugoslawischen Geheimdienstes und dessen Mitarbeiter, dem Beschuldigten Čuturilo, die sowohl in westlichem Ausland als auch in Bundesgebiet stattfanden, erhielt Müller von Perkovic unter Zusage eines hohen Geldbetrages den Auftrag, den im Bundesgebiet lebenden Exilkroaten Željko Bilandžić zu beseitigen. Als weiteres Opfer wurde der Exilkroate Franjo Goreta bezeichnet. Die Übergabe einer mit Schalldämpfer versehenen Pistole und eines Teils des zugesagten Geldbetrages wurde Müller für den 22. oder 23. November 1977 angekündigt.

Prva stranica objašnjenja Naloga za uhićenje Ilije Svilara, Josipa Perkovića i Steve Čuturila

predati pištolj, već kuvertu s dvije tisuće maraka kao akontaciju za likvidaciju Stipe Bilandžića. Njega su uhapsili, a Perković im je pobjegao.

Išao sam na prepoznavanje u zatvor. Kada sam ušao u njegovu ćeliju, on je sjedio na krevetu i plakao. Rekao sam: „Serem se na takvu Udbu“.

(Josef Müller, transkript razgovora, Zagreb, 16. kolovoza 1992.)

Stipe Bilandžić

Prva međunarodna tjericalica za Perkovićem - što također nijedan medij nije spomenuo – bila je raspisana još 22. studenog 1977. - na dan kada je izbjegao uhićenje u Ludwigshafenu! Potpisao ju je sudac Vrhovnoga saveznog suda SR Njemačke (*Bundesgerichtshof /BgH/*) Buddenberg. U njoj stoji:

Nakon više sastanka Josipa Müllera s osumnjičenim Josipom Perkovićem, visokim oficirom jugoslavenske tajne službe, i njenim suradnikom, osumnjičenim Nikolom Čuturilom, koji su se odvijali u raznim zapadnim zemljama i u Njemačkoj, Perković je obećao Mülleru visoku novčanu nagradu ako likvidira Stjepana Bilandžića, hrvatskog emigranta koji je živio u Njemačkoj. Kao dalnja žrtva spomenut je Franjo Goreta (...).

Kako je u međuvremenu utvrđeno, osumnjičeni Perković je, u pratnji suošumnjičenog Svilara, 21. studenoga 1977. zrakoplovom doputovao u Frankfurt. Obojica su se smjestili kod jedne jugoslavenske obitelji u Pforzheimu. Povratak su rezervirali za 23. studenoga 1977. godine. Prije podne 22. studenoga 1977. pozvali su Müllera na sastanak u Ludwigshafenu. Čim su se sreli, Svilar je Mülleru predao 2.000 DEM i pozvao ga da sljedećeg dana dođe na sastanak u jedan restoran na TV tornju u Stuttgartu. Dodao je da će Müller tamo „još nešto“ dobiti. Time je, prema stanju stvari, mislio na pištolj.

U tjerlici se nalazio i Perkovićev alias, lažno ime *Tomislav Novaković* pod kojim je putovao u Njemačku. Na kraju krajeva, cijeli slučaj opisao je on sam nakon povratka u Osijek (*Izjava o neuspjelom izvršenju operativnog zadatka u SR Njemačkoj 22. 11. 1977. godine; SDS - Centar Osijek, 24. studenog 1977.*). Uvod te izjave ne ostavlja prostora sumnji o kakvom se *zadatku* radilo:

U toku septembra, oktobra i novembra ove godine vršene su pripreme za kontakt sa saradnikom "Hamilton" koji je trebao uslijediti u SR Njemačkoj da bi se saradniku prenijeli specijalni zadaci.

Hrvatska Udba protiv Đurekovića

Nasuprot tvrdnjama odvjetnika Ante Nobila da ni njegov klijent Josip Perković ni cijela *hrvatska Udba* nisu igrali važnu ulogu u Đurekovićevoj obradi i pripremi njegove likvidacije, podaci do kojih je u zadnjih godinu dana došao autor ove knjige zorno svjedoče da je istina posve drukčija. **U ovoj se knjizi oni premijerno objavljuju!** Pod Perkovićevim je vodstvom republička Služba maksimalno intenzivno pratila životne navike i političke aktivnosti odbjegloga Inina direktora. Osim Pratesa, o Đurekoviću su - prije i poslije likvidacije - izvještavali i mnogi drugi suradnici SDS-a RSUP-a SRH: *Dubravko, Karlo, Jerko, Dukat, Crni, Stric, Pjesnik, Janko...* Iz njihovih izvješća nedvojbeno proizlazi da su bili duboko uplenjeni u ubojstva još nekih hrvatskih emigranata u Njemačkoj.

Iza pseudonima *Karlo* i potom *Dubravko* skrivao se **Stjepan Mesek**, rođen 22. veljače 1952. u Zagrebu, s prebivalištem u bavarskom građiću Führtu. Njega je u siječnju 1982. zagrebačka Udba zavela kao suradnika, u prvom redu s ciljem praćenja HRB-ovca Đure Zagajskog, a u slobodno vrijeme i Đurekovića. U obrascu za zavođenje operativne obrade (OO) nad Zagajskim stoji da je *suradnik u obradi: ugrađeni „Karlo“*. *Ugrađeni* znači koji se uspio ubaciti, infiltrirati u *neprijateljske redove*.

Obradu je predložio ondašnji načelnik Centra SDS-a Zagreb Zdravko Mustač, s njom se suglasio načelnik II. odjela u republičkoj centrali Josip Perković, a odobrio ju je načelnik SDS-a RSUP-a SRH Vinko Bilić. Za neposrednu obradu zadužen je *operativni radnik* Milan Munjas, kojem je pak šef u zagrebačkoj Udbi bio Mišo Deverić. Munjas i Deverić 27. studenog 1981. izvjestili su Mustača da je s Mesekom započela uspješna suradnja:

„Karlo“ je pristao na suradnju sa SDS, kojom prilikom je dogovorena „javka“ (pismena i telefonska) na koju će javljati svoja saznanja o aktivnosti fašističke emigracije. Dogovoren je i način ponašanja u slučajevima kada traže od njega izvođenje terorističkih akcija. „Karlo“ je dao do znanja da je voljan da izvrši svaki zadatak koji primi od SDS. Za delikatnije zadatke traži i novčanu nagradu.

Mišljenja smo da „Karlo“ ima vrlo dobre pozicije u praćenju djelatnosti neprijateljske emigracije, naročito njenog terorističkog dijela. S obzirom na provjeru i prošlost „Kar-

Stjepan Mesek - policijska fotografija

la“, smatramo da bi mogao ubuduće davati Službi korisne podatke uz dobro usmjeravanje i vođenje od Službe.

„Karlo“ je bivši kriminalac, avanturist, sklon kocki i lakoj zaradi, te mu se u prvoj fazi ne može pokloniti povjerenje. U zemlju je doputovao s putnim listom i prilikom prelaska njemačko-austrijske granice bio je zapisan od strane pograničnih organa. Za povratak u SR Njemačku „Karlu“ je izdat duplikat njegove putne isprave koju će on uništiti po dolasku na teritorij SR Njemačke.

Mesek je referirao Munjasu i Deveriću što pisanim putem, što telefonski, što na sastancima. U Milatu su se tako jednom prilikom družili četiri dana (od 11. do 14. ožujka 1983.).

— 70 —
ILIKA HRVATSKA
UNUTRAŠNJE POSLOVE
SIGURNOSTI
R E B
— 1981.
INFORMACIJA broj 1136

TEZA: INFORMACIJA broj

85 430

1. Kvalifikacija neprijateljske djelatnosti;
2. Metode i rednica rada neprijatelja;
3. Predmet: NEFRJATELJSKA EMIGRACIJA I NJEZINE VEZE U ZEMLJI – POLITIČKA I DRUGA AKTIVNOST

Smanjanje o vjenčanju terorista
ste Barešić Mire u Švedskoj

SADRŽAJ: Dana 13.9.1985. godine nasveo nas je suradnik "Duhravco" iz SR Njemačke i obavio je isto da je u četvrtak boravištu Augsburgu, gdje su se kod emigranta Kraljević Luke u restoranu okupili Vuk Stjepan, pop Barać, Kupčić Željko (rodom iz Zadra, dobio politički azil, prije 4-5 mjeseci radio u restoranu kod Luke), Mesek Stjepan (donedavno vodio restoran Kraljević Luke), Žana Luke Šćulca i njeni roditelji, kojim prilikom su priznali o svadbi teroriste Barešić Mire u Švedskoj.

Kraljević je naveo da je svadbi prisustvovovalo oko 75 ljudi, uglavnom poznatih prijatelja ekstremne emigracije koji su bili za tu priliku specijalno pozvani. Švećene vlasti i policija dali su veliki publicitet tom vjenčanju, tako da je cere-

Prva stranica jednog od izvješća suradnika Dubravko

„Karlo“ nas je obavijestio i o sastanku koji je nedavno održan u Münchenu, a kojem su prisustvovali Đureković Stjepan (OO), Jelić dr. Ivan, Krunoslav Prates i Zagajski Đuro. Na tom sastanku dogovarana je daljnja aktivnost neprijateljske emigracije, među ostalim i financiranje instalacije jedne radio-stanice. Zaključeno je da bi najveći efekt bio kada bi se ta radio-stanica locirala u zemlji, po mogućnosti u Zagrebu. Bilo je prijedloga da se iznade pogodna lokacija u Zagrebu, a da bi se emitiranje vršilo putem magnetofona, a ne neposredno, iz razloga ako bi organi sigurnosti otkrili gdje je radio-stanica stacionirana, da ne bi došlo do „provale“.

Što se skuhalo u Milanu?

Milanski susret očito je bio vrlo sadržajan. Desetak dana kasnije, 25./26. ožujka, Zagajski je ubijen u münchenskom parku *Vrt fazana*. Pet dana nakon likvidacije, 31. ožujka, Munjas i Deverić izvijestit će šefove:

Suradnik „Karlo“ nam je na javku poslao šifriranu razglednicu (poruku) iz koje proizlazi da nas obavještava o tome da je ubijen Zagajski Đuro i da „Karlo“ smatra da će ga sigurno kao bliskog prijatelja od Zagajski Đure sumnjiti njemačka policija, te nam daje do znanja da radi toga prekida svaki kontakt sa Službom dalnjih 6 mjeseci.

Eto kako hrvatska *Udba* nije imala nikalve veze s ubostvima hrvatskih emigranata! Munjas i Deverić završavaju izvješće sljedećim konstatacijama i prijedlozima:

S obzirom na ubojstvo Zagajski Đure, prepostavljamo da će njemačka policija istražujući taj slučaj obuhvatiti svojim mjerama i naše suradnike „Karla“, „Jerka“, pa možda i „Dukata“, to smo ih u tom smislu instruirali o načinu poнаšanja i maksimalnoj opreznosti kako ne bi došlo do eventualne njihove kompromitacije. Imajući u vidu da njemačka policija preko svojih pozicija već traži informacije i komen-

tare o tom slučaju, molimo vas sugestije kako da instrui-ramo suradnika „Pjesnika“ kako bi kombinacijom preko njega dostavili njemačkoj policiji podatke koji bi rezultirali eventualnim mjerama njemačkih organa prema pojedinim emigrantima, a u interesu SDS.

Sukladno propisanoj proceduri u posebnim situacijama Meseku je pseudonim *Karlo* promijenjen u *Dubravko*. No neće, kako je najavio, prekinuti svaki kontakt sa Službom dalnjih 6 mjeseci. Unatoč sigurnosnim rizicima, već 21. lipnja javit će se pod novim kodnim imenom Munjasu i Deveriću. Bilo je to mjesec dana prije Đurekovićeve likvidacije...

Telefonom nas je nazvao iz SR Njemačke suradnik „Dubravko“ i u razgovoru iznio neka svoja saznanja o aktivnosti i na-mjerama fašističke emigracije u SR Njemačkoj. „Dubravko“ nam je prenio, da je glavni inicijator propagandne akcije u SR Njemačkoj protiv ovogodišnjeg turizma u Jugoslaviji, o čemu smo pisali i u ranijim informacijama, Đureković Stjepan (OO) uz suradnju Kraljević Luke i Jelić dr. Ivana. ‘Dubravko’ je naveo da se sav pripremljeni materijal nalazi se kod Đurekovića.

Njemačka je policija 7. svibnja 2005. pritvorila Meseka pod sumnje da je umiješan u ubojstvo Đure Zagajskog. U nedostatku dokaza nakon nekoliko dana pušten je na slobodu.

Đuro Zagajski - portret

Jerko - suradnik na patriotskoj bazi

Pravo ime suradnika *Jerka* jest **Branko Sklepić**, rođen 7. siječnja 1947. u Zagrebu. Od 1971. nalazio se na privremenom radu u Njemačkoj, točnije na željezničkoj stanici u Münchenu. Preko drugih *gastarabajtera* upoznat će Udba zanimljive emigrante poput Zagajskog, Vladislava Muse, dr. Ernesta Bauera, Stjepana Đurekovića...

Zagrebačka je Udba 28. siječnja 1983. registrirala Sklepića kao svog suradnika. Njegovo je angažiranje predložio službenik II. odjela Damir Zlabnik, suglasio se njegov prvi šef Mišo Deverić, a odobrio tadašnji

šef (nakon Mustača) Centra SDS-a Zagreb Franjo Vugrinec. Sklepić se još od 2. prosinca 1982. nudio Službi. Tog je datuma vlastoručno napisao i potpisao Izjavu sljedećeg sadržaja:

Ja, Sklepić Branko, dajem dobrovoljno i bez prinude Izjavu kojom se obvezujem da će na dobrovoljnoj bazi, odano na patriotskoj bazi davati podatke Službi D.S. Pošto se krećem u društvu ekstremnih emigranata u Münchenu. Sva saznanja će prenašati, bilo putem pismenim ili direktnim kontaktom sa službom SDS.

Josip Perković je prijetio i ucjenjivao u Slobodnom tjedniku da će progovoriti

I Sklepić je, kao i Mesek, bio blizak sa Zagajskim. Štoviše, on ga je - apstrahirajući ubojicu ili ubojice - posljednji video živog. O čemu je izvijestio Deverića:

Dana 2.4.1983. godine ostvaren je kontakt u zemlji sa suradnikom „Jerko“, koji nam je prenio svoja saznanja o djelatnosti emigracije u SR Njemačkoj, a posebno njegova saznanja o uboju Zagajski Đure. (...)

„Jerko“ nas je obavijestio da je dana 26.3.1983. godine u subotu do 22,00 sati nazvao Karin Gatiani, djevojku Zagajski Đure, tražeći Đuru, s kojim se dogovorio da se nađu taj dan radi popravka automobila. Karin ga je obavijestila da je Đuro ubijen i nađen u jednom parku u Münchenu. Napomenula je da su je o tome obavijestili inspektor policije

HRVATSKA
REPUBLIKA
ZA UNUTRAŠNJE POSLOVE
TE SIGURNOSTI
G R E B
4.4. 198.

SFRJCGO POVIJERLJIVO:
Dostavljeno
V odjelu SDS 1 primjerak
VII odjelu SDS 1 primjerak
Zamj. redateljke u SRS 1 pr.
Centar SDS - nečeljivo
Centar SDS - V odjek obradje
Centar SDS - V odjek arhiva

INFORMACIJA broj 511

102 659

VEZA: INFORMACIJA broj _____

Akcija "Pilot"

1. Kvalifikacija nepristateljske djelatnosti:

2. Metode i sredstva rada nepristatelja:

3. Predmet: NEPRIVATELSKA EMIGRACIJA I
NJEZINE VEZE U ZEMLJI - PO-
LITIČKA I DRUGA AKTIVNOST

Saznanja o sastanku MO "Zrinski" i proslavi 10. trav-
nja u Münchenu, SR Njemačka

SADRŽAJ:

Primili smo pismeni izvještaj od suradnika "Jerko" u kojem nas izvještava da je prisustvovao sastanku MO "Zrinski", koji je održan 31.3.1986. godine. Sastanku su prisustvovali Mihal Vladislav (OO), Štimac Milan (OO), Penić Božo, Ivanković Mato, Mlakac Milivoj, Kovacević Stanko, Bulić Pavao, Budimir Ivan, Elek Franjo, Slušan Stjepan, Zagorac Ivo, Radošević i neki Mato, advokat iz Austrije.

Prva stranica jednog od izvješća
suradnika Jerko

i da će sigurno i „Jerko“ biti saslušavan, jer je bio dobar s Durom, a pogotovo jer se zadnjih nekoliko dana s njim češće viđao radi popravke automobila. (...)

„Jerko“ je dana 28.3.1983. godine u 11,00 sati pozvan na saslušanje u kriminalističku policiju u odjel za ubojstva gdje su ga saslušavali inspektorji Rohrmeier (šef Odjela) i njegov pomoćnik Steinbauer. Ispitivanje je vršeno do 13,20 sati, kojom prilikom je „Jerko“ dao pismenu izjavu. Policajci su „Jerku“ dali brojeve telefona na koje može javiti eventualno nove detalje do kojih bi mogao doći (broj 2147631 i dežurni broj 2141).

Inspektorji su ispitivali „Jerka“ uglavnom o kretanju sa Zagajski Durom na dane 23. i 25.3.1983. godine, kada se „Jerko“ nalazio sa Zagajskim. „Jerko“ je u tančine opisao kretanje, a naročito u petak 25.3.1983. godine izjavivši da se taj dan rastao sa Zagajskim negdje oko 19,30 i 19,50 sati, kada ga je Zagajski kolima dovezao pred njegov stan. Takoder je izjavio da mu je taj dan Zagajski rekao da ima sastanak sa jednim „Srbijancem“.

U međuvremenu je Sklepić zagrebačkoj Udbi već prenosio podatke o Đurekoviću. Citiramo izvještaj od 3. ožujka 1983. godine:

Suradnik „Jerko“ je doputovao u zemlju i s njime je obavljeno više razgovora. Tako je, između ostalog, rekao da je u stalnom kontaktu sa Musom Vladislavom (OO) i Đureković Stjepanom koji je na jedan način vezan za dr. Ernesta Bauera i Musu Vladislava radi objavljivanja svojih knjiga.

Kako stoji u sljedećoj Udbinoj *informaciji* (1. kolovoza 1983.), dobri patriot *Jerko* među prvima je izvijestio šefove o ubojstvu bivšeg direktora Ine:

Dana 30.07.1983. godine oko 20,00 sati nazvao nas je suradnik „Jerko“ i obavijestio o ubojstvu Đurekovića. Iznio je da se ubojstvo dogodilo u podrumskim prostorijama jedne tiskare u Münchenu, čiji je vlasnik Đureković (netočni podatak, vlasnik je bio Krunoslav Prates - op. a.).

„Jerko“ je ponovno nazvao 01.08.1983. godine i javio nam da su u gostonici kod emigranta Majić Stipe u Münchenu održali sastanak 31.07.1983. godine emigranti: Musa Vladislav, Jelić dr. Ivo i Penić Božo na kojem su se dogovarali o detaljima u vezi sprovoda Đurekovića.

Dukat - dokazao se na terenu

Iza pseudonima *Dukat* skriva se pak **Dušan Šime Periš**, rođen 6. veljače 1938. u Pirovcu, nastanjen u Zagrebu. Prijedlog za njegovo službeno angažiranje (registraciju kao suradnika) podnesen je 22. prosinca 1980. - nakon što je prošao četverogodišnji test! U obrazloženju je pisalo:

Dušan potječe iz zemljoradničko - ribarske obitelji. Osnovnu školu završio u mjestu rođenja, a gimnaziju u Zagrebu. Po završetku srednjeg školovanja nekoliko godina radio u radnim organizacijama „Elektra“ Zagreb i PTT Zagreb 1. Godine 1971. do 1973. nalazio se sa tadašnjom suprugom Erdeši Helenom na privremenom radu u SR Njemačkoj u

UBRIKA HRVATSKA
ZA UNUTRAŠNJE POSLOVE
TE SIGURNOSTI
J R E B
2.2. 1988.

- 354 -

STROGO POVJERLJIVO
Dostavljeno
I odjelu SDS i primje
V odjelu SDS i primje
VII odjelu SDS i primje
Zamj. rep. sekr. SDS S
Centar SDS -načelní
Centar SDS -V-oddsje
Centar SDS -V-odejje

INFORMACIJA broj 153

VEZA: INFORMACIJA broj

1. Kvalifikacija neprijateljske djelatnosti:

2. Metode i sredstva rada neprijatelja:

3. Predmet: NEPRIJATELJSKA EMIGRACIJA I
NJEZINE VEZE U ZEMLJI - PO-
LITIČKA I DRUGA AKTIVNOST

Saznanja o Godišnjoj skupštini
MO HNV-a "Zrinski" u Mün-
chenu, SR Njemačka i o aktivno-
sti emigracije u Münchenu

SADRŽAJ: Suradnik "Dukat" boravio je 26.1.
1988.godine u Münchenu, SR Njemač -
ka, i tom prilikom je kontaktirao
sa Musa Vladislavom (oo).

Prva stranica jednogod izvješća
suradnika Dukat

Münchenu i Frankfurtu n/M. Nakon toga vraća se u zemlju i nekoliko godina živi u Pirovcu sa svojom drugom suprugom Ivatek Baricom. Zadnje četiri godine živi kontinuirano u Zagrebu i radi u gore naznačenoj radnoj organizaciji. Dušan je sklon sitnom švercu, kojeg realizira prilikom relativno čestih odlazaka u inozemstvo.

Otac Ante potječe iz napredne obitelji, bio je pristaša NOB-a i kao takav učesnik rata od 1942. godine. Poslije rata bio je sekretar u radnoj organizaciji „Dalmacija-cement“ u Splitu, a kasnije rukovodilac jedne ugostiteljske radnje u Zagrebu. Rezervni oficir JNA, često ističe svoju pripadnost NOB-u, ali je danas društveno - politički neaktivran.

Majka Ivka također potječe iz napredne obitelji, čiji je otac Vice učesnik rata od 1942. godine. Tokom rata Ivka je bila zatvarana, tučena i internirana u logor. Sada prima invalidsku boračku penziju, bavi se istovremeno poljoprivrednim i kućanskim poslovima. (...)

U vremenskom periodu od kraja 1976. godine do danas Dušan je u kontinuiranom kontaktu sa službom kao društvena veza pod pseudonimom „Dukat“. U naznačenom vremenu isti nas je povremeno informirao o neprijateljskom djelovanju fašističke emigracije kao npr. Musa Vladislav, Sušak

Mile, Vukelić Ivo, Gavranović Mijo, Majić Stipe, Đurasović Slavko i drugima. Posebno su bila kontinuirana njegova izvještavanja o neprijateljskoj aktivnosti lica vezanih za emigrantsku organizaciju „Zrinjski“ u Münchenu, a čiji je predsjednik Musa Vladislav.

Na inicijativu i suglasnost Službe Dušan je od 1977. godine podupirajući član HNV-a pod šifrom „Sloboda“, te kao takav plaća godišnju članarinu Mjesnom odboru HNV-a „Zrinjski“ sa sjedištem u Münchenu.

Dušan je posebno korišten u akciji „Okić“ i tom prilikom davao korisna saznanja na planu razotkrivanja neprijateljske aktivnosti Belančić Franje i drugih lica.

U naznačenom vremenskom periodu, a kroz kontakte s pripadnicima fašističke emigracije, posebno Musa Vladislavom, Dušan je u više navrata donosio u zemlju različite primjerke emigrantske štampe i drugog propagandnog materijala. U dogovoru sa Službom veći dio istog materijala Dušan je uništavao na području SR Njemačke ili Austrije. Kroz provjeru i praćenje dosadašnjeg rada Dušana, mišljenja smo da isti posjeduje objektivne mogućnosti na planu praćenja i za dokumentiranja neprijateljske aktivnosti fašističke emigracije u SR Njemačkoj (Frankfurt i München), te s obzirom na prirodu njegovog posla - relativno česte službene odlaske u SR Njemačku u mogućnosti je da često kontaktira gore naznačene političke emigrante.

S obzirom na izneseno predlažemo da ga se angažira na planu praćenja neprijateljskog djelovanja fašističke emigracije pod pseudonimom „Dukat“.

Zanimljivo, Periš je veliki dio zadataka dobivao od budućeg *labradorca* Branka Traživuka (v. 7. poglavlje). Dokazavši se na terenu, Periš je registriran 12. lipnja 1981. kao *suradnik po liniji rada: emigracija - ilegalna organizacija*. Njegovu je registraciju odobrio tadašnji šef zagrebačke Udbe Zdravko Mustač. Evo izvještaja:

*U početku ga je kontaktirao op. (operativni) radnik **Traživuk Branko**, zatim Šijan Dmitar koji je, nakon što je izučio ‘Dukata’, napisao prijedlog za angažiranje u svojstvu su-*

radnika. Dana 12. 06. 1981. godine sa „Dukatom“ je održan sastanak kome je bio prisutan op. radnik Zlabnik Damir i Šijan Dmitar, kojom prilikom su ga angažirali za suradnju pod pseudonimom „Dukat“ i usmjerili ga na obradu fašističke emigracije u SR Njemačkoj. Prilikom angažiranja „Dukata“ je preuzeo na daljnji kontakt Zlabnik Damir.

Gusta mreža oko odbjeglog direktora Ine

Dukat se ozbiljno prihvatio posla te je sljedećih mjeseci poslao desetak izvješća o fašističkoj emigraciji u Münchenu. Iz informacije (19. studenog 1982.) o njegovim doušničkim uspjesima više je paragrafa posvećeno Đurekoviću:

„Dukat“ se u Münchenu sastao sa Musom i tu je Musa kazao da je postao veliki prijatelj sa Đurekovićem. Đureković je Musi kazao da je 17. ili 18. 11. 1982. godine telefonski razgovarao (Đureković) sa direktorom Privredne banke u Zagrebu koji mu je kazao da u banci nemaju ni prebijenog dolara, da je u Jugi velika kriza i da nemaju ni za redovne isplate. Musa je rekao da mu je Đureković napomenuo da bi želio prebaciti suprugu u SR Njemačku, ali da su joj oduzeli PI (putne isprave) i da još mora sa njom razgovarati ako bi ona željela doći u SR Njemačku. Đureković je, po riječima Muse, dobio veliku popularnost i cijenjen je u krugovima ekstremne emigracije u Evropi, a tako i u cijelom svijetu.(...)

Musa je zamolio izvora da pošalje iz Zagreba njegovo majci Rosi u Konjic jedan milion starih dinara. Izvor je sa našom suglasnošću poslao poštom spomenuti novac. Musa je predao izvoru neprijateljski propagandni materijal koji je izvor predao Službi. Musa je predao izvoru knjigu Đurekovića „Ja Josip Broz Tito“ za 30 DM koju je izvor predao Službi.

Hrvatska republička Udba isplela je gustu mrežu oko Đurekovića. Usmjeravala je *Dukata* i prema njegovim prijateljima u Zagrebu. U Informaciji od 8. travnja 1983. opisan je jedan takav slučaj:

Dana 7.4.1983. godine održan je sastanak sa suradnikom „Dukat“ koji nam je kazao da je istog dana u dopodnevnim satima bio u stanu kod Pervan Stanka (POO /prethodna operativna obrada/), u Mesničkoj ulici br. 12. U razgovoru Pervan je kazao da dok je bio u Münchenu, kontaktirao je Đureković Stjepana, koji mu je kazao da se dopisuje sa nekim osobama iz „INE“. Pervan je rekao, koliko je njemu poznato, iz razgovora sa Đureković Giselom, a razgovarao je u lokalnu „Zagrepčanka“ gdje Gizela dolazi na kavu, da je Đureković odnio iz zemlje oko 8 miliona američkih dolara. Novac je nosio u više navrata kada je odlazio na službena putovanja u inostranstvo i pohranjivao ih u bankama. Supruga od Pervana, Mirjana se uključila u razgovor i kazala je da je ona razgovarala sa Đureković Giselom u lokalnu na kavi i da ona želi otići ilegalno u SR Njemačku. Pervan je upao u razgovor i rekao da Đureković Stjepan ne želi Gizelu u Njemačkoj, na što je Mirjana kazala da Gizela želi biti sa sinom Damirom, koji se nalazi u SR Njemačkoj - München. Razlog ilegalnog odlaska u inostranstvo, Gizela je navela da je u „INI“ svi ignoriraju, da je policija maltretira. Kazala je da ima novaca da nekome plati da ju ilegalno prebaci iz zemlje. Mirjana i Gizela su čak napravile plan i to da kada bi Gizela odlazila, da bi uzela neku ženu koja bi bila u stanu i šetala se po stanu, tako da bi izgledalo da je ona, Gizela kod kuće.

Po riječima suradnika „Dukata“, a što je i on sam zaključio, da Pervan Stanko i Mirjana su veza između Đureković Stjepana, sina Damira i Gizele. Mirjana je kazala da dok je boravila u Münchenu (radi bolesti svojeg djeteta) bila je u stalnom kontaktu sa Đureković Stjepanom.

Jedna od posljednjih Udbinih informacija (3. studenog 1987.) sa stavljenih na temelju Dukatovih dojava odnosi se na kanadsku pogibiju Stjepanova sina Damira Đurekovića (v. 5. poglavlje):

Suradnik „Dukat“ boravio je 2.11.1987. g. u SR Njemačkoj - Münchenu i tom prilikom se sastao sa Musa Vladislavom (OO) i Čemer Vladimirom.

U razgovoru sa Musom koji mu je rekao da je razgovarao sa svojim prijateljem telefonski iz Kanade i da mu je kazao da su vlasti iz Beograda tražile sve dokumente o Đureković Damiru, radi pokopa u Jugoslaviji. Nadodao je da, po riječima tog prijatelja, urna od Đureković Damira je nakon dobivenih „papira“ dokumenata poslana u Beograd i da dalje ne zna gdje se sada nalazi ta urna. Musa je rekao da po pričanju tog prijatelja iz Kanade ipak on sumnja da je bilo to samoubojstvo, mada ga taj prijatelj ubjeđuje da je video policijski nalaz u kojem je stopostotno dokazano da se Đureković Damir sam ubio sa lovačkom puškom. Musa kaže da puška kojom se je on ubio ne može ostati u naslonjaču naslonjena na Đurekovića već bi od trzaja morala pasti na pod. Zaključuje da je to ubojstvo izvela UDB-a iz Beograda i da je „fingirala“ ostanak puške na Đurekoviću između nogu gdje je sjedio on na naslonjaču. Uostalom, Musa je rekao da će proći dosta vremena kada će se njegovo mišljenje obistiniti.

Emigracija sumnja na Pratesa

Osim zagrebačkog centra SDS-a, na prikupljanju informacija o glasinama o ubojstvu Stjepana Đurekovićeva bila je angažirana sva raspoloživa mreža hrvatske Udbe. Razlog: ustanoviti koliko se sumnja u suradnike koji su bili angažirani u tom zločinu. U Informaciji Centra SDS-a Split od 19. prosinca 1983. između ostalog piše:

Dana 23.11.1983. g. u Amsterdamu - Nizozemska održan je lični kontakt sa suradnikom „Stric“. Prilikom kontrole na međunarodnim granicama, kao i za vrijeme održavanja kontakta, nije bilo problema sa aspekta sigurnosti. Suradnik „Stric“ nam je iznio svoja saznanja o neprijateljskoj aktivnosti istaknutih emigranata sa područja Kölna (Bilandžić Stipe, Perović Pavle, Kunkić Franjo) i Münchena (Jelić dr. Ivan, Krinoslav Prates, Đureković Damir), kao i o međusobnim sukobima pojedinih emigranata (Jelić - Bilandžić). (...) Vezano za smrt emigranta Đureković Stjepana, suradnik

istiće da se u krugu emigracije priča o određenom učešću emigranta Krunoslava Pratesa u atentatu na Đurekovića. Prates je navodno imao ključ od štamparije u kojoj je ubijen Đureković, a mnogo toga je znao o svim pojedinostima oko ubojstva Đurekovića, zbog čega je bio i u zatvoru. Pratesu se zamjera što njegova supruga putuje u Jugoslaviju, te se također ističe da se Prates u velikoj mjeri pasivizirao nakon pogibije Đurekovića, da nije više dovoljno angažiran u uredništvu „Hrvatske države“, da pretplatnicima „Hrvatske države“ ne šalje redovito novoizisle brojeve i slično. Sve gore spomenuto o Krunoslavu Pratesu, suradnik „Stric“ je saznao od emigranta Kačunić Vinka, koji je veoma blizak sa Jelić dr. Ivanom budući su obadvajica rodom iz istog kraja (okolica Omiša). Damir Đureković, kaže naš izvor, u krugu više emigranata neodređeno je isticao svoj odlazak u SAD, a kao razlog naveo je veću osobnu sigurnost od progona UDB-e

Iza pseudonima Stric skriva se emigrant **Jere Pandžić** iz Kölna, rodom iz Pristega kod Benkovca, član emigrantske organizacije *Hrvatski narodni otpor*. Na vezi su ga držali splitski udbaši Boško Baković i Blagoje Zelić.

JUHLICA HRVATSKA IA UNUTRAŠNJE POSLOVE B SIGURNOSTI	- 118 - STROGO POUJERLJIVO Dostupnost: Zamjenik republikovog sekretara I odjelu SDB i primjerak II odjelu SDB i primjerak III odjelu SDB i primjerak V odjelu SDB i primjerak VII odjelu SDB i primjerak
* 6. 1964. <i>Križanović</i>	
INFORMACIJA broj 351	
VESNA: INFORMACIJA brod <u>Mađa</u> deponija broj 601 od 29.5. i <u>brojčić</u> brojčić <u>615-od-1964-1504-6-</u> 1. Kvalifikacija nepristupljike djelatnosti: FAŠISTIČKA EMIGRACIJA 2. Metode i sredstva rada nepristupljike: 3. Predmet: PROTIVORENIJE EGZISTENCIJE SUBVERSIVNE DJELOVANJESTI - održavanje sastanaka. NEDOBROVI CIKLOVI NEPRISTUPLJILIKE EMIGRACIJE - raspolaganje i sukobi između pojedinih rukovodilaca emig. organizacije	
SADRŽAJ:	
U telefonskom kontaktu od 27.5., kao i u pismu kojem smo pridržili 19.6., suradnik "Stric" iz Kulina nas je informirao o neuspjeloj godišnjoj skupštini HNO-J održanoj 26.5.6.6. u Münchenu, koja je strog malog broja prisutnih članova odgođena za 9. maja 6.6. Isti tako "Stric" je obavijestio o neusuglasnosti pojedinih emigranata (NGOLO KOMISLAV i dr.) sa predsjednikom HNO JELIĆ Dr. IVANOM (OO - Centrala SDB Split) optužujući ga na vesu njegove kćerke Jelene sa jugoslovenskim konzulom iz Münchena. Nadalje nas je suradnik informirao o hapšenju emigranta VASILI MATE, koga i o drugim ope rativno-interesantnim sasudnjama.	

Prva stranica jednog od izvješća suradnika Stric

XII) LEX PERKOVIĆ – DEKONSPIRACIJA NEOKOMUNISTIČKE NOMENKLATURE

Kada su sa službenih web stranica bavarske zemaljske i savezne njemačke policije sredinom kolovoza 2012. bile skinute tjeralice za Josipom Perkovićem i družinom, neokomunistička je mreža još jednom počela širiti tezu da Njemačka odustaje od progona Udbinih dužnosnika osumnjičenih za zločine nad hrvatskim političkim emigrantima u toj zemlji. Te špekulacije najviše je podgrijavao Perkovićev branitelj Anto Nobilo navodeći da je glavni svjedok Vinko Sindičić povukao svoj iskaz. Novinarima je citirao dijelove Sindičićeve javno-bilježničke izjave od 23. ožujka 2012. godine:

U potpunosti i iskreno opozivam, tj. povlačim navedene izjave (iskaz njemačkim istražnim tijelima - op. a.) kao da ih nikada nisam dao.

No Nobilo je propustio objasniti da sukladno Zakonu o kaznenom postupku (*Strafprozessordnung /StPO/*) i Kaznenom zakonu (*Strafgesetzbuch / StGB/*) SR Njemačke Sindičićeva nova izjava nema nikakav pravni učinak jer njena istinitost nije ni provjerena ni utvrđena na tim zakonima predviđeni način. Štoviše, zatajio je da to nitko, bar dosad, uopće nije niti zatražio. Prešutio je i da se optužbe protiv Perkovića ne odnose samo na slučaj Đureković (v. 11. poglavljje), kao i to da nisu zasnovane samo na Sindičićevim izjavama.

Najdalje je otisao 6. travnja kada je posredstvom već spominjanog novinara Gordana Malića ustvrdio da je istraga obustavljena, a tjerlica povučena, i iz razloga što je njemačkom tužiteljstvu dostavio tobožnje dokaze o nedužnosti svog klijenta Perkovića! Uspostavit će se da je Nobilo opet besramno lagao (vidi: www.index.hr/vijesti/clanak/anton-nobilo-za-perkovicem-nema-tjeralice-a-sindicic-je-na-sudu-u-njemackoj-priznao-da-nije-govorio-istinu/671365.aspx).

Europski uhidbeni nalog: depolitizacija izručenja

Moguće je da su Nobilove laži već tada bile priprema *dimne zavjese* uoči nove operacije postudbaške nomenklature zbog ulaska Hrvatske u EU i primjene europskoga uhidbenog naloga na koju se RH bila bezuvjetno obvezala. No prije prelaska na aktualne raspre o tzv. *lex Perković*, vrijedi predočiti historijat, bit i svrhu instituta *EU-uhidbenog naloga*, kao i njegovu razliku u odnosu na ranije propise kojima je bila regulirana takovrsna suradnja među državama članicama Europske unije.

Vijeće Europske Unije (VEU) - nakon priprema koje su započele još sredinom listopada 1999. - donijelo je 13. lipnja 2002. *Okvirnu odluku o europskom uhidbenom nalogu i postupcima predaje između država članica EU* (v. *Amstblatt des Europaischen Gemeinschaft*, 18. srpnja 2002.) U članicama EU 1. siječnja 2004. u cijelosti je prestala važiti dotadašnja *Europska konvencija o izručenju* iz 1957. (dopunjena u pet navrata). Upravo je *Okvirna odluka* predviđela EU-uhidbeni nalog kao instrument pojednostavljenja i ubrzanja procedure uhićenja i izručenja osoba traženih za određena kaznena djela.

Načelo na kojem se temelji taj institut jest uzajamno priznavanje: država članica EU automatski prihvata tjeralice i provodi sudske odluke druge države članice. U tu se svrhu postupak uhićenja i izručenja više ne odvija, kao dotad, preko središnjih državnih institucija (u nas je to bilo Ministarstvo pravosuđa), nego neposredno komuniciraju nadležna pravosudna tijela: u jednoj državi ona za raspisivanje tjeralice i podnošenje zahtjeva za izručenje, a u drugoj za izdavanje naloga za uhićenje i izručenje.

Zapravo, zbog pojednostavljene procedure, više se ne rabi termin *izručenje*, nego ***predaja***, kao da se radi o rutinskom postupku unutar jedne te iste države, a pravosudno tijelo koje donosi odluku o uhićenju i predaji nije mjerodavno ispitivati činjeničnu utemeljenost zahtjeva, nego samo proceduralnu korektnost u odnosu na propisana pravila iz *Okvirne odluke*. Time se *depolitizira* postupak uhićenja i predaje traženih osoba jer su središnje vlasti, koje su dotad donosile konačnu odluku, pojedine predmete znale sagledavati iz očista zaštite domicilnih političkih interesa.

Da bi pravosudna tijela neke države mogla raspisivati ili provoditi EU-uhidbeni nalog, potrebno je najprije da ta država pristupi u punopravno članstvo EU te implementira odredbe *Okvirne odluke*. Tako je svih 27 članica EU, uključujući i Rumunjsku i Bugarsku (primljene 1. siječnja 2007.), moralno izmijeniti ustave kako bi omogućile predaju svojih držav-

ljana, a potom i donijeti posebne zakone kojima se detaljno regulira dotična problematika.

I Hrvatski je sabor izmjenama Ustava RH 16. lipnja 2010. omogućio izručenje hrvatskih državljana pravosudnim tijelima drugih država na temelju međunarodnih ugovora (*Promjena Ustava RH*, NN - 076/2010), a već 9. srpnja donio *Zakon o pravosudnoj suradnji u kaznenim stvarima s državama članicama EU*, kojim je EU-uhidbeni nalog inkorporiran u naše zakonodavstvo (NN - 91/2010). U članku 2. st. 8. zakona piše:

Europski uhidbeni nalog - nalog je nadležnog pravosudnog tijela države članice za uhićenje i predaju osobe koja se zatekne u drugoj državi članici u svrhu kaznenog progona ili izvršenja zatvorske kazne ili mjere koja uključuje oduzimanje slobode.

Istim zakonom određena su četiri županijska suda u Hrvatskoj kao regionalno *nadležna tijela za zaprimanje i proslijedivanje instrumenata pravosudne suradnje*. Odluke o provedbi EU-uhidbenog naloga moraju se donijeti u hitnom postupku, dakle, što se tiče uhićenja tražene osobe - odmah. U slučaju da se odluka o predaji ne može donijeti u propisanom roku, uhićenu osobu može se pustiti na slobodu do donošenja konačne odluke ili pak uz određena jamstva privremeno izručiti pravosuđu države tražiteljice radi dovršetka kaznenog postupka ili nastavka izdržavanja zatvorske kazne.

Propisani rokovi za donošenje odluke o provedbi EU-uhidbenog naloga razlikuju se ovisno o tome pristaje li tražena osoba na predaju ili ne, odnosno žali li se višoj sudskej instanci na odluku nadležnoga prvostupanjskog suda. U prvom slučaju odluka mora biti donesena u roku od 10 dana, a u drugom od 60. Predaja tražene osobe mora se izvršiti najkasnije 10 dana nakon donošenja konačne odluke. U slučaju da se protiv tražene osobe vodi kazneni postupak ili se ona nalazi na izdržavanju kazne u domicilnoj državi, predaja se može odgoditi do okončanja postupka odnosno odsluženja kazne.

Još prije godinu dana autor ove knjige u zadarskom je tjedniku *Hrvatski list* (danas *Hrvatski tjednik*) predvidio pravne smicalice, opstrukcije, političke spinove i medijske podvale kojima će se pribjegavati kada stigne nalog za Perkovićevim izručenjem (*Hrvatski udbaši na pola puta do njemačkog zatvora - Hoće li protiv Perkovića i Mustaća biti izdan europski uhidbeni nalog i mogu li ga izbjegići?*, 6. rujna 2012.). No koliko god

istraživao tu problematiku, ovome autoru nije bilo palo na pamet da bi se vlada i saborska većina mogle izravno upregnuti u zaštitu udbaških zločinaca od kaznenog progona! Stupanj beskrupuloznosti neokomunističkog establishmenta bio je još jednom podcijenjen.

Zaplotnjaštvo na Pantovčaku i Markovu trgu

Mnogi hrvatski mediji već su potkraj svibnja ove godine raznim neslužbenim kanalima bili dobili informaciju da je Njemačka izdala EU-uhidbeni nalog za Josipa Perkovića i još nekoliko bivših udbaša. No nije dan se to nije usudio objaviti. Iz Ureda Predsjednika RH, svjedoče novinari, redakcijama je poručivano da ne *čačkaju po slučaju*. Vijest će prvi, 16. lipnja, objaviti njemački tjednik *Focus* (on-line izdanje) pod naslovom *Savezno državno odyjetništvo progoni tajno-polijskog generala iz Hrvatske* (www.focus.de/panorama/welt/haftbefehl-gegen-josip-perkovic-bundesanwalt-jagt-geheimdienst-general-in-kroatien_aid_1016555.html?drucken=1).

Lavina se pokrenula, mediji su ipak počeli *čačkati*. Ubrzo je razotkrivena podzemna političko-obavještajna operacija koju je vodila sama Vlada RH! Negdje u travnju, naime, u potpunoj je konspiraciji počela pripremati *Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o pravosudnoj suradnji u kaznenim stvarima s državama članicama Europske unije, s Konačnim prijedlogom zakona*. Ništa nije smjelo procuriti - što im je i uspjelo - prije nego što Njemačka 7. lipnja ratificira ulazak Hrvatske u EU. Ključna izmjena - ograničenje primjene uhidbenog naloga prema kojem će Hrvatska izručivati svoje državljanе samo za kaznena djela počinjena nakon 7. kolovoza 2002. - unijeta je protivno spomenutom sporazumu s Europskom unijom.

Vlada je na *zatvorenom dijelu* sjednice 13. lipnja prihvatile zakonske izmjene, a već idućeg dana *Prijedlog* je upućen Hrvatskom saboru na usvajanje, da bi ga saborsko vodstvo odmah stavilo u tzv. *hitnu proceduru*. Nerežimski mediji prozvali su ga *lex Perković* - označivši ga kao pokušaj zataškavanja zločina komunističke tajne policije i zaštićivanja, tj. sprečavanja izručenja njenih dužnosnika koji su sudjelovali u likvidacijama protivnika jugo-režima u Njemačkoj. *Prijedlogu* se prvi oštro suprotstavio HDZ, a potom i cijela parlamentarna oporba, gotovo sve udruge civilnog

društva koje se bave zaštitom ljudskih prava, kao i mnoge javne osobe, uključujući i nekoliko intelektualaca lijevo-liberalnog svjetonazora koji inače ideološki gravitiraju SDP-u i HNS-u.

Unatoč svim otporima, već 20. lipnja provedena je saborska rasprava o *lex Perković*, ali je glasovanje u zadnji tren ipak odgođeno *radi dodatnih konzultacija s Bruxellesom*. Kritike nisu jenjavale, a vrhunac su dostigle na Dan državnosti 25. lipnja - na misi za Domovinu u Crkvi sv. Marka u Zagrebu (*Bozanić: Pogubno je štititi zločince i krojiti zakone po volji pojedinaca*, Večernji list, 26. lipnja 2013.). Podjednako će snažno vladajuće osuditi i *Komisija Justitia et Pax* Hrvatske biskupske konferencije (v. *Zar Vlada želi prikriti zločine i prikrivati zločince*, Glas Koncila, 7. srpnja 2013.).

Dugo se nije trebalo čekati ni na njemački odgovor: Savezna kriminalistička policija obnovila je 26. lipnja klasičnu međunarodnu tjeralicu za Perkovićem te je objavila na vlastitim web stranicama (*Bekannte Tatverdächtige: Josip PERKOVIC*, [Pritom je, šaljući snažnu simboličku poruku, Njemačka s 5.000 na 12.000 eura povećala nagradu za korisne informacije o Perkoviću. Još će snažniju poruku poslati kancelarka Angela Merkel otkazavši dolazak 1. srpnja u Zagreb na proslavu ulaska Hrvatske u EU. Premijer Zoran Milanović vrlo je oprezno reagirao na njemačke *šamare*, ali si je zato dao maha u obračunu s HDZ-om i Crkvom:](http://www.bka.de/nn_198404/DE/Fahndungen/Personen/BekannteTatverdaechtige/Perkovic/perkovicDeutsch.html?_nnn=true).</p></div><div data-bbox=)

Koliko god su neki ljudi u Crkvi i HDZ-u spremni ići ovako daleko, ja ću ići i dalje. Tjerali ste lisicu, istjerali ste King Konga. (26. lipnja)

Predsjednik HDZ-a Tomislav Karamarko odgovorio je na Milanovićeve otpužbe u razgovoru za Večernji list:

Razumljiv mi je strah SDP-ovaca i Milanovića od King Konga, razmijem njihov strah od možebitnog svjedočenja Perkovića jer na vidjelo mogu izaći nalogodavci likvidacija emigranata. Dogodi li se to, onda će baš SDP dočekati svoja Kong Konga. Perković će reći ponešto o ulogama nekih od suradnika i baciti svjetlo na stranku čiji su sljedbenici i nasljednici u SDP-u. Saznalo bi se ponešto i o ulozi CK

SKH u davanju suglasnosti za likvidacije hrvatskih emigranata jer bez pristanka njihovog člana u Savjetu (za zaštitu ustavnog poretka - op.a.) koji je o tome odlučivao nije se moglo krenuti u likvidacije.

(Čekamo SDP-ova King Konga - Bez odobrenja CK SKH nije se moglo krenuti u likvidaciju..., Večernji list, 29. lipnja 2013.)

Crkva je pak reagirala 15. srpnja priopćenjem sa sjednice Stalnog vijeća Hrvatske biskupske konferencije:

Biskupi su informirani i o izjavi koju je Predsjednik Vlade Republike Hrvatske dao na sjednici održanoj 26. lipnja 2013. godine, a koju su prenijeli mediji. Naime, u kontekstu rasprave o "Zakonu o pravosudnoj suradnji u kaznenim stvarima s državama članicama Europske Unije" Predsjednik Vlade Republike Hrvatske je izjavio da su "zločince ovih 20 godina štitili Crkva i HDZ". Biskupi očekuju objašnjenje takvog istupa i traže ispriku zbog uvrede, klevete i narušavanja ugleda.

(Biskupi očekuju ispriku zbog klevete, Glas Koncila, 21. srpnja 2013.).

Milanović se, naravno, nije ispričao, ali još uvijek nije ni objasnio na koga je sve mislio - i je li uopće razmišljao - kad je spominjao lisicu i King Konga. No ako konzekventno interpretiramo njegove riječi, isпадa da u hrvatskoj državi postoje zločinci, neki manji i neki veći, dapače golemi, koje je on kao predsjednik Vlade bio spremjan prikrivati, štititi, ali da to više neće činiti, nego će početi progoniti jedne, *njihove*, zato što su dirnuli u druge, *njegove*. Da vjerujemo da premijer zna što govori, morali bismo zaključiti da je hrvatsko društvo talac međusobnih ucjena vladajućih struktura i njihove želje (i interesa) da prikrivaju zločince. I to ne samo radi zaštite pojedinaca, nego i naslijedenoga totalitarno-komunističkog mentaliteta upravljanja državom i nedemokratskih metoda prakticiranja vlasti.

Argumenti struke: glas vapijućeg u pustinji

Istog dana kad se o izmjenama zakona trebalo ponovno glasovati u Hrvatskom saboru, 28. lipnja, objavljeno je priopćenje prof. dr. sc. Zlate Đurđević, redovite profesorice na Pravnom fakultetu u Zagrebu, članice upravo one posebne stručne skupine Ministarstva pravosuđa koja je izradila *lex Perković*. Ugledna se ekspertica distancirala od predloženih izmjena i to obrazložila u sedam točaka ukazavši na *kašnjenja, nepravilnosti i moguće poljedice „Zakona o Perkoviću“* (Večernji list, 28. lipnja 2013.). Posebno je kritizirala, osim već notornoga vremenjskog ograničavanja primjenjivosti EU-uhidbenog naloga, i prebacivanje zakonske odredbe o tretiranju zastare kaznenog djela u zemlji od koje se traži provedba naloga iz fakultativnih u obligatorne stavke zakona. O čemu javnost gotovo ništa i ne zna.

I u *Okvirnoj odluci VEU* (članak 3. i 4.), i u hrvatskom *Zakonu o pravosudnoj suradnji u kaznenim stvarima s državama članicama EU* (članak 20. i 21.), navedeni su razlozi zbog kojih neka država može odbiti provesti EU-uhidbeni nalog. Poglavlja sa spomenutim člancima u oba dokumenta nose identične nazive - *Razlozi za odbijanje izvršenja europskog uhidbenog naloga* (čl. 20.) te *Razlozi zbog kojih se može odbiti izvršenje europskog uhidbenog naloga* (čl. 21). U stručnoj su literaturi ti razlozi protumačeni kao: a) *apsolutne smetnje za izvršenje naloga*; b) *relativne smetnje za izvršenje naloga*.

Poglavlja su, osim po nazivu, i po sadržaju **bila** ista. Naglašavamo prošli oblik *bila*, jer je izmjenom hrvatskog zakona - samovlasno kršeći ono, ponavljamo, što smo prihvatili u pristupnim pregovorima s EU - čak šest stavki (točaka) prebačeno iz članka 21. u članak 20. Dakle, fakultativne odredbe (*razlozi zbog kojih se može odbiti izvršenje*) jednim su potezom pretvorene u obligatorne (*razlozi za odbijanje izvršenja*)! *Relativne smetnje* prerasle su u *apsolutne!!* Profesorica Đurđević kao najštetniji, najsporniji element izmjene zakona apostrofirala je prebacivanje točke 5. među *obvezujuće razloge* za odbijanje provedbe EU-uhidbenog naloga. Ona glasi:

- stavak 5.: *ako je prema domaćem pravu nastupila zastara kaznenog progona ili izvršenja kazneno-pravne sankcije, a postoji nadležnost Republike Hrvatske na temelju domaćeg prava;*

S obzirom da postudbaška družina neprestance **prejudicira** da je u Hrvatskoj ionako nastupila zastara za krimen za koji Perkovića Nijemci terete (kod Nijemaca, podsjetimo, nema zastare za sudjelovanje u politički motiviranim ubojstvima), nije teško zaključiti da je ta izmjena zakona skrojena upravo po Perkovićevoj mjeri - kako bi se, uvjerenja je družina, otklonila svaka mogućnost izručenja.

Protuzakonite intervencije najviših hrvatskih dužnosnika

Usprkos svim argumentiranim kritikama saborska većina 28. lipnja izglasala je *lex Perković*. Dakle, samo tri dana prije hrvatskog pristupanja Europskoj uniji. On-line glasilo EU-a u Njemačkoj, *EU-info.Deutschland*, popratilo je istog dana događaj sljedećim komentarom:

Na hrvatskoj državnoj televiziji u tijeku je odbrojavanje do ponoći u subotu kada Hrvatska ulazi u EU. No i prije novog početka Hrvatska se je zakačila s Bruxellesom - i s Njemačkom. Razlog - izručenje kriminalaca.

(Hrvatska će biti 28. članica EU - prvi konflikti s Bruxellesom, www.eu-info.de/dpa-europaticker/234218.htm).

Predstavnici Vlade RH i njeni apologeti iznijeli su nekoliko političkih i pravnih razloga zašto je zakon izmijenjen, ali u opravdanost poteza i čestitost namjera nisu uvjerili ni domaću javnost ni predstavnike institucija EU. Kao glavne argumente za vremensko ograničavanje primjene EU-uhidbenog naloga ministar pravosuđa naveo je pravo Hrvatske da samostalno donese takve zakonske izmjene te tobožnji strah od mogućega masovnog zatrpavanja naših sudova tim istim nalozima. Uslijedio je jasan odgovor potpredsjednice Europske komisije (EK) Viviane Reding:

Rekla sam i vašem premijeru sinoć da smatramo da ovo nije, recimo to blago, bio najpametniji potez. Napisala sam pismo ministru pravosuđa 27. lipnja u kojem sam rekla da se radi o vrlo negativnom potezu. Hrvatska je preuzeila na sebe, dala je riječ, ulazeći u našu obitelj, da će ispunjavati sve obveze i primjenjivati sva pravila. Očekujemo da riješite taj problem inače ćemo to smatrati vrlo ozbiljnim

*nedostatkom u primjeni važne EU legislative. Značilo bi to da ne poštujete članak 39. Pristupnog ugovora.
(Morate povući zakon o Perkoviću, Globus, 5. srpnja 2013.)*

Službeni Zagreb, međutim, nije pokazao nimalo sluha za upozorenja iz Bruxellesa (v. *Ministar Orsat Miljenić odgovorio Viviane Reding: Hrvatska će se do kraja boriti za "lex Perković"*, Večernji list, 8. srpnja 2013.). Ministar branitelja Predrag Matić ispočetka je, prozirno, pokušao obmanuti javnost tvrdnjom da zakonskim izmjenama žele zaštititi hrvatske branitelje (*Zakon ne mijenjamo zbog Perkovića, želimo zaštititi naše branitelje*, Večernji list, 22. lipnja 2013.). No kad je postalo posve razvidno da nijedna država članica EU ne traži - niti ima namjeru tražiti - nijednoga hrvatskog državljanina zbog kaznenih djela vezanih za Domovinski rat, pokušao se predstaviti političkim vizionarom (a zapravo nas je još jednom potaknuo na razmišljanje o njegovoj intelektualnoj doraslosti za dužnost koju obnaša):

Kad se neki zakon donosi, on ima i svoje djelovanje pro futuro, treba očekivati da će u bližoj ili daljnjoj budućnosti u Europsku uniju ući Srbija, Bosna i Hercegovina i Crna Gora, dobre strane ovog zakona tek će tada doći na vidjelo.
(*Večernji list*, 4. kolovoza 2013.)

U međuvremenu se otkrilo da je službeni hrvatski prijevod *Okvirne odluke* - pogrešan. I to upravo onaj dio koji definira kada države članice imaju pravo uvesti iznimke u primjeni EU-uhidbenog naloga. U originalu stoji da se to može napraviti **u vrijeme donošenja** (*Okvirne odluke*, a u prijevodu - **nakon** *donošenja odluke*). Novinari su od Ministarstva pravosuđa pokušali dobiti objašnjenje za taj *propust* koji Hrvatskoj, kao, daje pravo za naknadno mijenjanje preuzetih pravnih stečevina EU. Odgovoreno im je vrlo kratko - *Nemamo komentara!* (*Uhidbeni nalog smo pogrešno preveli - slučajno ili namjerno?*, Slobodna Dalmacija, 23. srpnja 2013.)

Miljenić nije bio dostupan novinarima ni početkom kolovoza, nakon što se proširila vijest da je 29. srpnja Viviane Reding - a na inicijativu predsjednika Odbora za europske poslove *Bundestaga* Günthera Krichbauma - Hrvatskoj uputila oštro pismo s prijetnjom sankcijama ako se ne povuče sporna izmjena zakona i u cijelosti ne postupi po EU-uhidbenom nalogu iz Njemačke. Umjesto ministra pravosuđa, odgovorio je vladin neimenovani visoki dužnosnik tvrdnjom da o tome ništa ne znaju (Rozita

Vuković: *Vlada nema pojma o "pismu" iz Bundestaga oko Perkovića, Jutarnji list, 6. kolovoza 2013.*)

Ali, iz Bruxellesa je već istog dana stigla potvrda o pismu Viviane Reding: Europska komisija postavila je hrvatskoj vlasti rok za izjašnjanje i najavila moguće sankcije - oduzimanje prava glasa u Europskom parlamentu i/ili uskraćivanje financija iz EU-fondova. Rok odgovora, 23. kolovoza, nipošto nije slučajno izabran: tog se dana obilježava Europski dan sjećanja na žrtve totalitarnih i autoritativnih režima.

Najžešće kritike na račun hrvatskih vlasti i našeg pravosuđa povodom *lex Perković* ipak je izrekao spomenuti Günther Krichbaum. Pomalo i neočekivano jer je prethodnih dana, u znak dobre volje spram službenog Zagreba i otvaranja prostora za njegov časni uzmak, nastojao ublažiti negativnu konotaciju svog *demarša*. No sada je zaoštvo retoriku:

Samo neovisno pravosuđe u Njemačkoj može utvrditi je li Perković kriv ili nije.

(Krichbaum: *Štitite kriminalce! Sa 'lex Perković' iritirate i druge, a ne samo Njemačku;* Večernji list, 10. kolovoza 2013.).

U prijevodu, taj utjecajni njemački zastupnik - koji zacijelo ne govori samo u svoje ime - poručuje da je hrvatsko pravosuđe pod utjecajem politike, da nije neovisno i da mu se ne može povjeriti procesuiranje Perkovića i njegovih udbaških drugova. Premda je njegova teza gotovo općeprihvaćena među Hrvatima, činjenica da ju je izrekao visokorangirani stranac predstavlja presedan u europskoj praksi političke komunikacije, posebno kad je riječ o kritikama spram druge države članice EU.

Na žalost, već istog smjesta, i to u izjavi hrvatskoga državnog poglavara, dobili potvrdu da je Krichbaum u pravu. Ivo Josipović u razgovoru za Hrvatski radio nagovijestio je, doduše, da će Hrvatska pod pritiskom EU morati povući *lex Perković*, ali je dodao:

Taj zakon uopće nije štitio gospodina Perkovića, on je izvan dosega tog zakona činjenicom da je po našem pravu nastupila zastara.

(Josipović: *Josipa Perkovića ionako štiti zastara,* Novi list, 10. kolovoza 2013.)

Drugim riječima, i predsjednik Josipović je izravno, što je nezami-

slivo u državama zapadne demokracije, prejudicirao odluku o postojanju ili nepostojanju zakonskih zapreka za Perkovićevu predaju Njemačkoj temeljem EU-uhidbenog naloga, odluku koju bi posve neovisno od politike trebao (i jedini smio) donijeti mjerodavni županijski sud! Naravno, nakon što zaprimi europski zahtjev i prouči spis, u što je uključeno i zakonski predviđeno očitovanje tražene osobe i/li njezinog branitelja.

Lustracija: prikrivanje grijeha nečinjenja

U sklopu rasprave o *lex Perković* otvorilo se i pitanje lustracije u Hrvatskoj. Neki zastupaju mišljenje da je za nju prekasno, a drugi da je poželjna sve dok god može polučiti ma i najmanji pozitivni učinak na stabilnost i razvoj hrvatske države te demokratizaciju društva. Miroslav Tuđman, sin prvoga hrvatskog predsjednika i bivši ravnatelj *Hrvatske izvještajne službe*, a danas saborski zastupnik HDZ-a, nedavno je progovorio o razlozima zašto na početku stvaranja samostalne hrvatske države nije provedena lustracija:

U tim okolnostima (obrane od velikosrpske agresije - op. a.) ići na lustraciju, ili otvarati pitanje ubojstava hrvatskih emigranata, znacilo bi pokretanje građanskog rata, otvaranje vanjske i unutrašnje bojišnice.

(Da je Franjo Tuđman proveo lustraciju, imali bismo građanski rat, Večernji list, 5. srpnja 2013.)

U kazneno-pravnom smislu poznato je nekoliko oblika postupanja prema pripadnicima represivnih aparata bivših istočno-europskih komunističkih država. Prvi, najrašireniji oblik jest neprogonjanje lakših politički motiviranih kaznenih djela koja još nisu ušla u zastaru, odnosno prešutna, nepisana amnestija za njihove počinitelje. U Njemačkoj, međutim, veći dio njih ipak je procesuiran i osuđen na kazne ispod 2 godine zatvora, ali je posebnim zakonom automatski amnestiran. Drugi oblik jest kazneni progon te egzemplarna suđenja i presude počiniteljima težih kaznenih djela poput zločina protiv čovječnosti ili politički motiviranih ubojstava koja nisu ušla u zastaru ili za njih zastara uopće nije predviđena.

Treći je oblik upravno-pravni. Premda pod samim tim imenom nigdje nije primjenjivan, nazivamo ga *lustracijom*. Riječ je o setu ciljanih zako-

na (raznih naziva u tranzicijskim zemljama) kojim se propisuje postupanje prema pojedincima koji su u komunističkom režimu počinili lakša kaznena djela za koja je u međuvremenu nastupila zastara ili su, čak i ne prekršivši nijedan (tadašnji) zakon, djelovali suprotno općim načelima ljudskih prava i sloboda, što se svakako odnosi i na dužnosnike, službenike ili suradnike tajnih službi. Države su ovisno o potrebi, procjeni i okolnostima utvrđivale krug aktera iz vremena komunizma koji su - nakon obvezatne provjere - morali ili mogli biti uklonjeni iz državne ili javne službe. Negdje su po principu *generalne odgovornosti* pravo javnog djelovanja izgubile cijele kategorije dužnosnika (službenika), drugdje pak samo pojedinci kojima bi se utvrdila *konkretna odgovornost* zbog sudjelovanja u režimskim aktivnostima protivnima općim načelima ljudskih prava i sloboda.

Ali u Hrvatskoj se o lustraciji, njenom sadržaju, širini i cilju, nikada nije ozbiljno i stručno raspravljaljalo, pa nisu ni utvrđivani modeli eventualne provedbe. A široka, utemeljena javna rasprava preduvjet je za donošenje kvalificiranih zaključaka o opravdanosti, svrhovitosti i realizibilnosti lustracije. Stoga tvrdnja da bi pokušaj njene provedbe bio doveo do građanskog rata predstavlja tek paušalnu, ničim argumentiranu pretpostavku. Njom se najvjerojatnije želi oprati vlastita savjest što se na vrijeme nije ništa poduzele da se potakne rasprava i postigne nacionalni konsenzus o tom pitanju.

A zašto se to nije napravilo? Možda upravo zato što se znalo ili moglo prepostaviti da rezultat stručne rasprave ne bi zadovoljio očekivanja političkih elita, u većini neokomunističkih. Nepokretanjem rasprave zapravo su se štitile, zaštitele i očuvale naslijedene komunističke strukture, uključujući i njihove najproblematičnije aktere - umrežene pojedince iz tajnih službi. Što danas - zorno je po *lex Perković!* - kao posljedicu ima ugrožavanje nacionalne sigurnosti na unutarnjem i vanjskom planu, odnosno destabilizaciju unutarnjega demokratsko-pravnog poretku i narušavanje međunarodnog ugleda države.

Lustracija, međutim, nije glavni problem u aktualnim polemikama jer krimeni o kojima je riječ - teška ubojstva s političkom pozadinom - ne spadaju u djelokrug bilo kojeg lustracijskog zakona ili propisa, nego se isključivo mogu tretirati kroz kazneni zakon. Pritom Miroslav Tuđman očito smatra da ni probleme iz upravo tog djelokruga, ubojstva protivnika jugo-režima i neistomišljenika, nismo mogli ranije rješavati. Dobro, privatimo argument (ili izliku) da se zbog srpske agresije nije smjelo (da ne bi bilo ni mudro ni odgovorno) javno raspravljati o tako bolnoj temi. No i u tom slučaju ostaje pitanje zašto onda rasprava nije pokrenuta nakon što

su nestali razlozi zbog kojih je u praskozorje i tijekom rata bila eskivirana! A ti su razlozi definitivno prestali važiti nakon Oluje. Onaj tko se odlučio na svoju ruku - bez nedvosmislenog nacionalnog i društvenog konsenzusa! - u nedogled produžiti *rok trajanja* neformalne, prešutne i nepisane amnestije počinitelja čak i najtežih kaznenih djela iz vremena komunizma, odgovoran je za negativne posljedice svog postupka.

Poseban problem, danas se itekako vidi, jesu kaznena djela počinjena u inozemstvu, u stranim državama. A njih u postupanju obvezuju domaćilni zakoni i interesi, a ne nečije tuđe neformalne odluke. Po Hrvatsku neugodni zaplet *slučaja Perković* svjedoči da se nije na vrijeme promišljalo o problemima, premda je to nekima poput Miroslava Tuđmana bila profesionalna obveza. Je li realno očekivati da će te iste osobe u novonastaloj situaciji konstruktivno pridonijeti rješavanju problema ili je vjerojatnija pretpostavka da će ga dodatno opteretiti pokušajima prikrivanja vlastitih propusta u prošlosti? Iščekujemo rasplet.

KAZALO KRATICA

5. KoRviPVO – Peti korpus Ratnog vazduhoplovstva i Protuvazdušne odbrane

AID – Agencija za istraživanje i dokumentaciju

BfV – Bundesamt für Verfassungsschutz (Savezni ured za zaštitu ustavnog poretka)

BG – Beograd

BgH – Bundesgerichshof (Savezni vrhovni sud)

BiH – Bosna i Hercegovina

BKA – Bundeskriminalamt (Savezna kriminalistička policija)

BLKA – Bayerisches Landeskriminalamt (Zemaljska kriminalistička policija)

br. – broj

BND – Bundesnachrichtendienst (Savezna obavještajna služba)

CIA – Central Intelligence Agency

CK – Centralni komitet

CNN – Cable News Network

CSDS – Centar Službe državne sigurnosti

CZ – Centralni zatvor

dipl. – diplomirani

DKP – diplomatsko – konzularno predstavništvo

DM (DEM) – Deutsche Mark (njemačka marka)

dne – dana

DORH – Državno odvjetništvo Republike Hrvatske

dr. – doktor

dr.sc. – doktor znanosti

DSZ – Društvena samozaštitna

EK – Europska komisija

EU – Europska Unija

FNRJ – Federativna Narodna Republika Jugoslavija

Fra – fratar

GBA – Generalbundesaanwalt (Glavni savezni državni odvjetnik)

GK – Gradski komitet

GS OS – Glavni stožer oružanih snaga

GSUP – Gradski sekreterijat unutranih poslova

GŠ NOPOJ – Glavni štab Narodnooslobodilačkih partizanskih odreda Jugoslavije

HD – Hrvatska država, mjesecišnik

HDA – Hrvatski državni arhiv

HDP – Hrvatski državotvorni pokret

HDZ – Hrvatska demokratska zajednica

HIS – Hrvatska informativna služba

HNE – hrvatska neprijateljska emigracija

HNO – Hrvatski narodni odbor

HNO-L – Hrvatski narodni odpor - luburićevci

HNS – Hrvatska narodna stranka

HNV – Hrvatsko narodno vijeće

- HOO** – Hrvatski olimpijski odbor
HPR – Hans Peter Rullmann
HRB – Hrvatsko revolucionarno bratstvo
HSP – Hrvatska stranka prava
HTV – Hrvatska televizija
INA – Industrija nafte
JAT – Jugoslavenski avioprivjevoz
JNA – Jugoslavenska narodna armija
KNOJ – Korpus narodne o(d)brane Jugoslavije
KOG – Kontraobavještajna grupa
Kominterna – Komunistička internacionala
KOS – Kontraobavještajna služba
KP – Komunistička partija
KPJ – Komunistička partija Jugoslavije
msgr. – monsignor
MUP – Ministarstvo unutarnjih poslova
nap. a. – napomena autora
NATO – The North Atlantic Treaty Organization (Organizacija Sjevernoatlantskog ugovora)
NDH – Nezavisna Država Hrvatska
NKOJ – Nacionalni komitet oslobođenja Jugoslavije
NKVD – Narodni komesarijat unutarnjih poslova
NN – Narodne novine
NOB – Narodnooslobodilačka borba
OJT – Okružno javno tužilaštvo
OO – operativna obrada
ONO – Opće narodna o(d)brana
op. radnik – operativni radnik
op. a. – opaska autora
OUR – osnovna organizacija udruženog rada
OUR – organizacija udruženog rada
OZNA – Odelenje za zaštitu naroda
PI – putna isprava
PO – prethodna obrada
POO – prethodna operativna obrada
prof. – profesor
PSUP – Pokrajinski sekretarijat unutrašnjih poslova
PU – Policijska uprava
PVO – Protuvazdušna obrana
RH – Republika Hrvatska
RO INA – Radna organizacija Indutrije nafte
RSUP – Republički sekreterijat za unutrašnje poslove
RV – Ratno vazduhoplovstvo
SAD – Sjedinjene Američke Države
SAP – Socijalistička autonomna pokrajina
SDK – Služba državnog knjigovodstva

SDS/SDB – Služba državne sigurnosti/bezb(j)ednosti
SDP – Socijaldemokratska partija
SDV – Služba državne varnosti
SFOR – The Stabilization Force (Stabilizacijske sile)
SFRJ – Socijalistička Federativna Republika Jugoslavija
SID – Služba za istraživanje i dokumentaciju
SIV – Savezno izvršno vijeće
SK – Savez komunista
SKH – Savez komunista Hrvatske
Služba D.S. – Služba državne sigurnosti
SPO – Srpski pokret obnove
SR Njemačka – Savezna Republika Njemačka
SRBiH – Socijalistička Republika Bosna i Hercegovina
SRH – Socijalistička Republika Hrvatska
SRJ – Savezna Republika Jugoslavija
SSIP – Savezni sekretarijat za inostrane poslove
SSJ – Stranka srpskog jedinstva
SSNO – Savezni sekreterijat narodne o(d)brane
SSSR – Savez Sovjetskih Socijalističkih Republika
SSUP – Savezni sekreterijat za unutrašnje poslove
SOUR INA – Složena organizacija udruženog rada Industrije nafte
StGB – Strafgesetzbuch (Kazneni zakon)
StPO – Strafprozessordnung (Zakon o kaznenom postupku)
SUBNOR – Savez udruženja boraca Narodno-oslobodilačkog rata
SUP – Sekreterijat unutrašnjih poslova
SZUP – Služba za zaštitu ustavnog poretka
TANJUG – Telegrafska agencija nove Jugoslavije
tj. – to jest
tzv. – takozvani
UB – Uprava bezb(j)ednosti
Udba – Uprava državne bezb(j)ednosti
UID – Uprava za informiranje i dokumentaciju
UNS – Ured za nacionalnu sigurnost
UO – Upravni odbor
USA – United States of America (Sjedinjene Američke Države)
UZUP – Ured za zaštitu ustavnog poretka
VAK – Vazduhoplovna akademija
v.d. – vršitelj dužnosti
vlč. – velečasni
v.r. – vlastoručno
Z. – Zapadni
ZNG – Zbor narodne garde

KAZALO IMENA

- A**Abdić, Fikret
Agotić, Imra
Akrap, Goran
Aleksić, Sreten
Allanbrife, Lord
Amanpour, Christiana
Adrejević, Srđan
Antonić, Jordan
Ašanin, Darko
Babić, Jasna
Babić, Jovo
Babić, Milan
Bachusky, John
Badurina, Petar
Bagarić, Zlatko
Bakarić, Vladimir
Baković, Ilija
Balenović, Vesna
Balić, Ivan
Baltić, Milutin
Bajić, Mladen
Baković, Boško
Bandić, Dušan
Baranović, Melkior
Barešić, Miro
Bauer, Ernest
Belančić, Franjo
Betini, Uroš
Bezer, Marko
Bihler, Ervin
Bijelić, Branko
Bijedić, Džemal
Bilandžić, Stjepan
Bilić, Jure
Bilić, Vinko
Bilušić, Svetislav
Bižić, Miroslav
Blagojević, Momir (alias Komar, Vigor)
Blagojević, Slavko
Blažević, Berislav
Bogdanović, D.
Bogdanović, Radmilo
Boljkovac, Josip
Borić, Ivan
Bošković, Duško
Bozanić, Josip
Božović, Đorđe
Bračko, Branko
Bradvica, Branko
Brajović, Andelko
Bralo, Tomislav
Brežičević, Nada
Brnelić, Borislav
Brnelić, Ivan
Broz, Aleksandar Mišo
Broz, Jovanka
Budiša, Dražen
Buha, Boško
Bulatović, Momir
Bulatović, Pavle
Bulić, Vanja
Bušić, Bruno
Butković, Davor
Butt, John
Carić, Dušan
Cecelja, Vilim
Cetinić, Ivan
Crnčević, Brana
Cvek, Antun
Cvetinović, Miša
Cvetković, Marijan
Čemer, Vladimir
Čepo, Krešo
Čeranić, Ilija
Čitaković, Miroslav
Čolak, Stanko
Čulafić, Dobroslav
Čuturilo, Nikola
Ćaldović, Rade
Ćosić, Radojko
Ćurak, Ivan
Ćurković
Dalipagić, Nada
Damjanović, Milan
Dauster
Despot, Zvonimir
Deverić, Mišo
Dimitrijević, Lazi
Divljaković, Budimir
Dizdarević, Raif
Djonić, Alija
Dolanc, Igor
Dolanc, Stane
Dragin, Goran

Dragin, Jerko
Dragosavljević, Ljuban
Drašković, Vuk
Drecun, Milovan
Drnovšek, Janez
Drpić, Josip
Dapić, Anto
Dapić, Anto
Dedović, Josipa
Dikić, Ivica
Đindić, Zoran
Dokić, Ratko
Dordević, Bora
Dordević, Obren
Dukanović, Mila
Đulfina, Bekir
Durasović, Slavko
Durđević, Zlata
Dureković, Damir
Dureković, Gizela
Dureković, Martin
Dureković, Stjepan
Durić, Dragoslav
Ecclestone, Slavica
Ecclestone, Bernie
Erdeši, Helena
Farkaš, Milo
Flauder, Goran
Gabiš, Jan
Gajić, Dane
Gamulina, Josip
Gatiani, Karin
Gavranović, Mijo
Gavrić, Dobroslav
Gaži, Pavle
Gligorević, Milenko
Goreta, Franjo
Gračanin, Petar
Grdić, Darko
Gregorić, Franjo
Grgac, Mladen
Grizelj, Stipe
Grubišić, Jere
Gugo, Ante
Gulić, Petar
Haas, Herta
Hadrij, Enver
Hadžić, Goran
Hajon, Viktor
Haliti, Xhavit
Haneković, V.
Haramija, Dragutin
Heintschel-Heinegg, Bernard von
Herljević, Franjo
Hitler, Adolf
Hochenhauer, Inga
Hoolbrucke, Richard
Hrvatin, Branko
Hume, Ron
Ivanišević, Braco
Ivanković, Davor
Ivatek, Barica
Janjić, Vlado
Jarnjak, Ivan
Jelačić, Josip
Jelić, Branko
Jelić, Hrvoje
Jelić, Ivan
Juran, Miroslav
Joksović, Dragan
Josipović, Ivo
Josipović, Petar
Jovanović, Božidar
Kačunić, Vinko
Kadijević, Miro
Kalanj, Marijan
Karadžić, Radovan
Karadžić, Vuk
Karan, Ljuban
Karaula, Marijan
Kastrioti, Emil
Katančić, Ivica
Kegalj, Petar
Keković, Vlado
Kertes, Mihalj
Knežević, Čedomir
Knežević, Miloš
Kokor, Tomislav
Koliševski, Lazar
Komadina, Mate
Komljenović, Čedo (alias Shadow, Monty)
Kos, Damir
Kostić, Antun
Krajačić, Ivan
Krajger, Dimitrije
Krichbaum, Günther
Krnić, Dragoljub
Krolo, Branko

Krolo, Dinko
Krolo, Tomislav
Krolo, Zvonko
Kučan, Milan
Kuharić, Franjo
Kulenović, Nahid
Kuljiš, Denis
Kunkić, Franjo
Kušan, Jakša
Kvesić, Ivica
Labaš, Danijel
Lakonić, Andrija
Lasić, Ivan
Lero, Iso
Lindh, Anne
Linić, Slavko
Lončar, Budimir
Lopušina, Marko
Lovrić, Jelena
Lukić, Đuro
Lukić, Radoslav
Luković, Franjo
Ljubičić, Goran
Ljubičić, Jakov
Ljubičić, Ljubiša
Maček, Ivan Matija
Magaš, Ljubomir
Majerski, Josip
Majić, Stipe
Maksimović, Željko
Malešević, Dragan
Malić, Goran
Malobabić, Rade Vuk
Malobabić, Slavko
Mamula, Branko
Mandić, Klara
Mandić, Milan
Mandić, Miro
Mandić, Oliver
Manfreda, Maks
Manolić, Josip
Mappes-Niediek, Norbert
Mareković, Zvonko
Marić, Milomir
Marjolović, Ivo
Marković, Ante
Marković, Dobroslav
Marković, Ratko
Martić, Mirko
Martinov, Zoran
Marton, Velimir
Marušić, Lovorka
Mateša, Zlatko
Matić, Branislav
Matić, Predrag
Matković
Medjugorac, Rafael
Mehun, Zlatko
Mesek, Stjepan
Mesić, Stipe
Mičunović, Brano
Mičunović, Ratko
Mihailović, Draža
Mihaljević, Vlado
Mijailović, Mijail
Mikulandra, Dinko
Mikulčić, Ico
Milanović, Zoran
Milosavljević
Miloš, Jovo
Miloš, Katica
Milošević, Slobodan
Milovan, Emil
Milović, Antun
Miljanić, Orsat
Modrić, Marin
Mojsov, Lazar
Montano, Toni
Mujadžević, Dino
Mulc, Vilim
Müller, Josef (Josip)
Munjas, Milan
Musa, Vladislav
Mustač, Zdravko
Nikolić, Čedomir
Nikolić, Nikola
Nobile, Ante
Pandžić, Jere
Pantelić, Boban
Paponja, Stjepan
Paulus
Paulus, Mihalj
Pavičić, Franjo
Pavković, Milan
Pavlović, Ludvig
Pavlović, Saša
Pejić, Rade
Pelavić, Berislav

Penić, Božo
Peratović, Željko
Periš, Dušan Šime
Perković, Josip
Perković, Aleksandar Saša
Perović, Pavle
Pervan, Mirjana
Pervan, Stanko
Petrušić, Željko
Pešut, Đuro
Petkov, Boris
Petrović, Bojan
Petrović, Vlasta
Piber, Janez
Planinc, Milka
Plavšić, Biljana
Pleše, Mladen
Popović, Dragan
Popović, Jasmina
Popović, Jovo
Posavec, Arsen
Prates, Krinoslav
Pusić, Vesna
Račan, Ivica
Radnić, Čedo
Radojčić, Jadranka
Radojčić, Radenko
Radovanović, Branimir
Rakočević, Slobodan
Ramadanovski, Džej
Raninen, Jan
Ranković, Alek
Rašković, Jovan
Rataj, Josip
Ražnatović, Mihajlo
Ražnatović, Veljko
Ražnatović, Željko
Reding, Viviane
Ribičić, Mitja
Rohrmeier
Rolović, Mario
Rolović, Vladimir
Rubeša, Tomislav
Rubežić, Ranko
Rukavina-Šain, Milan
Rukavina, Mile
Rullmann, Hans Peter
Rusković Župan, Pava
Sabolović, Ivan
Salata, Danilo
Samardžić, Muharem
Santrić, Vojko
Savičević, Zoran
Schneider
Schwartz, Mladen
Seku, Mobut Sese
Sekula, Luka
Senić, Josip
Sentić, Martin
Sharon, Ariel
Sindičić, Elka
Sindičić, Vinko
Sklepić, Branko
Slavulj, Ljubiša
Smilevski, Milan
Smokvin, Bruno
Soldo, Zvonimir
Spasić, Aleksandar
Spasić, Božidar
Staljin
Stambolić, Petar
Stanišić, Jovica
Stanković, Vladimir
Starčević, Vladimir
Steinbauer
Stevanović, Zoran
Stojaković, Ilija
Stojčević, Stanko
Strenje, Branimir
Sušak, Mile
Sviben, Kazimir
Svilar, Ilija
Šarac, Dane
Šarinić, Hrvoje
Šaulić, Šaban
Šentjurc, Lidija
Šeks, Vladimir
Šešelj, Vojislav
Ševo, Rosemarie
Ševo, Stjepan
Ševo, Tatjana
Šijan, Dmitar
Šimek, Ivan
Šimurina, Srećko
Špaletić, Krešo
Špiljak, Mika
Špiljak, Vanja
Špišić, Mijo

Špišić, Zvonimir	Vukotić, Veselin
Šrenger, Branko	Vukušić, Bože
Štak, Aco	Vušurović, Nino
Štedul, Nikola	White, Geoff
Štok, Goran	Yamchuk, Sam
Štok, Izidor	Zagajski, Đuro
Šušnjara, Dominik	Zelić, Blagoje
Šut, Ante	Zemunac, Ljubo
Tadić, Boris	Zgonjanin, Duško
Tadić, Ljubomir	Zlabnik, Damir
Tahčij, Hiljmiј	Žarković, Vidoje
Tahirbegović, Jusuf	Živković
Tamhina, Ante	
Tapušković, Branko	
Tatalović, Milan	
Tišma, Zvonko	
Tito, Josip Broz	
Tolj, Krešimir	
Toma, Ivanka	
Topalović, Jovo	
Traživuk, Branko	
Trkulj, Jovan	
Tudman, Franjo	
Tudman, Miroslav	
Ugrčić, Jovo	
Ujević, Mate	
Ujević, Vanja	
Uzelac, Zlatko	
Valentić, Nikica	
Vasiljević Tiškov Timofejev, Arsenij	
Vasiljković, Dragan	
Vedriš, Mladen	
Vekić, Mato	
Veličković, Svetlana	
Veselica, Marko	
Vidović, Mirko	
Viskić, Milorad	
Vladimirović Burtakov, Saveljij	
Vladislav, Musa	
Vrhovec, Josip	
Vučurović, Nino	
Vugrinec, Franjo	
Vujasinović, Dada	
Vujasinović, Milovan	
Vukašinović, Dragiša	
Vukelić, Ivo	
Vukić, Ante	
Vukojević, Rade	
Vukojević, Vice	

IZVORI I LITERATURA:

Knjige:

- Alibabić, Munir: *Bosna u kandžama KOS-a*, Behar, Sarajevo, 1996.;
- Alispahić, Bakir: *Terorizam – što je to*, Institut za istraživanje zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava, Sarajevo, 2007.;
- Aust, Stefan: *Maus - ein deutscher Agent*, Hoffman und Campe, Hamburg, 1988.;
- Babić, Jasna: *Zagrebačka mafija*, TV Extra, Zagreb, 2003.;
- Banac, Ivo: *Sa Staljinom protiv Tita*, Globus, Zagreb, 1990.;
- Bartolović, Željko: *Probušena mantija*, Vlastita naklada, Osijek, 2004.;
- Bauer, Ernest: *Život je kratak san*, Hrvatska revija, München/Barcelona, 1985.;
- Beljo, Ante: *YU – Genocid*, Sudbury, 1985.;
- Bešenić, Ana: *Jagma*, Alfa, Zagreb, 2002.;
- Bešlić, Ivan: *Čuvari Jugoslavije, suradnici Udbe u Bosni i Hercegovini*, Samizdat, Posušje, 2003.;
- Blažević, Jakov: *Tražio sam crvenu nit*, Zagreb – izdavačko i propagandno poduzeće, Zagreb, 1976.;
- Boras, Franjo: *Kako je umirala Socijalistička republika Bosna i Hercegovina*, Vlastita naklada, Mostar, 2002.;
- Bošković, Milo: *Šesta kolona*, Birotehnika – Dnevnik, Zagreb/Novi Sad, 1985.;
- Bulatović, Miodrag: *Ljudi s četiri prsta*, BIGZ, Beograd, 1987. (deseto izdanje);
- Bunić, Igor: *Partijsko zlato*, Detecta, Zagreb, 2006.;
- Bušić, Bruno: *Jedino Hrvatska I-III*, Ziral, Mostar/Zagreb, 2005..;
- Čizmić, Ivan / Sopta, Marin / Šakić, Vlado: *Iseljena Hrvatska, Golden marketing*, Zagreb, 2005.;
- Čorić, fra Šimun Šito: *45 hrvatskih emigrantskih pisaca*, Sekcija DHK i Hrvatskog centra PEN-a za proučavanje književnosti u hrvatskom iseljeništvu, Zagreb, 1991.;
- Dabčević - Kučar, Savka: *'71. - Hrvatski snovi i stvarnost – I i II*, Inrepublic, Zagreb, 1997.;
- Dežman, Jože / Filipič, Hanzi: *Heisse Spuren des kalten Krieges*,

- Hermagoras Verlag, Klagenfurt, 2013.;
- Domišljanović, Darko / Žunec, Ozren: *Obavještajno-sigurnosne službe Republike Hrvatske*, Naklada Jesenski i Turk, Zagreb, 2000.;
 - Duhaček, Antun: *1941. u novogradniškom kraju: Josip Manolić Abesinac*, Narodno sveučilište, Nova Gradiška, 1984.;
 - Duhaček, Antun: *Ispovest obavještajca*, Grafopress, Beograd, 1992.;
 - Duka, Zdenko: *Račan: biografija*, Profil, Zagreb, 2005.;
 - Đikić, Ivica: *Domovinski obrat – politička biografija Stipe Mesića*, Tridvajedan, Zagreb, 2004.;
 - Đilas, Milovan: *Druženje s Titom*, Naša reč, London, 1980.;
 - Đilas, Milovan: *Vlast*, Naša reč, London, 1983.;
 - Đilas, Milovan: *Tamnica i ideja*, Naša reč, London, 1984.;
 - Đorđević, Obren: *Osnovi državne bezbednosti*, Visoka škola unutrašnjih poslova, Beograd, 1980.;
 - Đorđević, Obren: *Leksikon bezbednosti*, Partizanska knjiga, Beograd, 1986.;
 - Đapo, Fahrudin / Loza, Tihomir: *Povratak u Bosnu*, Karantanija, Ljubljana, 1990.;
 - Đurasović, Tomislav: *Svjedok olovnih vremena*, Fram-Ziral, Zagreb, 2011.;
 - Đureković, Stjepan: *Ja, Josip Broz Tito*, International Books, SAD, 1982.;
 - Đureković, Stjepan: *Slom idealja*, International Books, SAD, 1983.;
 - Đureković, Stjepan: *Crveni manageri*, International Books, SAD, 1983.;
 - Đurić, Vladimir: *Devet zapreka obnovi hrvatske države*, Vlastita naklada, Toronto, 1980.;
 - Ganović, Dragan: *Teroristi iz Šeste kolone*, Borba, Beograd, 1979.;
 - Grupa autora: *Ko je ko u Jugoslaviji*, Hronometar, Beograd, 1970.;
 - Grupa autora: *Tko je tko u Hrvatskoj*, Golden marketing, Zagreb, 1993.;
 - Grupa autora: *Tko je tko u NDH*, Minerva, Zagreb, 1997.;
 - Grupa autora: *Preporod hrvatskih sveučilištaraca*, Kritika, Zagreb, 1971.;
 - Grupa autora: *Hrvatski razgovori o slobodi* (u hrvatskom iseljeništvu), Hrvatska revija, München/Barcelona, 1974.;
 - Grupa autora: *Izlazak iz hrvatske šutnje 28. veljače 1989. – 1999.*, Hrvatsko slovo, Zagreb, 1999.;

- Halilović, Semir: *Državna tajna – vojska poražene ideje*, I-II, Matica, Sarajevo, 2007.;
- Holjevac, Večeslav: *Hrvati izvan domovine*, Matica hrvatska, Zagreb, 1967.;
- Hudelist, Darko: *Moj beogradski dnevnik*, Profil, Zagreb, 2012.;
- Jakovina, Tvrto: *Američki komunistički saveznik*, Profil International – Srednja Europa, Zagreb, 2003.;
- Janković Dušan: *Teroristi u rukama pravde*, Narodna armija, Beograd, 1974.;
- Jareb, Jere: *Političke uspomene i rad dra Branimira Jelića*, Naklada Mirko Šamija, Cleveland, 1982.;
- Jareb, Jere: *Pola stoljeća hrvatske politike*, Institut za suvremenu povijest, Zagreb, 1995.;
- Jović, Dejan: *Jugoslavija – država koja je odumrla*, Prometej, Zagreb, 2003.;
- Jurčević, Josip: *Crna knjiga komunizma u Hrvatskoj*, Počasni bleiburški vod, Zagreb, 2006.;
- Jurčević, Josip / Šakić, Vlado / Vukušić, Bože: *Bruno Bušić – branitelj hrvatskoga identiteta*, Hrvatska uzdanica, Zagreb, 2001.;
- Jurdana, Srećko: *Surova politika*, Durieux, Zagreb, 2006.;
- Jurić, Mijo: *Wölfe im Frühling*, Seifert Verlag, Wien, 2011.;
- Kadrijević, Veljko: *Moje viđenje raspada – vojska bez države*, Politika, Beograd, 1993.;
- Karan, Ljubomir: *Bio sam oficir KOS-a*, Samizdat, Beograd, 2006.;
- Knightley, Phillip: *Die Geschichte der Spionage im 20. Jahrhundert*, Scherz Verlag, Bern/München/Wien, 1989.;
- Kolanović – Kisić, Nada: *Hebrang – iluzije i otrežnjenja*, Institut za suvremenu povijest, Zagreb, 1996.;
- Kolendić, Antun: *Iza jednog atentata*, Znanje, Zagreb, 1977.;
- Kovačević, Ante: *Čovjek i njegova sjena*, Kigen, Zagreb 2012.;
- Kuljiš, Denis: *Majmuni, gangsteri, heroji, geniji, lupeži & papci*, Artikle X, Zagreb, 2006.;
- Kušan, Jakša: *Bitka za Novu Hrvatsku*, Otokar Keršovani, Rijeka, 2000.;
- Lajovic, Dušan: *Med svobodo in rdečo zvezdo*, Nova obzorja, Ljubljana, 2013.;
- Leljak, Roman: *Sam protiv njih*, Založba za alternativno teorijo, Maribor, 1990.;

- Leljak, Roman: *KNOJ 1944 - 1945*, Društvo za raziskovanje polpretkle zgodovine, Radenci, 2010.;
- Leljak, Roman: *Dirigent s pištolo*, Društvo za raziskovanje polpretkle zgodovine, Radenci, 2010.;
- Leljak, Roman: *Izdajска зарота КРС = OF zoper slovenski narod*, Društvo za raziskovanje polpretkle zgodovine, Radenci, 2011.;
- Letica, Slaven: *Strašni sud*, Naklada Jesenski i Turk, Zagreb, 2002.;
- Ličina, Đorđe: *Kornjačin hod*, Centar za informacije i publicitet, Zagreb, 1980.;
- Ličina, Đorđe: *Svjedoci vremena*, Centar za informacije i publicitet, Zagreb, 1983.;
- Ličina, Đorđe: *Šifra 777*, Centar za informacije i publicitet, Zagreb, 1983.;
- Ličina, Đorđe: *Put za gubilište*, Centar za informacije i publicitet, Zagreb, 1984.;
- Ličina, Đorđe: *Dossier Artuković*, Centar za informacije i publicitet, Zagreb, 1986.;
- Ličina, Đorđe: *Roverova braća*, Centar za informacije i publicitet, Zagreb 1987.;
- Ličina, Đorđe: *Dvadeseti čovjek* (deveto izdanje), Centar za informacije i publicitet, Zagreb, 1988.;
- Lopušina, Marko: *Ubij bližnjeg svoga I*, Nip TV Novosti, Beograd, 1995.;
- Lopušina, Marko: *Ubij bližnjeg svoga II*, Narodna knjiga Alfa, Beograd, 1997.;
- Lopušina, Marko: *Ubij bližnjeg svoga III*, Narodna knjiga Alfa, Beograd, 2000.;
- Lopušina, Marko: *Ubij bližnjeg svoga IV*, Narodna knjiga Alfa, Beograd, 2002.;
- Lopušina, Marko: *Balkanska smrt*, Legenda, Čačak, 2000.;
- Lopušina, Marko: *Ko je ko u YU podzemlju*, Zograf, Niš, 2001.;
- Lopušina, Marko: *Komandant Arkan*, Legenda, Čačak, 2001.;
- Lopušina, Marko: *Tajni ratnici Ex-Jugoslavije*, Evro, 2003.;
- Lopušina, Marko: *Najzagonetnije YU ubojice*, Legenda, Beograd, 2003.;
- Lopušina, Marko: *Tajne srpske policije*, Evro, Beograd, 2001.;
- Lopušina, Marko: *CIA protiv Jugoslavije*, Evro, Beograd, 2001.;
- Lopušina, Marko: *KGB protiv Jugoslavije*, Evro, Beograd, 2001.;

- Lopušina, Marko: *Ceca – između ljubavi i mržnje*, Evro, Beograd, 2003.;
- Lopušina, Marko: *KOS*, Evro, Beograd, 2004.;
- Lopušina, Marko: *Ubice u ime države*, Prometej, Novi Sad, 2012.;
- Maček, Ivan – Matija: *Sjećanja*, Globus, Zagreb, 1983.;
- Mamula, Branko: *Slučaj Jugoslavija*, CID, Podgorica, 2000.;
- Manolić, Josip: *Intervju i javni nastupi 1989. – 1995.*, Misl, Zagreb, 1995.;
- Mappes-Niediek, Norbert: *Balkanska mafija*, Durieux, Zagreb, 2004.;
- Margetić, Domagoj: *Tko je opljačkao Hrvatsku?*, Vlastita naklada, Zagreb, 2003.;
- Marković, Marko: *Operacija Pitagorin poučak*, Klub hrvatskih povratnika iz iseljeništva, Zagreb, 1999.;
- Marković, Marko: *Udbini sinovi*, Press Holding, Ljubuški, 2004.;
- Marković, Vladimir: *Zatočenik savesti*, Slobodna knjiga, Beograd, 2000.;
- Mesić, Stipe: *Kako smo srušili Jugoslaviju*, Globus International, Zagreb, 1992.;
- Međimorec, Miroslav: *Frankfurtska veza*, Naklada PIP Pavičić, Zagreb, 2004.;
- Meštrović, Mate: *U vrtlogu hrvatske politike*, Golden marketing, Zagreb, 2003.;
- Milovanović, Nikola: *Kroz tajni arhiv Udbe I i II*, Sloboda, Beograd, 1986.;
- Mursalo, Tvrtko: *Prvoimenovani hrvatski poklisari i veleposlanici*, Ministarstvo vanjskih poslova & Hrvatski diplomatski klub, Zagreb, 2007.;
- Mirt, Karlo: *Život u emigraciji*, Matica Hrvatska, Zagreb, 2003.;
- Nenezić, Zoran: *Masoni u Jugoslaviji 11764. – 1999. I i II*, Vlastita naklada, Beograd, 1999.;
- Neuberger, Günter / Opperskalski, Micheal: *CIA in Westeuropa*, Lamuv Verlag, Bornheim-Merten, 1982.;
- Nikolić, Vinko: *Pred vratima domovine I i II*, Art studio Azinović, Zagreb, 1995.;
- Nikolić, Vinko: *U službi domovine*, Školske novine/Pergamena, Zagreb, 1996.;
- Odić, Slavko / Komarica, Slavko: *Partizanska obavještajna služba*, Centar za informacije i publicitet, Zagreb, 1988.;

- Omerza, Igor: *BombenAttentate*, Hermagoras Verlag, Klagenfurt, 2012.;
- Omerza, Igor: *88 stopnic do pekla*, Hermagoras Verlag, Klagenfurt, 2013.;
- Owen, David: *Balkanska odiseja*, Hrvatska sveučilišna naklada – Hrvatski institut za povijest, Zagreb, 1998.;
- Pabst, Wolfgang: *Du sollst schön langsam sterben*, MC Wolf, Herne, 1982.;
- Pavletić, Vlatko: *Prisjećanja o sebi i drugima*, Epifanija, Zagreb, 2006.;
- Petričević, Jure: *Die Menchenrechtsverletzungen in Jugoslawien*, Verlag Adria, Brugg, 1978.;
- Petričić, Darko: *Kriminal u hrvatskoj pretvorbi*, Abakus, Zagreb, 2000.;
- Pilar, Ivo: *Eine Geschichte Kroatiens, Serbiens und Bosniens*, Heiligenhofer Studien zu Volksumsfragen, Bad Kissingen, 1995.;
- Pilar, Ivo (L. V. Sudland): *Južnoslavensko pitanje*, HDS, Varaždin, 1990.;
- Radelić, Zdenko: *Hrvatska u Jugoslaviji 1945. – 1991.*, Školska knjiga, Zagreb, 2006.;
- Radica, Bogdan: *Živjeti – nedoživjeti*, Knjižnica Hrvatske revije, München/Barcelona, 1984.;
- Rojnic, Ivo: *Susreti i doživljaji*, Knjižnica Hrvatske revije, München/Barcelona, 1983.;
- Rover, Srećko: *Svjedočanstva i sjećanja*, Protektor, Zagreb, 1995.;
- Rullmann, Hans Peter: *Tito – vom Partian zum Staatsmann*, Goldmann-Sachbuch, München, 1980.;
- Rullmann, Hans Peter: *Die „Verschwörung“*, Ost-Dienst, Hamburg, 1981.;
- Rullmann, Hans Peter: *Mordauftrag aus Belgrad*, Ost-Dienst, Hamburg 1990.;
- Saove, Antonio: *Moja voljena Hrvatska*, Zaklada hrvatskog državnog zavjeta, Zagreb, 2002.;
- Schmidt-Eenboom, Erich: *Der Schattenkrieger – Klaus Kinkel und BND*, ECON, Düsseldorf, 1995.;
- Singh, Simon: *Šifre – kratka povijest kriptografije*, Mozaik knjiga, Zagreb, 2003.;
- Spahić, Mustafa: *Udba nije sudba*, Vrijeme, Zenica, 2004.;

- Spasić, Božidar: *Lasica koja govori*, Knjiga-komerc, Beograd, 2001. (treće izdanje);
- Ströhm, Carl Gustav: *Ohne Tito – Kann Jugoslawien überleben?*, Verlag Styria, Graz/Wien/Köln, 1976.;
- Starešina, Višnja: *Vježbe u laboratoriju Balkan*, Naklada Ljevak, Zagreb, 2004.;
- Stojanović, Svetozar: *Propast komunizma i razbijanje Jugoslavije*, Fran Višnjić, Beograd, 1995.;
- Šentija, Josip: *Razgovori s Mikom Tripalom o Hrvatskom proljeću*, Profil International, Zagreb, 2005.;
- Šentija, Josip: *Skandinavizacija Balkana, helvetizacija BiH*, Školska knjiga, Zagreb, 2008.;
- Šimek, Ivan: *Zaboravljena istina*, Profil, Zagreb, 2011.;
- Šošić, Hrvoje: *Treće pokriće «Agrokomerca»*, Vlastita naklada, Zagreb, 1989.;
- Šuljak, Dinko: *Tražio sam Radićevu Hrvatsku*, Hrvatska revija, München/Barcelona, 1988.;
- Tomac, Zdravko: *Iza zatvorenih vrata*, Organizator, Zagreb, 1992.;
- Tomac, Zdravko: *Predsjednik protiv predsjednika*, Detecta, Zagreb, 2005.;
- Tomac, Zdravko: *Moj obračun s KGB-om*, Detecta, Zagreb, 2007.;
- Tripalo, Mika: *Bez kompromisa*, Naprijed, Zagreb, 1969.;
- Tripalo, Miko: *Hrvatsko proljeće*, Matica hrvatska, Zagreb, 2001.;
- Tuđen, Branko: *S političarima u četiri oka*, Naklada Ljevak, Zagreb, 2007.;
- Tuđman, Ankica: *Moj život s Francekom*, Večernji list, Zagreb, 2006.;
- Tuđman, Franjo: *Rat protiv rata*, Zora, Zagreb, 1970.;
- Tuđman, Franjo: *Die Nationalitätenfrage im heutigen Europa*, Bokatron, Södertaelje, 1986.;
- Tuđman, Franjo: *O povijesti rješavanja hrvatskog pitanja i samoodređenja naroda u svijetu*, Društvo hrvatskih intelektualaca i privrednika, Toronto, 1987.;
- Tuđman, Franjo: *Bespuća povjesne zbilnosti*, Matica hrvatska, Zagreb, 1989.;
- Tuđman, Franjo: *Hrvatska u monarhističkoj Jugoslaviji I i II*, Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb, 1993.;
- Tuđman, Franjo: *Petrinjska 18*, Naklada PIP Pavičić, Zagreb, 2003.;
- Tuđman, Miroslav: *Krivi za zločin samoodređenja*, Udruga sv.

- Juraj, Zagreb, 2003.;
- Tuđman, Miroslav: *Krivoklektnik*, Detecta, Zagreb, 2006.;
 - Ujević, Dunja: *Ministar obrane*, Alfa, Zagreb, 2003.;
 - Ulfkotte, Udo: *BND – Verschlusssache*, Wielhel Heynee Verlag, München, 1998.;
 - Vasiljević, Aleksandar: „Štit“ – akcija vojne bezbednosti, IGAM, Beograd, 2012.;
 - Veselica, Marko: *Die Todkrankheit Jugoslawiens – Die Kroatische Frage*, Karl-Heinz Aldag, Hamburg, 1980.;
 - Veselica, Marko: *S vjerom u Hrvatsku*, Vlastita naklada, Zagreb, 1994.;
 - Veselica, Marko: *Moja hrvatska sudbina*, Matica Hrvatska, Zagreb, 2003.;
 - Vidović, Mirko: *Sakrivena strana mjeseca*, Knjižnica Hrvatske revije, München/Barcelona, 1978.;
 - Višnar, Fran: *Špajjunaža i kontrašpajjunaža*, Alfa, Zagreb, 1991.;
 - Vodušek Starič, Jera: *Kako su komunisti osvojili vlast 1944. – 1946.*, Naklada Pavičić, Zagreb, 2006.;
 - Voslensky, Michael S.: *Nomenklatura*, Verlag Fritz Molden, Wien/München/ Zurich/Innsbruk, 1980.;
 - Vujić, Jure: *Fragmenti geopolitičke misli*, ITG, Zagreb, 2004.;
 - Vujić, Jure: *Mitovi i realnosti titoizma*, Uzdanica, Zagreb, 2007.;
 - Vujić, Jure: *Intelektualni terorizam – heretički brevijar*, Hasanbegović, Zagreb, 2007.;
 - Vukojević, Vice / Vukušić, Bože: *Djelovodnik šefova bosansko-hercegovačke Udbe 1970. – 1992.*, Klub hrvatskih povratnika iz iseljeništva, Zagreb, 2013.;
 - Vukušić, Bože: *Tajni rat Udbe protiv hrvatskog iseljeništva* (treće izdanje), Klub hrvatskih povratnika iz iseljeništva, Zagreb, 2002.;
 - Vukušić, Bože: *Tajni rat Udbe protiv hrvatskih iseljenika iz Bosne i Hercegovine*, Klub hrvatskih povratnika iz iseljeništva, Zagreb, 2002.;
 - Vukušić, Bože: *Bleiburg memento* (fotomonografija), Hrvatski križni put, Zagreb, 2005.;
 - Vukušić, Bože: *Hrvatsko revolucionarno bratstvo – rat prije rata*, Klub hrvatskih povratnika iz iseljeništva, Zagreb, 2010.;
 - Vukušić, Bože: *Tajne iz ubdinih arhiva – smaknuća bez suđenja*, Klub hrvatskih povratnika iz iseljeništva, Zagreb 2012.;
 - Vukušić, Bože: *Likvidacija Brune Bušića – opstruirana istraga i sudska farsa u Hrvatskoj*, Hrvatski križni put, Zagreb 2012.;

- Vuletić, Andelko: *Nadglednica djevojaka iz Moskve*, Nova knjiga Rast, Zagreb, 2003.;
- Vulić, Sanja: *Hrvatski tisak u dijaspori*, Korabljica, Zagreb, 2000.;
- Wolf, Markus: *Čovjek bez lica*, Golden marketing, Zagreb 2004.;
- Zolling, Herman / Hoene, Heinz: *Pullach intern – General Gehlen und die Geschichte des Bundesnachrichtendienstes*, Hoffmann und Campe Verlag, Hamburg, 1971.;

BILJEŠKA O PISCU

BOŽE VUKUŠIĆ rođen je 10. travnja 1962. u mjestu Šestanovcu u Dalmaciji. U Zagrebu je završio srednju školu, a u Splitu započeo studij na Kemijsko-tehnološkom fakultetu. Novinarstvom se počeo baviti pišući za splitsku *Omladinsku iskru*, zagrebački *Polet* i beogradsku *Mladost*. U travnju 1983. prekinuo je studij i otisao u SR Njemačku, gdje je zatražio politički azil i počeo surađivati u londonskoj *Novoj Hrvatskoj*.

Nakon što je SDB/SDS likvidirao Stjepana Đurekovića, nastupio je novi ciklus podzemnog rata između jugoslavenske tajne policije i organizacija hrvatskog iseljeništva. Vukušić je uhićen i optužen za organiziranje protuudbaškog udara u kojem je 7. kolovoza 1983. u Karlsruhe smrtno stradao jedan Udbin agent. Tri godine je proveo u samici istražnog zatvora Stammheim pokraj Stuttgarta, a na koncu je osuđen na doživotnu robiju.

Iz zatvora je pohađao dopisne studije suvremene povijesti, politologije, sociologije, psihologije, filozofije, komunikologije i engleskog jezika na sveučilištima u Stuttgartu i Hagenu te surađivao s nizom iseljeničkih publikacija: *Hrvatski vjesnik & Hrvatski tjednik* (Australija), *Hrvatska budućnost* (SAD), *Hrvatski put* (Kanada), *Hrvatsko pravo* i *Hrvatska revija* (Španjolska), *Republika Hrvatska* (Argentina)...

Predsjednik *Hrvatskoga državotvornog pokreta* Nikola Štedul imenovao ga je 3. listopada 1987. pročelnikom Odjela za politička i načelna pitanja. U toj ulozi, pod motom *Ususret neovisnoj hrvatskoj državi*, preradio je Statut i Program HDP-a te zagovarao potporu nacionalno - oslobođiteljskom pokretu koji je predvodio dr. Franjo Tuđman. Vukušić je na zahtjev *Hrvatskog društva političkih zatvorenika* oslobođen 16. ožujka 1991. - nakon sedam godina i osam mjeseci zatvorenštva - te se vratio u Domovinu.

U kolovozu 1991. pristupio je *Zboru narodne garde* kao zapovjednik jedinice za posebne namjene, a potom je radio u *Službi za zaštitu ustavnog porekla* i *Hrvatskoj izveštajnoj službi*. Kao djelatnik hrvatskih sigurnosnih službi 1993. prošao je obuku kod instruktora CIA-e za obavještajnog analitičara.

Od studenog 1994. do svibnja 2002. radio je u državnoj *Komisiji za utvrđivanje ratnih i poratnih žrtava II. svjetskog rata RH*, u kojoj je vodio projekte osnivanja istraživačkih centara u svim županijama i otkrivanja masovnih grobnica te bio tajnik *Vijeća za utvrđivanje žrtava*

državnog terora SFRJ u inozemstvu. Kao službenik Hrvatskog sabora od 1998. do 2006. koordinirao je pripreme komemoracija za žrtve Bleiburške tragedije, a tu dužnost obavlja i danas kao tajnik - glasnogovornik Počasnoga bleiburškog voda (PBV).

Autor je publicističkih bestsellera *Tajni rat Udbe protiv hrvatskog iseljeništva* (2001. & 2002.), *Tajni rat Udbe protiv hrvatskih iseljenika iz BiH* (2002.), *Bleiburg memento* (2005. & 2009.), *Hrvatsko revolucionarno bratstvo - Rat prije rata* (2010. & 2012.), *Tajne iz Udbinih arhiva - smaknuća bez sudjenja* (2012.) i *Likvidacija Brune Bušića - opstruirana istraga i sudska farsa u Hrvatskoj* (2012.).

Suautor je knjiga *Bruno Bušić - branitelj hrvatskoga identiteta* (2000.), *Čuvari bleiburške uspomene* (2003. & 2005.), *Bleiburg - tragedija i nada* (2008.) i *Djelovodnik šefova bosansko-hercegovačke Udbe 1970.-1992.* (2013.). Kao stručni suradnik sudjelovao je u izdavačkim projektima *Čuvari Jugoslavije - suradnici Udbe u Bosni i Hercegovini I - IV* (2003.) i *Udbini sinovi* (2004.).

Također kao stručni suradnik (istraživač i autor tekstualne podloge za scenarij) sudjelovao je u pripremi dokumentarnih filmova *Bruno Bušić - život, djelo i mučko ubojstvo* (1992.), *Akcija Feniks 72* (2011.), *Križni put - zločin bez kazne* (2013.), *Zabranjeno sjećanje* (2013.) i *Miro Barešić - Sve za Hrvatsku* (2013.) te televizijskog serijala *Jugoslavenske tajne službe I-X* (2012.).

